

เครือข่ายวิจัยประชานิยม
Prachachuen Research Network

การจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17

เรื่อง

“งานวิจัยเพื่อการสร้างเสริมพลังสังคม
สู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่
(New Normal)”

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
วิทยาศาสตร์สุขภาพและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

วิทยาศาสตร์สุขภาพ

วันเสาร์ที่ 28 และ วันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563
ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

รายงานการประชุมวิชาการ (PROCEEDINGS)

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17

“งานวิจัย เพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)”

วันเสาร์ที่ 28 และวันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

พิมพ์เมื่อ : พฤศจิกายน 2563

จัดพิมพ์เผยแพร่ : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

4 หมู่ 11 ลาดสวาย ลำลูกกา ปทุมธานี 12150

โทรศัพท์ 02-563-5252

อีเมล wtresearch.ac.th@gmail.com

เว็บไซต์ <http://www.western.ac.th/westernnew/main.php>

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีน เซอร์วิส ซัพพลาย

88/8 ถนนฉลองกรุง แขวงลำปลาตี เขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520

โทรศัพท์ 0-92276-4177, 0-98197-9462

Email: meancopier@gmail.com

คำนำ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยและการสร้างองค์ความรู้จากการวิจัย รวมทั้งการสร้างเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นิสิตและนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมมือกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มหาวิทยาลัยเนชั่นและเครือข่ายวิจัยประชาชน จัดให้มีการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17 ในหัวข้อ “เรื่อง งานวิจัย เพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทย ด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งเป็นเวทีทางวิชาการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและเพื่อสร้างแนวความคิดการส่งเสริมการวิจัยตามยุทธศาสตร์แก่สถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนองานวิจัยระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 17 จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ นักวิชาการ นิสิต และนักศึกษาที่ร่วมนำเสนอผลงานให้บุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป คณะผู้จัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนองานวิจัยระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 17 ขอขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาและผู้นำเสนอผลงานวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่สละเวลาในการให้ข้อเสนอแนะและพัฒนาบทความจนเป็นผลงานที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังว่าเอกสารฉบับนี้จะอำนวยประโยชน์ต่อผู้อ่านและนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ประธานคณะกรรมการจัดทำเอกสารเผยแพร่ผลงานวิจัย

คำนิยม

จากการเปลี่ยนแปลงของบริบทสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ที่มีการปฏิวัติดิจิทัลต่อการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 รวมทั้ง ผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนทำให้เศรษฐกิจและสังคมของไทยต้องปรับเปลี่ยนให้พร้อมรองรับประเทศไทยยุค 4.0 ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องเร่งพัฒนาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะภาคการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยตั้งนั้้นงานวิจัยถือเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องให้การสนับสนุนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ อย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นและสถาบันเครือข่าย 7 สถาบัน ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มหาวิทยาลัยเบนจันและเครือข่ายวิจัยประชาชน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงได้จัดงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17 ประจำปีการศึกษา 2563 ในหัวข้อ “เรื่อง งานวิจัย เพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)” เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการให้กับคณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษานักวิชาการและผู้สนใจได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความก้าวหน้าของงานวิจัยในสาขาวิชาต่างๆ โดยมีการนำเสนอผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและโปสเตอร์ ที่ครอบคลุมผลงานวิจัยในสาขาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ขอขอบคุณ ศ.(วุฒิคุณ)ดร.นพ.พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ ในฐานะองค์ปาถกฐาพิเศษ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านที่ให้เกียรติร่วมการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17 ขอขอบคุณสถาบันเครือข่ายทั้ง 7 สถาบัน ที่ร่วมมือและให้การสนับสนุนการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17 จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอให้พลังของความร่วมมือในครั้งนี้ ยังผลให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดประทุม)

รองอธิการบดี

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17

เรื่อง งานวิจัย เพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)

วันเสาร์ที่ 28 และวันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

หลักการและเหตุผล

โลกของการแข่งขันจากการเป็นโลกาภิวัตน์ที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศนั้น รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการวิจัย การพัฒนาต่อยอดและการสร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การผลิตและบริการที่ทันสมัย ซึ่งจำเป็นต้องขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ เน้นการใช้องค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ประเทศมีความก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่นที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน และจัดระบบบริหารงานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ โดยให้มีความเชื่อมโยงกับภาคเอกชน รวมทั้งเร่งเสริมสร้างสังคมนวัตกรรม โดยส่งเสริมระบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ การผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน การเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับการทำงาน การให้บุคลากรด้านการวิจัยทั้งของภาครัฐสามารถไปทำงานในภาคเอกชน และการให้อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีช่องทางได้เทคโนโลยี โดยความร่วมมือจากหน่วยงานและสถานศึกษา เพื่อเป็นการเติมเต็ม “ความได้เปรียบในเชิงเปรียบเทียบ” ที่มีอยู่ด้วย “ความได้เปรียบในการแข่งขัน” เพื่อ “สร้างมูลค่า” แทนที่จะเป็นแค่ “เพิ่มมูลค่า” เพื่อนำมาซึ่ง “ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า” (Value - Based Economy) ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นได้ดำเนินการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างกว้างขวาง พร้อมด้วยสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน อาทิ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยเนชั่น วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น และเครือข่ายวิจัย ประชาชน โดยจัดให้มีการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17 ในหัวข้อ “งานวิจัย เพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยอัน จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งเป็นเวทีทางวิชาการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยให้ผู้สนใจได้นำไปประยุกต์ใช้และเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์วิจัยให้กับนักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพให้คณาจารย์ นักวิชาการ บุคลากร ตลอดจนบุคคลทั่วไปให้ความสำคัญของงานวิจัย และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ตลอดจนข้อคิดเห็นงานวิจัย เพื่อการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย อันจะทำให้เกิดงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ต่อชุมชน สังคมและประเทศต่อไป
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบของเอกสารเชิงวิชาการ และสร้างเครือข่ายในการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมงานวิจัยให้เกิดขึ้นระหว่างนักวิจัย นักวิชาการ สถาบันการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

3. เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการวิจัยและเป็นเวทีวิชาการในการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนผลงานและข้อมูลการวิจัยในกลุ่มสาขาต่างๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในระดับประเทศ

หัวข้อในการนำเสนอผลงานทางวิชาการและงานวิจัย

1. กลุ่มวิทยาศาสตร์	2. กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
1.1 ด้านวิศวกรรมศาสตร์	2.1 ด้านการศึกษา
1.2 ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2.2 ด้านบริหารธุรกิจ
1.3 ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ	2.3 ด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์

รูปแบบการประชุมและนำเสนอบทความวิจัย

1. การบรรยายพิเศษโดยวิทยากรกิตติมศักดิ์ (Keynote Speaker)
2. การนำเสนอบทความวิจัยภาคบรรยาย (Oral Presentation)
3. การนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

ระยะเวลาการประชุม

วันเสาร์ที่ 28 และวันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 นำเสนอผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและโปสเตอร์

สถานที่จัดการประชุมวิชาการและนำเสนอบทความวิจัย

ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น (วิทยาเขตวัชรพล) อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ผู้เข้าร่วมโครงการ

- กลุ่มเป้าหมายจำนวน 250 คน ประกอบด้วย
1. อาจารย์และนิสิตของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
  2. อาจารย์และนิสิตจากมหาวิทยาลัยต่างๆ
  3. นักวิชาการ นักวิจัย และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. อาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ได้เผยแพร่งานวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ความรู้เกี่ยวกับ “งานวิจัยเพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)”
2. คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัยมีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในสาขาอื่นๆ
3. นิสิตและนักศึกษามีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในสาขาอื่นๆ
4. เป็นการสร้างการจัดการเรียนรู้ ให้กับนิสิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ปรับระบบการศึกษาต่อไป
5. มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและนักวิจัยระดับชาติ

กำหนดการลงทะเบียนและรับบทความวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา
1. กำหนดการลงทะเบียน ชำระเงินและส่งบทความ	วันที่ 1 สิงหาคม – วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2563
2. กำหนดการส่งบทความฉบับแก้ไข	วันที่ 1 พฤศจิกายน – 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563
3. ประกาศรายชื่อ (สำหรับผู้ลงทะเบียนชำระเงินและส่งบทความ)	วันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563
4. นำเสนอบทความ	วันที่ 28 – 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

ลักษณะบทความวิจัยและการนำเสนอผลงานวิจัย

1. บทความวิจัยที่จะนำเสนอในการประชุมจะต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่มาก่อน
2. การนำเสนอผลงาน ให้นำเสนอแบบบรรยาย (Oral Presentation) ในที่ประชุม โดยใช้เวลาในการนำเสนอไม่เกิน 15 นาที ซักถามจากวิทยากร 5 นาที (รวมไม่เกิน 20 นาที)
3. บทความวิจัยฉบับเต็มที่ผู้นำเสนอผลงานได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้ตีพิมพ์ full paper เผยแพร่ใน Proceeding ของการประชุม

อัตราค่าลงทะเบียน

ประเภทการเข้าร่วม	อัตราค่าลงทะเบียน
1. เข้าร่วมประชุม รับฟังการบรรยาย พิเศษโดยไม่นำเสนอบทความ	บุคคลภายนอก 1,000 บาท (รวมค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง 2 มื้อ) โดยลงทะเบียนชำระเงิน ตั้งแต่ วันที่ 1 สิงหาคม – วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2563
2. เข้าร่วมประชุมและนำเสนอ บทความวิจัย	บุคคลภายนอก นิสิตและนักศึกษา 3,200 บาท / เรื่อง (รวมค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง 2 มื้อ) ทั้งนี้ต้องชำระเงิน/ส่งบทความ ตั้งแต่ วันที่ 1 สิงหาคม – วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2563

หมายเหตุ

1. เมื่อมีการชำระเงินค่าลงทะเบียนแล้ว ทางผู้จัดงานประชุมวิชาการจะไม่คืนเงินค่าลงทะเบียนไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น
2. อัตราค่าลงทะเบียนนี้รวมเอกสารประกอบการประชุม อาหารกลางวันและอาหารว่าง 2 มื้อ
3. หากต้องการใบเสร็จเพื่อเบิกค่าลงทะเบียนของหน่วยงาน กรุณานำใบเสร็จที่ชำระของธนาคาร (ตัวจริง) นำมาติดต่ได้ที่ การเงิน ชั้น 1 ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ในวันและเวลาดังกล่าว
๔. อัตราค่าลงทะเบียนสำหรับการเข้าร่วมนำเสนอบทความต่อ 1 ท่านเท่านั้น หากผู้เข้าร่วมนำเสนอประสงค์ให้บุคคลอื่นเข้าร่วมฟังการบรรยายประสงค์สามารถลงทะเบียนในลักษณะของการเข้าร่วมประชุม อัตราค่าลงทะเบียน 1,000 บาท
๕. เกียรติบัตรในการนำเสนอผลงานที่มอบให้ จะปรากฏชื่อของผู้ลงทะเบียนนำเสนอผลงานคนแรกเท่านั้น ส่วนรายชื่อผู้ร่วมในบทความจะปรากฏในฉบับรวมเล่มการประชุมวิชาการฯ

การลงทะเบียนทางเว็บไซต์

ผู้สมัครต้องทำการลงทะเบียนและแนบไฟล์เอกสารการชำระเงินค่าลงทะเบียนให้เรียบร้อยพร้อมแนบไฟล์บทความฉบับเต็ม upload ทั้งไฟล์ word และ pdf ให้เรียบร้อย จากนั้นให้ผู้สมัครเข้าไปกรอกข้อมูลเพื่อลงทะเบียนรับรหัสประจำตัวที่ <http://www.western.ac.th/index.php/register> โดยผู้สมัครต้องกรอกข้อมูลให้ครบถ้วนแล้วกดยืนยันเพื่อรับรหัสประจำตัว จากนั้นตรวจสอบข้อมูลและ **กดยืนยันอีกครั้ง** จึงจะถือว่าการสมัครเสร็จสมบูรณ์

ลักษณะบทความวิจัยและการนำเสนอผลงานวิจัย

1. บทความวิจัยที่จะนำเสนอในการประชุมจะต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่มาก่อน
2. การนำเสนอผลงาน ให้นำเสนอแบบบรรยาย (Oral Presentation) ในที่ประชุมโดยใช้เวลาในการนำเสนอไม่เกิน 15 นาที ซักถามจากกรรมการผู้วิพากษ์ 5 นาที (รวมไม่เกิน 20 นาที)
3. การนำเสนอแบบโปสเตอร์ (poster) ผู้นำเสนอต้องยื่นประจำจุดโปสเตอร์ของตนเองโดยใช้เวลาในการนำเสนอตอบข้อซักถามของกรรมการ รวมไม่เกิน 20 นาที
3. บทความวิจัยฉบับเต็มที่ผู้นำเสนอผลงานได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้ตีพิมพ์เผยแพร่แบบ Full Paper ใน Proceeding ของการประชุม

การส่งบทความ

เมื่อผู้สมัครทำการสมัครครบขั้นตอนเรียบร้อยแล้วให้ส่งเอกสารบทความวิจัยฉบับเต็ม ความยาวไม่เกิน 10 หน้า จำนวน 1 ชุด บทความฉบับเต็ม (ทั้งไฟล์ Word และไฟล์ PDF) มาที่ E-mail : wtresearch@gmail.com สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม โทร. 0-2563-5252 ต่อ 5017

.....

ประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17
 เรื่อง “งานวิจัย เพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)”
 วันเสาร์ที่ 28 และวันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563
 ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

วันเสาร์ที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

- เวลา 08.00 – 09.00 น. - ลงทะเบียนการเข้าร่วมงาน
- เวลา 09.00 – 09.10 น. - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดประทุม รองอธิการบดี กล่าวรายงาน
- เวลา 09.10 – 09.20 น. - ดร.ประภากร สมิติ นายกสภามหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ประธานในพิธีกล่าวต้อนรับและเปิดการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 17 เรื่อง “งานวิจัย เพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)”
- เวลา 09.20 – 09.35 น. - พิธีมอบรางวัลนักวิจัยดีเด่นของเครือข่ายวิจัยประชาชน
- เวลา 09.35– 10.45 น. -ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง วิถีชีวิตใหม่เมื่อโลกเผชิญกับโรคโควิด "New life Style with Covid 19" โดย ศ.(วุฒิคุณ)ดร.นพ.พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และประธานคณะกรรมการสาธารณสุข
- เวลา 10.45 – 11.00 น. - พักรับประทานอาหารว่าง
- เวลา 11.00 – 12.00 น. - นำเสนอผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและโปสเตอร์
- เวลา 12.00 – 13.00 น. - พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.00 – 14.15 น. - นำเสนอผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและโปสเตอร์(ต่อ)
- เวลา 14.15 – 14.30 น. - พักรับประทานอาหารว่าง
- เวลา 14.30 – 16.00 น. - นำเสนอผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและโปสเตอร์(ต่อ)
- เวลา 16.00 – 17.00 น. - มอบเกียรติบัตรให้กับผู้เข้าร่วมนำเสนอผลการวิจัย

วันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

- เวลา 08.00 – 09.00 น. - ลงทะเบียนการเข้าร่วมงาน (คณะทันตแพทยศาสตร์ วัชรพล)
- เวลา 09.00 – 15.00 น. - นิทรรศการและเสวนาทางวิชาการผลงานของนิสิตปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

คำสั่งมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ ๒๔๔/๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

เพื่อให้กระบวนการจัดทำเล่มประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๓ ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยจึงเห็นสมควรแต่งตั้งบรรณาธิการและกองบรรณาธิการงานวิจัย ดังมีรายนามต่อไปนี้

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดปทุม มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น บริหารธุรกิจ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ.วินัย ศิริจิตร์	ศิริจิตร์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
ศาสตราจารย์ ทพ.ดร.สิทธิชัย ชุนทองแก้ว	ชุนทองแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ทันตแพทยศาสตร์
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ทพ.ไพรัช ชีรวรางกูร	ชีรวรางกูร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย	นันทมงคลชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล	สาธาณสุขศาสตร์, พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี	จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	บริหารธุรกิจ, รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา พงดาวเรือง	พงดาวเรือง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี นิรินัง	นิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สายพิน เกษมกิจวัฒน์	เกษมกิจวัฒน์	บรรณาธิการวารสาร สภาการพยาบาล	พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์รัตน์ บุญญาบุรักษ์	บุญญาบุรักษ์	นักวิชาการอิสระ	พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา มุสิกานนท์	มุสิกานนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต	วิหคโต	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พัลลภสรณ์ วรภัทรธีระกุล	วรภัทรธีระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สีปพงศ์ สุขสม	สุขสม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี รามัญ	รามัญ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	บริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	ดวงทองสุข	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรระกีย์	วรวัดมนะปริญญา	พระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิชุดิ	สมศักดิ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	เทคนิคการแพทย์, วิทยาศาสตร์การแพทย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา	ต้นเป่าวี	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์	กิตตินรรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชญา	ฤาแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ	ดาอ้าย	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สัตวแพทยศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณิ	ธัญญา	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดาวรุ่งระดา	วงศไกร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
ดร.อัศนีย์	ณ น่าน	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
ดร.วัลลภา	ศรีทองพิมพ์	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด	บริหารธุรกิจ
ดร.เกียรติก้อง	มูลเมือง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
ดร.นิพัทธ์พนธ์	สนิทเหลือ	สถาบันเทคโนโลยีสุรนารี	สถิติประยุกต์, บริหารธุรกิจ
ดร.จวีร์วรรณ	มณีแสง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
ดร.มยุรี	กัลป์วงศ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
ดร.อุดม	สมบุญฉิมผล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๓

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทร์)

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

คำสั่งมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ ๒๔๗/๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิอ่านกลั่นกรองประเมินผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ

เพื่อให้กระบวนการกลั่นกรองประเมินบทความวิจัยและบทความวิชาการ ก่อนที่จะได้รับการพิจารณาให้นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๓ ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยจึงเห็นสมควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิอ่านกลั่นกรองประเมินผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ ดังมีรายนามต่อไปนี้

๑.	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ.วินัย ศิริจิตร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
๒.	ศาสตราจารย์ ทพ.ดร.ลิทธิชัย ขุนทองแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ทันตแพทยศาสตร์
๓.	ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ทพ.ไพรัช ชีวรารังกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล	สาธารณสุขศาสตร์, พยาบาลศาสตร์
๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทร์ตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	บริหารธุรกิจ, รัฐประศาสนศาสตร์
๖.	รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา พวงดาวเรือง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี นิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	รัฐประศาสนศาสตร์
๘.	รองศาสตราจารย์ จรินทร์ เทควานิซ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	บริหารธุรกิจ
๙.	รองศาสตราจารย์ ดวงเดือน เทควานิซ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารการศึกษา
๑๐.	รองศาสตราจารย์ ดร.สายพิน เกษมกิจวัฒนา	บรรณาธิการวารสารสภาการพยาบาล	พยาบาลศาสตร์
๑๑.	รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์	นักวิชาการอิสระ	พยาบาลศาสตร์
๑๒.	รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ไวล้ำรวจ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ, รัฐศาสตร์
๑๓.	รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา มิสสิกันนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
๑๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ จันทร์โมลี	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
๑๖.	รองศาสตราจารย์ ดร.สิบพงศ์ สุขสม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐

600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170

TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๑๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.พัลลภสรณ์	วรกิจธีระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
๑๘	รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์	สิริพรวุฒิ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
๑๙	รองศาสตราจารย์ ภญ.วรรณิ	แต่โสติถิกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	เภสัชศาสตร์
๒๐	รองศาสตราจารย์ สายสมร	วงศ์สวัสดิ์	นักวิชาการอิสระ	เศรษฐศาสตร์, สถิติประยุกต์
๒๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณิ	ธัญญา	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
๒๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	ด้วงทองสุข	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
๒๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ	สมศักดิ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	เทคนิคการแพทย์, วิทยาศาสตร์การแพทย์
๒๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา	ต้นแปวี่	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๒๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์	กิตตินรวิรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารธุรกิจ
๒๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา	เกิดประทุม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๒๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น	ชนะเนติยง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
๒๘	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชญา	ฤาแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๒๙	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ระวี	วรวัฒน์	พระจอมเกล้าพระนครเหนือ	บริหารธุรกิจ
		ปริญญา	วิทยาเขตระยอง	
๓๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิราสิริ	วลีวีริ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๓๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชาพันธ์	รัฐศาสนศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์	บริหารธุรกิจ
๓๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทิพย์	กำลังแพทย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๓๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ	ตาอ้าย	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สัตวแพทยศาสตร์
๓๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล	พันธุ์พานิช	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๓๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควิธ	ภูมพงศ์คชศร	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า คุณทหารลาดกระบัง	วิศวกรรมศาสตร์, บริหารธุรกิจ, บริหารการศึกษา
๓๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์	พระงาม	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก	บริหารธุรกิจ
๓๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฏฐ์	โธนาททรัพย์	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	เทคโนโลยีสารสนเทศ
๓๘	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๓๙	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดาวรุ่งรดา	วงศ์ไกร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วินัส	นาควัระ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	บริหารธุรกิจ
๔๑	ดร.อนันตพร	วงษ์คำ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๒	ดร.อภิเทพ	แซ่ไคว	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมป์ฟอร์ด	บริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐

600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170

TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๔๓	ดร.วัลลภา	ศรีทองพิมพ์	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด	บริหารธุรกิจ
๔๔	ดร.วิลาสินี	ยนต์วิทย์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	บริหารธุรกิจ
๔๕	ดร.ชนกร	ศรีสุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี(พิเศษ)	นิติศาสตร์,บริหารธุรกิจ
๔๖	ดร.รวงทอง	ถาพันธ์ุ	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา	ศึกษาศาสตร์
๔๗	ดร.นิพัชญ์	สนิทเหลือ	สถาบันเทคโนโลยีสุรนารี	สถิติประยุกต์,บริหารธุรกิจ
๔๘	ดร.เดชกุล	มัทวานุกูล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
๔๙	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิสร	ศิริ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
๕๐	ดร.อัศนีย์	ณ น่าน	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๕๑	ดร.เกียรติทอง	มูลเมือง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๕๒	ดร.ศิริมา	ตันติธำรงวุฒิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอม เกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขต ระยอง	บริหารธุรกิจ
๕๓	ดร.เกตุสุดา	เพชรดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอม เกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ
๕๗	ดร.ธัญนันท์	บุญอยู่	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	บริหารธุรกิจ
๕๕	ดร.วัชร	เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	บริหารธุรกิจ
๕๖	อ.น.ท.หญิง ดร.ศิริกัญญา	ฤทธิ์แปลก	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๕๗	ดร.สิรินี	ว่องวิไลรัตน์	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๕๘	ดร.วีรพงษ์	สุทาวิน	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๕๙	ดร.จวีร์วรรณ	มณีแสง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
๖๐	ดร.มยุรี	กลีบวงศ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
๖๑	ดร.สันต์ชัย	พูลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ลง ณ วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๓

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทร์)

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

คำสั่งมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ ๒๕๖/๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ

เพื่อให้กระบวนการกลั่นกรองประเมินบทความวิจัยและบทความวิชาการ ก่อนที่จะได้รับการพิจารณาให้นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๓ ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยจึงเห็นสมควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ ดังมีรายนามต่อไปนี้

๑.	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ.วินัย ศิริจิตร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
๒.	ศาสตราจารย์ ทพ.ดร.สิทธิชัย ชุนทองแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ทันตแพทยศาสตร์
๓.	ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ทพ.ไพรัช ชีวรวงกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล	สาธารณสุขศาสตร์, พยาบาลศาสตร์
๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย	บริหารธุรกิจ, รัฐประศาสนศาสตร์
๖.	รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา พวงดาวเรือง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี นิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	รัฐประศาสนศาสตร์
๘.	รองศาสตราจารย์ จรินทร์ เทศวานิช	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	บริหารธุรกิจ
๙.	รองศาสตราจารย์ ดวงเดือน เทศวานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารการศึกษา
๑๐.	รองศาสตราจารย์ ดร.สายพินธ์ เกษมกิจวัฒนา	บรรณาธิการวารสารสภาการพยาบาล	พยาบาลศาสตร์
๑๑.	รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ บุญญาบุรุษย์	นักวิชาการอิสระ	พยาบาลศาสตร์
๑๒.	รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ไอล้ำรวจ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ, รัฐศาสตร์
๑๓.	รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา มลิگانนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
๑๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ จันทร์โมลี	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
๑๖.	รองศาสตราจารย์ ดร.สิบลพงศ์ สุขสม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
๑๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.พภััสสรณ์ วรภัทรธีระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐

600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170

TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๑๘	รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์	สิริพรวุฒิ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
๑๙	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	ดวงทองสุข	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
๒๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ	สมศักดิ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	เทคนิคการแพทย์, วิทยาศาสตร์ การแพทย์
๒๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณั	ชญญา	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
๒๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา	ต้นเปาว์	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๒๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์	กิตตินรรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารธุรกิจ
๒๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา	เกิดประทุม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๒๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น	ชนะเนติยง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
๒๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชญา	ฤาแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๒๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักร์ระเกียรติ	วรวิฒนะปริญญา	พระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ
๒๘	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิราสิริรี	วสิวิริรี	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๒๙	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชาพันธ์	รัฐศาสนศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์	บริหารธุรกิจ
๓๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทิพย์	กำลังแพทย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๓๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ	ตาชัย	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สัตวแพทยศาสตร์
๓๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล	พันธุ์พานิช	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๓๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณิชฎู	โธนาททรัพย์	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	เทคโนโลยีสารสนเทศ
๓๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๓๕	ดร.อภิเทพ	แซ่ไคว	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด	บริหารธุรกิจ
๓๖	ดร.วัลลภา	ศรีทองพิมพ์	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด	บริหารธุรกิจ
๓๗	ดร.วิลาสิณี	ยนต์วิภัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	บริหารธุรกิจ
๓๘	ดร.ชนกร	ศรีสุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี(พิเศษ)	นิติศาสตร์, บริหารธุรกิจ
๓๙	ดร.รวงทอง	ถาพันธุ์	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา	ศึกษาศาสตร์
๔๐	ดร.นิพัทธ์พนธ์	สนิทเหลือ	สถาบันเทคโนโลยีสุรนารี	สถิติประยุกต์, บริหารธุรกิจ
๔๑	ดร.สิรินี	ว่องวิไลรัตน์	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๒	ดร.จวีวรรณ	มณีนแสง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๔๓	ดร.มยุรี	กลีบวงศ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
๔๔	ดร.สันต์ชัย	พูลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
๔๕	ดร.ศิริมา	ตันติธำรงวุฒิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอม เกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ
๔๖	ดร.ธัญนันท์	บุญอยู่	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	บริหารธุรกิจ
๔๗	ดร.วัชร	เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	บริหารธุรกิจ
๔๘	ดร.อริญชัย	ณ ระนอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์	บริหารธุรกิจ
๔๙	ดร.อุดม	สมบุญณัฒผล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๕๐	ดร.อนันตพร	วงศ์คำ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๕๑	ดร.อัศนีย์	ณ น่าน	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๕๒	ดร.วีรพงษ์	สุทาวิน	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	บริหารธุรกิจ

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๓

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทร์)

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO, KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 http://www.western.ac.th

คำสั่งมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ ๓๔๑/๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗
ปีการศึกษา ๒๕๖๓

ด้วยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยเนชั่น สถาบันเทคโนโลยีสุรนารีและวิทยาลัยนอร์เทิร์น เครือข่ายวิจัยประชาชน ได้กำหนดจัดการประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ เรื่อง งานวิจัยเพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่เศรษฐกิจไทยด้วยวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ในวันเสาร์ที่ ๒๔ และวันอาทิตย์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ระหว่างนักวิชาการ อาจารย์ นิสิต และนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยออกสู่สาธารณชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยจึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ ดังนี้

๑. คณะทำงานฝ่ายพิธีการและการนำเสนอผลงาน มีหน้าที่กำหนดรูปแบบการจัดงาน รวบรวมคำกล่าวรายงาน คำกล่าวเปิดงาน ติดต่อประสานงานเพื่อเชิญวิทยากรในการประชุม ประชาสัมพันธ์และประสานเชิญชวนบุคลากรภายใน และภายนอกเข้าร่วมการนำเสนอผลงาน ประกอบด้วย

๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรดา	เกิดประทุม	ประธานกรรมการ
๒	ดร.อุดม	สมบูรณ์ผล	รองประธานกรรมการ
๓	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ. วินัย	ศิริจิตร	กรรมการ
๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา	ตันเป่าวี	กรรมการ
๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	ด้วงทองสุข	กรรมการ
๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์	กิตตินรรัตน์	กรรมการ
๗	ดร.นิพัทธ์	สนิทเหลือ	กรรมการ
๘	ดร.สิรินี	ว่องวิไลรัตน์	กรรมการ
๙	อาจารย์ จุฬารัตน์	ม่วงดิษฐ์	กรรมการ
๑๐	รองศาสตราจารย์ ภญ. วรณดี	แต่ใสตฤกุล	กรรมการ
๑๑	รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ชฎาพร	คงเพชร	กรรมการ
๑๒	รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรัตน์	พิมพ์พงศ์	กรรมการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO, KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๑๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญพะเยาว์	เลาหะจินดา	กรรมการ
๑๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนันต์นิภา	ภักศุขนิธิวัฒน์	กรรมการ
๑๕	รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา	มุสิกานนท์	กรรมการ
๑๖	ดร.อนันตพร	วงศ์คำ	กรรมการ
๑๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐฎา	ฤาแรง	กรรมการ
๑๘	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณ์ัฐกฤษ	น้อยก้อน	กรรมการ
๑๙	อาจารย์ พุทธิพันธ์	ทรงกำเนิด	กรรมการ
๒๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณ์ัฐนันท์	ทองทรัพย์	กรรมการและเลขานุการ

๒. คณะทำงานฝ่ายทะเบียนและต้อนรับ มีหน้าที่รับลงทะเบียน ประสานกับส่วนงานการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัย เรื่องการชำระค่าลงทะเบียนของผู้เข้าร่วมประชุม จัดเตรียมรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม จัดเตรียมเอกสารสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม การลงทะเบียนเข้าร่วมวันประชุม การรับรองและต้อนรับวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และแขกผู้มีเกียรติ ประกอบด้วย

๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักครดา	เกิดประทุม	ประธานกรรมการ
๒	รองศาสตราจารย์ ดร.สีบพงศ์	สุขสม	รองประธานกรรมการ
๓	ดร.อุตม	สมบูรณ์ผล	รองประธานกรรมการ
๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดาวรุ่งรดา	วงษ์ไกร	กรรมการ
๕	อาจารย์ นุจรินทร์	ลภัณฑกุล	กรรมการ
๖	อาจารย์ ภูวนัย	เพชรโปร	กรรมการ
๗	อาจารย์ จินตภา	บัวอุไร	กรรมการ
๘	นางสาว สิริทิศา	พงษ์โสภ	กรรมการ
๙	นาง อรพินท์	บุตรพรหม	กรรมการ
๑๐	นางสาว สุภารัตน์	โสระชาติ	กรรมการ
๑๑	นางสาว วรัญญา	จันทร์ฉาย	กรรมการ
๑๒	นางสาว สุชาดา	แสงทอง	กรรมการ
๑๓	นางสาว จันทร์เพ็ญ	ไชยนาแพง	กรรมการ
๑๔	นางสาว พิชยา	ทองพาสุข	กรรมการ
๑๕	อาจารย์ ระวีวรรณ	ชินอ่วม	กรรมการ
๑๖	ดร.สิวิณี	ทองนุช	กรรมการและเลขานุการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO, KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๓. คณะทำงานฝ่ายประสานงานห้องนำเสนอปากเปล่าและประเมินผลการประชุม มีหน้าที่จัดเตรียมเอกสารข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้นำเสนอผลงาน คู่มือประสานงานห้องนำเสนอปากเปล่า (Oral Presentation) จัดทำแบบประเมินผลการจัดประชุม และรวบรวมสรุปผลการจัดประชุม รวมทั้งจัดทำวุฒิบัตรสำหรับผู้เข้าประชุมประกอบด้วย

๑	ดร.อุดม	สมบูรณ์ผล	ประธานกรรมการ
๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญัฐนันท์	ทองทรัพย์	รองประธานกรรมการ
๓	ดร.อุไรวรรณ	เดียนศรี	กรรมการ
๔	ดร.สิรินีย์	ทองนุช	กรรมการ
๕	อาจารย์ ภูวนัย	เพชรไปร์	กรรมการ
๖	อาจารย์ จินตภา	บัวอุไร	กรรมการ
๗	นางสาว สิริทิตา	พงษ์โสภา	กรรมการ
๘	นาง อรพินท์	บุตรพรม	กรรมการ
๙	นางสาว สุตารัตน์	โสระชาติ	กรรมการ
๑๐	นางสาว วรัญญา	จันทร์ฉาย	กรรมการ
๑๑	นางสาว สุชาดา	แสงทอง	กรรมการ
๑๒	นางสาว จันทร์เพ็ญ	ไชยนาแพง	กรรมการ
๑๓	นางสาว พิชยา	ทองพาสุข	กรรมการ
๑๔	นางสาว ทศนีย์	อุ้นทรัพย์	กรรมการและเลขานุการ

๔. คณะทำงานฝ่ายประสานงานการนำเสนอโปสเตอร์ มีหน้าที่จัดเตรียมการนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation) และดูแลประสานงานการนำเสนอโปสเตอร์ ประกอบด้วย

๑	รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา	มุสิกานนท์	ประธานกรรมการ
๒	รองศาสตราจารย์ ดร.พัลลภสรณ์	วรภัทร์ระกุล	รองประธานกรรมการ
๓	รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสพงศ์	คลังกรณ์	กรรมการ
๔	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์	จันทร์โมลี	กรรมการ
๕	รองศาสตราจารย์ ดร.สิปปพงศ์	สุขสม	กรรมการ
๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น	ชเนตติง	กรรมการ
๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณี	ธัญญา	กรรมการ
๘	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทนพ.ดร.นพดล	พันธุ์พานิช	กรรมการ
๙	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชญา	ฤาแรง	กรรมการ
๑๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ทิพย์	กำลังแพทย์	กรรมการ
๑๑	ดร.นิรมุช	เมืองวัง	กรรมการ
๑๒	อาจารย์ภูวนัย	เพชรไปร์	กรรมการ
๑๓	ดร.อุไรวรรณ	เดียนศรี	กรรมการและเลขานุการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๕. คณะทำงานฝ่ายสถานที่ โสตทัศนูปกรณ์และจัดเลี้ยง มีหน้าที่ประสานงานในการจัดสถานที่ อุปกรณ์ และโสตทัศนูปกรณ์เพื่อการประชุม การบันทึกภาพ วีดีโอ การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้เข้าร่วมการประชุม ประกอบด้วย

๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดาวรุ่งรดา	วงษ์ไกร	ประธานกรรมการ
๒	ดร. เกียรติก้อง	มูลเมือง	รองประธานกรรมการ คนที่ ๑
๓	อาจารย์ พุทธิพันธ์	ทรงวงำเนิด	รองประธานกรรมการ คนที่ ๒
๔	นางสาว นวพร	งามช้า	รองประธานกรรมการ คนที่ ๓
๕	อาจารย์พฤษ์ส	ปานรัตน์	กรรมการ
๖	นางสาวสุชาดา	แสงทอง	กรรมการ
๗	นางสาว สุกฤตดา	วิเศษวงษา	กรรมการ
๘	นางสาว วันทนีย์	พยุหฤกษ์	กรรมการ
๙	นางสาว กรรณิการ์	ทองแสง	กรรมการ
๑๐	นางสาว วลัยพร	ลอยสูงเนิน	กรรมการ
๑๑	นางสาว อริศรา	อภาวัฒน์นาก	กรรมการ
๑๒	นางสาว พีรกาญจน์	แสงบุญเรือง	กรรมการ
๑๓	นางสาว สมญา	บาททอง	กรรมการ
๑๔	นาง ธรนิทร์	อะเวรา	กรรมการ
๑๕	นาย ชัยชุมพล	บุตรเทศน์	กรรมการ
๑๖	นาย ธนดล	มาผาย	กรรมการ
๑๗	นาย นาสินธุ์	กุลปัญญา	กรรมการ
๑๘	นางสาว วรณี	เพิ่มบุญ	กรรมการและเลขานุการ

๖. คณะทำงานฝ่ายการเงิน มีหน้าที่ประสานส่วนงานการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัยในการจ่ายเงิน ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในวันงาน ซึ่งได้แก่ ค่าตอบแทนวิทยากร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าวัสดุอุปกรณ์ และอื่นๆ ประกอบด้วย

๑.	ดร.อุดม	สมบูรณ์ผล	ประธานกรรมการ
๒.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณ์ฐนันท์	ทองทรัพย์	รองประธานกรรมการ
๓.	นาง ศุภวรรณ	ชาญดีสิงห์	กรรมการ
๔.	ดร.สิวินีย์	ทองนุช	กรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๓

(รองศาสตราจารย์ ดร.จिरศักดิ์ จิยะจันทน์)

อธิการบดี

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา ดร.เกียรติก้อง มุลเมือง	1
มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิต ศึกษาของไทย ดร.เกียรติก้อง มุลเมือง ดร.อดุลย์ ทานาราช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิน อัครภูวนวล	12
ประสิทธิผลการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิรัตน์ โกสุมา	19
การช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้หรือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ดร.ฉัตรชนัน สรรวงษ์ละคร	30
ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ดีของความปลอดภัย ด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ดร.นิวัฒน์ ริงสร้อย	41
บทบาทของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อเตรียมความพร้อม ให้บริการดูแลสังคมผู้สูงอายุตามมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุม การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พราวพิชชา เถลิงพล	52

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
ประชาธิปไตยแบบไทย : แนวคิดและพฤติกรรม รองศาสตราจารย์ ดร.สมิหรา จิตตลดากร	63
ชุมชนเข้มแข็งกับประวัติศาสตร์และความเชื่อมโยงประเพณีท้องถิ่น รองศาสตราจารย์ ดร.สีบพงศ์ สุขสม	69
การศึกษาทฤษฎีสัมคบคิด รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช มุงเมือง	80
การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นงานของมหาวิทยาลัย ชุตินา มุสิกานนท์	94
ระเบียบวิธีการวิจัยอนาคต ดร.เดชกุล มัทวานุกูล	101
การพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นภาพรณัฏฐ์ ธัญญา	114
องค์ประกอบของกระบวนการทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง แบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption Era) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราภรณ์ สุภิสงห์ รองศาสตราจารย์ ดร. ชูชีพ พุทธิประเสริฐ	131

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
ศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน รองศาสตราจารย์ ดร.ประณีต วิบูลยประพันธ์	142
การพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ในระดับชั้นมัธยม ศึกษาตอนปลาย อดิศร ศิริ	149
โครงสร้างองค์กรทางธุรกิจยุคใหม่ ดร.ยศพงษ์ รัตนมุง	164
การยอมรับนวัตกรรมองค์กร การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ และความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี ดร.สุรัสวดี โปสินธุ์ ดร.กิตติ กิ่งไทร	169
การสร้างเศรษฐกิจดิจิทัล และรัฐบาลดิจิทัล ดร.สุรัสวดี โปสินธุ์ เรืออากาศเอก ดร.กิตติ กิ่งไทร	180
กลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในยุค New Normal ดร.อนันตพร วงศ์คำ	199
นิชมาร์เก็ต : ตลาดใจโดนใจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์	210

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
กลยุทธ์การตลาดน้อยคือมาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลั้งแพทย์	219
กลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลั้งแพทย์	224
ปัญหาวิกฤตธุรกิจการบินหลังจากโควิด 19 สุภามาศ สนิทประชากร ดร.ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว อำพล ชำวิสัย ณัฐพล มหาทรัพย์	234
การทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้าง รูปแบบการพัฒนาเทศบาลเมืองอย่างยั่งยืน ผ่านการบริหารงานแบบธรรมาภิบาลด้วยระบบรัฐบาล อิเล็กทรอนิกส์ อภิรักษ์ บุชบก ชัชยพันธ์ สมถวิลผ่องใส วไลพร บุชบก	246
โปรแกรมประยุกต์บนมือถือในการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วน กรณีศึกษา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อรรถพงษ์ ชุ่มเขียว กนกวรรณ อ่วมคำ จิราพร คันซัง ภิญญาพัชญ์ พรหมมา	255

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา

LEGAL MEASURES ON RESTORATIVE JUSTICE IN CRIMINAL CASES

ผู้วิจัย

ดร.เกียรติก้อง มูลเมือง

อาจารย์หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดให้มีหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อออกคำสั่งชะลอการฟ้องคดีอาญา โดยตามร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... มาตรา 44 และมาตรา 46 ให้อำนาจการสั่งชะลอฟ้องเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการเพียงผู้เดียวเท่านั้น ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ผลการวิจัยคือ ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... ควรมีการเพิ่มหน่วยงานอื่นนอกจากที่มีอยู่เดิม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้เสียหาย ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานอัยการ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมของการออกคำสั่ง และก่อให้เกิดเสถียรภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

คำสำคัญ : การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์, การชะลอฟ้อง.

Abstract

According to studies, it has been found that Thailand has no law requiring other agencies to take part in the deliberations to issue a moratorium on criminal prosecution. Section 44 and Section 46 grant the power to order the prosecution to be the sole public prosecutor. Do not allow the accused. Or the victim Has exercised the right to appeal the order. The research is Bill of measures to replace criminal cases BE ... should be added other units that exist. To allow the accused, the defendant or the injured person to exercise the right to appeal the order of the prosecutor. To achieve the righteousness of the order. And bring stability to the criminal justice process.

Keywords : Restorative Justice , Mediation.

บทนำ

ประเทศไทยก็เป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการเพิ่มจำนวนขึ้นของปัญหาอาชญากรรม กล่าวคือ มีจำนวนคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลมากเกินไป การลงโทษผู้กระทำความผิดมุ่งไปที่การจำคุก ซึ่งการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการจำคุกย่อมส่งผลให้ปริมาณนักโทษซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมราชทัณฑ์เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย กระบวนการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่ถูกพิพากษาเด็ดขาดแล้ว หรือที่เรียกว่า นักโทษ (Prisoner) ไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง เมื่อนักโทษที่พ้นโทษและกลับสู่สังคมย่อมมีโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำ เพราะกระบวนการฟื้นฟูระหว่างรับโทษไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งประเทศไทยยังไม่สามารถบูรณาการหน่วยงานทางกระบวนการ

ยุติธรรมให้สามารถทำงานสอดคล้องกัน มีการแบ่งแยกส่วนออกจากกันไม่ประสานงานร่วมกันทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ขาดวิธีหรือกระบวนการกลั่นกรองคดีให้เข้าหรือออกจากระบบด้วยวิธีการที่รวดเร็ว เช่น การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา หรือการระงับข้อพิพาท การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นแนวคิดใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา โดยแนวคิดนี้ตั้งสมมติฐานว่าผู้กระทำความผิด ณ ท้องที่ใดประชาชนในท้องที่นั้นควรได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำความผิดที่สำนึกในความผิดยอมตนที่จะเยียวยาในผลแห่งการกระทำนั้น สมควรที่จะได้รับโอกาสให้กลับเข้าสู่สังคมด้วยการที่ประชาชนในท้องที่นั้นให้การต้อนรับอย่างไม่ตะขิดตะขวงใจ ดังนั้น การเยียวยาความเสียหายที่ดีที่สุด คือการเปิดโอกาสให้คู่กรณีทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อันได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งบุคคลทั้งสามฝ่ายจะเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ในขณะเดียวกันองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเพียงผู้ให้ความสะดวก ที่จะประสานการทำงานให้การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์บรรลุตามเจตนารมณ์ของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถหันหน้ากลับมาใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

ในการบังคับโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบแทนการกระทำความผิด (Retribution) หรือการยับยั้งผู้กระทำความผิด (Deterrent) หรือการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) มุ่งเน้นที่การใช้มาตรการทางอาญาเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ มิได้คำนึงถึงการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย ดังนั้นการลงโทษผู้กระทำความผิด หากเป็นการตอบแทน จึงเน้นที่ลงโทษได้สัดส่วนกับความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย โดยไม่ได้คำนึงว่าผู้เสียหายจะพึงพอใจกับการที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือไม่ จึงแตกต่างจากการกำหนดมาตรการชดเชยให้แก่ผู้เสียหายตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ส่วนการลงโทษโดยการยับยั้งการกระทำความผิดซึ่งเน้นการทำให้ผู้กระทำความผิดกลัวหรือไม่กล้าที่จะกระทำ ซึ่งคำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำความผิดว่า จะมีความกลัวต่อการถูกลงโทษหรือไม่ จึงต่างจากการกำหนดมาตรการที่ให้ผู้กระทำความผิดทำภายใต้ข้อตกลงในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดสำนึกถึงความเสียหายและแสดงความรับผิดชอบต่อความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายและสังคม และมีแนวคิดว่า หากผู้กระทำความผิดได้สำนึกผิดแล้วก็ไม่กระทำความผิดต่อไป ไม่ได้หวังว่าหากกลัวโทษแล้วจึงไม่กระทำความผิด ส่วนในการฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิดตามหลักการลงโทษโดยการฟื้นฟูจิตใจนั้น กระบวนการที่ดำเนินการเป็นการใช้การอบรมและให้คำแนะนำในการปรับตัวแก่ผู้กระทำความผิด เพื่อให้สามารถอดทนต่อสภาพบีบคั้นในทางสังคม เศรษฐกิจ จนมีความแข็งแกร่งพอที่จะไม่กระทำความผิดได้อีก แต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่ได้เน้นการฟื้นฟู แต่เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องเข้ารับการอบรมในโครงการฝึกอบรมหรือเข้ารับการบำบัดรักษา หากมีความจำเป็นและเป็นเหตุแห่งการกระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อขจัดปัญหาในการกระทำความผิดด้วยเหตุนี้ การเข้ารับการรักษาหรืออบรมจึงเป็นหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่มีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับสาเหตุของการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดแต่ละรายตามความเห็นของที่ประชุม แต่การฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิด มุ่งเน้นที่ให้ผู้กระทำความผิดปรับตัวให้เข้ากับสังคมแต่ไม่ได้มุ่งพิจารณาเฉพาะกรณีและตามความสมัครใจของผู้กระทำความผิด ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา เป็นแนวคิดการบริหารงานยุติธรรมแบบใหม่ ที่มุ่งให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดได้สร้างความสัมพันธ์อันดี ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจซึ่ง

กันและกัน ผู้เสียหายได้รู้เหตุแห่งการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดได้ตระหนักถึงผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำ เป้าหมายมิใช่เพียงฟื้นฟูผู้กระทำผิด หรือการได้แก่แค้นด้วยการทดแทน หรือการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม แต่กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่ความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งการระงับข้อพิพาทที่มีต่อกัน ป้องกันการแก้แค้นระหว่างกัน เพราะคู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอมที่จะระงับข้อพิพาทโดยการหาทางออกร่วมกัน จัดให้มีการพบปะพูดคุยระหว่างผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย สมาชิกในครอบครัวของบุคคลทั้งสองฝ่าย รวมถึงสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากการพูดคุยและตกลงร่วมกันต่อไป

เนื้อเรื่อง

การศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาด้วยสาเหตุประการที่ทราบคืออยู่แล้วเรื่องของจำนวนผู้ต้องขัง ที่ถูกศาลพิพากษาจำคุกและต้องนำตัวผู้ต้องขังไปยังเรือนจำ ส่งผลให้จำนวนผู้ต้องขังมีจำนวนมาก อีกทั้งยังพบว่าการนำตัวผู้กระทำผิดไปอยู่ในสถานที่เดียวกันนั้น มิใช่การแก้ไขปัญหาหรือเยียวยาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดแต่อย่างใดไม่ นานาประเทศจึงได้มีความพยายามแสวงหาวิธีการที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดให้กลับมาเป็นดังเดิม จึงได้เกิดมีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาขึ้น ประเทศไทยเองก็ได้นำวิธีการดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นมาบัญญัติเป็นกฎหมาย โดยการยกร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. .... สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ แบ่งมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญาออกเป็น 2 วิธีคือ วิธีที่หนึ่งการไกล่เกลี่ยคดีอาญา วิธีที่สองการชะลอฟ้องคดีอาญา จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่า มีแนวคิดทฤษฎีของต่างประเทศและของประเทศไทยที่นำมาปรับใช้กับงานวิจัยฉบับนี้ คือ ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Justice) ทฤษฎีรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Pattern of Restorative Justice) ทฤษฎีมุมมองทางสังคมของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Social Dimension of Restorative Justice) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารและระบบงานยุติธรรม แนวคิดที่มุ่งต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แนวคิดที่มุ่งการป้องกันการเกิดอาชญากรรม และแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติวิธีการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ต้องหาหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญาเอาไว้อย่างชัดเจนโดยให้ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และมีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติถึงวิธีการและขั้นตอนของการนำตัวผู้กระทำผิดไปฟ้องเพื่อลงโทษ หากพิจารณาการฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยนั้นเป็นการฟ้องคดีอาญาโดยใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการซึ่งแตกต่างจากบางประเทศที่การฟ้องคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องฟ้องผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกกล่าวหาทุกกรณีไป ซึ่งการฟ้องคดีอาญาในประเทศไทยนั้นเมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนความผิดที่เกิดขึ้น อ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจการสอบสวนของตนเรียบร้อยแล้วจะมีความเห็นควรสั่งฟ้อง หรือควรสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนแล้วจะพิจารณาพยานหลักฐานจากท้องสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนว่ามีเพียงพอต่อการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลหรือไม่ หากพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานหนักแน่นเพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลก็จะสั่งฟ้อง แต่ในทางกลับกันหากพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานตามสำนวนการสอบสวนมีไม่เพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลหรือการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย

พนักงานอัยการจะไม่เห็นพ้องด้วยกับพนักงานสอบสวนโดยมีคำสั่งไม่ฟ้องและส่งสำนวนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีเป็นจังหวัดอื่นนอกจากพระนครศรีอยุธยา แต่ถ้าเป็นคดีในเขตพระนครศรีอยุธยาให้ส่งสำนวนพร้อมคำสั่งไม่ฟ้องไปยังผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อเป็นการดูแลและคานอำนาจซึ่งกันและกัน ซึ่งพนักงานอัยการจะมีคำสั่งในคดีได้อย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้คือ คำสั่งฟ้อง คำสั่งไม่ฟ้อง หรือคำสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม

การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นแนวคิดใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา โดยแนวคิดนี้ตั้งสมมติฐานว่าผู้กระทำความผิด หนี ท้องที่ใดประชาชนในท้องที่นั้นควรได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม ในขณะที่ผู้กระทำความผิดที่สำนึกในความผิดยอมตนที่จะเยียวยาในผลแห่งการกระทำนั้นสมควรที่จะได้รับโอกาสให้กลับเข้าสู่สังคมด้วยการที่ประชาชนในท้องที่นั้นให้การต้อนรับอย่างไม่ตะขิดตะขวงใจ ดังนั้น การเยียวยาความเสียหายที่ดีที่สุด คือการเปิดโอกาสให้คู่กรณีทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อันได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งบุคคลทั้งสามฝ่ายจะเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ในขณะที่ตัวองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเพียงผู้ให้ความสะดวก ที่จะประสานการทำงานให้การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์บรรลุตามเจตนารมณ์ของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถหันหน้ากลับมาใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นการนำเอากระบวนการสร้างความสัมพันธ์มาอำนวยความสะดวกยุติธรรมก่อให้เกิด “ทางเลือก” ไม่นำมาเป็นการ “ทดแทน” กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลัก และยังไม่มียุติธรรมที่ตายตัว ด้วยเหตุนี้ การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาสามารถนำมาพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เพื่อเป็นพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมไทยได้หลายเรื่อง เช่น “การเพิ่มบทบาทในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” และส่งผลให้จำนวนอาชญากรรมลดน้อยลงปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ลดน้อยตามไปด้วย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเน้นไปที่กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ในคดีอาญา เพื่อเป็นการลดปริมาณการเกิดอาชญากรรมและลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล เพื่อเสริมสร้างและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคมอย่างเต็มภาคภูมิ ท้ายที่สุดจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาอย่างยั่งยืนและแท้จริง

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ มีความแตกต่างจากการเบี่ยงเบนคดี เช่น การสั่งไม่ฟ้องคดี การไกล่เกลี่ยยอมความระหว่างผู้เสียหายกับผู้ต้องหาในคดีความผิดต่อส่วนตัว เพราะมาตรการดังกล่าว เป็นความประสงค์ที่จะไม่นำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาล ซึ่งการเบี่ยงเบนคดีเหล่านี้ อาจมีมาตรการในการคุมประพฤติหรือให้ผู้กระทำความผิดได้เข้ารับการอบรมหรือรักษาจิตใจหรือการฟื้นฟูยาเสพติด เพื่อไม่ให้กลับไปกระทำความผิดและเป็นกรณีที่เห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาแล้ว ดังนั้น จึงเป็นมาตรการที่เน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นหลัก แต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นมาตรการที่ต้องการให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เสียหาย ครอบครัวของผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิด และชุมชนในการกำหนดมาตรการที่เกิดจากความเห็นร่วม ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมแบบปกติไม่มีมาตรการแบบนี้ การเบี่ยงเบนคดี (Diversion) มีความประสงค์ไม่ให้นำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาล ดังนั้น จึงใช้มาตรการในการดำเนินการที่เหมาะสมกับกรณี เช่น การไกล่เกลี่ยยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัวอันยอมความได้ หรือการส่งรับการฟื้นฟูยาเสพติดกรณีเป็นผู้ติดยาเสพติด เพื่อจะไม่ต้องนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล

หรือการกักกันหรือคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนแทนการฟ้องคดี ซึ่งมีความประสงค์จะใช้มาตรการกักและการอบรมแทนการฟ้องคดี การชะลอฟ้องของพนักงานอัยการ ซึ่งมีแนวทางที่จะนำมาใช้เพื่อส่งไม่ฟ้องคดีที่มีมูล โดยการกำหนดมาตรการคุมประพฤติแทน ซึ่งมาตรการหันเหคดีเหล่านี้ มีได้มีวัตถุประสงค์จะสร้างความเข้าใจระหว่างผู้กระทำผิด ผู้เสียหายหรือชุมชน และไม่ได้มีเป้าหมายที่จะให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดได้มากำหนดมาตรการที่จะใช้กับผู้กระทำผิดที่เหมาะสมและมีความพอใจแก่ทุกฝ่าย เหมือนดังเช่นการดำเนินการระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เหมือนเช่นในเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเป็นมาตรการที่อาจใช้ควบคู่กับกระบวนการที่ดำเนินคดีอาญาปกติและเสริมให้ผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และหากบรรลุเป้าหมายดังกล่าวแล้ว โทษหรือการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจไม่จำเป็นต้องใช้กับผู้กระทำผิดในการบังคับโทษแก่ผู้กระทำผิด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบแทนการกระทำผิด (Retribution) หรือการยับยั้งผู้กระทำผิด (Deterrent) หรือการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation) มุ่งเน้นที่ใช้มาตรการทางอาญาเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ มิได้คำนึงถึงการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย ดังนั้นการลงโทษผู้กระทำผิด หากเป็นการตอบแทน จึงเน้นที่ลงโทษได้สัดส่วนกับความเสียหายที่ผู้กระทำผิดได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย โดยไม่ได้คำนึงว่าผู้เสียหายจะพึงพอใจกับการที่ผู้กระทำผิดได้รับโทษหรือไม่ จึงแตกต่างจากการกำหนดมาตรการชดเชยให้แก่ผู้เสียหายตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ส่วนการลงโทษโดยการยับยั้งการกระทำผิดซึ่งเน้นการทำให้ผู้กระทำผิดกลัวหรือไม่กล้าที่จะกระทำ ซึ่งคำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำผิดว่า จะมีความกลัวต่อการถูกลงโทษหรือไม่ จึงต่างจากการกำหนดมาตรการที่ให้ผู้กระทำผิดทำภายใต้ข้อตกลงในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ต้องการให้ผู้กระทำผิดสำนึกถึงความเสียหายและแสดงความรับผิดชอบต่อความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายและสังคม และมีแนวคิดที่ว่า หากผู้กระทำผิดได้สำนึกผิดแล้วก็ไม่กระทำความผิดต่อไป ไม่ได้หวังว่าหากกลัวโทษแล้วจึงไม่กระทำความผิด ส่วนในการฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำผิดตามหลักการลงโทษโดยการฟื้นฟูจิตใจนั้น กระบวนการที่ดำเนินการเป็นการใช้การอบรมและให้คำแนะนำในการปรับตัวแก่ผู้กระทำผิด เพื่อให้สามารถอดทนต่อสภาพบีบคั้นในทางสังคม เศรษฐกิจ จนมีความแข็งแกร่งพอที่จะไม่กระทำความผิดได้อีก แต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่ได้เน้นการฟื้นฟู แต่เป็นกรณีที่ผู้กระทำอาจต้องเข้ารับการอบรมในโครงการฝึกอบรมหรือเข้ารับการรักษา หากมีความจำเป็นและเป็นเหตุแห่งการกระทำผิด ทั้งนี้ เพื่อขจัดปัญหาในการกระทำผิด ด้วยเหตุนี้ การเข้ารับการรักษาหรืออบรมจึงเป็นหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่มีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับสาเหตุของการกระทำผิดของผู้กระทำผิดแต่ละรายตามความเห็นของที่ประชุม แต่การฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดมุ่งเน้นที่ทำให้ผู้กระทำผิดปรับตัวให้เข้ากับสังคมแต่ไม่ได้มุ่งพิจารณาเฉพาะกรณีและตามความสมัครใจของผู้กระทำผิด ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา เป็นแนวคิดการบริหารงานยุติธรรมแบบใหม่ ที่มุ่งให้ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดได้สร้างความสัมพันธ์อันดีซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้เสียหายได้รู้เหตุแห่งการกระทำผิด ผู้กระทำผิดได้ตระหนักถึงผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำ เป้าหมายมิใช่เพียงฟื้นฟูผู้กระทำผิด หรือการได้แก่แค้นด้วยการทดแทน หรือการตัดผู้กระทำผิดออกจากสังคม แต่กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่ความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งการระงับข้อพิพาทที่มีต่อกัน ป้องกันการแก้แค้นระหว่างกัน เพราะคู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอมที่จะระงับข้อพิพาทโดยการหาทาง

ออกร่วมกัน จัดให้มีการพบปะพูดคุยระหว่างผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย สมาชิกในครอบครัวของบุคคลทั้งสองฝ่าย รวมถึงสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากการพูดคุยและตกลงร่วมกัน

ปัญหาข้อเท็จจริง

1. การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาเป็นการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ขาดองค์กร และหน่วยงานที่จะคอยถ่วงดุลและคานอำนาจการสั่งให้ใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์แทนการฟ้องคดีอาญา ส่งผลต่อ เสถียรภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่อาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรมได้

2. การใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์แทนการฟ้องคดีอาญาเป็นการบริหารจัดการอย่างหนึ่งซึ่งอยู่ในขั้นตอนการสั่ง คดีของพนักงานอัยการ เป็นกระบวนการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ที่ใช้อำนาจบริหาร แต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่มี คณะกรรมการมาตรวจสอบและควบคุมการใช้มาตรการดังกล่าวให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

ปัญหาข้อกฎหมาย

1. ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... มาตรา 44 บัญญัติว่า “เมื่ออัยการสูงสุด ได้รับคำสั่งชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการเป็นไปตามมาตรา 41 และการชะลอฟ้องเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และสังคมให้อัยการสูงสุดมีคำสั่งเห็นชอบและแจ้งให้พนักงานอัยการทราบโดยไม่ชักช้า”

2. ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... มาตรา 46 บัญญัติว่า “ในกรณีที่อัยการ สูงสุดเห็นว่า การชะลอการฟ้องไม่เป็นไปตามมาตรา 41 หรือการชะลอการฟ้องนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือสังคมให้อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่เห็นชอบและส่งเรื่องกลับไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้มีคำสั่งไม่ชะลอ การฟ้องและดำเนินคดีต่อไปให้คำสั่งไม่ชะลอการฟ้องนั้นเป็นที่สุด และให้พนักงานอัยการมีหนังสือแจ้งคำสั่ง ดังกล่าวไปยังผู้ต้องหาและผู้เสียหายทราบภายในเจ็ดวัน”

จากปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในการออกคำสั่งชะลอการฟ้องของ พนักงานอัยการไม่ต้องพิจารณาโดยองค์คณะและไม่สามารถโต้แย้งคัดค้านคำสั่งของพนักงานอัยการได้ อันเป็นการ ใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จของพนักงานอัยการ การชะลอฟ้องเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะผลักดันให้การแก้ไข ปัญหาคดีล้นศาลและนักโทษล้นเรือนจำ จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์กรและรูปแบบที่เหมาะสมในการชะลอฟ้อง อันจักเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่วัยรุ่น และประเทศชาติที่แท้จริง ประการสุดท้ายที่ผู้วิจัยไม่อาจมองข้ามได้คือ การชะลอฟ้องเป็นการใช้อำนาจตุลาการ แต่ เป็นการใช้อำนาจตุลาการโดยองค์กรที่มีศาลจึงจำเป็นต้องระมัดระวัง ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งปวง ให้ได้รับการปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมายดำรง รักษาไว้ซึ่งเอกราชทางการศาล ให้เทียบเคียงได้กับนานาอารยประเทศ

จากการศึกษาสภาพปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายพบว่า การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ใน คดีอาญาศึกษาโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา ฉบับ พ.ศ. .... เปรียบเทียบกับการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ของต่างประเทศปัญหาข้อเท็จจริงที่พบในประเทศไทยคือ การ ใช้มาตรการในการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาของประเทศไทยเป็นการสั่งโดยพนักงานอัยการ โดย

พนักงานอัยการอาศัยความตามกฎหมายดังกล่าวในการอนุญาตให้ใช้วิธีการชะลอการฟ้องคดีอาญา ซึ่งการออกคำสั่งของพนักงานอัยการไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดคอยถ่วงดุลการออกคำสั่ง อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อคู่ความในคดี เกิดความไม่มีเสถียรภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1. ในการนี้ผู้วิจัยขอสรุปกฎหมายต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์เป็นสังเขปดังต่อไปนี้

การฟ้องคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ.1948 บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้คือ มาตรา 248 ในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอาญา เนื่องจากบุคลิกภาพ อายุและสภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิด ความหนักเบาและลักษณะของความผิด ตลอดจนพฤติการณ์แวดล้อมภายหลังที่ได้กระทำความผิดแล้ว อัยการอาจไม่ฟ้องคดีก็ได้

การฟ้องคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาพนักงานอัยการมีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการเริ่มการดำเนินคดีอาญา เจ้าพนักงานตำรวจไม่มีอำนาจฟ้องดำเนินคดีอาญาด้วยตัวเอง โดยถือหลักการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมาย (Legalist Principle) เพราะมีตัวบทกฎหมายหลายฉบับที่ระบุบังคับให้ต้องฟ้องคดีที่มีมูลต่อศาลโดยไม่มีข้อยกเว้น แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาก็มิได้ยึดถือหลักการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมาย (Legalist Principle) แต่อย่างใด กลับใช้หลักการฟ้องคดีอาญาตามดุลพินิจ (Opportunity Principle) โดยใช้ดุลพินิจการไม่ฟ้องคดีอย่างกว้างขวาง สำหรับการเข้ามาตราการชะลอฟ้องในสหรัฐอเมริกานั้น ผู้ที่อาจได้รับการชะลอฟ้องต้องไม่เป็นบุคคลที่ (1) ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในคดีที่กระทรวงยุติธรรมระบุไว้โดยเฉพาะว่าต้องสั่งฟ้องคดี , (2) บุคคลที่เคยต้องโทษคดีอาญามาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ครั้ง , (3) ผู้ติดยาเสพติด , (4) เจ้าพนักงานของรัฐ หรืออดีตเจ้าพนักงานของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับการฝ่าฝืนความไว้วางใจของสาธารณชน หรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติจากหลักกฎหมายดังกล่าวประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำวิธีการชะลอฟ้องมาใช้ในประเทศของตน โดยเฉพาะในประเทศญี่ปุ่นได้นำวิธีการชะลอฟ้องมาใช้อย่างกว้างขวางซึ่งพนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่นได้ใช้วิธีการชะลอฟ้องกับคดีทุกประเภท

2. ในการนี้ผู้วิจัยขอสรุปบทสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์เป็นสังเขปดังต่อไปนี้

2.1) กลุ่มผู้พิพากษาศาลยุติธรรม การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาจะเห็นได้ว่ากระบวนการนี้ ศาลยุติธรรมได้เข้ามาโดยตลอดแต่เป็นการใช้ในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โครงสร้างก็โดยศาลตั้งผู้ไกล่เกลี่ยเมื่อมีการไกล่เกลี่ยสำเร็จก็ทำเป็นบันทึกการไกล่เกลี่ย ถ้าถอนฟ้องได้ก็ถอนฟ้อง ถ้าเป็นคดีความผิดต่อแผ่นดินศาลก็จะใช้ดุลพินิจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด หากจะมีกฎหมายที่บังคับกับกรณีดังกล่าวเป็นการเฉพาะก็เป็นการดี เปิดโอกาสให้คู่ความได้ฟื้นความสัมพันธ์กัน ให้โอกาสผู้กระทำความผิดสำนึกในการกระทำเยี่ยงยาผลที่เกิดขึ้น และกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

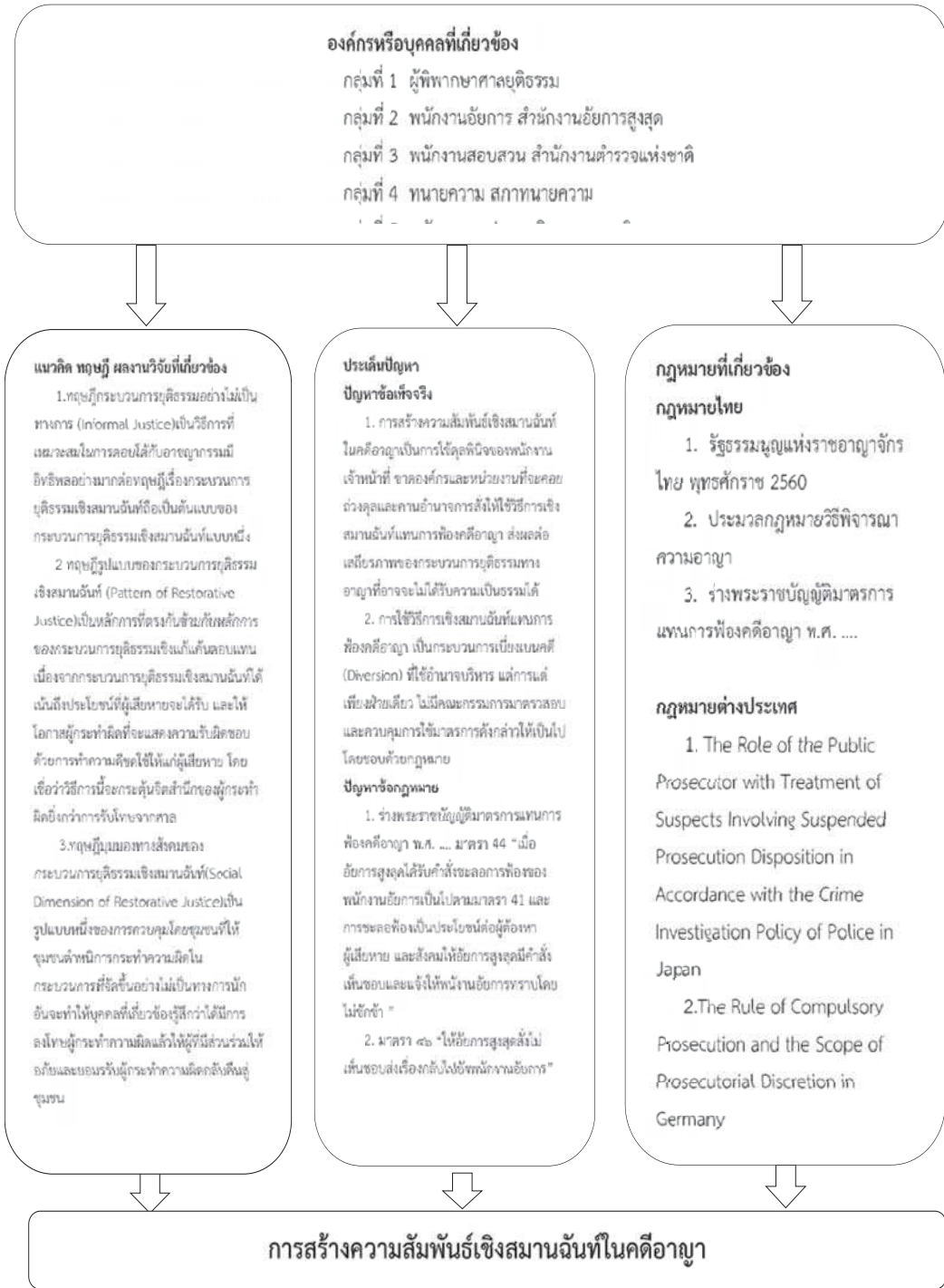
2.2) กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด การยุติข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นอีกหนี่งบทบาทที่ท้าทายพนักงานอัยการในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพนักงานอัยการประเทศไทยมีอิสระในการสั่งคดี โดยการใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล การชะลอฟ้องเป็นวิธีการใหม่ ดังนั้นจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีข้อจำกัดไว้บ้าง เช่น การกำหนดประเภทความผิดและกำหนดอัตรา

โทษไว้ว่าต้องเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิดกี่ปี้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการกระทำความผิดของอาชญากรรมในสังคมไทยนั้น สังคมยังต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษบ้าง ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ได้รับโทษเสียเลย ผู้เสียหายจะเกิดความแค้นซึ่งอาจแก้แค้นเสียเองก็ได้ เช่นนี้การนำการชะลอฟ้องมาใช้ในสังคมไทยจึงต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมไทยด้วย

2.3) กลุ่มพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ไม่ควรแบ่งแยกว่าเป็นคดีความผิดอาญาแผ่นดิน หรือคดีความผิดต่อส่วนตัว น่าจะใช้กระบวนการนี้ได้แต่คงต้องมามองว่าในการดำเนินคดีอาญานั้น เหตุใดจึงต้องแบ่งแยกเป็นความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งคิดว่ากรณีเป็นความผิดอาญาแผ่นดินนั้น กระทบต่อส่วนรวมคงจะกำหนดถึงขนาดให้สิทธิการฟ้องคดีอาญาระงับไม่ได้ แต่ถ้าคดีขึ้นสู่ศาลแล้วผ่านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้จำหน่ายคดี ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขก็ต้องกลับไปดำเนินคดีกันต่อไป

2.4) กลุ่มทนายความ สภานายความ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ต้องนำไปใช้กับคดีอาญาทุกประเภท ไม่มีประเทศใดที่จะให้สิทธิผู้เสียหายในการฟ้องคดีได้มากเท่าประเทศไทย จึงควรเปิดโอกาสให้มีการนำกระบวนการนี้ไปใช้กับคดีอาญาทุกประเภท

2.5) กลุ่มอาจารย์คณะนิติศาสตร์ การจะนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ ไม่ว่าจะเป็นการนำไปใช้เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก หรือใช้ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมหลัก การจะให้เกิดผลเป็นที่ยอมรับต้องมีการแก้กฎหมาย ซึ่งปัจจุบันได้มีการร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. .... อันมีการกำหนดรูปแบบวิธีการหรือมาตรการที่ชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยสรุปผลตามแผนภาพที่ 1 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา แนวคำพิพากษาศาลฎีกา มาตรการทางกฎหมายทั้งของไทยและของต่างประเทศ

ส่วนสรุป

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดให้มีหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อออกคำสั่งชะลอการฟ้องคดีอาญา โดยตามร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... มาตรา 44 และมาตรา 46 ให้อำนาจการสั่งชะลอฟ้องเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการเพียงผู้เดียวเท่านั้น ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ผลการวิจัยคือ ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... ควรมีการเพิ่มหน่วยงานอื่นนอกจากที่มีอยู่เดิม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้เสียหาย ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานอัยการ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมของการออกคำสั่ง และก่อให้เกิดเสถียรภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ เป็นการนำเอากระบวนการสร้างความสัมพันธ์มาอำนวยความสะดวกยุติธรรมก่อให้เกิด “ทางเลือก” ไม่ใช่เข้ามาเป็นการ “ทดแทน” กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลัก และยังไม่มียุติธรรมที่ตายตัว ด้วยเหตุนี้ การสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาสามารถนำมาพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เพื่อเป็นพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมไทยได้หลายเรื่อง เช่น “การเพิ่มบทบาทในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” และส่งผลให้จำนวนอาชญากรรมลดน้อยลงปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ลดน้อยตามไปด้วย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเน้นไปที่กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ในคดีอาญา เพื่อเป็นการลดปริมาณการเกิดอาชญากรรมและลดประมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล เพื่อเสริมสร้างและฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมอย่างเต็มภาคภูมิ ท้ายที่สุดจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาอย่างยั่งยืนและแท้จริงหากมีความจำเป็นและเป็นเหตุแห่งการกระทำผิดทั้งนี้ เพื่อขจัดปัญหาในการกระทำผิด ด้วยเหตุนี้ การเข้ารับการรักษาหรืออบรมจึงเป็นหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่มีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับสาเหตุของการกระทำผิดของผู้กระทำผิดแต่ละรายตามความเห็นของที่ประชุม แต่การฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดมุ่งเน้นที่ทำให้ผู้กระทำผิดปรับตัวให้เข้ากับสังคมแต่ไม่ได้มุ่งพิจารณาเฉพาะกรณีและตามความสมัครใจของผู้กระทำผิด

ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา เป็นแนวคิดการบริหารงานยุติธรรมแบบใหม่ ที่มุ่งให้ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดได้สร้างความสัมพันธ์อันดี ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้เสียหายได้รู้เหตุแห่งการกระทำผิด ผู้กระทำผิดได้ตระหนักถึงผลเสียอันเกิดจากการกระทำ เป้าหมายมิใช่เพียงฟื้นฟูผู้กระทำผิด หรือการได้แก่แค้นด้วยการทดแทน หรือการตัดผู้กระทำผิดออกจากสังคม แต่กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่ความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งการระงับข้อพิพาทที่มีต่อกัน ป้องกันการแก้แค้นระหว่างกัน เพราะคู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอมที่จะระงับข้อพิพาทโดยการหาทางออกร่วมกัน จัดให้มีการพบปะพูดคุยระหว่างผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย สมาชิกในครอบครัวของบุคคลทั้งสองฝ่าย รวมถึงสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากการพูดคุยและตกลงร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านซึ่งท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าของท่านมาให้แนวคิด ทฤษฎี พร้อมข้อคิดต่างๆ ทั้งยังเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้ศึกษาที่สุดผู้ค้นคว้าก็ได้สำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ไปด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงยุติธรรม. (2546). กระทบทศน์ใหม่ของกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด. กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดี. (2553). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นก่อนการพิจารณา**. กรุงเทพมหานคร : พลสยามพรีนติ้ง.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2547). **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ดุลพห.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2547). **กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการไทย : ปัญหาแนวทางแก้ไข และ แนวโน้มของกฎหมายในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม.
- สรวิศ ลิ้มปรีงชี.(2555). **การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**. กรุงเทพมหานคร : ธนาเพรส จำกัด.
- สิทธิกร ศักดิ์แสง. (2559). **ความผิดอาญาที่ควรนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการ ระงับข้อพิพาท**. วารสารสุทธิปริทัศน์ ปีที่ 30 ฉบับที่ 93 มกราคม -มีนาคม 2559.
- สุรเชษฐ์ เณรบำรุง. (2552). **ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีผู้บริโภค : ศึกษาเฉพาะกรณีการไกล่เกลี่ยในชั้นของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2552). **“การไกล่เกลี่ยพินสัมพันธ์ในคดีอาญา”**. กรุงเทพมหานคร : สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม
- Roche, Declan. (2003). **Accountability in Restorative Justice**. New York: Oxford University Press
- Wenzel, L. H. (2000). **Understanding managerial coaching: The role of manager attributes and skills in effective coaching**. Unpublished doctoral dissertation, Colorado State University.
- Weitekamp, Elmar G.M.(2000). **Research on Victim-Offender Mediation: Findings and Needs for the Future**. In *Victim-Offender Mediation in Europe: Making Restorative Justice Work* pp.99-121. Leuven (Belgium):Leuven University Press, 2000.

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย

Legal measures relating to the establishment of educational quality certification standards At the graduate level in Thailand

ผู้วิจัย

ดร.เกียรติก้อง มูลเมือง

ดร.อศุขย์ ทานาราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิน อัครภูวดล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ ตลอดจน แนวทางในการพัฒนามาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในเชิงคุณภาพ จึงได้กำหนด ขอบเขตด้านเนื้อหาโดย มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพ การศึกษาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จากการศึกษา ทราบว่า พระราชบัญญัติ การศึกษาที่ให้มี สมศ. เพื่อกำหนดมาตรฐานการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ โดยมีหน้าที่ ตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับซึ่งจะเห็นได้ว่า เรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ขยายวงกว้างมากขึ้น ทั้ง จึงเสนอแนะ ให้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่ควบคุมกำกับสถานศึกษาซึ่งเห็นความสำคัญและพยายามผลักดันให้เกิดการปฏิบัติในเรื่องของการประกันคุณภาพกันอย่างเป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมาย, มาตรฐาน , การรับรอง ,คุณภาพการศึกษา

Abstract

The purpose of this research To study the concepts, theories, the principles of laws related to legal development in order to set standards for the quality of education at graduate level in Thailand And related research Legal measures relating to the establishment of educational quality certification standards at the graduate level, both in Thailand and overseas, as well as guidelines for the development of educational quality certification standards in graduate studies in Thailand The researcher has conducted qualitative research and therefore determined the content scope by Focusing on the

concepts, theories and principles of laws related to legal development in order to establish standards for quality assurance in graduate studies And related researches and problems related to legal development in order to set standards for educational quality certification for graduate studies Legal principles relating to the development of laws for establishing standards for educational quality certification for Thai and foreign graduate studies Including suggestions on the development of laws to set standards for educational quality certification for graduate studies. From the study, know that the Education Act to provide education for certification of education standards And assess the quality of education in the whole system Which is responsible for inspecting the quality of every school level, which can be seen that Subject of educational quality assurance Has broadened and therefore recommended that schools and agencies that supervise schools, which see the importance and try to push for the practice of quality assurance in concrete

Keywords : Legal measures, standards, certification, quality of education

บทนำ

คุณภาพการศึกษา คือผลของผู้เรียน ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม ปณิธานและภารกิจของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามนโยบายการพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศ ตลอดจนปณิธานและ ภารกิจเฉพาะในการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบัน บัณฑิตวิทยาลัย คือ สถาบันอุดมศึกษาที่มีระดับการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโทหรือปริญญาเอก) โดยทั่วไปบัณฑิตวิทยาลัย จะเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย แต่สำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่มีระดับปริญญาตรี จะเรียกชื่อสถาบันนั้นว่าบัณฑิตวิทยาลัย แทน การเรียนในระดับบัณฑิตวิทยาลัย จะมีลักษณะที่แตกต่างจากระดับในมหาวิทยาลัยทั่วไป เพราะวาระับผู้สำเร็จการศึกษามาแล้ว ในกรณีที่เน้นการวิจัย ก่อนการสำเร็จการศึกษาต้องเขียนวิทยานิพนธ์ (thesis) ในกรณีของปริญญาโท ส่วนในระดับปริญญาเอก จะเรียกว่า ดุษฎีนิพนธ์(dissertation) สำหรับกรณีที่เป็นวุฒิปริญญาโท ก็จะเน้นให้ทำปัญหาพิเศษในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ในสหรัฐอเมริกาจะเรียกบัณฑิตวิทยาลัยว่า graduate school หรือ grad school ในขณะที่สหราชอาณาจักรและประเทศในเครือจักรภพ จะเรียกว่า postgraduate school พระราชบัญญัติการศึกษาที่ให้มี ส.ศ. เพื่อทำการรับรองมาตรฐานการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ โดยมีหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับซึ่งจะเห็นได้ว่า เรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ขยายวงกว้างมากขึ้นทั้งสถานศึกษาและหน่วยงานที่ควบคุมกำกับสถานศึกษาซึ่งเห็นความสำคัญและพยายามผลักดันให้เกิดการปฏิบัติในเรื่องของการประกันคุณภาพกันอย่างเป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้น และการปฏิบัติก็มีทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้อง แต่ผู้ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ได้บัญญัติไว้โดยให้ขอบเขตในการดำเนินงานกว้างจนเกินไป ซึ่งจะเป็นการสร้างปัญหาต่อระบบการประกันคุณภาพไปอีกนานเพราะทำให้คนเห็นแบบอย่างที่ดีๆแล้วไปทำตามแบบที่ผิดๆโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแต่อย่างใดก็เลยคิดว่าการประกันคุณภาพไม่มีประโยชน์ จนอาจมีผลกระทบในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านนี้ต่อไป

ภายใต้กระบวนการที่ว่าการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาโดยให้ยึดหลักว่าต้องมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุก

ระดับและกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินภายนอก ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 31 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษารวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา

ตามรากศัพท์ คำว่าบัณฑิต แปลว่า ผู้มีปัญหาที่จะทำประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่น จึงสามารถพาคนอื่นไปหาสิ่งที่เป็ประโยชน์ได้ มหาบัณฑิต แปลว่าผู้มีปัญหาหลายๆ อย่าง หลายๆ ด้านแบบพหุปัญญานั้นเอง ฉะนั้น มหาบัณฑิต จึง มีปัญหาหลายๆ ด้าน โดยรากศัพท์นี้ ดุษฎีบัณฑิต ตามรากศัพท์ จะแปลว่าผู้มีการรอบด้าน เข้าใจปรัชญาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและระบบสังคมที่เป็นอยู่ทั้งหมด ฉะนั้น จึงนับว่าดุษฎีบัณฑิต มีความรู้สูงสุด ในโลกแห่งความเป็นจริง บัณฑิตหรือผู้ที่จบปริญญาตรีแตกต่างจากผู้ที่เป็นมหาบัณฑิต (จบปริญญาโท) และดุษฎีบัณฑิต (จบปริญญาเอก) อย่างไร ในทางตามหลักการทํางาน เราถือว่า คนที่เป็นบัณฑิตในระดับปริญญาตรีนั้นคือผู้มีความรู้พอที่จะไปทํางานได้ในสาขาต่างๆ ที่สังกัด ในขณะที่มหาบัณฑิตหรือปริญญาโทนั้นเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทดลองและวิจัยเพื่อสร้างความรู้ โดยเน้นการวัดผลจากความสามารถในการทํางานวิจัย และดุษฎีบัณฑิตหรือผู้ที่จบปริญญาเอกนั้น เป็นผู้ที่มีความสามารถ ในการสร้างความรู้ใช้เอง โดยต้องป้องกันวิทยานิพนธ์ของตนเองอย่างชัดเจนว่าได้สร้างความรู้ใหม่ใดขึ้นมาบ้าง ซึ่งแตกต่างจากปริญญาโทที่เพียงรู้วิธีการทํางานวิจัย และระดับปริญญาตรีที่เรียนรู้ทฤษฎีต่างๆ

ปริญญาตรี คือ ผู้ที่สอบผ่านทุกวิชาที่อยู่ในหลักสูตร โดยได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ปริญญาโท คือ ผู้ที่สามารถสอบผ่านวิชาที่กำหนดไว้และสอบผ่านวิทยานิพนธ์ที่มีเกณฑ์ว่า รู้ข้อเด่นข้อด้อยของงานที่ตัวเองทำ อาจผิดพลาดบ้างก็ไม่เป็นไร

ปริญญาเอก คือ ผู้ที่สามารถผ่านการทดสอบคุณสมบัติและความรอบรู้ และสามารถป้องกันวิทยานิพนธ์ โดยเน้นองค์ความรู้ใหม่ที่สร้างขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เกณฑ์วัดคุณสมบัติของระดับปริญญาทั้ง 3 มีอย่างน้อย 3 ระดับด้วยกัน คือ ตามรากศัพท์ ตามหลักสูตร ตามการจัดการเรียนการสอน ทั้ง 3 เกณฑ์นี้บางทีก็ไม่สอดคล้องกัน และยังมีเกณฑ์มาตรฐานของอาจารย์ และคณะกรรมการที่ปรึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งบางทีก็เข้มงวดแต่บางคณะก็หย่อน เพื่อให้ตัวเองผ่านเกณฑ์เช่นเดียวกัน จึงทำให้มีระบบช่องว่างของการทำงานค่อนข้างมาก ตามหลักการของความอิสระทางการศึกษา (Academic freedom) ซึ่งทำให้มีความลักลั่นในการจัดการมากพอสมควร จนบางครั้งนักศึกษาจะพยายามไปเข้าเรียนในหลักสูตร หรือในกลุ่มอาจารย์ที่ให้ผ่านง่ายๆ แต่จะหลบอาจารย์ที่เข้มงวดในคุณสมบัติขั้นต่ำ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้นักศึกษาจำนวนหนึ่งสำเร็จการศึกษาแบบคุณภาพต่ำ ซึ่งเป็นปัญหาในระบบการศึกษาในปัจจุบัน เพราะโดยธรรมชาตินักศึกษาจะไปลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรที่จบง่ายกว่าอยู่แล้ว นอกเหนือไปจากความชอบเป็นส่วนตัว ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงว่าเราจะรักษาคุณภาพบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตไว้ได้นานแค่ไหน ในกระแสดังกล่าวที่ขอล่งเร็ว ง่ายๆ แค่มิใช่ปริญญาก็ถือว่าใช้ได้แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องดูที่ไปที่มาและความสามารถที่แท้จริง ดังนั้น ในการพัฒนานโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยไม่ควรปล่อยให้มีโอกาสมากเกินไปที่จะให้นักศึกษาจบอย่างไรก็ได้ ซึ่งเป็นช่องทางของปัญหาใหญ่ที่สุดในปัจจุบัน

จากสภาพปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาทางกฎหมายดังกล่าวมานั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จักต้องทำการศึกษา และวิเคราะห์ถึงแนวทางและมาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย ทั้งนี้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ
- 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ
- 4) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย ให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากลต่อไป

ขอบเขตของงานวิจัย

ในงานวิจัย ฉบับนี้ มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยและต่างประเทศ ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

วิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยและกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการทบทวนความหมาย ประวัติความเป็นมา หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยและต่างประเทศ ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเพื่อกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

วิเคราะห์ปัญหา

จากการศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ผู้สถานศึกษาของไทยและต่างประเทศ พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระทรวงหลักที่รับผิดชอบขอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ในเรื่องของการกระจายอำนาจการบริหารมี 2 รูปแบบ คือ การกระจายอำนาจไปให้หน่วยงานการศึกษาระดับท้องถิ่น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เกาหลี และการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาโดยตรง เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ประเทศส่วนใหญ่ ส่วนกลางจะมีบทบาทสำคัญในการควบคุมหลักสูตร นโยบาย มาตรฐานคุณภาพ และการสนับสนุนทรัพยากร ในส่วนของการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่องค์การบริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่น เน้นการบริหารการศึกษาโดยมีอาชีพ และการมีความเป็นกลางทางการเมือง ในการบริหารจัดการเน้นหลักการมีส่วนร่วม และหลักความเป็นประชาธิปไตยหลักคุณภาพและประสิทธิภาพ และคุณภาพมาตรฐานการศึกษา (ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล, 2552) สอดคล้องกับแนวคิดของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสอบถามว่าการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา โดยให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะทำให้แต่ละพื้นที่ได้มีโอกาสพัฒนาการศึกษาในแต่ละพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้าน

ปัญหาเกี่ยวกับการการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย เกิดจากกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา อันได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม,พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกฎหมายการศึกษาดังกล่าวนี้ ในทางปฏิบัติพบว่าอำนาจในการจัดการศึกษา ยังกระจุกรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษายังไม่ได้รับการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง เพียงแต่เป็นตัวแทนส่วนกลางอยู่ในส่วนภูมิภาคและอยู่ในส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในพื้นที่ ไม่มีส่วนร่วมในการเข้าไปมีส่วนในการจัดการศึกษา อำนาจการตัดสินใจยังคงต้องให้ส่วนกลางเป็นผู้ตัดสินใจ จึงเสนอแนะว่าหากต้องการให้สถานศึกษามีอำนาจอย่างแท้จริงต้องมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาอันได้แก่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมให้มีการกระจายอำนาจโดยสมบูรณ์แบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดสู่สถานศึกษา ให้ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ (Stakeholders) เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

สรุปผลของการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการ ควรเร่งรัดการออกกฎหมายเพื่อให้เกิดการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา โดยที่หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการอย่างรวดเร็วในการจัดทำกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ หลักเกณฑ์ หรือมอบอำนาจให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษานำไปปฏิบัติต่อไป เช่น การออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ

งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่โดยตรง ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 อย่างรีบด่วน เพื่อสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา

2. กฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา ที่เป็นกฎหมายแม่บทที่สำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกฎหมายแม่บทเหล่านี้ ยังมีกฎหมายรองที่เป็นกฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติ ได้แก่ กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎ ต่าง ๆ ที่ออกตามมา เพื่อใช้ในการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาสู่สถาบันอุดมศึกษา

3. ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาและต่างประเทศ เพื่อให้ทราบถึงข้อแตกต่าง เป็นการสร้างความรู้และความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายการกระจายอำนาจการศึกษาของไทยให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล. (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม)
- ..... (2561). กฎหมายคุ้มครองจรรยาบรรณในกระบวนการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. ปีที่ 18(3). 351 - 361
- ภิรมย์พร ไชยยนต์. (2557). การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น: ศึกษากรณีการปกครองตนเองตาเจตนารมณ์ของประชาชนในระดับจังหวัด. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์)
- ลิขิต ชีรเวคิน. (2535). การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. รายงานเสนอต่อสมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทยและมูลนิธิ Friend rich Ebert, (กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์, 2535), หน้า 3.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2550). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ:สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

- อุทัย บุญประเสริฐ. (2548). การสังเคราะห์การกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ. เอกสารประกอบการประชุมโครงการสัมมนาวิจัย เรื่อง การกระจายอำนาจทางการศึกษาประเทศต่าง ๆ ณ โรงแรมบางกอกกอล์ฟ สปารีสอร์ท จังหวัดปทุมธานี.
- Kamol Sandhikshetrin. (2007). The Civil and Commercial Code, Books I-VI, and Glossary. (8th edition). Bangkok: Nitibannakan. ISBN 9789744473493.
- Langenscheidt Translation Service. (2 0 1 1). The German Civil Code. [Online]. (Accessed: 1 3 December 2012).
- Ministry of Justice of Japan. (2011). The Japanese Civil Code. [Online]. Available: <Parts 1-3 and Parts 4-5>. (Accessed: 13 December 2012).
- Langenscheidt Translation Service. (2 0 0 9). German Civil Code. [Online]. Available: <click>. (Accessed: 12 September 2009).
- Official Publisher of Quebec. (2009, 27 July). Civil Code of Quebec. [Online]. Available: <click>. (Accessed: 12 September 2009).
- Ministry of Justice of Japan. (2009). Civil Code (Act No. 89 of 1896). [Online]. Available: <click>. (Accessed: 12 September 2009). R.A. No. 386 - Civil Code of the Philippines. (2009). [Online]. Available: <click>. (Accessed: 26 September 2009).

ประสิทธิผลการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร

THE EFFECTIVENESS OF ENFORCEMENT OF THE HIGH BUILDING CONTROL LAW IN BANGKOK

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิรัตน์ โกสุมา

อาจารย์หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

การศึกษาประสิทธิผลการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารสูงในกรุงเทพมหานครพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 นั้นเป็นกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์และความปลอดภัยของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ โดยเน้นไปที่ความมั่นคงแข็งแรงความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัยการสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของอาคารเป็นหลักซึ่งหากไม่มีการควบคุมดูแลอย่างเหมาะสมแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมได้แต่เนื่องจากปัจจุบันมีอาคารสูงเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นจำนวนมากพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522 ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอกระทรวงมหาดไทยจึงได้มีการประกาศกฎกระทรวงฉบับที่ 33 พ.ศ. 2535 ออกตามความใน พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้กับการบริหารจัดการอาคารสูงโดยเฉพาะรวมทั้งภายหลังได้มีการประกาศกฎกระทรวงฉบับอื่น ๆ มารองรับกฎกระทรวง ฉบับที่ 33 เพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของชุมชนในประเทศไทยในปัจจุบัน แต่มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวยังขาดความชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอาคารสูงจึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติหรือกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับการควบคุมตามลำดับ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคารสูงเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงเสนอแนะให้นำมาตรการในการเข้าตรวจสอบอาคารของสาธารณสุขรัฐสิงคโปร์ที่มีการแต่งตั้งเอกชนร่วมกับหน่วยงานรัฐบาลในการร่วมกันเข้าตรวจสอบอาคารและมาตรการของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงในเรื่องการขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานท้องถิ่นในส่วนของวัสดุอุปกรณ์และผู้รับเหมามาใช้กับปัญหาด้านอัคคีภัยในอาคารสูงเพิ่มหลักเกณฑ์ในกฎกระทรวงฉบับที่ 47 (พ.ศ.2540) ว่าการออกคำสั่งแก่ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารสูงตามมาตรา 46 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ควรกำหนดบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านในการตรวจสอบสภาพอาคารสูงเพื่อทำรายงานรวบรวมความเห็นเสนอเจ้าพนักงานท้องถิ่นมาใช้กับอาคารที่ได้รับยกเว้นตามกฎกระทรวงนำมาตรการตรวจสอบอาคารที่ก่อสร้างเพื่อรองรับ แผ่นดินไหวของประเทศญี่ปุ่นมาบังคับใช้โดยการออกใบรับรองว่าอาคารดังกล่าวได้ก่อสร้างตามกฎหมายอาคารสูงมาเพื่อนำมาใช้กับปัญหาการก่อสร้างอาคารสูงที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งเอกชนร่วมกับหน่วยงานรัฐบาลในการร่วมกันเข้าตรวจสอบต่อไป

คำสำคัญ : ประสิทธิผลการบังคับใช้กฎหมาย, กฎหมายควบคุมอาคารสูง.

Abstract

A study of the effectiveness of enforcement of the high building control law in Bangkok, the Building Control Act, B.E. 2522 was established to protect the interests and safety of the public as a whole. The main treatment focuses on stability, security, fire protection, public health and environmental quality, without proper supervision, it can have adverse effects or may cause damage to the public. But the Building Control Act, B.E. 2522 is not comprehensive enough due to there are many high buildings in Thailand nowadays, so the Ministry of Interior has declared Ministerial Regulation No. 33 (B.E. 2535) issued by virtue of the Building Control Act, B.E. 2522, which is a law that came into force especially for the management of high buildings, including after the announcement of other ministerial regulations to support Ministerial Regulation No. 33 to suit the growth of the community in Thailand at present, but such legal measures are not clear. Therefore, in order to achieve efficiency in the management of high buildings, it is necessary to amend the provisions or ministerial regulations, respectively.

The author therefore suggests that the measures taken to check the buildings of the Republic of Singapore with the appointment of a private partnership with governments to jointly inspect the building and measures of the Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China on the registration with local authorities. In terms of materials and contractors used by the fire in the building, adding the rules in Ministerial Regulation No. 47 (B.E. 2540) to order the owner or occupier of the building under Section 46. The Building Control Act, B.E. 2522 should define person who have knowledge and expertise in high building inspection reports to gather comments on local authorities to use the buildings that have been excluded by the regulations. Taking measures to check the building construction to support earthquake of Japan enforced by issuing a certificate that such buildings constructed by high buildings and to be applied to the construction of high buildings on the appointment of a private partnership with governments to jointly investigate further.

Keywords : The Effectiveness of Law Enforcement, The High Building Control Law.

บทนำ

กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ที่มีอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่พักอาศัยต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นอาคารสูง อาคารขนาดใหญ่ และอาคารสาธารณะ ซึ่งอาคารต่างๆ เหล่านี้ มีผู้คนหมื่นเรือนเข้าไปใช้ประโยชน์จำนวนมาก ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในฐานะเป็น “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (มนตรี บัวมาก, 2557) มีอำนาจและหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย หากเจ้าของอาคาร ผู้ประกอบการ และประชาชนมีการเตรียมรับมือ โดยให้ความสำคัญกับการตรวจสอบ ดูแล ปรับปรุงอาคาร (ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร, 2560) การปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมอาคารเป็นประจำ นอกจากช่วยยืดอายุการใช้งานอาคารได้ยาวนานยิ่งขึ้นแล้ว ยังช่วยให้เกิดความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้อาคารและผู้อยู่อาศัยอีกด้วย เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอยู่อาศัยของกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร ในเรื่องต่าง ๆ เช่น (กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2560).

1. การกำหนดมาตรการและดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดกับเจ้าของอาคารที่เพิกเฉยไม่ยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคาร เพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือใช้บริการ และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2. การสำรวจอาคารที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ และตรวจสอบการยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคาร หากพบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายให้ดำเนินการตามมาตรการที่กำหนด

3. การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารงานบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการวางแผน การตรวจสอบ และการติดตามผล

4. การควบคุมกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบให้มีการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอย่างเคร่งครัด (ทิพวรรณ บุญย์เพิ่ม, 2554).

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 32 ทวิ กฎกระทรวงกำหนดประเภทอาคารที่ต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบ พ.ศ. 2548 และกฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของผู้ตรวจสอบอาคาร หลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียน และการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนผู้ตรวจสอบ และหลักเกณฑ์การตรวจสอบอาคาร พ.ศ. 2548 ได้กำหนดประเภทอาคารที่เจ้าของอาคารต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบไว้ 9 ประเภท ได้แก่ 1) อาคารสูง 2) อาคารขนาดใหญ่พิเศษ 3) อาคารชุมนุมคน 4) โรงมหรสพ 5) โรงแรมที่มีจำนวนห้องพัก ตั้งแต่ 80 ห้องขึ้นไป 6) สถานบริการที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 200 ตารางเมตรขึ้นไป 7) อาคารชุดหรืออาคารอยู่อาศัยรวมที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 2,000 ตารางเมตรขึ้นไป 8) โรงงานที่มีความสูงมากกว่า 1 ชั้น และมีพื้นที่ตั้งแต่ 5,000 ตารางเมตรขึ้นไป 9) ป้ายหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นสำหรับติดหรือตั้งป้ายที่สูงจากพื้นดินตั้งแต่ 15 เมตรขึ้นไป หรือมีพื้นที่ตั้งแต่ 50 ตารางเมตรขึ้นไปหรือป้ายที่ติดหรือตั้งบนหลังคาหรือคานฟ้าของอาคาร หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 25 ตารางเมตรขึ้นไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2522, หน้า 10 - 11) ทั้งนี้เจ้าของอาคารดังกล่าวต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบด้านวิศวกรรมหรือด้านสถาปัตยกรรม ที่ขึ้นทะเบียนกับคณะกรรมการควบคุมอาคารเพื่อดำเนินการตรวจสอบสภาพอาคาร โครงสร้างของตัวอาคาร อุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับระบบไฟฟ้าและการจัดแสงสว่าง ระบบการเตือนภัย การป้องกันและการระงับอัคคีภัย การป้องกันอันตรายเมื่อมีเหตุอุทกภัย น้ำท่วม ระบบระบายอากาศ ระบบระบายน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบเครื่องกลหรือระบบอื่น ๆ ของอาคารที่จำเป็นต่อการป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ ชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สิน แล้วจัดทำรายงานตรวจสอบสภาพอาคารทุกปี ยกเว้นป้ายทุกสามปี เสนอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเพื่อพิจารณาออกใบรับรองการตรวจสอบอาคาร (แบบ ร.1) หรือสั่งให้แก้ไขตามมาตรา 46 ทวิ แล้วแต่กรณี โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ควบคุมดูแลให้เจ้าของอาคารดำเนินการตามกฎหมาย (ราชกิจจานุเบกษา, 2522, หน้า 16-17)

จากการตรวจสอบอาคารที่เข้าข่ายต้องยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคารของกรุงเทพมหานคร พบว่าอาคารส่วนใหญ่ไม่ยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคารตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ในช่วงที่ผ่านมากรุงเทพมหานคร ไม่มีมาตรการควบคุมดูแลให้เจ้าของอาคารที่เข้าข่ายต้องดำเนินการจัดให้มีผู้ตรวจสอบอาคารและยื่นรายงานตรวจสอบตามกฎหมาย แต่จากกรณีการเกิดเพลิงไหม้อาคาร 7 ชั้น บริเวณซอยนราธิวาสราชนครินทร์ 18 กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559 และกรณีเพลิงไหม้ที่พนักนักเรียนหญิงโรงเรียนพิทักษ์เกียรติวิทยา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2559 กระทรวงมหาดไทย จึงได้มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ มท 0804.5/09291 ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2559 เรื่อง การบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกรุงเทพมหานคร โดยกองควบคุมอาคาร สำนักการโยธา จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการตรวจสอบอาคาร 9 ประเภท โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักผังเมือง ในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2551-2554 และได้มีผลการตรวจสอบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2559 สรุปว่า มีอาคารที่เข้าข่ายต้องยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคาร จำนวน 3,372 แห่ง จากอาคารทั้งหมด

จำนวน 7,683 แห่ง โดยมีอาคารที่ไม่ยื่นรายงานตรวจสอบ จำนวน 2,765 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 82.00 ของอาคารที่เข้าข่าย ซึ่งสำนักงานโยธาได้มีหนังสือแจ้งเตือนเจ้าของอาคารดังกล่าว ให้ดำเนินการจัดส่งรายงานตรวจสอบสภาพอาคารภายใน 60 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือแจ้งเตือน (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2560, หน้า ก) จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 32 ทวิ กฎกระทรวงกำหนดประเภทอาคารที่ต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบ พ.ศ. 2548 และกฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของผู้ตรวจสอบอาคาร หลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียน และการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนผู้ตรวจสอบ และหลักเกณฑ์การตรวจสอบอาคาร พ.ศ. 2548 ได้กำหนดประเภทอาคารที่เจ้าของอาคารต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบไว้ 9 ประเภท ได้แก่ 1) อาคารสูง 2) อาคารขนาดใหญ่พิเศษ 3) อาคารชุมนุมคน 4) โรงมหรสพ 5) โรงแรมที่มีจำนวนห้องพัก ตั้งแต่ 80 ห้องขึ้นไป 6) สถานบริการที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 200 ตารางเมตรขึ้นไป 7) อาคารชุดหรืออาคารอยู่อาศัยรวมที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 2,000 ตารางเมตรขึ้นไป 8) โรงงานที่มีความสูงมากกว่า 1 ชั้น และมีพื้นที่ตั้งแต่ 5,000 ตารางเมตรขึ้นไป 9) ป้ายหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นสำหรับติดหรือตั้งป้ายที่สูงจากพื้นดินตั้งแต่ 15 เมตรขึ้นไป หรือมีพื้นที่ตั้งแต่ 50 ตารางเมตรขึ้นไปหรือป้ายที่ติดหรือตั้งบนหลังคาหรือดาดฟ้าของอาคาร หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 25 ตารางเมตรขึ้นไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2522, หน้า 10 - 11) พร้อมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ รูปแบบ การบังคับใช้ ของกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 รวมทั้งกฎกระทรวงฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องและออกตามความพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ที่ออกมาบังคับใช้หรือมีความเกี่ยวข้องกับอาคารสูงโดยเฉพาะเพื่อนำมาวิเคราะห์และ เสนอแนะมาตรการในการบังคับใช้ของกฎหมายควบคุมอาคารที่มีผลต่อการบริหารจัดการอาคารสูงให้มีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนผู้ใช้สอยในอาคารดังกล่าวต่อไป

เนื้อเรื่อง

การศึกษาประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ตามกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์และความปลอดภัยของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยเน้นไปที่ความมั่นคง แข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของอาคารเป็นหลักซึ่งหากไม่มีการควบคุมดูแลอย่างเหมาะสมแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบ หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมได้แต่เนื่องจากปัจจุบันมีอาคารสูงเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก พระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522 ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอกระทรวงมหาดไทยจึงได้มีการประกาศกฎกระทรวงฉบับที่ 33 พ.ศ. 2535 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้กับการบริหารจัดการ อาคารสูง โดยเฉพาะรวมทั้งภายหลังได้มีการประกาศกฎกระทรวงฉบับอื่น ๆ มารองรับกฎกระทรวง ฉบับที่ 33 เพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของชุมชนในประเทศไทยในปัจจุบัน แต่มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวยังขาดความชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอาคารสูงจึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติหรือกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับการควบคุมตามลำดับดังนี้

1. ปัญหาด้านความปลอดภัยด้านอัคคีภัยในอาคารสูง ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่ออกมาเพื่อควบคุมอาคารสูงโดยเฉพาะนั่นก็คือ กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ของกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรการรักษาความปลอดภัยในด้านอัคคีภัยในอาคารสูงโดยมีการกำหนดถึงมาตรฐานของการก่อสร้างอาคารสูงในอาคารสูง มาตรฐานด้านวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างอาคารสูง มาตรฐานด้านวัสดุอุปกรณ์ในการติดตั้งในอาคารสูงเพื่อป้องกันเพลิงไหม้เหล่านี้เป็นต้น โดยกฎกระทรวงจะมีการออกข้อบังคับว่าอาคาร สูงต้องมีการดำเนินการเช่นไรจึงจะเป็นไปตามมาตรฐานตามที่กฎหมายของกฎกระทรวงกำหนด แต่เราไม่สามารถทราบได้เลยว่าหากเกิดอัคคีภัยในอาคารสูงนั้นขึ้นมาตรการความปลอดภัยดังกล่าว ในอาคารสูงจะสามารถดำเนินการได้ตามที่กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) กำหนดหรือไม่

2. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการบังคับอาคารสูงที่ได้รับยกเว้นตามกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ในปัจจุบันมีอาคารสูงที่มีขนาดความสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไปซึ่งได้รับอนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายโดยได้รับอนุญาตตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติควบคุม อาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นอาคารสูงก่อนกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ประกาศใช้บังคับอยู่ เป็นจำนวนมากทั่วประเทศแต่อาคารดังกล่าวมีสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมจนอาจเป็นอันตรายต่อ สุขภาพ ชีวิต ร่างกายของผู้ที่อยู่อาศัย หรืออาจมีผลกระทบต่อความเดือดร้อนรำคาญต่ออาคาร ช้างเคียงได้เนื่องจากไม่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 33 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมอาคารสูงโดยเฉพาะโดยประเทศไทยได้มีการกำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในพื้นที่ที่อาคารดังกล่าว อยู่ในการควบคุมดูแลสามารถพิจารณาให้ทำการแก้ไขรื้อถอน หรือดำเนินการตามที่เจ้าพนักงาน ท้องถิ่นนั้นเห็นสมควรตามที่กฎหมายควบคุมอาคารกำหนดไว้ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการบังคับ ทางปกครองมาตรการหนึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานซึ่งมาตรการดังกล่าวเป็นการกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของผู้ประกอบการหรือผู้ครอบครองอาคารซึ่งการให้อำนาจเจ้าพนักงานแต่ผู้เดียวในการ ใช้ดุลพินิจเพื่อสั่งให้ดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองนั้นย่อมจะไม่เป็นธรรมต่อ ผู้ประกอบการหรือผู้ครอบครองอาคารดังกล่าวเพราะมูลค่าของอาคารที่บังคับนั้นย่อมมีมูลค่าที่สูง ดังนั้นเราควรพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายซึ่งเกี่ยวข้อง

3. ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมอาคารสูงที่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินไหว อาคารสูงที่ก่อสร้างในประเทศไทยนั้นหลายจังหวัดไม่ได้มีการออกแบบและคำนวณ โครงสร้างเพื่อรองรับในกรณีการเกิดแผ่นดินไหวจนกระทั่งปี 2540 ได้มีการออกกฎกระทรวงเพื่อ บังคับให้อาคารที่ก่อสร้างที่มีความสูงตั้งแต่ 15 ชั้นจะต้องมีการคำนวณโครงสร้างอาคารรองรับการ เกิดแผ่นดินไหวโดยออกเป็นกฎกระทรวงฉบับที่ 49 ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยมีจังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน และจังหวัดกาญจนบุรีแต่ด้วย มีการเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวในต่างประเทศที่อยู่ไม่ห่างจากประเทศไทยรวมทั้งการเกิด แผ่นดินไหวภายในประเทศหลายครั้งซึ่งสามารถรู้สึกได้ในปี 2550 ประเทศไทยได้ออกกฎกระทรวงซึ่งกฎกระทรวงกำหนดการรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทนของอาคาร และพื้นดินที่รองรับอาคารในการต้านทานแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหวโดยทำการยกเลิก กฎกระทรวงฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2540) ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยมีการกำหนดจังหวัดเพิ่มเติมโดยแยกออกเป็นสามส่วนด้วยกันประกอบด้วย (1) บริเวณเฝ้าระวัง เป็นพื้นที่หรือบริเวณที่อาจได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวตาม แนวรอยเลื่อนระนองและคลองมะรุ่ยในภาคใต้ได้แก่จังหวัดกระบี่จังหวัดชุมพร

จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง จังหวัดสงขลาและจังหวัดสุราษฎร์ธานีรวม 7 จังหวัด (2) บริเวณที่ 1 เป็นพื้นที่หรือบริเวณที่เป็นดินอ่อนมาก และได้รับผลกระทบจาก แผ่นดินไหวระยะไกล ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรีจังหวัดปทุมธานีจังหวัด สมุทรปราการและจังหวัดสมุทรสาคร รวม 5 จังหวัด (3) บริเวณที่ 2 เป็นพื้นที่หรือบริเวณที่อยู่ใกล้รอยเลื่อนในภาคเหนือและด้านตะวันตก ได้แก่จังหวัดเชียงรายจังหวัดเชียงใหม่จังหวัดตากจังหวัดน่านจังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่จังหวัด แม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดกาญจนบุรีรวม 10 จังหวัด โดยมาตรการทางกฎหมายในกฎกระทรวงฉบับใหม่นี้จะมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อปรับปรุงหลักเกณฑ์การรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทนของอาคาร และพื้นดินที่รองรับ อาคารในการต้านทานแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหวเสียใหม่ แต่การยื่นขออนุญาตก่อสร้าง อาคารหากการก่อสร้างอาคารนั้นอยู่ในพื้นที่บังคับที่ต้องใช้กฎกระทรวงแผ่นดินไหวก็ทำการยื่น รายการคำนวณที่ต้องทำตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดแต่ในการก่อสร้างจริงอาจไม่ได้ทำการก่อสร้างตามมาตรฐานของกฎหมายก็ได้ซึ่งเป็นเหตุทำให้ผู้อยู่อาศัยในอาคารนั้นไม่ได้รับความปลอดภัยหากเกิดแผ่นดินไหวขึ้นจริง

4. ปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารไม่ตรงตามแบบที่ขออนุญาต เนื่องจากในปัจจุบันปัญหาการก่อสร้างอาคารไม่ตรงตามแบบที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างกับเจ้าพนักงานท้องถิ่นทั้งที่ตัวอาคารแท้จริงแล้วเป็นอาคารสูงตามค่านิยามของกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มีจำนวนมากโดยที่ประชาชนทั่วไปไม่สามารถตรวจสอบแบบกับทางเจ้าของอาคารได้เนื่องจากเจ้าของ โครงการหรือเจ้าของอาคารมีเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงเงื่อนไขหรือข้อกำหนดต่าง ๆ ที่กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) รวมทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับอาคารสูงมาบังคับใช้เนื่องจากไม่ต้องการเสียเวลาในการยื่นขออนุญาตก่อสร้างไม่ต้องการเพิ่มต้นทุนในการก่อสร้าง หรือสถานที่ก่อสร้างนั้น ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคารสูงได้กำหนดไว้ เนื่องจากมีระยะร่นรอบอาคารไม่เพียงพอตามที่กฎหมายควบคุมอาคาร ได้กำหนดไว้ซึ่งการอนุญาต ให้ทำการก่อสร้างอาคารนั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่นผู้มีอำนาจจะทำการออกใบอนุญาตให้กับผู้ขออนุญาตเสมอหากผู้ขออนุญาตนั้นได้ยื่น แบบก่อสร้าง รายการคำนวณ เอกสารสิทธิในการก่อสร้างรวมทั้งเอกสารอื่นตามที่กฎหมายควบคุมอาคารได้กำหนดไว้หากครบถ้วนก็จะทำการ อนุญาตให้ก่อสร้างทุกรายไป

การบริหารจัดการอาคารสูงตามกฎหมายควบคุมอาคาร เพื่อที่จะแสวงหาแนวทางที่เป็นไปได้ หรือเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ว่าการที่พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และ กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายหลักเกี่ยวกับการควบคุมอาคารสูงที่เน้นมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนโดย ส่วนรวมที่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในอาคารสูง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการควบคุมอาคารที่เกี่ยวกับความมั่นคง แข็งแรงความปลอดภัยการป้องกันอัคคีภัยการสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่ การจราจร เพื่อบังคับใช้กับอาคารสูงที่ก่อสร้างในประเทศไทยในสถานะที่ในปัจจุบันมีอาคารสูง หรือเข้าข่ายเป็นอาคารสูงเกิดขึ้นมากมาย ดังนั้นกฎหมายจึงได้บัญญัติวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง ประโยชน์และความปลอดภัยเป็นสำคัญเมื่อทำการศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการอาคารสูงตามกฎหมายควบคุมอาคารแล้วสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านความปลอดภัยด้านอัคคีภัยในอาคารสูงปัจจุบันอาคารสูงอยู่ภายใต้บังคับ ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นกฎกระทรวงเพื่อบังคับใช้กับ อาคารสูงโดยเฉพาะ มีการให้บทนิยามของอาคารสูงว่า อาคารสูง คืออาคารที่บุคคลอาจเข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้โดยมี ความสูงตั้งแต่ 23.00 เมตรขึ้นไป โดย กฎกระทรวงดังกล่าวรวมทั้งกฎกระทรวงฉบับอื่นที่ออกภายหลังเพื่อเพิ่มเติม กฎกระทรวงฉบับที่ 33 จะเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับอาคารสูงโดยเน้นในด้านการรักษาความปลอดภัย ในด้านอัคคีภัยในอาคารสูง โดยกำหนดมาตรการทางกฎหมายในเรื่องมาตรฐานของวัสดุอุปกรณ์ใน การติดตั้งเพื่อทำ การดับเพลิงในอาคารหากเกิดเพลิงไหม้รวมทั้งมาตรฐานของโครงสร้างอาคารใน การทนไฟขณะเกิดเพลิงไหม้รวมทั้ง มาตรการทางกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนใน การอพยพออกจากอาคารกรณีเกิดเพลิงไหม้

2. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการบังคับอาคารสูงที่ได้รับยกเว้นตามกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ปัญหา ดังกล่าวจะเกิดกับอาคารที่ก่อสร้างในประเทศไทยก่อนปีพ.ศ. 2535 ไม่ว่าอาคาร นั้นจะมีความสูงเท่าไรจะอยู่ภายใต้ ข้อบังคับของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จนกระทั่งในปี 2535 ประเทศไทยได้ออกกฎกระทรวงฉบับ ที่ 33 (พ.ศ. 2535) เพื่อบังคับใช้กับ อาคารสูงที่มีความสูงตั้งแต่ 23.00 เมตรและประชาชนอาจเข้าใช้สอยได้โดยกา หนดข้อยกเว้นให้ อาคารที่ก่อสร้างหรือได้รับใบอนุญาตก่อนกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ประกาศใช้บังคับ ไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายของกฎกระทรวงดังกล่าว แต่ด้วยอาคารดังกล่าวมีการ ก่อสร้างมานานย่อม มีความชำรุดทรุดโทรมจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัยโดยมาตรา 46 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการสั่งแก้ไขสภาพอาคารหรือให้รื้อถอน อาคารได้แม้ว่าอาคารนั้นจะได้ก่อสร้างตัดแปลงอย่างถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม โดยจะต้องเป็นอาคารที่ก่อสร้าง ตัดแปลงที่มีลักษณะหรือสภาพของตัวอาคารสูงนั้นไม่มั่นคงแข็งแรงไม่ปลอดภัยแก่ผู้อยู่อาศัยและชุมชนแต่เนื่องจาก การออกคำสั่งของพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นคำสั่งทาง ปกครองที่มีผลกระทบต่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารให้มีภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตาม คำสั่งแม้กฎกระทรวง ฉบับที่ 47 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จะกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ รวมทั้งลักษณะที่ต้องมีการแก้ไขหรือรื้อถอนของอาคารสูงที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ก็เป็นแต่เพียงการให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาในการออกคำสั่งตาม มาตรการทางปกครองที่ ให้ประชาชนปฏิบัติตามโดยมิได้กล่าวถึงขั้นตอนแห่งการพิจารณาก่อนออกคำสั่งทาง ปกครองว่าการพิจารณาคควรประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถใดเพื่อเข้าร่วมพิจารณาเพื่อให้การออก คำสั่งทางปกครองของเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่เพียงผู้เดียวนั้นกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพ และทรัพย์สินของ เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารสูงนั้นให้น้อยที่สุด

3. ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมอาคารสูงที่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินไหวอาคารสูงที่ก่อสร้างในประเทศไทย นอกจากความปลอดภัยในด้านอัคคีภัยแล้วยังมีความปลอดภัยในด้านโครงสร้างของตัวอาคารเพื่อไม่ให้เกิดพังทลาย รวดเร็วในขณะเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวเพื่อให้มีเวลาในการอพยพผู้อยู่อาศัยออกจากอาคารสูงโดยปัจจุบันประเทศ ไทยได้ออกกฎกระทรวงฉบับล่าสุดที่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินไหวเรียกว่ากฎกระทรวงกำหนดการรับน้ำหนัก และความ ต้านทานความคงทนของอาคารและพื้นดินที่รองรับอาคารในการต้านทานแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว โดยมี การก าหนดขอบเขตพื้นที่ของจังหวัดที่ต้องทำการคำนวณโครงสร้างอาคารเพื่อรองรับรับ ในการเกิดแผ่นดินไหว

เพิ่มจากเดิมที่มีเพียง 10 จังหวัด โดยปัจจุบันกฎกระทรวงดังกล่าวได้กำหนดพื้นที่บังคับตามกฎหมายกระทรวงเพิ่มเป็น 3 พื้นที่คือบริเวณแผ่กระจาย หมายความว่าพื้นที่หรือบริเวณที่อาจได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดชุมพร จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง จังหวัดสงขลา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี บริเวณที่ 1 หมายความว่าพื้นที่หรือบริเวณที่เป็นดินอ่อนมากที่อาจได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวระยะไกล ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร และพื้นที่บริเวณที่ 2 หมายความว่าพื้นที่หรือบริเวณที่อยู่ใกล้รอยเลื่อนที่อาจได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน ด้วยการเพิ่มจังหวัดที่ต้องทำการก่อสร้างอาคารโดยต้องคำนวณโครงสร้างเพื่อรองรับในขณะเกิดแผ่นดินไหวด้วยนั้น เป็นการเพิ่มต้นทุนใน การก่อสร้างของผู้ประกอบการเป็นอันมาก ซึ่งการขออนุญาตก่อสร้างอาคารสูงนั้นหากผู้ประกอบการทำการคำนวณและเตรียมเอกสารตามเงื่อนไขของกฎหมายในการออกใบอนุญาตครบถ้วนเจ้าพนักงานท้องถิ่นก็จะออกใบอนุญาตให้ตามคำขอโดยมิได้มีการตรวจสอบในขณะทำการก่อสร้างว่าได้ทำการก่อสร้างตามที่ได้ขออนุญาตหรือไม่

4. ปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างไม่ตรงตามแบบที่ยื่นขออนุญาต การขออนุญาตก่อสร้างอาคารในประเทศไทยนั้นเจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจในการออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารสูงมีกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากซึ่งอาจท ำให้ผู้ประกอบการ ต้องมีต้นทุนในการก่อสร้างที่สูงหากต้องปฏิบัติตามมาตรการของกฎหมายควบคุมอาคารสูงและอาจใช้เวลานานกว่าจะขออนุญาตก่อสร้างได้เนื่องจากต้องจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ก่อตั้งนั้นผู้ประกอบการที่เอาเปรียบผู้บริโภคหลายโครงการที่ทำการก่อสร้างโดยเอาเปรียบผู้บริโภคโดยทำการก่อสร้างไม่ตรงตามแบบที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างกล่าวคืออาคารสูงต้องเป็นอาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 23.00 เมตรขึ้นไป และต้องปฏิบัติตามมาตรการในกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 รวมทั้งต้องจัดทำรายงาน ผลกระทบสิ่งแวดล้อมก่อนจึงจะขออนุญาตให้ผู้ประกอบการที่เอาเปรียบผู้บริโภคได้ทำการยื่นขออนุญาตได้ยื่นแบบก่อสร้างและรายการคำนวณสำหรับอาคารที่มีขนาดความสูงไม่เกิน 23.00 เมตร และปฏิบัติตามโดยยื่นเอกสารให้ครบถ้วนในการยื่นขออนุญาตก่อสร้างตามที่พระราชบัญญัติ ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กำหนดไว้แต่ในการก่อสร้างจริงท ำการก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกิน 23.00 เมตร ขึ้นมาโดยไม่เพิ่มมากจนเป็นที่สังเกตเนื่องจากการตรวจสอบอาคารหลังการ ก่อสร้างแล้วเสร็จนั้นในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะทำการวัดความสูงได้ยากว่าเกินหรือไม่หากมีความคลาดเคลื่อนเพียงไม่มากจากแบบก่อสร้างซึ่งนั่นเป็นการท ำให้ผู้อยู่อาศัยหรือผู้ใช้ประโยชน์ไม่ได้รับความปลอดภัยจากมาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองสำหรับอาคารสูงทั้งที่อาคาร ดังกล่าวต้องได้ตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดโดยสรุปได้ดังนี้

ปัญหาข้อเท็จจริง

เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอยู่อาศัยของกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร ในเรื่องต่าง ๆ เช่น

1) การกำหนดมาตรการและดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดกับเจ้าของอาคารที่เพิกเฉยไม่ยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคาร เพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือใช้บริการ และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2) การสำรวจอาคารที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ และตรวจสอบการยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคาร หากพบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายให้ดำเนินการตามมาตรการที่กำหนด

3) การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารงานบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการวางแผน การตรวจสอบ และการติดตามผล

4) การควบคุมกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบให้มีการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอย่างเคร่งครัด (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2560, หน้า ค)

ปัญหาข้อกฎหมาย

เนื่องจากกฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุม อาคาร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อควบคุมอาคารสูงโดยเฉพาะซึ่งแต่เดิมอาคารในประเทศไทย นั้นยังไม่มีทำให้จำกัดความว่าอาคารที่มีความสูงเท่าใดจึงจะเป็นอาคารสูงทำให้อาคารที่ก่อสร้างก่อนกฎกระทรวงฉบับที่ 33 บังคับใช้ไม่ว่าจะมีความสูงเท่าใดก็จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวแม้เป็นกฎหมายที่ตีฉบับ หนึ่งแต่ด้วยปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นอันมากทำให้มีการก่อสร้างอาคารที่มีความสูงหลายสิบเมตรเป็นจำนวนมากจนกระทั่งปี 2535 ประเทศไทยจึงได้มีการออกกฎกระทรวงสำหรับควบคุมอาคารสูงโดยเฉพาะซึ่งนั่นก็คือ กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งกฎกระทรวงฉบับ ดังกล่าวรวมทั้งกฎกระทรวงอื่นหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคารอาคารสูงตาม ความหมายในปัจจุบันเมื่อมีการประกาศใช้บังคับแล้วปรากฏว่ากฎหมายที่ประกาศออกมาใช้บังคับ นั้นยังมีปัญหาหลายกรณี ดังพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ส่วนสรุป

การศึกษาประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารสูงในกรุงเทพมหานครนั้น มีกฎกระทรวงเพื่อใช้บังคับกับอาคารสูงโดยเฉพาะโดยเริ่มบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2535 และภายหลัง ประเทศไทยมีกฎกระทรวงออกมาหลายฉบับเพื่อรองรับกับการพัฒนาด้านอสังหาริมทรัพย์ในด้านอาคารสูงในประเทศไทย จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการอาคารสูงตามกฎหมายควบคุมอาคารรวมทั้งการศึกษามาตรการเกี่ยวกับการควบคุมอาคารของต่างประเทศที่มีอาคารสูง เป็นจำนวนมากนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่ากฎหมายควบคุมอาคารสูงของประเทศไทยมี ปัญหาหลาย ประการที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมการก่อสร้างอาคารสูงให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดได้ จึงเห็นควรให้มีการนำมาตราต่าง ๆ ที่เคยใช้บังคับในและประสบผลสำเร็จในต่างประเทศ นำมาพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการบริหารจัดการอาคารสูงตามกฎหมายควบคุมอาคารเพื่อให้ทันกับความเจริญเติบโตด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบันดังนี้

1. ปัญหาด้านความปลอดภัยด้านอัคคีภัยในอาคารสูง ปัญหาด้านความปลอดภัยด้านอัคคีภัยในอาคารสูงด้วยอาคารสูงเมื่อทำการก่อสร้างอาคารเสร็จแล้วจะต้องขออนุญาตเปิดใช้อาคาร ซึ่งพนักงานท้องถิ่นจะเป็นผู้เข้ามาตรวจสอบว่า มีการติดตั้งอุปกรณ์ด้านอัคคีภัย รวมทั้งระยะร่น หรือมาตรการอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่เข้ามาตรวจสอบอาจตรวจสอบไม่ละเอียดรวมทั้งในการตรวจสอบจะตรวจ เพียงว่ามีปฏิบัติตามมาตรการของกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ แต่ไม่สามารถทราบได้ว่าหากเกิดเพลิงไหม้ขึ้นอาคารสูงของ

ผู้ประกอบการนั้นจะสามารถทนไฟหรือมีการป้องกันอัคคีภัยได้ตาม มาตรการของกฎหมายหรือเปล่าในขณะเกิดเหตุการณ์จริง ผู้เขียนเสนอแนะว่าควรนำมาตรการทางกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ในเรื่องการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจตราการก่อสร้างร่วมกันระหว่าง ภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจในการตรวจสอบการเปิดใช้อาคารของอาคารสูงพร้อมกับกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ตรวจสอบอาคารในกรณีปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง ละเลย หรือประมาทใน การใช้ความรู้ความสามารถก่อให้เกิดความเสียหายโดยมีการกำหนดโทษทั้งจำคุกและปรับ ส่วนในด้านอุปกรณ์ที่นำมาติดตั้งในอาคารสูงเพื่อป้องกันขณะเกิดเพลิงไหม้รวมทั้งผู้รับเหมานั้นควรมีการขึ้นทะเบียนไว้กับหน่วยงานท้องถิ่นเหมือนเขตปกครองพิเศษฮ่องกงเพื่อที่จะได้เป็นการเพิ่มมาตรการในการให้การดำเนินการติดตั้งหรือวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับอัคคีภัยได้รับการรับรองอีกชั้นหนึ่งควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในเรื่องการตรวจสอบการเปิดใช้อาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษให้ทำการแต่งตั้งบริษัทเอกชน ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเข้าเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจร่วมการเปิดใช้อาคารพร้อม ทั้งกำหนดบทลงโทษในกรณีบกพร่องต่อหน้าที่รวมทั้งเพิ่มเติมข้อบังคับในพระราชบัญญัติเกี่ยวกับ วัสดุอุปกรณ์และผู้รับเหมาในการติดตั้งระบบป้องกันอัคคีภัยในอาคารสูงให้เป็นผู้รับเหมาที่ขึ้นทะเบียนไว้กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคการไฟฟ้านครหลวง รวมทั้งให้ขึ้นทะเบียนไว้กับหน่วย ราชการส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจในการออกใบอนุญาตเปิดใช้อาคาร

2. ปัญหากฎหมายควบคุมอาคารในกรุงเทพมหานครของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงฉบับอื่นๆ ที่เกี่ยวกับอาคารสูง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติผังเมือง รวม พ.ศ. 2518 แนวคำพิพากษาคำสั่งศาลปกครอง ข้อหาหรือของกรมโยธาธิการและผังเมือง กฎหมายผังเมือง พร้อมทั้งทำการศึกษาระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำประมวลข้อบังคับอาคารของไทย ตลอดจนบทความของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. อาคารสูงในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมากมาตรการของกฎหมายควบคุมอาคารสูงที่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินไหวที่บังคับใช้ในประเทศไทยถือว่าเป็นมาตรการที่ดีมาตรการหนึ่งแต่ยังมี ข้อบกพร่องที่ทำให้ผู้ประกอบการใช้ช่องโหว่ของกฎหมายในการดำเนินการเพื่อให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบอนุญาตให้ตามกฎหมายแต่ในการดำเนินการก่อสร้างกลับไม่ปฏิบัติตาม ผู้เขียนเสนอแนะว่าควรนำมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบอาคารของประเทศญี่ปุ่นในเรื่องการออกใบรับรองว่าอาคารสูงนั้นได้ดำเนินการก่อสร้างตามมาตรฐานของกฎหมายที่ออกมาเพื่อรองรับการเกิดแผ่นดินไหวเพื่อเป็นการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งหลังจากมีการก่อสร้างอาคารเสร็จเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งในการออกใบอนุญาตหากเป็นอาคารสูงควรเพิ่มเติมให้กำหนดให้วิศวกรระดับวุฒิวิศวกรซึ่งเป็นวิศวกรลำดับสูงในประเทศไทยเป็นผู้ลงลายมือชื่อรับรองอาคารสูง ว่าได้ดำเนินการตามมาตรฐานของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินไหวแล้วเหมือนกับประเทศญี่ปุ่นที่กำหนดไว้เนื่องจากจะทำให้ผู้ประกอบการรวมทั้งวิศวกรจำเป็นต้องปฏิบัติตามมาตรการของกฎหมายโดยเฉพาะวิศวกรระดับวุฒิวิศวกรจะทำการตรวจสอบและบังคับให้ผู้ประกอบการนั้นต้องทำการก่อสร้างตามรายการคำนวณเนื่องจากหากไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานของกฎหมายหากตรวจสอบพบอาจถูกถอนใบอนุญาตได้ควรแก้ไขเพิ่มเติมให้อาคารที่เป็นอาคารสูงคืออาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไปหน่วย

ราชการท้องถิ่นต้องออก ใบรับรองว่าได้ก่อสร้างอาคารตามมาตรฐานของกฎหมายในเรื่องการรองรับในขณะเกิดแผ่นดินไหวแล้ว และกำหนดให้อาคารสูงวิศวกรรมที่เช่นตึกควบคุมงานจะต้องเป็นระดับวิศวกรรมเท่านั้น

4. ปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างไม่ตรงตามแบบที่ขออนุญาต ปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างไม่ตรงตามแบบที่ขออนุญาตนั้นเป็นปัญหาที่พบมากที่สุด ในการก่อสร้างอาคารสูงของประเทศไทยเนื่องจากในความเป็นจริงแล้วเราไม่สามารถตรวจสอบอาคารนั้นได้ว่าเจ้าของอาคารหรือผู้ประกอบการนั้นดำเนินการก่อสร้างอาคารตามแบบที่ขออนุญาต หรือไม่และการให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่เพียงผู้เดียวในการพิจารณานั้นย่อมทำให้เกิดช่องโหว่ในการพิจารณาเนื่องจากการพิจารณาอนุญาตของเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่ผู้เดียวย่อมเกิดข้อผิดพลาดในการตรวจสอบอาคารว่าได้ดำเนินการก่อสร้างตามใบอนุญาตหรือไม่ ผู้เขียนเสนอแนะว่าควรนำมาตรการทางกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ในเรื่องการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจตราการก่อสร้างร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจในการตรวจสอบการเปิดใช้อาคารของอาคารสูงเมื่อทำการก่อสร้างเสร็จแล้วว่าดำเนินการก่อสร้างตรงตาม แบบที่ขออนุญาตหรือไม่พร้อมกับกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ตรวจสอบอาคารในกรณีปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง ละเลย หรือประมาทในการใช้ความรู้ความสามารถก่อให้เกิดความเสียหายโดยมีการกำหนดโทษทั้งจำคุกและปรับ ผู้เขียนจึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในเรื่องการตรวจสอบการเปิดใช้อาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษให้ทำการแต่งตั้งบริษัทเอกชนซึ่งขึ้น ทะเบียนไว้กับหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเข้าเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจร่วมการเปิดใช้อาคารพร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษในกรณีบกพร่องต่อหน้าที่ตามลำดับต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.
 กฎกระทรวงฉบับที่ 47 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.
 กฎกระทรวงฉบับที่ 48 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.
 กฎกระทรวงฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.
 กฎกระทรวงฉบับที่ 50 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.
 พระราชกำหนดสุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร รัตนโกสินทร์ ศก 116.
 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518.
 พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ที่ตำบลสี่แยกมหานาค จังหวัดพระนคร พ.ศ. 2475.
 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.
 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542.
 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.
 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543.
 มนตรี บัวมาก. (2557). ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการอาคารสูงตามกฎหมายควบคุมอาคาร. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

การช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้หรือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ผู้วิจัย

ดร.ฉัตรสนั่น สรรวงษ์ละคร

บทคัดย่อ

การนำเสนอบทความนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า ในอดีตการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้ยากไร้หรือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาสเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะท้องถิ่นทุรกันดาร บุคคลที่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพ และการไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจบทบัญญัติกฎหมาย ตลอดจนสิทธิเสรีภาพที่พึงจะได้รับ ทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลที่มีอำนาจ และรวยกว่า ตลอดจนช่องทางการติดต่อสื่อสารก็น้อย ความยากจนจึงเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความยุติธรรม ทำให้เกิดช่องว่างเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม เพราะกระบวนการดำเนินคดีนั้นมีความค่าใช้จ่ายสูง

เพื่อลดช่องว่างและลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในการช่วยเหลือผู้ยากไร้หรือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส ให้เข้าถึงความยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม จึงได้จัดตั้ง "กองทุนยุติธรรม" ขึ้น

โดยกองทุนยุติธรรมได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้ความเป็นธรรม โดยมีการออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม

ปัจจุบันการช่วยเหลือประชาชนอาศัยตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยสำนักงานกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีภารกิจหลักในการรับคำขอรับความช่วยเหลือประชาชน เพื่อพิจารณาสนับสนุนค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ ทำให้ประชาชนผู้ยากไร้หรือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนไม่ได้ความเป็นธรรม สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่าง เสมอภาค สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การช่วยเหลือประชาชน กระบวนการยุติธรรม

Abstract

The purpose of article to indicate In the past, access to justice for the poor or the poor The disadvantaged is difficult. Especially in the backcountry. People with insufficient income to sustain and lack of knowledge Do not understand the law as well as the right and liberties to be enjoyed. It was taken advantage of by the richer and the more powerful and less communication channels. Poverty is therefore a barrier to access to justice. Make a gap Creating disparities in society Because the prosecution process is expensive

To reduce the gap and reduce the inequality that arises in Thai society. In helping the poor or the needy to reach justice. Ministry of Justice Therefore established "Justice Fund".

The Justice fund was established in 2006. Its purpose is to support the costs of assistance to people in the legal field. Litigation, action or execution protection of the rights and freedoms of people who have suffered or are not justified. With the issuance of regulations of the Ministry of Justice concerning the Justice Fund.

Currently helping people live in accordance with the Justice Fund Act B.E. 2558. By the Office of the Justice fund Ministry of Justice. Which has the main mission in accepting requests for public assistance causing the poor or the poor, the disadvantaged, and the afflicted to be unfair able to access the justice process more equitably, conveniently, quickly and efficiently.

Key word : Helping people Justice

บทนำ

การให้ความช่วยเหลือกฎหมายแก่ประชาชนให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรองรับไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และใน ส่วนที่ 4 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 39 และมาตรา 40 โดยให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 และมาตรา 173 ระบุว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกฟ้องเป็นคดีที่มีโทษจำคุก หากไม่มีทนายความก็สามารถขออนุญาตความจากรัฐได้ ในขณะที่คดีแพ่งไม่ได้กำหนดความช่วยเหลือไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ความช่วยเหลือประชาชนมีทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนให้ความช่วยเหลือ

สภาพปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในอดีตนั้น การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้ยากไร้หรือคนยากจนผู้ด้อยโอกาสเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะท้องถิ่นทุรกันดาร บุคคลที่มีรายได้น้อยเพียงพอดต่อการยังชีพ และการไม่มีความรู้ไม่เข้าใจบทบัญญัติกฎหมาย ตลอดจนสิทธิเสรีภาพที่พึงจะได้รับ ทำให้ถูกเอาเปรียบ ถูกหลอกลวง อยู่บ่อยครั้ง นำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำ ตลอดจน แม้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างที่การพิจารณาของศาลยังไม่เป็นที่สิ้นสุด เมื่อเข้ามาสู่กระบวนการ “ระบบการประกันตัว” ก็ต้องใช้ทรัพย์สินในการประกันตัวเพื่อขอปล่อยตัวชั่วคราว บัญญัติว่า “... สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จะปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นผู้กระทำผิดก่อนมีคำพิพากษามีได้” (มาตรา 39 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย) ทำให้มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนยุติธรรมขึ้น

“ผู้ยากไร้หรือคนยากจน” หมายความว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยเพียงพอดต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตตามความต้องการพื้นฐานขั้นต่ำ

“ผู้ด้อยโอกาส” หมายความว่า ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา สาธารณสุข กฎหมาย วัฒนธรรม และผู้ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ของรัฐ ส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่น

“ผู้ขอรับความช่วยเหลือ” หมายความว่า ผู้ขอรับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีในราชอาณาจักรทั้งการยื่นคำร้องฟ้องคดีดำเนินคดีต่อผู้คดีบังคับคดีและการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

"กองทุนยุติธรรม" จึงได้ตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยมีการออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ขึ้น ข้อจำกัดของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 มีหลายประการ เช่น การไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่จะทำนิติกรรมสัญญาที่สมบูรณ์ รายได้มาจากงบประมาณของรัฐเพียงอย่างเดียว วัตถุประสงค์ค่อนข้างจำกัด ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงได้พัฒนายกระดับระเบียบกระทรวงยุติธรรม เป็นพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2558 และมีผลบังคับใช้วันที่ 24 เมษายน 2559 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ครอบคลุมการช่วยเหลือมากขึ้น และเกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 5 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เรียกว่า "กองทุนยุติธรรม" มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การดูแลสิทธิมนุษยชนและการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

มาตรา 9 เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการ ดังต่อไปนี้ (1) การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (2) การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (3) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (4) การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน (5) การดำเนินงานกองทุนหรือการบริหารกองทุน และกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับการจัดกิจการของกองทุน

มาตรา 11 ให้จัดตั้งสำนักงานกองทุนยุติธรรมขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) รับคำขอรับความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้ (2) เสนอความเห็นประกอบคำขอตาม (1) เพื่อเสนอให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณา (3) ประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน ในการดำเนินงานของกองทุน (4) รับเงิน จ่ายเงิน และเก็บรักษาเงินของกองทุนตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง (5) พัฒนาระบบ รูปแบบวิธีการ และให้บริการของกองทุน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน (6) เก็บ รวบรวม วิเคราะห์ และวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน (7) ปฏิบัติการอื่นหรือกระทำกิจการตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ (สำนักงานกองทุนยุติธรรม, ประวัติ กองทุนยุติธรรม สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 จาก <https://jfo.moj.go.th>)

การรับคำขอรับความช่วยเหลือประชาชนของสำนักงานกองทุนยุติธรรมดำเนินการในการพิจารณาสนับสนุนค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (2) การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (3) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (4) การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

หลักการยื่นคำขอ

1. ผู้ขอรับความช่วยเหลืออาจยื่นคำขอด้วยตนเองหรือผู้แทนโดยชอบธรรมผู้อนุบาลผู้พิทักษ์สามมี หรือภริยาที่จดทะเบียนสมรสเป็นผู้ยื่นคำขอแทนหรือผู้ขอรับความช่วยเหลืออาจมอบอำนาจให้บุคคลใดเป็นผู้ยื่นคำขอแทนก็ได้ โดยวิธีการส่งคำขอทางไปรษณีย์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือช่องทางอื่นตามแบบทำระเบียบนี้

กรณีผู้ยื่นคำขอเป็นผู้เยาว์คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์แล้วแต่

กรณีหากผู้ยื่นคำขอเป็นสามีหรือภริยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิดผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้างของบุคคลดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่จัดทำเอกสารมอบอำนาจจากผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือต่อไป

กรณีที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือยื่นคำขอผ่านส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม หรือส่วนราชการอื่น เมื่อส่วนราชการนั้นได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้ว ให้นำส่งสำเนางานเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

2. ให้สำนักงานที่เป็นภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้ยื่นคำขอ เป็นสำนักงานที่รับผิดชอบหรือเจ้าหน้าที่อาจส่งคำขอไปยังสำนักงานอื่น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีก็ได้ในกรณีข้อพิพาทเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิหรือประโยชน์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ให้สำนักงานที่ทรัพย์นั้นตั้งอยู่เป็นสำนักงานที่รับผิดชอบหรืออาจให้สำนักงานที่เป็นภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้ยื่นคำขอเป็นสำนักงานที่รับผิดชอบก็ได้

3. เมื่อเจ้าหน้าที่รับคำขอแล้วเห็นว่าเอกสารหลักฐานที่จำเป็นต้องประกอบการพิจารณายังไม่ครบถ้วนให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบเพื่อดำเนินการส่งเอกสารหลักฐานให้ครบถ้วน

4. ก่อนการดำเนินการพิจารณาคำขอให้เจ้าหน้าที่ประเมินเบื้องต้นหากพบปัญหาความเดือดร้อนที่จะต้องแก้ไขเร่งด่วนให้ดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือประสานส่งต่อตามความจำเป็นแก่กรณี อาทิ การรักษาพยาบาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การหาที่พักพิงชั่วคราว เป็นต้น

(หมวด 2 ข้อ 5 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559)

หลักกระบวนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานกองทุนยุติธรรม มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

(1) รับคำขอ โดยเจ้าหน้าที่ที่กลั่นกรองคำขอ สอบถามและบันทึกข้อมูลเบื้องต้น บันทึกข้อมูลในแบบฟอร์ม ดังนี้

- กทย. 1 (การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี)
- กทย. 2 (การขอลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย)
- กทย. 3 (การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน)
- กทย. 4 (การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน)

เจ้าหน้าที่รวบรวมเอกสารหลักฐานเพื่อใช้ประกอบการให้ความเห็นและการพิจารณาคำขอ

(2) แสวงหาข้อเท็จจริง เจ้าหน้าที่ที่สอบปากคำเพิ่มเติม ตรวจสอบความประพฤติตามความเหมาะสม และจำเป็นตรวจสอบข้อมูลตามเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือ

(3) ทำความเห็น เจ้าหน้าที่จัดทำรายงานความเห็นเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ หรือประธาน โดยมีหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ประกอบด้วย พฤติกรรมและข้อเท็จจริง ฐานะของผู้ขอรับความช่วยเหลือ และโอกาสที่ผู้ขอ จะได้รับความช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่น ฯลฯ

(4) พิจารณาคำขอ

(4.1) การพิจารณาความเห็น โดยเลขานุการคณะกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนยุติธรรมยุติธรรมจังหวัด)

(4.2) การพิจารณาเร่งด่วน ให้ประธานคณะกรรมการฯ เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคำขอ

(4.3) การพิจารณาคำขอ โดยคณะกรรมการฯ เป็นผู้มีอำนาจพิจารณานุมัติ ไม่นุมัติ หรือยุติคำขอ

(5) แจ้งผลการพิจารณาคำขอ เลขานุการแจ้งผลการพิจารณาเป็นหนังสือให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือทราบภายในระยะเวลา 7 วัน นับแต่วันที่ประธานหรือคณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วเสร็จ

(6) จัดให้มีการทำและลงนามในสัญญา ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผล

(7) ดำเนินการตามข้อสั่งการ ประกอบด้วย

(7.1) จัดหาและจ้างทนายความ/ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

(7.2) ทำเรื่องเบิกจ่ายค่าใช้จ่าย เช่น ค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ค่าเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิ ค่าใช้จ่ายโครงการ เป็นต้น

(7.3) แจ้งข้อปฏิบัติต่อผู้ขอและผู้ที่เกี่ยวข้อง

(8) การควบคุมและติดตาม เจ้าหน้าที่ควบคุมและติดตามการดำเนินงาน ประกอบด้วย

(9) แจ้งผลการพิจารณาคำขอ เลขานุการแจ้งผลการพิจารณาเป็นหนังสือให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือทราบภายในระยะเวลา 7 วัน นับแต่วันที่ประธานหรือคณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วเสร็จ

(10) จัดให้มีการทำและลงนามในสัญญา ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผล

(11) ดำเนินการตามข้อสั่งการ ประกอบด้วย

(11.1) จัดหาและจ้างทนายความ/ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

(11.2) ทำเรื่องเบิกจ่ายค่าใช้จ่าย เช่น ค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ค่าเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิ ค่าใช้จ่ายโครงการ เป็นต้น

(11.3) แจ้งข้อปฏิบัติต่อผู้ขอและผู้ที่เกี่ยวข้อง

(12) การควบคุมและติดตาม เจ้าหน้าที่ควบคุมและติดตามการดำเนินงาน ประกอบด้วย (สำนักงานกองทุนยุติธรรม, อำนาจหน้าที่สำนักงานกองทุนยุติธรรม สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 จาก<https://jfo.moj.go.th/page/authority.php>)

การขอรับบริการ

สำนักงานกองทุนยุติธรรม รับความช่วยเหลือจากประชาชนผู้ยากไร้ เดือดร้อน เพื่อพิจารณาสนับสนุน ค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (ไม่มีเงินจ้างทนาย ไม่มีเงินขึ้นศาล) เช่น ค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประกอบด้วยค่าที่พัก ค่าเดินทาง เป็นต้น

1.1 ผู้มีสิทธิขอความช่วยเหลือ

- โจทก์ ต้องการยื่นคำร้อง ฟ้องร้อง หรือบังคับคดี
- จำเลย ต้องการต่อสู้คดีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.2 เกณฑ์การพิจารณา

- ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์
- ฐานะทางการเงิน
- โอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนตามกฎหมายอื่น ๆ

1.3 ฐานะของผู้รับความช่วยเหลือ

- รายได้หรือความสามารถทางเศรษฐกิจ
- ภาระค่าใช้จ่ายตามปกติอันสมควร
- ภาระหนี้สินไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้

2. การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (ไม่มีเงินประกันตัว) โดยสำนักงานกองทุนจะเป็นนายประกัน ดำเนินการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

2.1 ผู้มีสิทธิประกันตัว

- ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขัง หรือจะถูกคุมขังในคดีอาญาหรือกรณีอื่นๆ

2.2 ขั้นตอนการขอความช่วยเหลือ

- ชั้นพนักงานสอบสวน → ชั้นพนักงานอัยการ → ชั้นศาล

2.3 เกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ

- (2.3.1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีพฤติกรรมหลบหนี
- (2.3.2) ไม่ยุ่งกับพยานหลักฐานหรือไม่ก่อเหตุอันตราย
- (2.3.3) ลักษณะการกระทำผิดไม่ร้ายแรงหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย
- (2.3.4) สาเหตุหรือพฤติกรรมน่าเชื่อว่าไม่ได้กระทำความผิด
- (2.3.5) ประวัติการกระทำความผิด นิสัย ความประพฤติและฐานะ
- (2.3.6) ความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง

3. การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (โดนละเมิดสิทธิขอรับค่าเสียหาย) เช่น การถูกขังเกิน ศาลยกฟ้องเนื่องจากเป็นแพะขาว เป็นต้น

3.1 ผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือ

- (3.1.1) เป็นผู้เสียหายจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย
- (3.1.2) ถูกขังตามคำพิพากษาเกินเวลาที่กำหนด

(3.1.3) ถูกขังในระหว่างสอบสวนและมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมาย สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

(3.1.4) ที่เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ หรือกรณีอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

3.2 ค่าเสียหายที่ได้รับ

(3.2.1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ไม่เกิน 40,000 บาท

(3.2.2) ค่าใช้จ่ายฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายภาพและจิตใจไม่เกิน 20,000 บาท

(3.2.3) ค่าชดเชยระหว่างทำงานไม่ได้ ไม่เกิน 1 ปี

(3.2.4) เงินช่วยเหลือกรณีเสียชีวิต ไม่เกิน 100,000 บาท

(3.2.5) ค่าจ้างทนายความ ไม่เกิน 5,000 บาท

(3.2.6) ค่าช่วยเหลือความเสียหายอื่นๆ นอกจากข้อ 3.2.1- 3.2.5 **ยื่นคำขอภายใน 2 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดสิทธิ

4. การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนประชาชนสามารถขอรับบริการ (ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ) ทางช่องทางดังนี้

(1) ติดต่อขอรับบริการด้วยตัวเอง หรือทางไปรษณีย์ ณ สำนักงานกองทุนยุติธรรม หรือ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด 76 จังหวัด 5 สาขา

(2) ยื่นคำขออนไลน์ผ่านเว็บไซต์กองทุนยุติธรรม www.jfo.moj.go.th

4.1 ผู้ที่สามารถยื่นได้

(4.1.1) บุคคลธรรมดา

(4.1.2) คณะบุคคล

(4.1.3) นิติบุคคล

(4.1.4) องค์กรเอกชน

(4.1.5) หน่วยงานของรัฐ

(4.1.6) สถานศึกษา

(4.1.7) ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

4.2 ลักษณะของโครงการที่ขอรับความช่วยเหลือ

(4.2.1) โครงการเผยแพร่หรือการอบรมความรู้กฎหมายเพื่อประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรม การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

(4.2.2) โครงการที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ แก้ไขปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน

(4.2.3) โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายที่เป็นนวัตกรรมใหม่

(4.2.4) โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนอ่อนที่คณะอนุกรรมการเห็นสมควร

การตรวจสอบสถานะคำขอ

กระบวนการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมมีระยะเวลาไม่เกิน 21 วัน ตั้งแต่วันที่รับคำขอ จนถึงวันที่แจ้งผลการพิจารณา ประชาชนสามารถตรวจสอบสถานะของคำขอรับความช่วยเหลือได้ทางเว็บไซต์ เพื่อตรวจสอบสถานะการดำเนินงานพิจารณาคำขอ

ยื่นคำขอกองทุนยุติธรรมออนไลน์ ทางเว็บไซต์ <https://jfo.moj.go.th/form/> หรือ ติดตามคำขอรับความช่วยเหลือ ทางเว็บไซต์ <https://www.moj.go.th/> (โดยกรอกเลขรับกองทุน และเลขประจำตัวประชาชนผู้รับความช่วยเหลือ)

สถานที่ยื่นคำขอ

- สำนักงานกองทุนยุติธรรม
- ศูนย์ยุติธรรมสร้างสุข
- สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกแห่งทั่วประเทศ

ช่องทางการติดต่อขอรับความช่วยเหลือ

- Facebook กองทุนยุติธรรม
- สายด่วนโทร 1111 กด 77

ที่อยู่ ติดต่อกองทุนยุติธรรม 99/14 หมู่ 4 ชั้น 22 อาคารซอฟต์แวร์ปาร์ค ถนนแจ้งวัฒนะ ต.คลองเกลือ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120 โทรศัพท์ 0 2502 6751 2, 0 2502 6318 <http://www.jfo.moj.go.th>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนตามภารกิจกองทุนยุติธรรม ดังนี้

(1) ภารกิจการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี สาเหตุหลักที่คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาไม่อนุมัติเกิดจากปัจจัยทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับความช่วยเหลือร่วมกับโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือกฎหมายอื่น (2) ภารกิจการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย สาเหตุหลักที่คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาไม่อนุมัติ เกิดจากปัจจัยทางด้านพฤติกรรมและข้อเท็จจริง (3) ภารกิจการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนฯ สาเหตุหลักที่คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาไม่อนุมัติ เนื่องจากไม่เข้าข่ายคำนิยาม "การละเมิดสิทธิมนุษยชน" ไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือร่วมกับพฤติกรรมและข้อเท็จจริง (4) ภารกิจการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พบว่า ผู้ยื่นคำขอส่วนใหญ่เป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชน รองลงมาเป็นหน่วยงานของรัฐ (รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ครั้งที่ 11/2563 สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 จาก <https://jfo.moj.go.th/>)

1) การกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี

ปัญหาและอุปสรรค คณะอนุกรรมการฯ แต่ละจังหวัดมีการตีความฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ใช้ระยะเวลาในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่สามารถเลือกทนายความที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านด้วยตนเอง กองทุนยุติธรรม ไม่มีหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในชั้นก่อนฟ้องคดี และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนก่อนการเข้าสู่กระบวนการทางคดีได้

แนวทางการการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความช่วยเหลือประชาชน 1. จัดทำแบบตรวจสอบฐานะทางเศรษฐกิจในรูปแบบรายการตรวจสอบ พร้อมกำหนดวิธีการคำนวณให้ชัดเจน 2. บูรณาการทำงานต้นแสวงหาข้อเท็จจริงร่วมกับหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น รพ.สต. เพื่อลดระยะเวลาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และได้ข้อมูลที่เป็นจริง 3. จัดทำบัญชีนายความ โดยให้ระบุความถนัดและความเชี่ยวชาญพิเศษเพื่อให้ง่ายต่อการจัดสรรคดี 4. ปรับปรุง แก้ไขระเบียบ/หลักเกณฑ์เพื่อให้สามารถช่วยเหลือประชาชนในชั้นก่อนฟ้องคดีและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้

2) การกิจการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ปัญหาและอุปสรรค การตีความหลักเกณฑ์การพิจารณา มีความแตกต่างกันยังขาดระบบการประเมินความเสี่ยงของการหลบหนี

แนวทางการการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความช่วยเหลือประชาชน 1. กำหนดแนวทางการพิจารณาให้ความช่วยเหลือให้เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดเป็นมาตรฐานการพิจารณาคำขอร่วมกัน 2. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการเทียบเคียงประเภทคดีที่คล้ายกันให้เจ้าหน้าที่สามารถสืบค้นได้ โดยการป้อนคำค้นหา เช่น ประเภทคดี พื้นที่ผลการพิจารณา 3. ศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงของหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมเพื่อนำมาปรับใช้เพิ่มเติม 4. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่รับคำขอแทนกองทุนยุติธรรม อาทิ กรมราชทัณฑ์ ศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย ศูนย์ยุติธรรมชุมชน

3) การกิจการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนฯ

ปัญหาและอุปสรรค การให้นิยามของการ "ละเมิดสิทธิมนุษยชน"

แนวทางการการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความช่วยเหลือประชาชน ศึกษาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือรวมถึงแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนิยามคำว่า "ละเมิดสิทธิมนุษยชน" และหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น ศึกษาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือรวมถึงแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนิยาม คำว่า "ละเมิดสิทธิมนุษยชน" และหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

4) การประชาสัมพันธ์การกิจการให้ความรู้ทางกฎหมาย

ปัญหาและอุปสรรค การให้ความรู้ทางกฎหมายยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ผู้ขอรับการสนับสนุนการส่วนมากเป็นหน่วยงานของรัฐ

แนวทางการการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความช่วยเหลือประชาชน 1. กำหนดมาตรฐานรูปแบบการเขียนโครงการ 2. ดำเนินการร่วมกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการเชิญชวนเครือข่ายภาคประชาชนเสนอโครงการ 3. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย 4. เสนอให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดจัดทำสถิติปัญหาด้านกฎหมายและคดีของแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้ประกอบการจัดทำโครงการให้ความรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของแต่ละพื้นที่

บทวิเคราะห์ และวิจารณ์

ปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนมีหลายประการในอดีต ทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมประชาชนเข้าถึงยาก เนื่องจากห่างไกลความเจริญ และ ไม่มีความรู้ ยากจน ขาดคนที่มีความรู้ แนะนำช่องทางการติดต่อขอรับการช่วยเหลือ สำนักงานกองทุนยุติธรรมภายใต้กระทรวงยุติธรรม หากสามารถทำให้ประชาชนมีความรู้กฎหมายเพิ่มมากขึ้นถึงระดับรากหญ้าได้ และระเบียบกองทุนยุติธรรมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง มีแนวทางการพัฒนากฎหมายที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ มีกลยุทธ์สร้างการรับรู้กฎหมายแก่ประชาชน มีพัฒนาระเบียบกองทุนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำของสังคมได้มากขึ้นในทุกๆปี ดังนั้น การที่จะลดความเหลื่อมล้ำในสังคมลงได้ต้องให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง ควรมีการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ภารกิจและบริการของหน่วยงานให้มากขึ้นให้สามารถเข้าถึงประชาชนระดับหมู่บ้านได้จริงๆ เพื่อขยายโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือตามภารกิจไปยังกลุ่มเป้าหมาย สนับสนุนเงินประมาณให้กับโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในเชิงป้องกันหรือสอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่ และจัดทำแนวทางหลักเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงในการหลบหนี พร้อมจัดทำฐานข้อมูลเชิงสถิติเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประกอบการประเมินความเสี่ยงดังกล่าว เช่น การเทียบสัดส่วนการหลบหนีตามประเภทคดี พิจารณาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ของกองทุนยุติธรรม เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนได้มากขึ้น

บทสรุป

การขอรับการช่วยเหลือช่วยเหลือประชาชนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรม จะเห็นได้ว่าการดำเนินการในภารกิจ ดังนี้ 1. ขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย 2. สนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน 3. ช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี 4. ช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน 5. ผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 31)

ในอดีตการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องยากโดยเฉพาะท้องถิ่นทุรกันดาร บุคคลที่มีรายได้น้อยเพียงพอต่อการยังชีพ และการไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจบทบัญญัติกฎหมาย ตลอดจนสิทธิเสรีภาพที่พึงจะได้รับ ทำให้ถูกเอาเปรียบ ถูกหลอกลวง อยู่บ่อยครั้ง นำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำ แต่ในปัจจุบันนั้นสามารถเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกรวดเร็วขึ้น ด้วยเทคโนโลยีสมัย ซึ่งบุคคลทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและค้นหาความรู้ได้เพียงแคมีสมาร์โฟน ที่นอกเหนือจากใช้โทรออก -

รับสายแล้วยังมีแอปพลิเคชันให้ใช้งานมากมาย สามารถรองรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่าน Wi-Fi และสามารถใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์คและแอปพลิเคชันสนทนาชั้นนำ หรือติดต่อถามไปยัง สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด หรือศูนย์ยุติธรรมทุกชุมชน <http://www.jfo.moj.go.th> ระบบสารสนเทศที่อำนวยความสะดวกผู้ขอรับบริการของกองทุนยุติธรรม มีระบบการยื่นขอรับความช่วยเหลือผ่านทางเว็บไซต์ Mobile Application กองทุนยุติธรรม มีระบบสารสนเทศที่อำนวยความสะดวกผู้ขอรับบริการของกองทุนยุติธรรม และระบบการยื่นขอรับความช่วยเหลือผ่านทางเว็บไซต์ Mobile Application กองทุนยุติธรรม ทั้งนี้ได้พัฒนาปรับปรุงเว็บไซต์ของกองทุนยุติธรรม (<http://www.jfo.moj.go.th>) เพื่อให้เป็นช่องทางการเข้าถึงข้อมูล การขอรับความช่วยเหลือ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของกองทุนยุติธรรม และได้รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมในรูปแบบของสารสนเทศ ที่ง่ายต่อการตัดสินใจของผู้บริหารกองทุนยุติธรรม ผ่านระบบสารสนเทศ (<http://www.jfo.moj.go.th> <https://fept.mos>). มีความเป็นปัจจุบัน แม่นยำ เชื่อถือได้ ซึ่งปัจจุบันมีผู้ขอรับความช่วยเหลือผ่านช่องทางออนไลน์ จำนวน 307 คำขอ (ข้อมูล ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2563) สำนักงานกองทุนยุติธรรมได้พัฒนา Line chatbot กองทุนยุติธรรม เพื่อติดตามสถิติการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ที่สามารถใช้งานแบบ Real time และสามารถยื่นคำขอรับความช่วยเหลือแบบออนไลน์ รวมทั้งติดตามสถานะคำขอรับความช่วยเหลือ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. “หนังสือรายงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2562 กองทุนยุติธรรม”
 สำนักงานกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. “รวมกฎหมายกองทุนยุติธรรม”, จัดพิมพ์ครั้งที่ 4 กันยายน 2562 จำนวน 5,300 เล่ม
 สำนักงานกองทุนยุติธรรม, “ประวัติกองทุนยุติธรรม” สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 จาก <https://jfo.moj.go.th>
 สำนักงานกองทุนยุติธรรม, “อำนาจหน้าที่ที่สำนักงานกองทุนยุติธรรม” สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 จาก <https://jfo.moj.go.th/page/authority.php>
 พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เล่ม 132 ตอนที่ 102 ก ราชกิจจานุเบกษา 27 ตุลาคม 2558
 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 หมวด 2 ข้อ 5 เล่ม 133 ตอนพิเศษ 185 ง ราชกิจจานุเบกษา 23 สิงหาคม 2559
 รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ครั้งที่ 11/2563 สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 จาก <https://jfo.moj.go.th/>
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 และมาตรา 173

ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ดีของความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร

EFFECTIVENESS OF ADMINISTRATION ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE OF FIRE SAFETY OF HIGH RESIDENTIAL BUILDINGS IN BANGKOK

ผู้วิจัย

ดร.นิวัฒน์ รุ่งสร้อย

บทคัดย่อ

1. กรุงเทพมหานครมีโครงสร้างการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงที่ดีและเหมาะสม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ยึดปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยกำหนดให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้สั่งการสูงสุดและทำงานร่วมกับผู้อำนวยการเขตทั้ง 50 เขต มีอำนาจตัดสินใจได้ แต่กระบวนการตัดสินใจยังมีขั้นตอนที่มากเกินไป เนื่องจากการใช้ระบบแบบราชการ ทำให้ตอบสนองต่อการให้ความช่วยเหลือประชาชนในกรณีเกิดอัคคีภัยรุนแรงได้ช้า รวมทั้งอัตราเจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอ ขาดคุณสมบัติและประสบการณ์ในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่ดูแลและแก้ปัญหาได้ไม่ครอบคลุมทุกอาคารในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครควรให้องค์กรเอกชนเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือในด้านการตรวจสอบ

2. ผู้บริหารกรุงเทพมหานครมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานครมีการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และวิธีปฏิบัติที่ดี ทั้งในเรื่องของการป้องกัน การเตรียมความพร้อม ด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ผู้บริหารจึงให้นโยบายที่จริงจังและเข้มงวดมาก การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายทุกอย่างของทางราชการ ยึดหลักความปลอดภัยของประชาชนเป็นสำคัญ

3. หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของกรุงเทพมหานครยังมีการบริหารจัดการตามหลักการมีส่วนร่วมไม่มากพอ ควรจัดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องการออกความเห็นและการประเมินผลในแผนงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละพื้นที่มากขึ้น เพื่อผลประโยชน์ทั้งในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งชื่อเสียงและคุณค่าของภาคประชาชนเอง

คำสำคัญ : ประสิทธิผลการบริหารจัดการ, หลักธรรมาภิบาล, ความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง.

Abstract

1. The BMA had the superb organizational structure deemed highly appropriate for the maintenance of the fire safety of residential high-rise buildings; clarity of roles of the authorities responsible for the maintenance of fire safety of high-rise buildings; authorities concerned strictly abide by the rules and regulations; only the Governor of the BMA had the right to command and worked with all 50 directors of district offices in a collaborative fashion. Due to the fact that the decision-making processes were impeded and impaired by the red tape of the bureaucratic system to the degree that timely responses to the people's needs and help was an impossibility, the BMA was determined to hire private organizations to provide assistance to the fire victims and to check the quality of residential high-rise buildings.

2. The administrators of the BMA had attributes deemed suitable for the management of fire safety of residential high-rise buildings. They set appropriate targets, plans, and procedures with respect to the fire protection and preparedness for urgent action in case of fire. However, the checking of the residential high-rise buildings and the evaluation of the quality of the residential high-rise buildings were far from complete. Moreover, the violators were not severely punished; and the fire prevention practice was not effectual.

3. The BMA administered the fire safety of residential high-rise buildings by resorting to the principle of good governance largely because the BMA authorities realized that the fire safety matter was of vital importance in that fire disaster could cause a lot of damage of lives and properties of the people living in Bangkok Metropolitan areas. Therefore, the BMA administrators had a policy regarding the fire protection and strictly implemented the policy. All policies relevant to the fire protection focused on the safety of the people.

Keywords : Effectiveness of Administration, Good Governance, Safety Of High Residential Buildings.

บทนำ

กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ที่มีอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่พักอาศัยต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นอาคารสูง อาคารขนาดใหญ่ และอาคารสาธารณะ ซึ่งอาคารต่าง ๆ เหล่านี้ มีผู้คนหมุนเวียนเข้าไปใช้ประโยชน์จำนวนมาก ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในฐานะเป็น “เจ้านักงานท้องถิ่น” ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (มนตรี บัวมาก, 2557) มีอำนาจและหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย หากเจ้าของอาคาร ผู้ประกอบการ และประชาชนมีการเตรียมรับมือ โดยให้ความสำคัญกับการตรวจสอบ ดูแล ปรับปรุงอาคาร (ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร, 2560)

ปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมอาคารเป็นประจำ นอกจากช่วยยืดอายุการใช้งานอาคารได้ยาวนานยิ่งขึ้นแล้ว ยังช่วยให้เกิดความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้อาคารและผู้อยู่อาศัยอีกด้วย เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอยู่อาศัยของกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร ในเรื่องต่าง ๆ เช่น (กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2560).

1. การกำหนดมาตรการและดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดกับเจ้าของอาคารที่เพิกเฉยไม่ยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคาร เพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือใช้บริการ และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2. การสำรวจอาคารที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ และตรวจสอบการยื่นรายงานตรวจสอบสภาพอาคาร หากพบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายให้ดำเนินการตามมาตรการที่กำหนด

3. การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารงานบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการวางแผน การตรวจสอบ และการติดตามผล

4. การควบคุมกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบให้มีการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารอย่างเคร่งครัด (ทิพวรรณ บุญย์เพิ่ม, 2554).

ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่ในอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญรีบหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยด่วน (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2560). ก่อนที่จะเกิดเหตุร้ายอันนำมาซึ่งความเสียหายที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งไม่มีใครต้องการให้เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ดีของความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานครเพื่อศึกษาสภาพปัญหา ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ กระบวนการบริหารจัดการ ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะช่วยให้สามารถเสนอรูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานครให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

เนื้อเรื่อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ดีของความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ดีของความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร

1.1) กรุงเทพมหานครมีโครงสร้างองค์กรที่สามารถบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยที่ชัดเจน การกำหนดโครงสร้างการบริหารนั้นมีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติเพื่อให้คณะทำงานที่เกี่ยวข้องและสำนักงานเขตต่าง ๆ ใช้ปฏิบัติ โดยกำหนดให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้สั่งการสูงสุดและทำงานร่วมกับผู้อำนวยการเขตทุกเขต (สมมาศ เลิศลักษณ์อรุณยา, 2559). ในด้านโครงสร้างองค์กรของกรุงเทพมหานคร มีสำนักการโยธาและสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัย มีการระบอบทบาทหน้าที่ ตลอดจนโครงสร้างการบริหารและการสั่งการที่ชัดเจน ทำให้สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2) กรุงเทพมหานครมีปัญหาการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานครด้านอำนาจการตัดสินใจ คือ กระบวนการตัดสินใจยังมีขั้นตอนที่มากเกินไปตอบสนองไม่ทันต่อการให้ความช่วยเหลือประชาชนในกรณีที่เกิดเหตุไฟไหม้อาคารสูง แต่ผู้บริหารมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงได้ตามหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน

1.3) กรุงเทพมหานครมีปัญหาการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานครด้านกระบวนการทำงาน เนื่องจากมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และยังขาดคุณวุฒิและประสบการณ์ในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ส่งผลให้ที่อาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงบางส่วนไม่ผ่านการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัยในทุกปี กรุงเทพมหานครมีนโยบายให้บูรณาการในการจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัย ระหว่างสำนักงานโยธา สำนักงานเขต และสำนักป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งได้จัดประชุมเตรียมความพร้อมกันทุก 6 เดือน (พัสสรณ์ วรภัทร์ฤกุล, 2562)

2. ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร โดยสรุปว่า

1. ภาวะผู้นำด้านการวางแผน (Planning) ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้นำหลักภาวะผู้นำด้านการวางแผนมาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยมีกระบวนการในการกำหนดทิศทาง กำหนดเป้าหมาย และเลือกวิธีการทำงานที่ดีที่สุด และสำนักงานเขตแต่ละเขตยังได้จัดทำขั้นตอนและวิธีการทำงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (นิวัฒน์ รังสร้อย, 2561)

2. ภาวะผู้นำด้านการจัดองค์การ (Organizing) ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้นำหลักภาวะผู้นำด้านการจัดองค์การมาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยมีกระบวนการติดตามตรวจสอบ ประเมินผล รวมทั้งควบคุมอาคารสูงให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกรุงเทพมหานคร ในส่วนสำนักงานเขต จะมีฝ่ายปกครองดูแลเรื่องงานป้องกันอัคคีภัย ซึ่งมีการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับภาคเอกชนในการซ้อมหนีไฟ การอพยพผู้อยู่อาศัยภายในอาคาร

3. ภาวะผู้นำด้านการนำ (Leading) ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้นำหลักภาวะผู้นำด้านการนำมาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยมีแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มีการบริหารจัดการและควบคุมการทำงานที่ดี และมีการทบทวนผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ เป็นต้น ผู้อำนวยการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จะต้องอำนวยการทั้งด้านการประสานหน่วยงานอื่นในการระงับอัคคีภัย และดูแลผู้ประสบภัย จึงต้องมีภาวะผู้นำที่ดีและมีการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้การบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4. ภาวะผู้นำด้านการควบคุม (Controlling) ผู้บริหารกรุงเทพมหานครได้นำหลักภาวะผู้นำด้านการควบคุมมาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยกำหนดผังเวลาในการควบคุมและตรวจสอบตามระเบียบทุก 15 วัน และกรณีที่มีผู้ประกอบหรือผู้รับผิดชอบอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงหลีกเลี่ยงข้อกฎหมายก็จะมีการบังคับใช้ข้อกฎหมายโดยเคร่งครัด ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครที่รับผิดชอบด้านนี้ต้องชี้แจงหรืออบรมเจ้าหน้าที่ทุกระดับที่รับผิดชอบการตรวจสอบอาคารให้เห็นถึงความสำคัญและไม่ให้เกิดการปล่อยปละละเลย และให้คำนึงถึงความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของประชาชน

3. กระบวนการการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานครตามหลักธรรมาภิบาลสรุปว่า

1. หลักธรรมาภิบาลด้านนิติธรรม ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้นำหลักธรรมาภิบาลด้านนิติธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบ สำหรับการขออนุญาตการก่อสร้างอาคาร มีการตรวจสอบแบบก่อสร้างอาคารก่อนออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคาร ตรวจสอบการก่อสร้างอาคารเป็นช่วงๆ ตลอดเวลา รวมถึงการให้ใบอนุญาตเปิดใช้อาคารด้วย ผู้อำนวยการเขตจะนำเจ้าหน้าที่ตรวจสอบอาคารตามรายการป้องกันอัคคีภัยทุกรายการ ตลอดจนดำเนินคดีในกรณีพบว่ากระทำผิดข้อบัญญัติของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร

2. หลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรม ผู้บริหารกรุงเทพมหานครได้นำหลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยให้ความสำคัญด้านคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงขั้นตอนปฏิบัติ เพราะคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในอาคารที่ให้อาศัยประเภทอาคารสูง มีกระบวนการอำนาจการ การตรวจสอบ การควบคุมกำกับบังคับต้องได้มาตรฐาน และให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์สูงสุด

3. หลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสผู้บริหารของกรุงเทพมหานครมีนโยบายที่จะสร้างความโปร่งใส ซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงผู้ปฏิบัติ และยังเน้นในกระบวนการทำงานหรือการบังคับใช้กฎหมาย สำหรับสำนักงานเขตได้มีนโยบายในการให้ข้อมูลข่าวที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ประชาชน ไม่บิดเบือน ทั้งการตรวจสอบ ควบคุม และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาคารสูงต่างๆ ก็เป็นไปด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ โดยยึดผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้อย่างแท้จริง

4. หลักธรรมาภิบาลด้านความมีส่วนร่วม ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้นำหลักธรรมาภิบาลด้านความมีส่วนร่วม มาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยแนะนำให้อาคารสูงปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมอาคาร ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครมีแผนงานประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมร่วมกับหน่วยงานอื่นและภาคเอกชน มีการชักจูงและฝึกฝนร่วมกันระหว่างกรุงเทพมหานครและผู้อยู่อาศัยในด้านการอพยพหนีไฟจากอาคารสูงเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและระงับเหตุจากอัคคีภัยอาคารสูง รวมทั้งให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชน

5. หลักธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบ ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้นำหลักธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบ มาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้มีนโยบายให้สำนักงานเขตควบคุมและตรวจสอบการก่อสร้างอาคารสูงในพื้นที่ทุก 15 วัน เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายควบคุมอาคาร โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยและประชาชนโดยรอบอาคาร ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ขึ้นผู้บริหารกรุงเทพมหานครและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจะเข้าไปบริหารจัดการเพื่อระงับอัคคีภัยและให้ความช่วยเหลือผู้อยู่อาศัยและประชาชนใกล้เคียงอย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ และเยียวยาความเสียหายเบื้องต้น รวมทั้งดูแลรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง

6. หลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่า ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้นำหลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่า มาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้มีแผนป้องกันและระงับอัคคีภัยที่ชัดเจน มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งจัดบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง มีเครื่องจักรที่มีศักยภาพพร้อมที่จะทำงานได้ตลอดเวลาเมื่อเกิดเหตุ ซึ่งหากปฏิบัติตามแผนงานดังกล่าวแล้วจะทำให้การบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดความคุ้มค่าทั้งด้านกำลังคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

นพพล เอกคุณากุล, 2553). การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ซึ่งประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย ดังนี้

1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบด้วย หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักประสิทธิผล (Effective) และหลักการตอบสนอง (Responsive)

2) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ประกอบด้วย หลักการะับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หลักความเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of Law) และหลักความเสมอภาค (Equity)

3) ประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) และ หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented)

4) ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility) ประกอบด้วย หลักคุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics) ต่อมา อ.ก.พ.ร. เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในการประชุมครั้งที่ 4/2554 เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2554 ได้พิจารณาเห็นชอบกับข้อเสนอแผนการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาครัฐเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่างยั่งยืน และเห็นชอบหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ซึ่งประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อยดังกล่าวข้างต้น และโดยที่ในบริบทของประเทศไทยอาจไม่สามารถใช้แนวทางฉันทามติกับทุกเรื่องได้ จึงควรรวมหลักนี้ไว้กับ หลักการมีส่วนร่วม และปรับถ้อยคำเป็นหลักการมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) แสดงหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ดังภาพต่อไปนี้ (ภาวดี ชูวงศ์ อรรถจันทร์ เศรษฐบุตร์ และ สฤกกา พงษ์สุวรรณ. (2559).

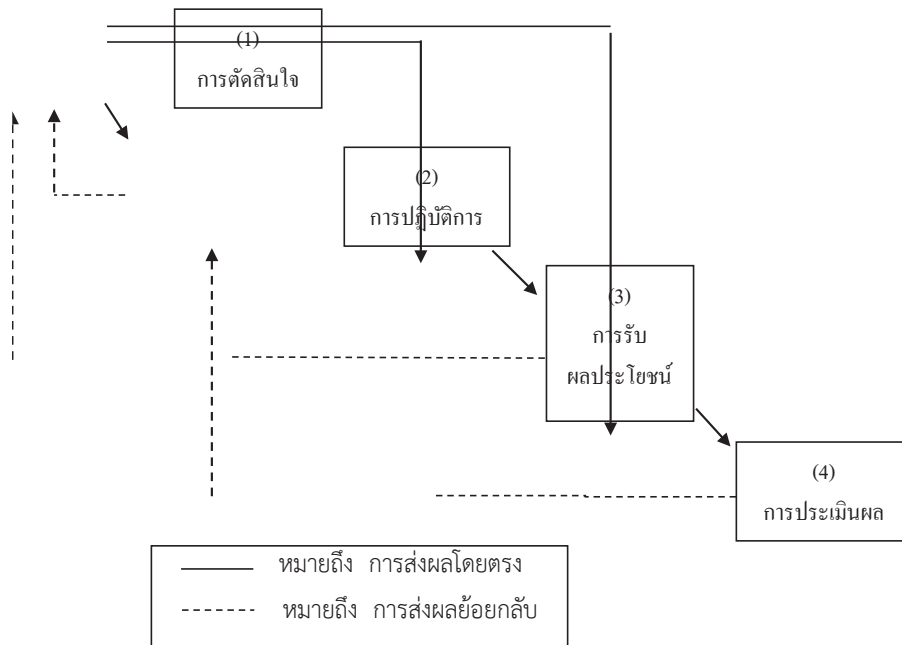
ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ดีของความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร โดยสรุปว่า

1. รูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ตามหลักการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กรุงเทพมหานครได้นำหลักการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยมีคณะกรรมการ one stop service ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสำนักการโยธาธิการเป็นเลขานุการ มีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในส่วนที่ได้รับมอบหมาย เพื่อสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และตัดสินใจในการบริหารจัดการทั้งการจัตอบรม การประชาสัมพันธ์ การตรวจสอบ และการช่วยเหลือ

2. รูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ตามหลักการการมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ กรุงเทพมหานครได้นำหลักการการมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ มาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยกรุงเทพมหานครมีการเตรียมการก่อนเกิดเหตุและปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุ โดยมีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกฝ่ายในปฏิบัติงาน ทั้งความร่วมมือในด้านกำลังคน เครื่องมือ อุปกรณ์ ในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ อบรมให้ความรู้กับพนักงานที่รับผิดชอบและผู้ประกอบการหรือเจ้าของอาคารสูงเป็นประจำ เพื่อการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานครเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

3. รูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ตามหลักการการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ กรุงเทพมหานครได้นำหลักการการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง โดยกรุงเทพมหานครได้คำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้อยู่อาศัย ประชาชนที่อาศัยโดยรอบอาคาร และเจ้าของอาคารเป็นหลัก จึงเน้นหนักตั้งแต่การออกแบบก่อสร้างอาคาร ขั้นตอนการควบคุมงานก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ ตลอดจนการบำรุงรักษาอาคารที่อยู่อาศัยที่ได้รับการตรวจสอบตามมาตรฐานของกฎหมายในทุกปี

4. รูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ตามหลักการการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กรุงเทพมหานครได้นำหลักการการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มาใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงนั้น ทางผู้บริหารกรุงเทพมหานครและส่วนงานที่เกี่ยวข้องมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนการตรวจสอบอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในพื้นที่ทุกเขตอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้รายการการตรวจสอบเพื่อประเมิน ผลตามมาตรฐานทางกฎหมาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนผู้อยู่อาศัย ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นการตัดสินใจมีความสำคัญมากสาเหตุว่าการตัดสินใจจะส่งผลต่อการปฏิบัติการ และการปฏิบัติการจึงมีผลต่อไป ยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผลในขณะเดียวกัน เพราะฉะนั้นการตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2557, หน้า 94) ได้ให้ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยนำเสนอภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ Cochran, Charles L. and Malone, Eloise F. (2005).

ส่วนสรุป

ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ดีของความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร โดยสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยการตั้งคณะกรรมการการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีโครงสร้างคณะกรรมการที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่และการตัดสินใจ ให้มีสำนักการโยธาธิการเป็นเลขานุการ มีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูง และประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และตัดสินใจในการบริหารจัดการทั้งการจัดอบรม การประชาสัมพันธ์ การตรวจสอบ และการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบอัคคีภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ โดยกรุงเทพมหานครมีการเตรียมการก่อนเกิดเหตุและปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุ โดยมีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกฝ่ายในการปฏิบัติงาน ทั้งความร่วมมือในด้านกำลังคน เครื่องมือ อุปกรณ์ ในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ อบรมให้ความรู้กับพนักงานที่รับผิดชอบและผู้ประกอบการหรือเจ้าของอาคารสูงเป็นประจำ เพื่อการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เมื่อเกิดอัคคีภัยเป็นแผนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ และทางสำนักงานเขตมีการรับสมัคร

อาสาสมัครมาอบรมอย่างสม่ำเสมอ แต่ในส่วนของ การป้องกัน เช่น กิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชน สร้างความตระหนักในความรับผิดชอบต่ออาคารที่อยู่อาศัยของตนเอง กรุงเทพมหานครโดยสำนักงานโยธาจะให้ความสำคัญต่อการออกแบบก่อสร้างอาคารเป็นสำคัญ ส่วนการใช้อาคารและการบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอจะอาศัยการตรวจสอบอาคารประจำปีเป็นตัวควบคุมเท่านั้น ซึ่งยังไม่ได้มีการติดตามผล จึงทำให้มีอาคารที่ไม่ผ่านการตรวจสอบอยู่พอสมควร โดยเฉพาะอาคารที่สร้างก่อนกฎกระทรวงปี 2535 กรุงเทพมหานครอาจวางแผนให้องค์กรอิสระหรือบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญมาช่วยงานได้ โดยอาจตั้งในรูปแบบคณะกรรมการตรวจสอบอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร โดยคณะกรรมการประกอบด้วยบุคลากรจาก สถาปัตยกรรมสถานแห่งประเทศไทย อาจารย์จากสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้จากมหาวิทยาลัยของรัฐ เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครจากสำนักงานโยธา ผู้ตรวจสอบอาคาร เป็นต้น ซึ่งการทำงานโดยคณะกรรมการที่เจาะจงเฉพาะเรื่องการตรวจสอบอาคารสูง จะทำให้การตรวจสอบติดตาม รายงาน ประเมินผล เป็นไปได้อย่างใกล้ชิด ทำให้อาคารต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่ไม่ปลอดภัยให้ดีขึ้น เป็นการช่วยลดโอกาสของการเกิดอัคคีภัยได้

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยกรุงเทพมหานครต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้อยู่อาศัยในอาคารประชาชนที่อาศัยโดยรอบอาคาร และเจ้าของอาคารเป็นหลัก จึงเน้นหนักตั้งแต่การออกแบบก่อสร้างอาคาร ขั้นตอนการควบคุมงานก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ ตลอดจนการบำรุงรักษาอาคารที่อยู่อาศัยที่ได้รับการตรวจสอบตามมาตรฐานของกฎหมายในทุกปี กรุงเทพมหานครควรมีกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ให้ภาคเอกชนและประชาชนตระหนักถึงผลประโยชน์ของตนเองในการมีส่วนร่วมกับทางกรุงเทพมหานคร เช่น อาคารใดมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ตรวจสอบแล้วทุกอย่างเป็นไปตามข้อกำหนด ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี กรุงเทพมหานครก็อาจจะออกเป็นใบประกาศเกียรติคุณให้ผู้บริหารหรืออาคารนั้น ๆ ทำให้เกิดผลประโยชน์ในแง่ชื่อเสียง และคุณค่าของอาคารเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารอาคารอื่น ๆ ต้องการปฏิบัติให้ได้บ้าง

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้บริหารกรุงเทพมหานครและส่วนงานที่เกี่ยวข้องมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนการตรวจสอบอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในพื้นที่ทุกเขต โดยใช้รายการการตรวจสอบเพื่อประเมินผลตามมาตรฐานทางกฎหมาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนผู้อยู่อาศัย ประชาชนที่อยู่โดยรอบ เจ้าของอาคาร และทางราชการ แต่กรุงเทพมหานครควรเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย เพื่อความเข้าใจในผลการปฏิบัติงาน ความเที่ยงตรงของการประเมินผลไม่เกิดการลำเอียงไปทางใดทางหนึ่ง และยังเป็น การแสดงถึงการบริหารจัดการของกรุงเทพมหานครอย่างมีธรรมาภิบาลที่ดี มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นว่าจะได้รับบริการที่ดีที่สุดจากกรุงเทพมหานคร (Agranoff & McGuire, 2006 ,p. 80) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ในการเปลี่ยนแปลงกฎ ระเบียบ หรือบางสิ่งบางอย่างภายในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดความยืดหยุ่น ตลอดจนสร้างการทำงานที่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนนั้น โดยรัฐบาลก็กำลังใจกว้างเปิดให้บรรษัทวิสาหกิจเข้ามาสัมปทานเป็น PPP รัฐวิสาหกิจ แต่ก็ต้องมองรัฐบาลเองว่าพร้อมหรือยัง เราคงต้องเฝ้ามองกระตุ้นจากท้องถิ่นและเอกชนที่ร่วมมือกันให้มากกว่าขอนแก่นโมเดลด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านซึ่งท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าของท่านมาให้แนวคิด ทฤษฎี พร้อมข้อคิดต่างๆ ทั้งยังเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้ศึกษาที่สุดผู้ค้นคว้าก็ได้สำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ไปด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. (2560). **กฎหมายด้านโยธาธิการและผังเมือง**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2560. จาก <http://www.dpt.go.th/law/data/building/>.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ. (2557). **ศักยภาพอาสาศาสตร์สาธารณสุข : บทบาทและบริบทที่เปลี่ยนไปในสังคมไทย**. สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขสาธารณสุข. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข.
- ทิพวรรณ บุญย์เพิ่ม. (2554). ความปลอดภัยจากอัคคีภัยในอาคารสูง. **วารสารการจัดการสมัยใหม่**. 9(2): 1-9.
- นิวัฒน์ รังสร้อย. (2561). **ประสิทธิผลโครงการพัฒนาทักษะทางดนตรีของกรุงเทพมหานคร**. วารสารมหาจุฬานครทรรศน์, 5(3), (กันยายน-ธันวาคม) หน้า 859-871.
- นพพล เอกคุณากุล. (2553). **แนวทางการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัยจากอัคคีภัยของอาคารที่อยู่อาศัยรวมสำหรับผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัสสรณ์ วรรณศิริระกุล. (2562). **การบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร**. วารสารมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(3), เดือนกันยายน-เดือนธันวาคม, หน้า 192-203.
- ภาวดี ฐวรงค์ อรรถนัย เศรษฐบุต และ สฤกกา พงษ์สุวรรณ. (2559). **แนวทางการพัฒนาเกณฑ์อาคารที่พักอาศัยเพื่อสุขภาวะในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี บัวมาก. (2557). **ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการอาคารสูงตามกฎหมายควบคุมอาคาร**. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร. (2560). **ภารกิจของกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการควบคุมอาคาร**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2560. จาก www.bangkok.go.th.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2560). **รายงานการตรวจสอบการดำเนินงานการบังคับใช้ กฎหมายการควบคุมอาคารในเขตกรุงเทพมหานคร**. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2560. จาก <http://www.oag.go.th>.
- สมมาศ เลิศลักษณ์อรธยา. (2559). **การจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยโดยระบบป้องกันอัคคีภัย ของอาคารสาธารณะประเภทห้างสรรพสินค้า**. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

- Cochran, Charles L. and Malone, Eloise F. (2005). **Public policy : Perspective and choices.** (3rd.).
London : Lynne Rienner.
- Agranoff, R. 2006. **“Inside Collaborative Networks: Ten Lessons for Public Managers.”** (Special issues).
Public Administrative Review. 66, 6 (2006, December): 56-65. Bardach.

บทบาทของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อเตรียมความพร้อมให้บริการดูแล
สังคมผู้สูงอายุตามมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019
(COVID-19) ในประเทศไทย

THE ROLE OF THE NATIONAL HEALTH SECURITY OFFICE (NHSO) TO PREPARE THE AGING SOCIETY CARE SERVICES IN ACCORDANCE WITH THE SURVEILLANCE PREVENTION AND CONTROL MEASURES OF THE CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID-19) IN THAILAND

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรวิภา พิชชา เถลิงพล

บทคัดย่อ

ระบบสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสามารถตอบสนองกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุค
ปัจจุบัน อีกทั้งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้ให้ความสำคัญกับสถานการณ์ตามมาตรการเฝ้า
ระวังป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นและได้สนับสนุนให้มี
การพัฒนา รูปแบบการจัดบริการทางสาธารณสุขในการดูแลรักษาด้วยยุทธศาสตร์อย่างครบวงจรโดยมุ่งเน้นที่การ
จัดบริการเชิงรุกอย่างต่อเนื่องและได้มาตรฐาน ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพการคัดกรองโรคการวินิจฉัยเพื่อการรักษา
การป้องกัน โดยมีการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ ซึ่งจะสามารถช่วยลดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019
(COVID-19) ในสำนักงานหลักประกันสุขภาพสาขาเขตพื้นที่ 13 กรุงเทพมหานคร

การให้ความรู้และความเข้าใจต่อการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จึงมีความสำคัญในการสร้างความ
ตระหนักรู้เพื่อลดโอกาสเสี่ยงที่จะติดเชื้อและไม่ให้ต้นตระหนักจนเกินไปจนเกิดกระแสการต่อต้านผู้ที่มีโอกาส
ติดเชื้อทั้งนี้การป้องกันตนเอง เช่น การล้างมืออย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่ปรุงสุกและสวมใส่หน้ากาก
อนามัยก็สามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อได้ และติดต่อทางความคิดเพื่อสร้างความเข้าใจและไม่ตื่น
ตระหนกในสถานการณ์ปัจจุบันในการกำหนดแนวทางและทิศทางการดำเนิน โดยกระบวนการวิเคราะห์และ
ประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดวิธีการทำงานเพิ่มเติมซึ่ง
เรียกว่ากลยุทธ์ พร้อมทั้งจัดกิจกรรม แผนงาน หรือโครงการให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ เพื่อเป็นแนวทางขององค์กรที่
จะบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่กำหนดไว้สูงสุดต่อไป

Abstract

An effective public health system needs to be able to respond to the changes in today's
world. In addition, the National Health Security Office (NHSO) has focused on the situation
according to the surveillance prevention and control measures of the COVID-19 with an
upward trend and encouraged developing a model for the provision of public health services
in comprehensive strategic care by focusing on providing proactive, continuous and
standardized services. Covering quality disease screening, diagnosis, protection that can help
reduce the spread of COVID-19 in the NHSO region 13 Bangkok.

Educating and understanding the outbreak of the COVID-19 is important in raising awareness in order to reduce the risk of becoming infected and to not be overly alarmed until the flow of resistance to those who are likely to be infected. the COVID-19 prevention methods such as washing hands regularly, eating hot foods and wearing a face mask that can help reduce the risk of infection. In addition, it is weapon of thoughts to create understanding and not panic in current situation in setting guidelines and operational directions. The process of analyzing and evaluating factors arising from the environment both inside and outside the organization to define additional working methods, called strategies, and organize activities, plans or projects in accordance with strategies to guide the organization to achieve its vision and next set goals.

บทนำ

จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเสี่ยงสูงและได้รับผลกระทบจากแถลงการณ์สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในการประชุมเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2563 และตามคำแนะนำของผู้บริหารและนักวิชาการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 จนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2563 นั้นตามการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2548 อันเนื่องจากขณะนี้ได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งเป็นโรคระบาดใหญ่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่แต่แพร่ไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วและประเทศไทยได้รับผลกระทบเช่นกัน ในขณะนี้ยังไม่มีวัคซีนป้องกันและยารักษาที่ได้ผล รัฐบาลได้ใช้มาตรการป้องกัน สกัดกั้น ชะลอ และ สร้างความรับรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนมาเป็นลำดับและประเมินสถานการณ์เป็นรายวัน ตามความคืบหน้าของสถานการณ์ ข้อมูลข่าวสาร และ คำแนะนำทางการแพทย์ของบรรดาผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนด้านสังคมความเป็นอยู่ เศรษฐกิจการครองชีพ ทรัพยากรของรัฐ ด้านการสาธารณสุขและป้องกันการตื่นตระหนกเกินกว่าเหตุโดยที่รัฐบาลได้ เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งในประเทศและต่างประเทศมาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง และมอบหมายให้ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายเศรษฐกิจ ฝ่ายปกครอง และฝ่ายความมั่นคงร่วมกันประเมินสถานการณ์เพื่อพิจารณาผ่อนคลาย หรือเพิ่มความเข้มงวดการบังคับใช้บางมาตรการ โดยมุ่งจะให้การควบคุมและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินสามารถยุติลงได้โดยเร็วและไม่ย้อนกลับมาอีก ขณะเดียวกันประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ภายใต้มาตรการป้องกันโรคและคำแนะนำของทางราชการ โดยจะพิจารณาผ่อนคลายเป็นลำดับขั้นตอนตามหลักเกณฑ์ ที่องค์การอนามัยโลกกำหนดและคำนึงถึงประเภทของกิจการหรือกิจกรรมที่มีความเสี่ยงน้อย สถานที่ซึ่งสามารถจัดระบบควบคุมดูแลได้ และผู้เกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำมามาตรการป้องกันโรคมาบังคับใช้ได้เป็นลำดับแรก โดยใช้ช่วงเวลาระยะแรกนี้เตรียมการเพื่อรองรับการจัดระบบ ในขณะเดียวกันโปรดให้ความร่วมมือกับทางราชการ ในการปฏิบัติตามมาตรการและคำแนะนำทางการแพทย์อย่างเคร่งครัดตลอดจนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่เผยแพร่ทางช่องทางที่เป็นทางการ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ระบุแหล่งข่าวอ้างอิงเชื่อถือได้ มิใช่ข่าวลือหรือข่าวที่ไม่ปรากฏแหล่งที่มา หากมีข้อสงสัยให้สอบถามได้ที่กระทรวงสาธารณสุข หรือศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การใช้มาตรการป้องกันโรคเพื่อตนเองและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การใช้หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ การหมั่นล้างมือ การไม่สัมผัสหรือรับเชื้อที่มากับฝอย

ละอองน้ำลาย การเว้นระยะสัมผัสห่างจากผู้อื่น การไปพบแพทย์ในกรณีต้องสงสัย เป็นที่ยอมรับทั่วโลกแล้วว่า สามารถลดความเสี่ยงได้ดีที่สุดเท่าที่เราจะป้องกันตนเอง คนที่ทำงานรัก และประเทศชาติได้

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือเราเรียกกันว่า สปสช.เป็นองค์กรของรัฐ ตาม พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ), (2547). ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในฐานะประธานคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งมีภารกิจหลักในการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ภายใต้หลักการ “เฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข” โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ “การสร้างหลักประกันด้านสุขภาพให้กับคนไทย” โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพัทสรณ์ วรภัทรธีระกุล (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 กรุงเทพมหานคร โดยให้สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพได้ตามความจำเป็นทั้งในหน่วยบริการ ในชุมชน หรือที่บ้านโดยครอบคลุมทั้งบริการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ซึ่งการพัฒนาองค์การจะมีลักษณะต่างๆ หลายประการ ที่ผู้บริหารจะต้องพิจารณา เช่น การพัฒนาจะมุ่งเน้นไปที่วัฒนธรรมขององค์การ (Organization Cultural), ค่านิยม (Value) และ ทศนคติของบุคคลภายในองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของสัจชัย ห่วงกิจ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ เขต13 กรุงเทพมหานคร พบว่า การสร้างความรู้ ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ทั้งของประชาชน และบุคลากรสาธารณสุขผู้ให้บริการ ควบคู่กับการหนุนเสริมการจัดระบบบริการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวก และทั่วถึงเพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคล และมุ่งขจัดความขัดแย้งในองค์การ การพัฒนาองค์การอย่างเป็นระบบควรมีการสร้างแผนแม่แบบในการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการประเมินสถานการณ์ขององค์การ เพื่อให้เห็นช่องว่างของความแตกต่างระหว่างองค์การในปัจจุบันกับองค์การที่ ควรจะเป็นในอนาคต สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิรศักดิ์ จิยะจันทร์ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารองค์การที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด พบว่า การบริหารองค์การมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ได้แก่ ด้านลักษณะของหน่วยงาน ด้านลักษณะของผู้บริหาร และด้านลักษณะของบุคลากรในหน่วยงาน

บทบาทของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อเตรียมความพร้อมให้บริการดูแลสังคมผู้สูงอายุตามมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อในวงกว้างมากขึ้น โดยมีจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ตระหนักถึงสุขภาพ ความปลอดภัยของข้าราชการและลูกจ้างเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด จึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ด้านสุขอนามัย และด้านการปฏิบัติราชการ ให้บุคลากรในสำนักงานหลักประกันสุขภาพสาขาเขตพื้นที่ 13 กรุงเทพมหานคร ฝึกอบรมอย่างเคร่งครัดและดำเนินการป้องกันควบคุมโรค COVID-19 สอดคล้องกับงานวิจัยของพรวิภา พิชชา เถลิงพล. (2563). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การใช้บริการด้านสุขภาพในโรงพยาบาลยังมีอุปสรรคด้านภาษา ความเข้าใจ พร้อมทั้งยังมีเจตคติด้านลบ โดยคิดว่าเป็นภาระงาน ภาระการเงินในกรณีที่ไม่มีประกัน และ

ไม่สามารถจ่ายได้ การแก้ไขปรับปรุงต้องจัดทำนโยบายสิทธิการรักษาแรงงานต่างด้าว ให้เข้าถึงการให้บริการสาธารณสุขได้สะดวกเพียงพอและครอบคลุมอย่างเป็นระบบ

ดังนั้นความตระถึงในสภาวะการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยได้ดำเนินการทุกมาตรการอย่างเข้มงวดแล้ว การได้รับความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงจากประชาชนในการป้องกันตนเอง คนรอบข้าง และสังคม โดยการปฏิบัติตามกฎหมายประกาศของทางการถือเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดการติดต่อสัมผัสหรือใกล้ชิดจึงจำเป็นต้องควบคุมสถานการณ์และบังคับใช้มาตรการขั้นสูงสุดเพื่อความอยู่รอดร่วมกันให้ถูกต้องตามมาตรการป้องกันโรคตามหลักสากลจึงมีความจำเป็นต่อการวางแผนและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความพร้อมที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จเกิดวัฒนธรรมองค์การที่ดี เกิดขวัญและกำลังใจ เกิดผลดีในทางจิตวิทยา และสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในองค์การต่อไป

เนื้อเรื่อง

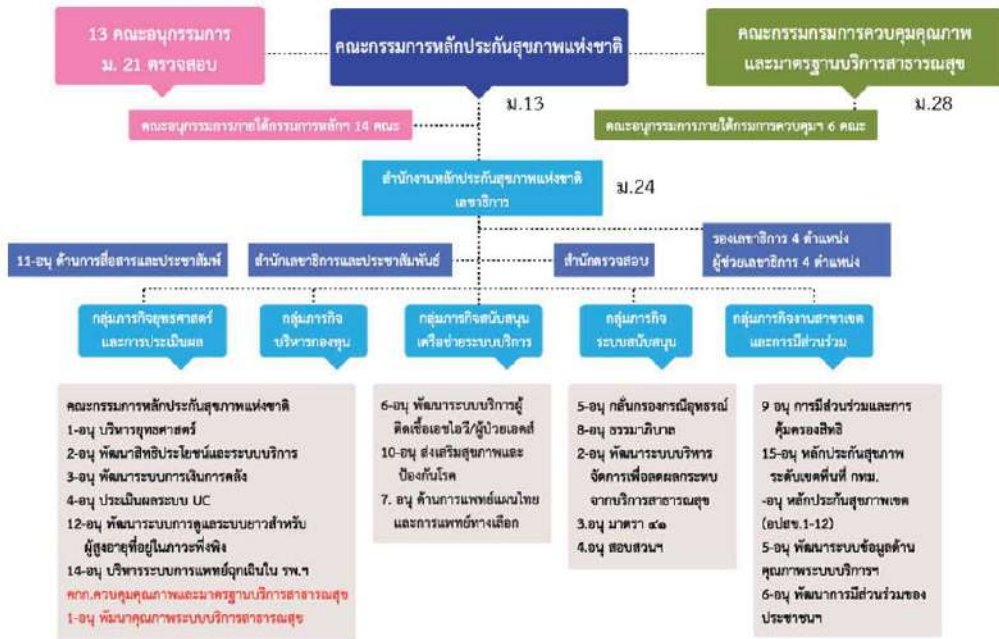
สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) จัดตั้งตาม พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 มาตรา 24 กำหนดให้ สปสช. เป็นหน่วยงานของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ภายใต้กำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุข มีวิสัยทัศน์คือ “ทุกคนที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินไทยได้รับความคุ้มครองหลักประกันสุขภาพอย่างถ้วนหน้า ด้วยความมั่นใจ” สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นองค์กรของรัฐ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2545 ตาม พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 รวมทั้งพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน สปสช. เป็นองค์กรมหาชน ที่ถูกกำกับดูแลโดยคณะกรรมการ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- ระดับประเทศ มีคณะกรรมการ 3 ชุด ตามที่กำหนดใน พรบ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้แก่ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธาน และคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุข ซึ่งทำงานคู่ขนาน และคณะอนุกรรมการตรวจสอบ ซึ่งจะทำการตรวจสอบภายใน ทั้ง 3 คณะนี้จะทำงานร่วมกันในการวางระบบในระดับมหภาค โดยจะมีคณะอนุกรรมการหลายชุดภายใต้คณะกรรมการฯ เพื่อเป็นกลไกช่วยในการบริหารจัดการด้านต่างๆ

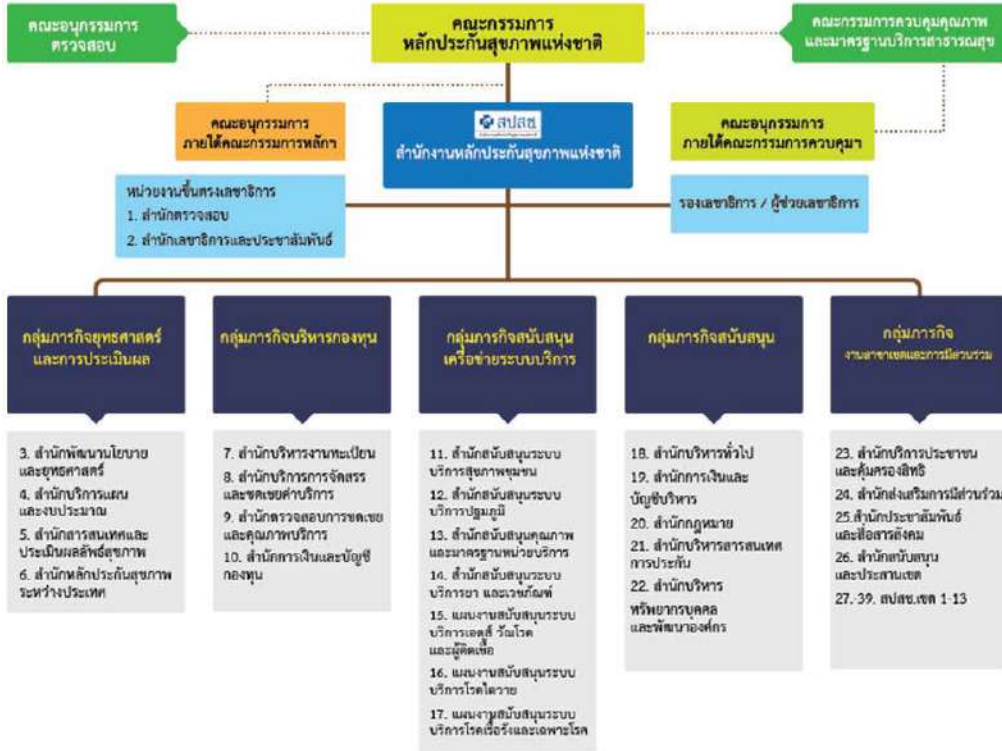
- ระดับเขต สปสช. มีคณะอนุกรรมการระดับเขต จำนวน 2 คณะ ได้แก่ คณะอนุกรรมการหลักประกันสุขภาพระดับเขตพื้นที่ และคณะอนุกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุขระดับเขตพื้นที่ โดยมีคณะกรรมการเพื่อสนับสนุนผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้เข้าถึงบริการทดแทนไต ระดับเขต และในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข จะมีคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับเขต (คปสช.) ซึ่งมีประธานคือ ผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข คณะกรรมการทั้งในส่วนของ สปสช. และ สปสธ. จะทำงานร่วมกัน

- ระดับจังหวัด สปสช. จะมีคณะอนุกรรมการอย่างน้อย 1 ชุด ได้แก่ คณะอนุกรรมการตามมาตรา 41 สำหรับคณะกรรมการพัฒนาสุขภาพระดับจังหวัดในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยคณะอนุกรรมการ 3 ด้าน คือ ด้านบริหาร ด้านสนับสนุนทรัพยากร และด้านควบคุมกำกับ โดยมีคณะทำงานย่อยเป็นกลไกช่วยในการดำเนินงานของคณะกรรมการแต่ละด้าน

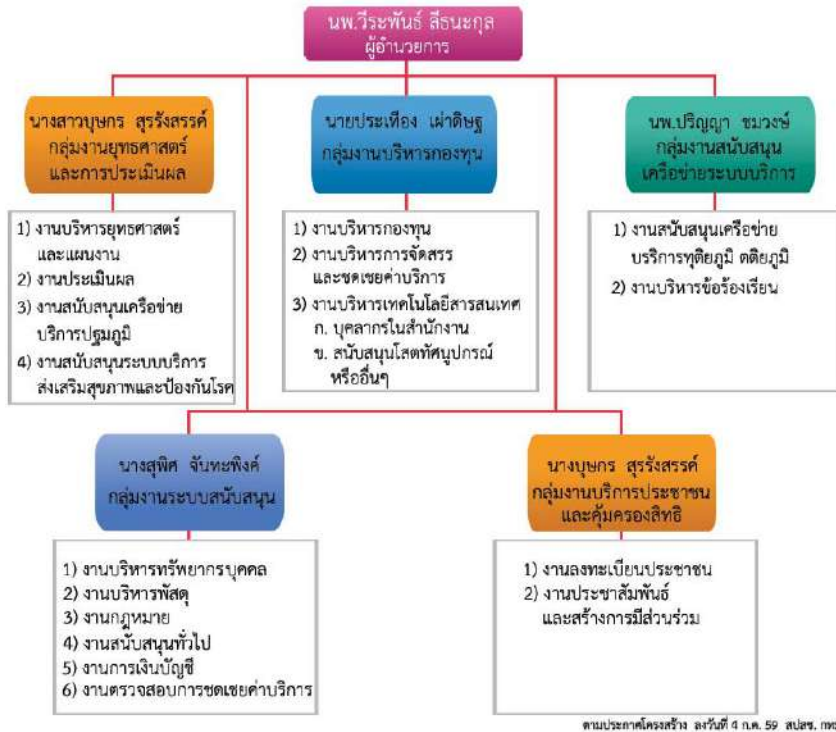
โครงสร้างองค์กร

สำนักต่างๆใน สปสช.

ผังโครงสร้างกกรบริหารงาน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 13 กรุงเทพมหานคร

โครงสร้าง บทบาท หน้าที่ สปสช. เขต

โครงสร้างของ สปสช. เขต ในการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มภารกิจ เช่นเดียวกับสำนักงาน สปสช. ในส่วนกลาง ส่วนบทบาทและภารกิจ สปสช.เขต ในภาพรวม ได้แก่

- 1) บริหารจัดการงบกองทุนในความรับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
- 2) บริหารจัดการให้ผู้มีสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เข้าถึงบริการสุขภาพตามสิทธิประโยชน์ที่มีคุณภาพมาตรฐานได้อย่างทั่วถึง
- 3) คุ้มครองสิทธิและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบให้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ในระบบหลักประกันสุขภาพ
- 4) สนับสนุนการพัฒนาหน่วยบริการในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์คุณภาพกำหนด
- 5) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาชนมีส่วนร่วมในระบบหลักประกันสุขภาพ
- 6) พัฒนาระบบสารสนเทศด้านหลักประกันสุขภาพเพื่อตอบสนองภารกิจอย่างมีคุณภาพ รวดเร็ว ทันเวลา โดยสอดคล้องกับแผนแม่บทของสำนักงาน และ
- 7) ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

แผนที่แสดงการจัดพื้นที่ในความรับผิดชอบของ สปสช. เขตทั้ง 13 เขต ครอบคลุมทั่วประเทศ

รูปแบบการดำเนินงานของ สปสช.

สปสช. มีนโยบายสนับสนุนการบริหารจัดการโดยกระจายอำนาจการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติไปที่ระดับเขตพื้นที่เพิ่มเติมเป็นระยะๆ จนถึงปัจจุบันได้จัดให้มีการบริหารวงเงินเพดานในระดับเขตในเกือบทุกงบบริการฯ ได้แก่ งบบริการทางแพทย์เหมาจ่ายรายหัว งบบริการผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ งบบริการผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง งบบริการควบคุม ป้องกัน และรักษาโรคเรื้อรัง ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับหน่วยบริการในพื้นที่กันดาร พื้นที่เสี่ยงภัย และพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ค่าตอบแทนกำลังคนด้านสาธารณสุข (หน่วยบริการสังกัดกระทรวงสาธารณสุข) และค่าบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long term care) โดยมีการจัดสรรเงินงบประมาณ ไปสู่หน่วยงานต่างๆ ได้แก่ หน่วยบริการ สถานพยาบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานภาครัฐ โดยมีรูปแบบการจัดสรรเงินให้กับหน่วยต่างๆ ใน 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบเหมาจ่ายรายหัว (capitation) 2) จ่ายตามผลงาน (output) 3) จ่ายตามคุณภาพงาน และ 4) จ่ายตามข้อตกลงที่กำหนดร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีกองทุนในระดับพื้นที่ เป็นการดำเนินงานจัดสรรเงินให้กับพื้นที่นำไปบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ และกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพตามความจำเป็นต่อสุขภาพระดับจังหวัด

โดยมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนให้มีระบบหลักประกันสุขภาพที่ครอบคลุมทุกคนการพัฒนาบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ทุกคนเข้าถึงได้ ไม่เกิดวิกฤติทางการเงินจากการจ่ายค่ารักษาพยาบาล (Catastrophic health expenditure) เสริมสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างกองทุนอื่นๆ และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมพัฒนา และเป็นเจ้าของโดยเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีซึ่งกันและกันปีงบประมาณ 2559 กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยคนไทยได้รับการคุ้มครองสิทธิการรักษาพยาบาลจากรัฐบาล โดยสิทธิการรักษาพยาบาล มี 3 ระบบใหญ่ คือ 1) สิทธิสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการ 2) สิทธิประกันสังคม และ 3) สิทธิหลักประกันสุขภาพ 30 บาท ซึ่งรัฐบาลให้การดูแลค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน ดังนี้

1. สิทธิสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการ คุ้มครองบริการรักษาพยาบาลให้กับข้าราชการและบุคลากรในครอบครัว (บิดา มารดา คู่สมรสและบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย) เมื่อเจ็บป่วยสามารถเข้ารับบริการรักษาพยาบาลได้ที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยมีกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ทำหน้าที่ดูแลระบบออกกฎระเบียบ

2. สิทธิประกันสังคม คุ้มครองบริการรักษาพยาบาลให้กับผู้ประกันตนตามสิทธิสามารถเข้ารับบริการรักษาพยาบาลได้ที่โรงพยาบาลที่เลือกลงทะเบียน โดยสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ทำหน้าที่ดูแลระบบการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล

3. สิทธิหลักประกันสุขภาพ 30 บาท คุ้มครองบุคคลที่เป็นคนไทยมีเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักที่ไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการข้าราชการ หรือสิทธิประกันสังคม หรือสิทธิสวัสดิการรัฐวิสาหกิจ หรือสิทธิอื่น ๆ จากรัฐให้ได้รับบริการสาธารณสุข ทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การตรวจวินิจฉัย การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตตาม พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยมีสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ทำหน้าที่บริหารจัดการระบบเพื่อการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึง ตามที่คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกำหนด (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธาน) ปัจจุบันมีผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย สนับสนุน และส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขของหน่วยบริการ สำหรับประชากรผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จำนวน 48.79 ล้านคน ซึ่งมีภารกิจหลักในการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และด้วยการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ นำเสนอตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เข้าถึงบริการภาครัฐภายใต้การดูแลของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

1. ผู้สูงอายุตามสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Coverage : UC) หรือผู้มีสิทธิประกันสุขภาพบัตรทองตั้งแต่ต้น	ผู้สูงอายุเหล่านี้สามารถเข้าถึงบริการหลักประกันสุขภาพ ได้โดยไม่มีปัญหา เพราะรู้ถึงสิทธิมาแต่ต้นแล้ว
2. ผู้สูงอายุที่เดิมมีสิทธิประกันสังคมต่อมาออกจากงานจะกลายเป็นสิทธิว่าง	ผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีปัญหาที่ทางสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ต้องเร่งประชาสัมพันธ์หรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้สูงอายุเหล่านี้เข้าใจหรือรับรู้ถึงสิทธิที่เปลี่ยนไปสู่หลักประกันสุขภาพก่อนจะป่วย เพราะปัจจุบันเมื่อเกิดการเจ็บป่วยหากเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลภาครัฐทางสถานพยาบาลภาครัฐก็จะให้การรักษาฟรีหนึ่งครั้งแล้วให้เลือกสิทธิที่ใดเพื่อจะใช้สิทธิต่อไป แต่หากผู้สูงอายุเหล่านั้นเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลของเอกชนก็จะไม่สามารถเข้าถึงบริการภาครัฐก็จะชำระค่ารักษาพยาบาลไปจนกว่าจะหมดตัวหรือเข้าสู่ระบบของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ต่อไป
3. ผู้สูงอายุที่ได้สิทธิข้าราชการจากการสมรสและเมื่อหย่าหรือเลิกกับสามีหรือภริยาหรือสามีหรือภริยาเสียชีวิต	ผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีปัญหาที่ทาง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ต้องเร่งหาหนทางแก้ไขเพราะและเมื่อหย่าหรือเลิกกับสามีหรือภริยา หรือสามีหรือภริยา เสียชีวิตสิทธิข้าราชการนั้นจะใช้ไม่ได้อีกต่อไปรวมทั้งสิทธิบัตรทองก็ยังไม่เกิดจนกว่าขอยกเลิกสิทธิราชการก่อนโดยเหตุผลข้างต้น เป็นไปตามกฎระเบียบของกรมบัญชีกลางและระเบียบของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อไม่ให้เกิดสิทธิซ้ำซ้อนกัน
4. ผู้สูงอายุที่ได้สิทธิข้าราชการจากบุตรที่เป็นข้าราชการแต่บุตรไม่ได้ดูแล	ผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีปัญหามากสุดเพราะจะใช้สิทธิเบิกจากราชการก็ไม่ได้จะเข้าสู่ระบบหลักประกันสุขภาพก็ได้ จะเข้าสู่ระบบประกันสังคมก็ไม่มีงานทำเพราะอายุมากจึงไม่สามารถเข้าถึงสิทธิใดๆ ได้เลย

ส่วนสรุป

การศึกษახอบทบาทของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อเตรียมความพร้อมให้บริการดูแลสังคมผู้สูงอายุตามมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย โดยภาครัฐต้องการเตรียมความพร้อมในการรองรับการขยายตัวเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ จึงได้คำนึงถึงการวางหลักเกณฑ์ และแนวคิดของแผนไว้ในระยะยาวคือ มีการส่งเสริมการเข้าถึงการบริการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง มีการคุ้มครองทางสังคมที่ได้รับความเป็นธรรมและให้ความสำคัญในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่ครอบคลุมมากขึ้น รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ให้ได้มาตรฐานสากล และการพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุเพื่อประโยชน์ต่อการบริหารและการกำหนดนโยบายจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มี

ความเสี่ยงสูงและได้รับผลกระทบจากแถลงการณ์สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในการประชุมเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2563 และตามคำแนะนำของผู้บริหารและนักวิชาการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 จนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2563 นั้นตามการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2548 อันเนื่องจากขณะนี้ได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งเป็น โรคระบาดใหญ่ เพิ่งเกิดขึ้นใหม่แต่แพร่ไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วและประเทศไทยได้รับผลกระทบเช่นกัน ในขณะนี้ยังไม่มีวัคซีนป้องกันและยารักษาที่ได้ผล รัฐบาลได้ใช้มาตรการป้องกัน สกักกัน ชะลอ และ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนมาเป็นลำดับและประเมินสถานการณ์เป็นรายวัน ตามความคืบหน้าของสถานการณ์ ข้อมูลข่าวสาร และคำแนะนำทางการแพทย์ของบรรดาผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนด้านสังคมความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ การครองชีพ ทรัพยากรของรัฐ ด้านการสาธารณสุขและป้องกันการตื่นตระหนกเกินกว่าเหตุโดยที่รัฐบาลได้เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งในประเทศและต่างประเทศมาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง และมอบหมายให้ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายเศรษฐกิจ ฝ่ายปกครอง และฝ่ายความมั่นคงร่วมกันประเมินสถานการณ์เพื่อพิจารณาผ่อนคลาย หรือเพิ่มความเข้มงวดการบังคับใช้บางมาตรการ โดยมุ่งจะให้การควบคุมและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินสามารถยุติลงได้โดยเร็วและไม่ย้อนกลับมาอีก ขณะเดียวกันประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ภายใต้มาตรการป้องกันโรคและคำแนะนำของทางราชการ โดยจะพิจารณาผ่อนคลายเป็นลำดับขั้นตอนตามหลักเกณฑ์ ที่องค์การอนามัยโลกกำหนดและคำนึงถึงประเภทของกิจการหรือกิจกรรมที่มีความเสี่ยงน้อย สถานที่ซึ่งสามารถจัดระบบควบคุมดูแลได้ และผู้เกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำมามาตรการป้องกันโรคมาบังคับใช้ได้เป็นลำดับแรก โดยใช้ช่วงเวลาระยะแรกนี้เตรียมการเพื่อรองรับการจัดระบบ ในขณะเดียวกันโปรดให้ความร่วมมือกับทางราชการ ในการปฏิบัติตามมาตรการและคำแนะนำทางการแพทย์อย่างเคร่งครัดตลอดจนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่เผยแพร่ทางช่องทางที่เป็นทางการ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ระบุแหล่งข่าวอ้างอิงเชื่อถือได้ มิใช่ข่าวลือหรือข่าวที่ไม่ปรากฏแหล่งที่มา หากมีข้อสงสัยให้สอบถามได้ที่กระทรวงสาธารณสุข หรือศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การใช้มาตรการป้องกันโรคเพื่อตนเองและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การใช้หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ การหมั่นล้างมือ การไม่สัมผัสหรือรับเชื้อที่มาสัมผัสของผู้อื่น การเว้นระยะสัมผัสห่างจากผู้อื่น การไปพบแพทย์ในกรณีต้องสงสัย เป็นที่ยอมรับทั่วโลกแล้วว่าสามารถลดความเสี่ยงได้ดีที่สุดเท่าที่เราจะป้องกันตนเอง คนที่ท่านรัก และประเทศชาติได้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านซึ่งท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าของท่านมาให้แนวคิด ทฤษฎี พร้อมข้อคิดต่างๆ ทั้งยังเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้ศึกษาที่สุดผู้ค้นคว้าก็ได้สำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ไปด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2555). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 11. นนทบุรี : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- จิระศักดิ์ จิยะจันทร์. (2563). การบริหารองค์การที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการ นครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(1), (มกราคม) หน้า 240-253.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พัสสรณ์ วรรณศิริระกุล. (2562). อิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อนโยบายการเตรียมชุมชนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 5(1) (เดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน) หน้า 432-445.
- พราวพิชชา เถลิงพล. (2563). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวใน จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(1), (มกราคม) หน้า 254-267.
- สำนักสถิติสังคม. (2557). รายงานสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

ประชาธิปไตยแบบไทย : แนวคิดและพฤติกรรม

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมิหรา จิตตลดากร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้อธิบายถึงแนวคิดและพฤติกรรมของประชากรไทยเกี่ยวกับหลักของอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย จากการสำรวจงานภาคสนามทั่วประเทศ จำนวน 1,462 คน สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับการมีเสรีภาพ การมีสิทธิและมีความเสมอภาคในการแสดงออก ทั้งทางความคิดและการตัดสินใจ ในขณะที่เดียวกันให้ความสำคัญกับ กฎหมายการเข้ากลุ่มการเมือง คุณธรรม และศีลธรรมค่อนข้างน้อย

คำสำคัญ : ประชาธิปไตย, การวิจัย, เสรีภาพ, สิทธิ, ความเท่าเทียม, น้อยกว่า, การชุมนุมทางการเมือง, คุณธรรม และศีลธรรม

Abstract

This research describes concepts and behaviors of Thai people concerning principles in democracy ideology. The result from Thai survey research using a sampling group of 1,462 people shows that Thai people give priority to freedom, rights and equality in expressing idea and division making while give less interests in less political gathering, ethics and moral in issues

Keyword : democracy ideology, survey research, freedom, rights, equality, less, political gathering, ethics and moral in issues

บทนำ

ปรากฏการณ์ที่มีกลุ่มเยาวชน ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าเบญจเพศ และนักศึกษาได้มีการรวมถึงกัน ยึดพื้นที่สาธารณะเพื่อแสดงออกถึงความคิดให้รัฐบาลได้รับรู้ถึงความต้องการของเยาวชนเหล่านี้ในการเปลี่ยนแปลง สังคมไทยในหลายมิติในช่วงเวลาครบรอบ เดือนตุลาคมนั้น สะท้อนถึงความคงอยู่ของความเข้าใจเกี่ยวกับ อุดมการณ์ประชาธิปไตยของคนไทยที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก นับจากห้วงเวลาครั้งศตวรรษที่ผ่านมา การรวมตัวของประชาชนจำนวนมากตามเขตพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายให้มวลชนเดินไปทำเนียบ รัฐบาลเพื่อเรียกร้องให้ พล.เอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่งเพราะการเข้าสู่ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ไม่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยแต่ได้โดยการให้สิทธิวุฒิสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งออกเสียง เลือกนายกรัฐมนตรีได้ เป้าหมายประการหนึ่งที่สำคัญคือการเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 แต่ขาดการตอบสนองจากฝ่ายบริหารประเทศอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการสำรวจแนวคิดและพฤติกรรมของชาวไทยในการสะท้อนถึงปรากฏการณ์ที่มีเยาวชนไทยจำนวนมากเดินลงถนนเพื่อเรียกร้องให้แก่ใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 นั่นคือ คนไทยมีความเข้าใจถึง “ความหมาย” ของคำว่า “ประชาธิปไตย” ในแง่มุมใดบ้าง และตามสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนี้ สภาพสังคมไทยมีลักษณะตามแนวคิดหรือตามหลักการของ “ประชาธิปไตย” ในประเด็นใด แต่ละประเด็นเยาวชนไทยให้ความสำคัญมากน้อยต่างกันอย่างไร หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ กลุ่มบุคคลที่มีทั้งเยาวชนและผู้ที่มีอายุมากกว่าจะเรียกว่าเยาวชนนั้นมีแนวคิดหรือมีความเชื่อมั่นในกรอบความคิดและมีความเข้าใจในประเด็นความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” อย่างไรตลอดจนมีพฤติกรรมแสดงออกภายใต้หลักการตามแนวคิดประชาธิปไตยในแง่มุมหรือตามลักษณะองค์ประกอบ หลักการประชาธิปไตยในเรื่องใดบ้าง และหลักการนั้นมีน้ำหนักหรือมีความหมายในเชิงพฤติกรรมของประชากรไทยอย่างไร

อย่างไรก็ตามก่อนที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของเยาวชนไทยในช่วงเวลานี้ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นที่เรียกว่า Generation Z คือ บุคคลที่มีอายุระหว่างการเรียนชั้นมัธยมศึกษาถึงวัยเรียนในมหาวิทยาลัยสังคมควรได้รับรู้ถึงความเข้าใจของกลุ่ม Generation Z ในความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” นั้นด้วยว่ามีขอบเขตความหมายและองค์ประกอบของการกระทำในแบบฉบับของประชาธิปไตยนั้นควรเป็นอย่างไร

ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ในที่นี้จะให้ความสำคัญกับเสรีภาพ (ตามคตินิยมคนไทยคือ “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้”) เป็นหลัก ซึ่งแยกออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญทุกฉบับ คือ เสรีภาพหมายถึงโอกาสที่บุคคลจะทำสิ่งที่ปรารถนาได้โดยจะถูกควบคุมน้อยที่สุด แต่ต้องไม่ขัดขวางต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยไม่ละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น สำหรับในงานวิจัยนี้ได้กำหนดให้สำรวจเฉพาะ เสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพที่เท่าเทียมกัน เสรีภาพในการรับข่าวสาร

การศึกษาแนวความคิดและพฤติกรรมของชาวไทยในช่วงเวลาหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 นั้น จะสะท้อนถึงพฤติกรรมของเยาวชนไทย Generation Z ในขณะนั้นได้ในประเด็นดังต่อไปนี้ ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการสำรวจประชากรไทยจากทั่วประเทศ จำนวน 1462 คน ซึ่งสามารถอธิบายความคิดและแนวคิด การดำเนินชีวิตและพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยทั่วไปของประชากรไทยในยุคก่อนใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ได้ในบางมิติ อย่างไรก็ตามก็ตีบุคคลที่สะท้อนแนวคิดในช่วงเวลาที่สำรวจนั้นในสภาวะปัจจุบันนี้จะเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่หรือผู้ควบคุมกฎกติกาของประเทศ หากผู้ปกครองประเทศทั้งหลายได้หวนคิดหรือกลับมาพิจารณาแนวคิดของยุคที่ท่านผู้นำเหล่านี้อยู่ในกลุ่มเดินตามหลังหรือภายใต้การนำนโยบายทักษิณมิกไปปฏิบัติ นั้น ก็พบว่าเยาวชนไทย Generation Z ในปัจจุบันนี้มีได้แตกต่างไปจากแนวคิดของกลุ่มพวกท่านเองเมื่อ 20 ปี ในอดีต

การศึกษาแนวคิดและพฤติกรรมของประชากรไทยเกี่ยวกับหลักการความเข้าใจ การดำเนินชีวิตและพฤติกรรมตามตัวแบบประชาธิปไตยนั้น จำแนกออกใน 2 สาระ ดังต่อไปนี้ คือ ภูมิหลังของประชากรและแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยของประชากรไทยใน 4 ภาค โดยมีสัดส่วนของประชากรตามภูมิภาคดังนี้ ได้ : เหนือ : ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง คือ 1 : 1.6 : 3 : 3 การคัดเลือกตัวอย่างนี้ กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ให้มีความคลาดเคลื่อนของค่าเฉลี่ยร้อยละ ± 5

ภูมิหลังของกลุ่มประชากรที่ศึกษามีสัดส่วนชายและหญิง (ชาย 47% หญิง 53%) ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนชายและหญิง ของประชากรไทยทั่วประเทศ โดยจำแนกเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยเริ่มต้น (ต่ำกว่า 30 ปี) วัยทำงาน (30-40 ปี) และวัยอาวุโสสูงกว่า 40 ปี ขึ้นไป ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ (36%, 38% และ 26%) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีและรองลงมา คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี โดยมีพื้นฐานความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์เป็นส่วนใหญ่และเป็นผู้ที่อยู่ในชนชั้นกลาง (89%) โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ไม่มีหนี้สิน ที่มีหนี้สินมีมากถึง 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด

กรอบการสำรวจแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยนี้ครอบคลุมเรื่องต่างๆดังนี้

- ความเข้าใจในความหมายและความสำคัญของคำว่า หลักการ “ประชาธิปไตย”
- สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน
- ความต้องการปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต
- ความเห็นต่อพฤติกรรมของกลุ่มข้าราชการ และนักการเมือง

ภาพรวมของแนวคิดและพฤติกรรมของประชากรไทยยุค 2560 - 2563

ด้านแนวคิดและความเข้าใจเรื่อง “ประชาธิปไตย” คำถามในการสำรวจคือ “ท่านคิดว่าประชาธิปไตยมีความหมายอย่างไรบ้าง” คำตอบที่ได้มีความหมายกว้างขวางมากถึง 24 ความหมาย แต่มีน้ำหนัก (การให้ความสำคัญ) จากมากไปน้อย โดยเฉพาะเป็นตัวชี้วัดตามกรอบความคิดของประชาธิปไตยแบบเสรีในระดับนานาชาติ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ในเรื่องเสรี เสรีภาพ สิทธิ ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ทั้งนี้การให้เสรีภาพทางความคิดและการแสดงออกได้รับการมองว่ามีความสำคัญมากขึ้น ในปัจจุบันนี้ด้วยการแสดงออกของการเข้าร่วมประท้วงของประชาชน ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และในต่างจังหวัด ในช่วงเวลาเดือนตุลาคม 2563 การรวมตัวของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และเมืองหลักในต่างจังหวัดนั้น สะท้อนให้เห็นมิติของเสรีภาพที่ประชาชนต้องการ คือ เสรีภาพความคิด (การเรียกร้องให้ พล.เอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ลาออก) ควบคู่กับการเรียกร้องให้มีเสรีภาพในการแสดงออก (โดยการเดินลงมาในผิวดถนนและยึดพื้นที่สาธารณะ เช่น ถนนริมน้ำพุตบาท เป็นพื้นที่ปักค้ำคืน

สำหรับกระบวนการให้ได้มาซึ่งเสรีภาพ สิทธิ และความเสมอภาคนั้น ประชากรให้ความสำคัญๆ ในระดับรองๆ ลงมา ได้แก่ การจัดให้มีการเลือกตั้ง (ประมาณ 1 ใน 3 ของประชากร) การใช้เสียงข้างมาก (ประมาณ 1 ใน 5 ของประชากร) และการฟังเสียงข้างน้อย (ประมาณ 1 ใน 10 ของประชากร)

แม้ว่าการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนถึงภาพการเดินลงถนนใน 2 ยุค คือ ยุค Shut Down Bangkok ของก้านันสุเทพ เทือกสุบรรณ ปี พ.ศ. 2557 นั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนประชาชนในยุคนี้มาก ซึ่งเดินลงถนนมีเพียงร้อยละ 55.1 ที่มีความเห็นว่าควรมีส่วนร่วมทางพฤติกรรมด้วยและมีบางส่วนเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยเช่นกัน

การพิจารณาถึงความเข้มของแนวคิดเรื่องเสรีภาพนี้จะเห็นว่า แนวคิดด้านเสรีภาพทั้งพื้นฐานทั่วไป เสรีภาพทางความคิด (42.5%) เสรีภาพในการแสดงออก (27.4%) เสรีภาพที่เท่าเทียมกัน (12.3%) และเสรีภาพในการรับสาร (4.2%) เมื่อประมวลด้านเสรีภาพนี้ พบว่า คนไทยจะมีขอบเขตกว้างมากถึง 1 ใน 3 ของขอบเขตสาระทั้งหมด (29.6) ดังนั้น พฤติกรรมของคนไทยจึงแสดงออกถึงเสรีภาพโดยปราศจากการถูกบังคับจากกฎหมาย

ภายนอกได้มากที่สุด และกลายเป็นอุปนิสัยประจำชาติ จนเกิดคำกล่าวที่ว่า “ทำตามใจคือไทยแท้” ทั้งนี้ภาพรวมของ เสรีภาพตามแนวคิดของคนไทยรวมกัน เสรีภาพ 5 ด้าน มีความเข้มหรือมีน้ำหนักรวมกัน 29.6 จากคะแนนเต็ม 100

สำหรับกระบวนการตามระบบประชาธิปไตยนั้น ประชากรไทยให้ความสำคัญอยู่ในระดับรองๆ ลงมา โดยเฉพาะเรื่องของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (อยู่ในระดับ 6) และที่สำคัญที่สุดของกระบวนการตามระบบประชาธิปไตย นั้นกลับได้รับความสำคัญน้อยมากได้แก่ การรับฟังเสียงข้างน้อย การใช้อำนาจตรวจสอบและการสร้างความโปร่งใส กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์ กระบวนการทำประชาพิจารณ์ ซึ่งจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาการทำประชาพิจารณ์ของประชาชนในประเด็นทางการเมืองต่างๆ มีความผิดพลาดมาก เพราะประชาชนขาดความรู้ ขาดข้อเท็จจริงในประเด็นที่ต้องแสดงออกถึงความเห็น (รับ/ไม่รับ) และการรับรู้ข่าวสารที่ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ประชาชนขาดเหตุผลในด้านข้อเท็จจริง จึงใช้ความพอใจ (ชอบ/ไม่ชอบ) ในการแสดงออกถึงความเห็น ซึ่งในหลักการหรือหัวใจของระบอบประชาธิปไตย คือ การได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ควบคู่กับหลักการใช้เหตุผล ดังนั้น การทำประชาพิจารณ์ของประชาชนในเรื่อง การยอมรับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 นั้นจึงมีข้อผิดพลาดมาก เนื่องจากการขาดความรู้ของประชาชนและการขาดความเข้าใจในถ้อยคำที่เป็นภาษาทางกฎหมายทำให้เข้าใจในข้อเท็จจริงในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวคลาดเคลื่อน

สภาพพฤติกรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า สังคมไทยมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีเสรีภาพมากที่สุดสะท้อนจากการรวมตัวกันกลางถนนสาธารณะและการตอกหมุดประชาธิปไตยกลางท้องสนามหลวง ในช่วงเวลาที่เรียกขานนายกรัฐมนตรี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้ลาออกจากตำแหน่งในขณะเดียวกันพฤติกรรมอื่นๆ ที่แสดงออกในช่วงเวลาต่อต้านรัฐบาลที่มีพรรคพลังประชารัฐเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลนั้น ได้สะท้อนถึงจิตสำนึกของกลุ่มเยาวชนไปในทางเสรีมากขึ้น ได้แก่ ความเป็นปัจเจกชน มีความต้องการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีความเท่าเทียมทางการเมือง การมีความเสมอภาคทางสังคม การเป็นกระบวนการแบบประชาธิปไตย และประชาชนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของพลเมือง

ในขณะเดียวกันสิ่งที่พลเมืองไทยรับรู้ นั่น พบว่า สังคมไทยมีความยุติธรรมน้อย ประชาชนมีอำนาจน้อย ตลอดจนการบริหารของรัฐบาลมีความโปร่งใสน้อยการจัดสรรทรัพยากรขาดความยุติธรรมและมีการบริหารเพื่อประโยชน์ส่วนรวมน้อย แต่ให้ประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับคนบางกลุ่มที่สามารถต่อรองกับผู้มีอำนาจทางการเมืองได้

ข้อเสนอแนะ

สิ่งสำคัญที่รัฐบาลควรตระหนัก คือ การกล่าวถึงการลงประชามติของประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 นั้น เป็นการลงประชามติที่ประชาชนขาดความรู้ในความจริงหรือความหมายของถ้อยคำในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว เพราะการร่วมถ้อยคำของบุคคลากรที่เจนจัด ในการใช้ภาษากลุ่ม Gen X , Y ขาดการขยายความให้บุคคลากรในกลุ่ม Gen Z ได้เข้าใจถึงผล ในเชิงปฏิบัติต่อไปในอนาคต ซึ่งในความหมายที่แท้จริงของคำว่า “ประชาธิปไตย” คือ การใช้เหตุผล การมีเสรีภาพ เสมอภาค การใช้เสียงข้างมากและมีกระบวนการของประชาธิปไตย

สรุป

กล่าวโดยสรุปแนวคิดความเข้าใจในความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ก็กับการรับรู้ถึงสภาพสังคมไทยของประชาชนคนไทยในศตวรรษนี้ได้แสดงออกจากประชากรทั้งประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงความคับข้องใจของเยาวชนไทยในยุค พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในปัจจุบันแม้ว่าเวลาของการสำรวจข้อมูลชุดนี้จะเป็นช่วงเวลาก่อนปี 2563 แต่สภาพความเข้าใจความคับข้องใจ และสภาพสังคมไทยไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปสะท้อนให้เห็นว่า ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาความเข้าใจและพฤติกรรมของสังคมไทยได้ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดต่อกันมาจนถึงเยาวชนไทยในยุคปัจจุบัน

ตารางที่ 1 แสดงความเข้าใจในความหมายของ “ประชาธิปไตย” ของคนไทย

ความหมาย	จำนวน	ความเข้ม ของแนวคิด ร้อยละ	ความสำคัญ ร้อยละ	หมายเหตุ
1. เสรีภาพ	273	13.1	68.7	
2. สิทธิ	235	10.5	59.0	
3. ความเสมอภาค	226	10.5	56.9	
4. การมีส่วนร่วมของประชาชน	219	10.5	55.1	เน้นการร่วมตัดสินใจ (35 ราย)
5. เสรีภาพทางความคิด	169	8.1	42.5	
6. การเลือกตั้ง	148	7.1	37.2	
7. เสรีภาพในการแสดงออก	109	5.2	27.4	
8. สิทธิเท่าเทียม	93	4.5	23.4	
9. การใช้เสียงข้างมาก	89	4.3	22.4	
10. โดยประชาชนเพื่อประชาชน	76	3.6	19.1	
11. รูปแบบ,ระบอบการปกครอง	52	2.5	13.0	
12. เสรีภาพเท่าเทียมกัน	49	2.4	12.3	
13. การฟังเสียงข้างน้อย	48	2.3	12.0	
14. วิถีชีวิต,สันติภาพ,ความมั่นคง	43	2.1	10.8	
15. อำนาจการตรวจสอบ,ความโปร่งใส	39	1.9	9.8	
16. ความยุติธรรม	34	1.6	8.7	
17. การบริหารราชการ, การจัดผลประโยชน์	29	1.4	7.3	อำนาจการเมือง
18. ประชาพิจารณ์,หลักเหตุผล	27	1.3	6.8	การปกครองตนเอง
19. อำนาจ/หน้าที่พลเมือง	27	1.3	6.8	
20. การรวมกลุ่ม/พรรคการเมือง	26	1.2	6.5	
21. กฎหมาย/รัฐธรรมนูญ	26	1.2	6.5	
22. คุณธรรม,ศีลธรรม	20	0.9	5.0	
23. เสรีภาพในการรับข่าวสาร	17	0.8	4.2	
อื่นๆ	12	0.6	3.0	สิทธิมนุษยชน,ทุนนิยม
รวม	2,085	100		

ตารางที่ 2 แสดงภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

สภาพประชาธิปไตยในสังคมไทย	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	Mean	Sd	ความหมาย
มีเสรีภาพมาก	63 15.9	267 67.3	65 16.4	2 .5	3.0	0.6	มาก
มีความเท่าเทียมทางการเมือง	16 4.0	151 38.0	211 53.1	19 4.8	2.4	0.7	ปานกลาง
มีความเป็นปัจเจกชน	51 12.8	231 58.2	110 27.7	5 1.3	2.8	0.7	ปานกลาง
มีความยุติธรรม	10 2.5	82 20.7	259 65.2	46 11.6	2.1	0.6	น้อย
มีส่วนร่วมทางการเมือง	24 6.0	185 46.6	178 44.8	10 2.5	2.6	0.7	ปานกลาง
มีความเสมอภาคทางสังคม	8 2.0	116 29.2	243 61.2	30 7.6	2.3	0.6	ปานกลาง
เป็นกระบวนการแบบประชาธิปไตย	10 2.5	189 47.6	182 45.8	16 4.0	2.5	0.6	ปานกลาง
อำนาจประชาชนมีมาก	20 5.0	101 25.4	228 57.4	48 12.1	2.2	0.7	น้อย
ประชาชนมีความรับผิดชอบในหน้าที่	12 3.0	133 33.5	212 53.4	4.0 10.1	2.3	0.7	ปานกลาง
มีการบริหารแบบโปร่งใส	2 .5	31 7.8	247 62.2	117 29.5	1.8	0.6	น้อย
การบริหารเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม	7 1.8	79 19.9	237 59.7	74 18.6	2.1	0.7	น้อย

ความหมายของค่า Mean คือ 1.0 - 1.6 น้อยมาก 1.7 - 2.2 น้อย 2.3 - 2.8 ปานกลาง 2.9 - 3.4 มาก

เอกสารอ้างอิง

จรรยา สุภาพ. (2532). **หลักรัฐศาสตร์**. บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด กรุงเทพมหานคร.

ทินพันธ์ นาคะตะ. (2555). **การเมืองไทย : ระบบที่ไม่มีสูตรสำเร็จรูปในการแก้ปัญหา**. บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด กรุงเทพมหานคร.

สมิหรา จิตตลดากร. (2553). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องระบอบประชาธิปไตยเปรียบเทียบไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์**. สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพมหานคร.

Alexander J. Groth. (1981). **Comparative Politics : A distributive Approach**. The Macmillan Company. New York.

ชุมชนเข้มแข็งกับประวัติศาสตร์และความเชื่อมโยงประเพณีท้องถิ่น

Strong community, Link of traditional culture.

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สีปพงศ์ สุขสม

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของชุมชนที่จะดำรงอยู่ด้วยเข้มแข็งและได้รับการพัฒนาสืบต่อเพื่อประโยชน์ของสังคมชุมชน หากแต่จะต้องมีความเป็นตัวของตัวเองไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อำนาจที่จะคอยบงการทั้งด้านการเขียนประวัติศาสตร์เพื่อผู้ชนะแต่เพียงฝ่ายเดียว และการสืบสานประเพณีที่ชุมชนต้องรู้จักอนุรักษ์และหวงแหน ไม่ยอมให้อิทธิพลภายนอกมากำกวมจนต้องสูญเสียเอกลักษณ์ไปจากเดิม การดำรงอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติเป็นภารกิจโดยตรงของชุมชนเองทั้งสิ้น

คำสำคัญ : ชุมชนเข้มแข็ง ความเชื่อมโยงประเพณีท้องถิ่น

Abstract

The objective of this article is to highlight the importance of communities to remain strong and to be developed for the benefit of the community. But there must be individuality, not subject to the dominance of the authority, who dictate both history-writing for the sole winner. And the continuation of traditions that the community must know, preserve and cherish Not allowing external influences to threaten until they lose their identity. Existence under an environment of art, culture and tradition And natural resources are all direct missions of the community

บทนำ

สังคมไทยมีความซับซ้อนทางโครงสร้างจนทำให้เราอาจลืมนึกถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของตนเอง เพราะเราได้รับการปลูกฝังในลักษณะยึดเหยียดความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นของตัวเอง กล่าวคือเราได้รับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์สังคมที่ได้รับการสืบทอดกันมาอย่างผิดๆ เพราะผู้เขียนประวัติศาสตร์มีความลำเอียง จนมีการกล่าวขานว่าประวัติศาสตร์ถูกบันทึกโดยผู้ชนะเท่านั้น แล้วประวัติศาสตร์ของผู้พ่ายแพ้กลับถูกฝังกลบให้หายไปจากความเป็นจริงใช่หรือไม่ จะเห็นได้จากปรากฏการณ์การศึกษาประวัติศาสตร์ในยุคปัจจุบัน จะพบว่าข้อมูลใหม่ที่ค้นพบมีความขัดแย้งกับข้อมูลที่เก่าที่ถูกรับรู้ไว้มากมาย เมื่อเป็นเช่นนี้ในสภาพความเป็นที่ปรากฏมันแปลว่าอะไร ประวัติศาสตร์ที่เราได้ศึกษาเล่าเรียนกันมาตั้งแต่ชั้นพื้นฐานหรือเริ่มมีการเรียนรู้ เราก็ถูกหลอกให้เชื่อข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงใช่หรือไม่ ที่กล่าวมานี้ด้วยเหตุก็คือการที่เราละเลยการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวและเกิดขึ้นจริงใน

สังคมแต่เรากลับไม่สนใจ เรากลับไปสนใจเรื่องไกลตัว เรื่องคนอื่นมากกว่า โดยที่เรื่องคนอื่นที่ว่านั้นเป็นเรื่องราวที่ไม่เป็นความจริง หรือความจริงบางส่วน บทความนี้จึงอยากจะเสนอข้อคิดให้หันกลับมามองชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง ในเชิงศิลปวัฒนธรรม และสร้างมันขึ้นมาให้ปรากฏ เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งในอนาคตสิ่งเหล่านี้จะเป็นรากฐานที่มั่นคงของชุมชน ทำให้เกิดเป็นประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน หมายรวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และอื่นๆที่เป็นคุณค่าทางสังคมสืบต่อไป

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เป็นการวิเคราะห์กระบวนการและนวัตกรรมสังคมทั้ง 3 กรณี ศึกษา เริ่มตั้งแต่กระบวนการนวัตกรรมสังคม พลวัตนวัตกรรมสังคม ตัวแสดงสำคัญแต่ละโครงการ และการขยายตัวของนวัตกรรมสังคมสู่ชุมชนอื่นกระบวนการนวัตกรรมสังคม หมายถึง รูปแบบของขั้นตอนและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การบูรณาการ และการขยายผลนวัตกรรมสังคมซึ่งดำเนินการโดยชุมชน หรือกลุ่มคนในชุมชน จนกลายเป็นวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน แพร่กิจกรรมเหล่านี้ได้แพร่กระจายไปยังชุมชนอื่นๆ ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง กระบวนการนวัตกรรมสังคม หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้นวัตกรรมสังคมเปลี่ยนแปลง หรือมีการพัฒนาการขึ้นไปตามลำดับ

พลวัตนวัตกรรมสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของรูปลักษณ์ หรือรูปแบบของนวัตกรรมสังคมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนวัตกรรมสังคม การเปลี่ยนแปลงชุดแรกสุด คือ ปรากฏการณ์ “ความคิดดีๆ” (Good Idea) ต่อจากนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ “นวัตกรรมสังคมแบบไม่เต็มรูปแบบ (Immature Social Innovation) แล้วต่อจากนั้นก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งเป็น “นวัตกรรมสังคมแบบเต็มรูปแบบ” (Mature Social Innovation)

ลักษณะกระบวนการนวัตกรรมสังคมและพลวัตนวัตกรรมสังคม ในชุมชนแต่ละชุมชนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ด้วยแรงจูงใจเชิงการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชนเพื่อการดำรงชีพของครอบครัว ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การปรับเปลี่ยนในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนจนกลายเป็นวิถีชีวิตในการดำเนินอาชีพเหล่านั้น มันต้องใช้เวลาในการศึกษา ทดลองปฏิบัติ จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ผลรายได้ในทางเศรษฐกิจสามารถเลี้ยงครอบครัวให้มีความสุข พร้อมพัฒนาครอบครัวให้มีความเป็นอยู่อย่างมคุณภาพชีวิตที่ดีได้ การวิเคราะห์กระบวนการนวัตกรรมสังคม และ พลวัตนวัตกรรมสังคมที่จะได้กล่าวถึงรายละเอียดแต่ละโครงการ ดังต่อไปนี้

แรงจูงใจเชิงสังคมกรณีการเกิดประเพณีงานดอกจูดบานที่อำเภอชะอวด ความเป็นมาของของงาน "ดอกจูดบาน"
จาก [www://cha-aut.com](http://cha-aut.com) ประวัติงานดอกจูดบานที่ชะอวด ซึ่งเป็นงานเทศกาลประจำปีของอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช "ดอกจูดบาน" เป็นผลผลิตของการพัฒนาอำเภอชะอวด เป็นผลผลิตของการพัฒนาตำบลต่างๆ ในอำเภอชะอวด เป็นผลผลิตของการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน นั่นถือเป็นผลผลิตของการพัฒนาประเทศนั่นเอง จัดครั้งแรกปี พ.ศ. 2524 "งานดอกจูดบาน" อำเภอชะอวด เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน หลายฝ่าย และได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหลายองค์กร จากหลายอำเภอและหลายจังหวัดใกล้เคียงจากมูลเหตุจูงใจ กรณีต่อไปนี้กล่าวคือ

1. เกิดจากแนวคิดในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนของครูภาคสังคมของโรงเรียนชะอวด (ปลายปี 2523) ต่อผู้ปกครองนักเรียนที่มีฐานะยากจน เนื่องจากมีนักเรียนคนหนึ่งของโรงเรียน เรียนดีแต่ฐานะยากจน ขอสนับสนุนทุนการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งได้รับการพิจารณาอนุมัติ แต่ครูภาคสังคมฯ เกิดความสงสัยว่าผู้ปกครองนักเรียนที่ยากจนนั้นจนเพราะสาเหตุอะไร จึงได้ไปเยี่ยมบ้านนักเรียนดังกล่าว ที่บ้านควนป้อม หมู่ที่ 1 ต.เคอิ่ง อ.ชะอวด พบว่าผู้ปกครองมีอาชีพสานเสื่อกระจูดที่ใช้สำหรับปูนอน แต่กระจูดหาซื้อมาได้จากเพื่อนบ้าน การเยี่ยมบ้านนักเรียนในครั้งนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมการจักสานเสื่อกระจูด ตั้งแต่.. ถ่อเรือออกไปถอนในป่าพรุควนเคอิ่ง...นำมารวมกันมัดเป็นกำ (มีหน่วยเรียกเป็นมัด) .. แล้วนำมาตัดหัว-ตัดท้าย ... นำไปคลุกกับโคลนตม ตากผึ่งแดดให้แห้ง รูปแบบแบกกับพื้นและหรือแบบกระโจม .. แห้งแล้วนำมาตำให้แบนด้วยสากบนกระจูด..แล้วนำมาจักสาน.. ลายสอง..ลายสาม..ลายลูกแก้วหรือลายประดิษฐ์อื่นๆ ตามความถนัด แม้มชอบ..ตัดหมวด..จนกลายเป็นผืนใช้ปูนอนได้ ตามลำดับ.. เมื่อได้จำนวนมากพอสมควรแล้วคอยโอกาสนำไปขายหรือขายส่งต่อแม่ค้าพ่อค้าคนกลาง ถ้าขายนอกพื้นที่ก็จะขายที่ตลาดชะอวดหรือที่อำเภอเมืองนครฯ ในงานเทศกาลต่างๆ ในการไปวางขายต้องเสียค่าที่ มากน้อยตามลักษณะของงานและปริมาณของเสื่อ "เสื่อค่าที่" เพราะค่าๆ นี้ นำไปใช้ในการจัดงานดอกจูดบ้านอย่างเป็นทางการเป็นประจำทุกปี ถ้าโรงเรียนชะอวดจะนำวอร์ดนตรีของโรงเรียนออกแสดงทุกคืนวันเสาร์หลังสถานีรถไฟชะอวดและจัดวางเต็นท์ให้ ผู้ปกครองไปวางขายเสื่อที่หน้าวอร์ดนตรีโดย "ไม่เก็บค่าเช่าที่" ผู้ปกครองจึงตอบตกลง ทำให้ผู้ปกครองมีรายได้พอเลี้ยงและส่งเสียให้ลูกได้ดีขึ้น นอกจากนั้นสินค้าวัฒนธรรมก็มีผลพลอยได้ไปด้วย อาทิ ถั่วต้ม ขนมกล้วยทอด เป็นต้น

2. มูลเหตุจูงใจถัดมาที่ทำให้มีการจัดงานดอกจูดบ้านครั้งแรกคือในปี พ.ศ. 2522-2523 ในอำเภอชะอวดมีการปลูกไม้มงคลอย่างหนึ่งตามความเชื่อของแต่ละบุคคล คือ “ว่านหงสาวดี” ซึ่งมีพ่อค้าหัวใสนำมาจากจังหวัดระนองขายแดนพม่า ราคาการขายดูจากลักษณะและจำนวนใบของว่าน ซึ่งนิยมกันมากเพราะมีความเชื่อว่าจะนำโชคลาภมาให้ มีญาติผู้เขียนคนหนึ่งหลงทางไปกับเขาด้วยแต่หนักไปทางไม้ประดับผู้เขียนโล่งใจไปว่าเอาดีหน่อยที่ไม่หลงไปกับ “มนต์ดำ” กับตรงกันข้ามเกิดความคิดขึ้นมาว่าจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการปลูกว่านและหรือไม้ประดับอื่นๆ โดยจัดให้มีการประกวดว่านขึ้นที่โรงเรียนชะอวด จึงไปขอคำปรึกษามาจากกำนันอรุณ ประดิษฐ์ ซึ่งเป็นพี่ชายและกำนันตำบลชะอวดในยุคนั้นกำนันอรุณเลยเปลี่ยนประโยคคำพูดออกมาว่า “เออ! กูเปิดเรือนเพาะชำอยู่พอดี จัดพร้อมกันเสียเลย” แต่ควรไปหาหรือนายอำเภอ ขอเชิญนายอำเภอเป็นประธานเปิด สองพี่น้องเลยไปปรึกษากับนายอำเภอชะอวด ชื่อ นายบัญชา ถาวรารักษ์

3. สืบเนื่องมาตั้งแต่ สดอ.อรุณ ประดิษฐ์ ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 และกำนันตำบลชะอวดในที่สุด ประจวบเหมาะๆ...อาจารย์มนตรี เศวตคาม อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดห้วยแหง (ราษฎร์ภูเก็ตอุทิศ) อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราชได้นำเสนอการก่อสร้างถนนแบบของในเมืองจีน คู่ขนานกับนโยบายการส่งเสริมให้ประชาชนเดินออกกำลังกายวันละ 5 กิโลเมตร จากบทความในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ นายกรัฐมนตรี หลังจากที่ พณฯ เดินทางกลับมาจากเยือนรัฐบาลจีน มีการวางแผนก่อสร้างถนนให้มีการแยกคนเดินถนนออกจากยานพาหนะ ออกจากกัน มิให้เกิดอันตรายกับคนเดินเท้า หรืออุบัติเหตุทางรถยนต์ที่ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตมากมายเหมือนในประเทศเรา โดยวางรูปแบบมองดูง่ายตามรูป เมื่ออาจารย์มนตรี เศวตคาม นำเสนอความคิดต่อกำนันอรุณ ประดิษฐ์ พิจารณาในเบื้องต้นเห็นชอบ จึงนำแนวคิดดังกล่าวเข้าที่ประชุมสภาตำบลชะอวด สภาเห็นชอบตามที่เสนอ

รายละเอียดของโครงการมีมากมาย แต่ที่สำคัญคือการสร้างเรือนเพาะชำซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแปลงเพาะชำสถานที่...ขอใช้ที่ดินของการรถไฟ หลังสถานีรถไฟชะวอดบริเวณหน้าธนาคารออมสินปัจจุบันกล้าไม้...เพาะชำมะขาม ชี้เหล็ก ประดู่ อินทนิล ตะแบก จามจุรีย ฯลฯ ที่เตรียมไว้ในแปลงเพาะชำมีวัตถุประสงค์เพื่อแจกแก่หมู่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลชะวอดนำไปปลูก ปัจจุบัน : มีรอยการเดินที่เหลืออยู่คือ ถนนสายท่าสะท้อน บ้านท่าเซ็น หมู่ที่ 2-7 ตำบลชะวอด อ.ชะวอด ต้นไม้ที่หายไปเกิดจากผลการเปลี่ยนแปลงผู้นำและแนวทางการพัฒนาที่ดำเนินการโดยไม่มองผลกระทบ เมื่อย้อนกลับไปถึงคำกล่าวที่ว่า "เออ!กู้อิเปิดเรือนเพาะชำอยู่พอดี จัดพร้อมกันเสียเลย" นี่คือเหตุเบื้องต้นที่มาของ "งานดอกจูดบาน" แต่ในช่วงของประโยคที่กล่าวนี้ งานดอกจูดบานยังมีได้ปรากฏคำนี้คำว่า "ดอกจูดบาน" เกิดขึ้นเมื่อไรโปรดอ่านต่อไป

เมื่อสองพี่น้อง (อรุณ + คัมภีร์ ประดิษฐ์) ไปพบนายอำเภอชะวอด คือนายบัญชา ถาวรานุรักษ์ เมื่อท่านพิจารณาจากคำบอกกล่าวของสองประดิษฐ์ ท่านกล่าวเชิงปรารภกับตัวเองว่า "ปลูกว่านก็เกษตร เรือนเพาะชำหรือแปลงเพาะชำก็เกษตร" จึงเรียกเจ้าหน้าที่ห้องให้ไปเชิญเกษตรอำเภอชะวอดมาร่วมหารือ ... ผลจากการหารือเห็นด้วยในหลักการเบื้องต้น และมอบหมายให้เป็นเลขานุการของโครงการ วางแผนฉบับร่างจัดงานมหกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรของอำเภอชะวอด

วัตถุประสงค์ กำหนดขึ้นชัดเจนคือ 1) เพื่อส่งเสริมการเกษตร 2) เพื่อสนับสนุนการเกษตร 3) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานการเกษตรอำเภอชะวอด ในฐานะเลขานุการได้วางแผนการดำเนินงาน หรือแนวทางในการจัดงาน ในเบื้องต้น จริงอยู่ไม่ได้เน้นการจัดการอย่างเป็นระบบ แต่แนวคิดในเบื้องต้น เน้นดำเนินการให้ยั่งยืน นั่นคือปีนี้ (2524) จัดแล้ว ปีหน้าจัดอีกทุกอย่างต่อเนื่อง

ผู้เขียนมีส่วนเกี่ยวข้องในปีแรกนี้เป็นเพียงผู้ช่วยอาจารย์คัมภีร์ด้านการออกแบบ ร้านที่จะจัดสร้างบริการผู้มาจำหน่ายสินค้าและสนับสนุนการเกษตร เพราะอาวุโสยังน้อย แต่มองว่า ฝ่ายเลขานุการมิได้เน้นจัดงานให้เป็นระบบ ตามทฤษฎีที่กล่าวกันในทางวิชาการ แต่พอจะ ประมวลได้ว่า ฝ่ายเลขานุการโครงการก็พยายามพูดและหรือเขียนให้คณะกรรมการจัดงานร่วมกันฟัง หรือมองเห็นเป็น ทรัพยากรหรือปัจจัยตัวป้อนที่มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี จะต้องนำเข้าสู่กระบวนการดำเนินงานดอกจูดบาน ให้บรรลุตามเป้าหมายอันเป็นผลผลิตของระบบ ในปีแรกของการจัดการดำเนินงานดอกจูดบานยังมีการเก็บข้อมูล ข้อบกพร่อง (จุดด้อย) และสิ่งที่ดี (จุดเด่น) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงที่จัดการดำเนินงานในปีถัดไปหรือปีหน้า

ที่กล่าวมานี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิด ที่มองเห็นแนวทางการดำเนินงานของกรรมการ ของผู้เขียนเองในปี 2524 ซึ่งยังจำแนกพฤติกรรมเป็นระบบ (System) และกระบวนการของระบบใช้มิได้ ในขั้นดำเนินการของฝ่ายเลขานุการในปีนั้น มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง มีจำนวน 80 คน นัดหมายให้มีการประชุมก่อนการครั้งแรกที่หอประชุมโรงเรียนชะวอด วาระของการประชุมที่สำคัญคือ "ชื่องาน" โดยเป็นคำถามในที่ประชุมคือควรตั้งชื่องานว่าอย่างไร?... ในที่ประชุม... นายประชา ช้วนลิ้ม ครูสอนวิชาศิลปะในยุคนั้นเสนอว่าควรชื่อ "งานดอกจูดบาน"

"ดอกจูด" หมายถึงสัญลักษณ์โดยรวมของผลผลิตทางด้านการเกษตรทุกชนิดและหรือทุกประเภทในอำเภอชะวอด "บาน" หมายถึง เผยออก โดยมองรูปกิริยา (แช่มชื่น) หมายถึง มาก โดยมองในรูปวลี

รูปภาพที่ 18

วิถีคนดอกจูด พรุควนเครื่อง

“ดอกจูดบาน” หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตรในอำเภอชะอวดเพิ่มมากขึ้น หรือเข้มขึ้นขึ้น หรือเผยออกให้เห็นผลผลิตทางการเกษตรในอำเภอชะอวด แต่!!! โดยสามัญสำนึกของผู้ฟังโดยทั่วไปหมายถึงความเจริญงอกงามของการพัฒนางานด้านการเกษตรในอำเภอชะอวด

ที่มา : www.google.co.th/search?q=

งานดอกจูดบาน สืบค้น 1 กรกฎาคม 2560

ตามที่กล่าวมาแล้วตั้งแต่เบื้องต้นว่า การพัฒนาท้องถิ่นคือการพัฒนาประเทศ การพัฒนาประเทศคือการพัฒนาวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) วัฒนธรรมโลก คือ สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน 2) วัฒนธรรมชาติ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจการเมือง 3) วัฒนธรรมท้องถิ่น คือ ปัจจัย 5 องค์ประกอบวิถีชีวิต ซึ่งวิถีชีวิตนั้นของทุกคนต้องมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั้ง 3 ระดับ คือทุกคนต้องปฏิบัติตาม ระดับโลกทุกคนต้องปฏิบัติ โดยให้ศึกษารายละเอียดจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตั้งแต่มาตรา 26-69 ระดับชาติส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับระบอบราชการ ซึ่งจะมีระเบียบและคำสั่งเป็นแนวปฏิบัติทุกกระทรวง ทบวง กรม

ส่วนวัฒนธรรมท้องถิ่น องค์ประกอบเฉพาะกรณี ปัจจัย 5 องค์ประกอบวิถีชีวิต กล่าวคือ 1) การดำรงชีพ 2) ภาษาและวรรณกรรม 3) ศาสนา 4) ศิลปะการละเล่น 5) สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้ง 5 องค์ประกอบนี้แหละที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับการส่งเสริม/การสนับสนุนการเกษตรกรรมตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานดอกจูดบาน แต่ 5 องค์ประกอบนี้จะพัฒนามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมระดับชาติ ที่กำหนดนโยบาย และดำเนินจัดทำแผนพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายทุกข้อ ระดับท้องถิ่นเป็นระดับปฏิบัติตามแผนพัฒนาดังกล่าวแล้ว ถ้าพูดให้ง่ายก็คือ...ประชาชน...ปฏิบัติ หน่วยงานรัฐ สนับสนุนและส่งเสริม "งานดอกจูดบาน" กำเนิดขึ้นโดยเหตุนี้ในรูปแบบของการนำเสนอต่อสาธารณชน นำไปสู่วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอชะอวดด้วย "งานดอกจูดบาน" ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างไร ?

ผู้เขียนอนุญาตผู้อ่านทำความเข้าใจกับ "การท่องเที่ยว" ก่อนเป็นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท่านผู้อ่านอ่านแล้ว รู้แล้ว เข้าใจแล้ว จะนำไปวิพากษ์งานดอกจูดบานได้ดีว่า อดีตเขาจัดกันอย่างไร ปัจจุบันจัดอย่างไร ปีใดจัดการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

ความหมายโดยทั่วไป “การท่องเที่ยว” คือกระบวนการเดินทางของคนจากที่พักประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ โดยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล เช่น เพื่อการพักผ่อนแสวงหาความเพลิดเพลิน เพื่อการแสวงหาความรู้นอกระบบตามอัธยาศัย เพื่อการประชุม อบรม และหรือสัมมนา เพื่อการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ฯลฯ แต่วัตถุประสงค์หลักคือการพักผ่อน ส่วนแสวงหาความรู้ และความงามเป็นปัจจัยรองในทางวิชาการ มีผู้ให้นิยามของการท่องเที่ยวไว้มากมาย อาทิการท่องเที่ยว คือ การกระจายรายได้จากประชาชนที่ร่ำรวย ไปสู่ประชาชนที่ยากแค้นกว่าการท่องเที่ยว คือ กระบวนการเดินทางเพื่อหาความเพลิดเพลินที่เกิดจากชีวิตที่จำเจการท่องเที่ยว คือ การแสวงหาอากาศที่บริสุทธิ์ในชนบทหรือชายทะเลเพื่อการมีชีวิตที่ดีขึ้นการท่องเที่ยว คือ การแสวงหาความรู้ใหม่ ข้อมูลใหม่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการท่องเที่ยว คือ การศึกษาและดูงานเพื่อนำประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาความรู้ ฯลฯ

ทรัพยากรทั่วไปของการท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นสถาบันส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรม เพราะชุมชนมีทรัพยากรพื้นฐานในการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ความมั่งคั่งของธรรมชาติ ซึ่งสร้างสมมาเป็นพันเป็นหมื่นปี เช่น ภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ ทะเล และความงามตามธรรมชาติ 2) ความมั่งคั่งทางวัฒนธรรม ซึ่งมนุษย์ได้สร้างขึ้น สืบทอดและรักษาสืบต่อกันมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าชน เช่น ความงามของบ้านเมือง ศิลปะ การดำรงชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิต ฯลฯ รสนิยมของการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ 1) คนที่ต้องการพักผ่อนหาความเพลิดเพลิน เพื่อเปลี่ยนความจำเจในชีวิตประจำวัน 2) คนที่ต้องการแสวงหาความงาม ความมั่งคั่งของธรรมชาติ และการสร้างสรรค์ของมนุษย์ 3) คนที่ต้องการแสวงหาความรู้ประเภทต่าง ๆ

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วัฒนธรรม เป็นจิตวิญญาณหรือรูปแบบของการดำรงชีพของคน ของเผ่าพันธุ์ซึ่งแตกต่างกันไป ตามสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ 1) มรดกทางวัฒนธรรม 2) วัฒนธรรมร่วมสมัย 3) ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีถ้าจะพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องทำบำรุงรักษาทรัพยากร และจัดการต้อนรับผู้มาเยือนที่มีรสนิยมและความต้องการที่แตกต่างกัน โดยได้รับเงินเป็นค่าตอบแทนจากผู้เดินทาง มีความรัก ความเข้าใจ ผู้กักเพื่อนมนุษย์และสถานที่ไปเที่ยวพักผ่อน ยุทธวิธีในการดำเนินการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องเข้าใจระบบ และกระบวนการจัดการ เช่น 1) มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ตลอดจนจิตวิญญาณของนักท่องเที่ยว 2) จัดขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานเป็นระบบ 3) มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจนถ้าจะดำเนินงานเป็นธุรกิจ หมายถึง นักท่องเที่ยวจ่ายค่าตอบแทนในการบริการประเภทต่าง ๆ ให้ เช่น ที่พักและอาหาร พาหนะและค่าธรรมเนียม ค่าซื้อของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

งานอดิเรกกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการจัดงานอดิเรกดูงานในปีแรกหรือครั้งแรกเกิดผลผลิตตามผลคาดว่าจะได้รับ การที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หลักนั้นมันน้อยเหลือเกิน เพราะมีปัญหาหลายประการ อาทิ

1. ขาดการวางแผนการทำนุบำรุงรักษาและป้องกันแหล่งการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ
2. ขาดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงานโดยเฉพาะภาคราชการดำเนินการล่าช้ากว่าภาคเอกชน แต่ภาคเอกชนก็มุ่งแต่ผลกำไร จนลืมนึกถึงผลกระทบในระยะยาว

3. องค์กรในการบริหารการท่องเที่ยวในระดับอำเภอไม่มี ถึงจะมีก็ขาดความเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะอำนาจในการจัดการยังเป็นอำนาจแบบรวมศูนย์ บุคคลหรือองค์กรในท้องถิ่นไม่มีส่วนในการวางแผนและบริหารจัดการอย่างแท้จริง

4. ในสมัยนั้นวิธีการกระจายรายได้ลงไปถึงราษฎรโดยตรงไม่มี ฉะนั้นธุรกิจการท่องเที่ยวกระจุกอยู่ในมือผู้มีอำนาจและมีฐานะทางการเงินที่ดีเท่านั้นวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวจึงเกิดผลน้อย

การจัดการการดำเนินงาน “ดอกจูดบาน” อำเภอชะอวด ครั้งที่ 1/2524

การดำเนินงานในปีแรก ภายได้ชื่องาน “ดอกจูดบาน” โครงสร้างของงานมิได้เป็นไปตามแนวทางที่กระทรวงวัฒนธรรมเสนอแนะ แต่การดำเนินงานยึดหลักการวิเคราะห์งานโดยตระหนักว่า เมื่อกำหนดชื่องานและวัตถุประสงค์ของงานได้ชัดเจนแล้ว ก็ย้อนกลับไปยึดเอาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมมาใช้ในครั้งแรก คือ Policy + Process = Output การจัดการการดำเนินงานในครั้งแรกนั้น คณะกรรมการทุกคนยังมิเข้าใจด้วยซ้ำไปว่า “Policy” คืออะไร และหรือ ออกแบบ “Process” นั้นจะดำเนินการอย่างไร ทุกคนดำเนินงานตามแบบธรรมชาติที่เคยปฏิบัติกันมา คือเมื่อคิดจัดก็มีคำถาม คำตอบ อยู่ในตัว คิดจัด “งาน” อะไร “งานดอกจูดบาน” เป็นคำตอบ คือ 1)ส่งเสริมการเกษตร 2)สนับสนุนการเกษตร 3)ส่งเสริมการท่องเที่ยว และในงานมีกิจกรรมอะไรบ้างคำตอบมีมากมาย จากความคิดของกรรมการที่ร่วมกันคิดในครั้งนั้น บางกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ดีแต่ไม่สามารถจัดได้ เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลา กิจกรรมที่จัดได้ต้องเตรียมการอะไรบ้าง ทุกคนช่วยกันแสดงความคิดเห็นและหาแนวทางปฏิบัติด้วยกันอย่างมีส่วนร่วม

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่าการจัดงานครั้งแรกโดยความเป็นจริงมาจากหลักการ “วิเคราะห์งาน” ตามลำดับขั้นตอนของแนวคิด คืองาน (ชื่องาน) อะไรงานนั้นก็มีกิจกรรมอะไรบ้างกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีกิจกรรมย่อยของกิจกรรมอะไรบ้างกิจกรรมย่อยของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมย่อย มีสถานการณ์ อันหมายถึงสิ่งที่จะเอื้ออำนวยหรือขัดขวางการปฏิบัติกิจกรรมของงานและการปฏิบัติกิจกรรมย่อยของงานนั้น รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ อะไรบ้าง ทุกคนช่วยกันคิด ช่วยกันวิเคราะห์ ทุกคนช่วยกันหาแนวทางปฏิบัติ หาวัสดุอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวก และที่สำคัญคือช่วยกันรับผิดชอบ โดยเฉพาะสภาตำบลทุกสภาตำบล สนับสนุนด้านงบประมาณ เบื้องต้น และมีประชาชนร่วมบริจาคสมทบเงิน สมทบแรงงาน และวัสดุอุปกรณ์ตามอัตภาพของแต่ละบุคคลการจัดงานครั้งแรกในปี พ.ศ. 2524

สถานที่จัดงาน จัดกลางถนนวุฒิสภาราษฎร์รังสฤษดิ์

สร้างโรงเรือนร้านค้าโดยอาศัยวัสดุในท้องถิ่น เรือนไม้มุงหลังคาด้วยจาก “จากสาคุ” ขนาดกว้างยาวประมาณ 5x15 เมตร วางขนานเบาะลอยกลางถนน จากทางแยกไปนครถึงสถานีรถไฟชะอวด โรงเรือนทั้งหมดใช้สำหรับจัดกิจกรรมสนับสนุนและส่งเสริมงานการเกษตรที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น และเป็นโรงเรือนที่ใช้สำหรับจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรมในอำเภอชะอวด และอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียงจุดเน้นสำคัญคือ “ไม่เก็บค่าที่ หรือค่าเช่าที่” สำหรับกิจกรรมนันทนาการ ประกอบด้วยกิจกรรมหลากหลาย อาทิ หนึ่งทะเลสูง มโนราห์ เพลงบอก ร้องเรือโต้วาทีคากลอน การประกวดเพลง ตลอดจนการฟ้อนรำจากสถานศึกษา และกลุ่มองค์กรชุมชน อาทิ แม่บ้านและลูกเสือชาวบ้าน จุดเด่นด้านนันทนาการดังกล่าวล้วนแต่เป็นสิ่งที่มิในอำเภอชะอวด ที่มาเรียกกันยกต่อมาว่า “ของดีเมืองชะอวด” ครอบคลุมเวลาในครั้งแรกกำหนดเวลา 5 วัน 5 คืน ตั้งแต่วันที่ 8 -12 กรกฎาคม 2524การวางแผนเป็นไปตามกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ เพราะอาจารย์คำพร ประดิษฐ์ น้องชายกำนัน อรุณ ประดิษฐ์ มีความรู้พื้นฐานการ

บริหารเป็นอย่างดีพอสมควรก่อนดำเนินการ – ขณะดำเนินการ – และหลังดำเนินการการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบยังไม่ค่อยชัดเจนนัก แต่อย่างน้อยที่สำคัญ หลังดำเนินการมีการประเมินผล / ตรวจสอบด้วย ถึงแม้จะไม่ละเอียดนักก็ตาม ผลการประเมินและตรวจสอบการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์พอสมควร ทุกประการด้านงบประมาณ ใช้จ่าย “ขาดทุน” แต่ไม่ทำความเดือดร้อนให้มีผลกระทบต่อความรับผิดชอบของคณะกรรมการ เพราะ “กำไร” คือสิ่งที่ประชาชนได้รับด้านค่านิยมและทัศนคติ ทุกคนทุกฝ่ายพอใจ เกษตรกรมีความคิดกว้างไกลขึ้น มีความรู้เพิ่มขึ้น

“ดอกจูดบาน” อำเภอชะอวด ดังไปทั่วทุกจังหวัดในภาคใต้ ทุกฝ่ายมองตรงกันว่า อนาคตน่าจะเป็นงานเทศกาลประจำปีของอำเภอชะอวด ด้านการเกษตรมองย้อนรอยอดีต มีข้อบกพร่องอยู่บ้าง แต่ที่สำคัญคือการเก็บหลักฐานรอยการเดินทาง ไม่มีความเป็นเอกภาพ เอกสารบางอย่างเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอชะอวดเป็นผู้เก็บรักษา บางอย่างปลัดอำเภอชะอวดเก็บรักษา และบางอย่าง อาจารย์คำพและหรือกำนันอรุณ ประดิษฐ์ เก็บรักษา เพราะงานนี้เป็นงานกิ่งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันจัด ทุกคน ทุกฝ่าย ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันเติมเต็มถ้าเคร่งครัด เป็นระบบมากเกินไป ทุกคนทุกฝ่ายจะทำงานอย่างขาดความสุข จะมีผลกระทบต่อการทำงานมีผลไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์

นางอุบลวรรณ แป้นด้วง ประธานกลุ่มสตรีสหกรณ์ศุภนิมิต กล่าวว่า โครงการนวัตกรรมผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากต้นกระจุตเกิดขึ้นจากแรงจูงใจที่อยากจะเห็นชุมชนของตนเองมีสภาพความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพที่เป็นอยู่เดิม มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นแรงจูงใจเชิงสังคมที่ไม่ได้มุ่งหวังประโยชน์กับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะโครงการนี้เป็นโครงการที่เน้นให้ผู้กระทำเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการกระทำเพียงผู้เดียว บุคคลใดมีความสามารถผลิตหัตถกรรมจากต้นกระจุตได้จำนวนมาก ก็จะได้รับผลประโยชน์ในรูปเงินตรามาก บุคคลใดมีความสามารถมากผลิตหัตถกรรมจากต้นจำนวนน้อย ก็จะได้รับผลประโยชน์ในรูปเงินตราน้อย หากมองในภาพรวมผลตอบแทนจากการทำโครงการนี้ ทำให้ประชาชนมีแรงจูงใจอย่างมากที่จะประกอบอาชีพนี้ต่อไป (อุบลวรรณ แป้นด้วง , 2559 : สัมภาษณ์)

ในการนำเสนอโครงการของท้องถิ่นที่เป็นกรณีศึกษาหลักอีก 3 โครงการ คือ โครงการนวัตกรรมการผลิตน้ำตาลจากต้นจากชุมชนบ้านขนานมาก โครงการนวัตกรรมการทำขนมลาชุมชนบ้านหอยรอก และโครงการนวัตกรรมผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากต้นกระจุตชุมชนบ้านเคิ่ง ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล จากการสังเกต การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบอาชีพแต่ละโครงการ และจากเอกสารตำราต่างๆ ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนมีความเป็นมานานมาแล้ว โดยสืบทอดจากบรรพบุรุษที่ไม่มีหลักฐานยืนยันว่าเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใด ทุกครัวเรือนมีการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษสู่ลูกและหลายมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งสามโครงการเกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง พื้นที่ที่อยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง พื้นที่ที่อยู่ในเขตพื้นที่ตามโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสิ้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งสามนวัตกรรมสังคม เป็นการสะท้อนสังคมถึงพลวัตนวัตกรรมสังคมที่มีการพัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในท้องถิ่นแล้ว วิวัฒนาการในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงการผลิต การปรับปรุงผลผลิต การตลาด ทั้งสามโครงการเป็นการแก้ปัญหาให้กับสังคมในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตยึดหลักตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากกับสังคม เนื่องจากว่า หากสังคมใดประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีแล้ว ปัญหาสังคม

ทุกอย่างก็ไม่เกิดขึ้นกับสังคมนั้น แต่มีจุดสำคัญที่สุดอยู่อย่างหนึ่งคือ นวัตกรรมสังคมต่างๆ ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่หากเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการแพร่กระจายไปท้องถิ่น จนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เป็นการดำเนินชีวิตประชาชนของชุมชนนั้น ๆ ทั้งสามโครงการเป็นการริเริ่มโดยชุมชนทั้งสิ้น

ประวัติศาสตร์ชุมชนความเชื่อกรณี “ไอ้ไข่” วัดเจดีย์

วัดเจดีย์หรือวัดไอ้ไข่ ตั้งอยู่ที่ หมู่ 7 ตำบลฉลอง อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เคยเป็นวัดร้างที่เชื่อกันว่าสร้างมาเป็นเวลานานับ 1000 ปี มีเพียงเจดีย์โบราณก่ออิฐปูนอยู่ตรงบริเวณที่กำลังสร้างโบสถ์ในปัจจุบันจนเมื่อประมาณ พ.ศ.2500 มีการบูรณะวัดเจดีย์ขึ้นมาใหม่ มีพระเข้ามาอยู่ประจำ เป็นที่ปฏิบัติศาสนกิจของชาวบ้านใกล้เคียง และเป็นทีประดิษฐานของ “พ่อท่าน” พระพุทธรูปเก่าแก่ที่อยู่มาตั้งแต่ยังปั้นวัดร้าง ไอ้ไข่วัดเจดีย์ หรือ ตาไข่วัดเจดีย์ คือรูปไม้แกะสลักของเด็กชายอายุประมาณ 9 -10 ขวบ ตั้งอยู่ในศาลาในวัดเจดีย์เชื่อกันว่าเป็นวิญญานศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตย์อยู่ ณ วัดแห่งนี้เป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านตั้งแต่ในละแวกใกล้วัดไปจนถึงต่างจังหวัดในแถบภาคใต้จากศรัทธาที่เชื่อกันว่า “ขอได้ไหว้รับ” โดยเฉพาะโชคลาภ และการค้าขาย เรื่องราวของไอ้ไข่หรือตาไข่นั้น มีที่มาจากเรื่องที่ชาวบ้านแถวนั้นเคยเห็นภาพเด็กวิ่งเล่นอยู่ในบริเวณวัด เมื่อเข้าไปหาดูก็ไม่พบว่ามีเด็กมาพักอาศัยในบริเวณนั้นแต่อย่างใด เหตุการณ์เช่นนี้ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ ชาวบ้านจึงเรียกเด็กที่ปรากฏร่างนั้นว่า “เด็กวัด” ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นวิญญานที่สถิตย์อยู่ ณ วัดเจดีย์แห่งนี้ และเรียกวินญานดวงนี้ว่าไอ้ไข่ ซึ่งเป็นคำที่ชาวบ้านในภาคใต้ใช้เรียกเด็กเล็กๆ เมื่อเชื่อกันว่าไอ้ไข่คือวิญญานดวงหนึ่งแต่ไม่มีใครเคยเดือดร้อนเพราะวิญญานดวงนี้ นอกจากการปรากฏร่างให้เห็นก็อาจจะมีการล้อเล่นกับผู้ที่มาค้างแรมในวัดไอ้ไข่ จึงเป็นที่รักของชาวบ้าน ใครมีเรื่องเดือดร้อน วัว ควาย หมู ข้าวของสูญหาย ก็มาจุดธูปบนบานขอให้ช่วยกันหา ซึ่งก็มักจะประสบผลเสมอมา ตำนานไอ้ไข่มีหลายเรื่องด้วยกัน บ้างก็ว่าไอ้ไข่คือวิญญานเด็กที่ติดตามหลวงพ่อทวดเมื่อหลวงพ่อดูดวงคัมภีร์ถึงวัดร้างแห่งนี้ และรับรู้ด้วยญาณของท่านว่าที่นี่มีทรัพย์สินโบราณฝังอยู่ จึงให้วิญญานดวงนี้เฝ้าดูแลปกป้องรักษาทรัพย์สินของแผ่นดิน อยู่ที่วัดแห่งนี้ตั้งแต่นั้นมา ในขณะที่บางตำนานก็ว่า ไอ้ไข่ คือเด็กลูกชาวบ้านแถวนั้นที่เคยวิ่งเล่นอยู่ในวัดตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นวัดโบราณ ต่อมาเด็กคนนั้นประสบอุบัติเหตุตกน้ำเสียชีวิต วิญญานของเด็กน้อยคนนั้นซึ่งผูกพันอยู่กับวัดก็สถิตย์ที่วัดแห่งนี้ตลอดมา

เมื่อปี พ.ศ. 2526 พ่อท่านเทิ้ม เจ้าอาวาสวัดเจดีย์ในขณะนั้นได้จัดสร้างเหรียญบูชาไอ้ไข่ เป็นรุ่นแรก พร้อมกับพัฒนาวัดเรื่อยมา ในเวลานั้นพื้นที่แถบนี้ยังมีความเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ได้มีกองร้อยทหารพรานมาตั้งฐานปฏิบัติการชั่วคราวอยู่ที่วัดเจดีย์ คั้นแรกที่มาพักทหารทั้งกองแทบไม่ได้หลับได้นอน เพราะมีเด็กเที่ยวมาหยอกเล่น ดึงแขนดึงขา โดนปืนตีศีรษะบ้าง ล้มราวปืนบ้าง เป็นที่วุ่นวาย รุ่งขึ้นจึงได้เอาเรื่องนี้มาเล่าให้ชาวบ้านฟัง ซึ่งชาวบ้านก็ได้บอกเล่าให้ทหารกลุ่มนั้นได้รับรู้ถึงเรื่องราวของไอ้ไข่ และบอกให้ทหารกลุ่มนี้บอกกล่าวแก่ดวงวิญญานไอ้ไข่ และเมื่อทำอาหารรับประทานให้แบ่งอาหารตั้งเป็นเครื่องเซ่นให้กับไอ้ไข่ด้วย เมื่อทำดังนี้คืนต่อมาทุกอย่างก็สงบ ไม่มีเหตุการณ์รบกวนใดๆ เมื่อทหารพรานเอาเรื่องนี้มาเล่าให้คนภายนอกรู้ ชื่อเสียงของไอ้ไข่ก็รู้จักกันมากขึ้น จากการทำไอ้ไข่ เป็นที่นับถือมายาวนาน จึงมีผู้คิดว่าคนรุ่นหลังล้วนมีวัยน้อยกว่าไอ้ไข่ทั้งสิ้น จึงไม่ควรเรียก “ไอ้ไข่” ซึ่งอาจจะเป็นการลบหลู่ ควรเรียกใหม่ “ตาไข่” ซึ่งจะเป็นการเรียกที่ให้การนับถือมากกว่า แต่ด้วยความที่ทุกคนคุ้นเคยกับคำเรียกขานว่า

ไอโซ และภาพที่ทุกคนเห็นชินตาคือภาพของเด็กคนหนึ่ง คนส่วนใหญ่ก็ยังเรียกไอโซอยู่เช่นเดิม ในวัดเจดีย์ เต็มไปด้วยสิ่งของที่ผู้เลื่อมใสศรัทธาเอามาแก่บน เช่นรูปไก่ชน ชุดทหาร หนังสือดี ของเล่นต่างๆ เป็นต้น ส่วนบริเวณที่ให้จุดประทัดก็มีเศษประทัดกองสูงเป็นเนินเขาย่อมๆ บ่งบอกถึงแรงศรัทธาที่มีต่อไอโซ และแสดงถึงผลสัมฤทธิ์จากผู้ที่มาขอแล้วได้รับจากไอโซ ทุกวันผู้คนต่างหลั่งไหลไปขอพรจากไอโซ เราจะไม่ได้ยินเสียงโฆษณาชักชวนให้ทำบุญ ทุกคนที่มาเพราะความเลื่อมใสอย่างแท้จริง ทุกวันเสียงประทัดดังจะขึ้นตลอดเวลา ส่วนในวันอังคารและวันเสาร์ก็จะมีกลองยาวแก่บนมาแสดงให้ไอโซดูวันหนึ่งปั่นสิบบอกกันทีเดียว วันนี้อวัดเจดีย์เจริญรุดหน้าไปมาก อุโบสถขนาดใหญ่ที่กำลังก่อสร้างคืบหน้าไปอย่างรวดเร็ว ปัจจัยต่างๆจากศรัทธาของผู้คนมีต่อไอโซหลังไหลเข้ามายังวัดเจดีย์แห่งนี้ ทั้งยังแผ่ไปยังชาวบ้านที่อยู่รอบวัด ได้มีรายได้จากการจำหน่ายเครื่องบูชาไอโซ วิทยาลัยเด็กลดน้อยดวงนี้เป็นที่พึ่งทางใจของทุกคนที่เลื่อมใส บารมีของเด็กน้อยที่เรียกว่าเป็นเด็กวัด ได้รวบรวมศรัทธาจากมวลชน สร้างวัดเจดีย์แห่งนี้ขึ้นมาใหม่ เป็นวัดเจดีย์ที่สวยงาม มั่นคง ดำรงพระพุทธศาสนาสืบไป (<https://sites.google.com/a/svc.ac.th/wad-chediy-xi-khi/history>)

บทสรุป

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นตัวอย่างแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นที่ชุมชนสร้างขึ้นมากับวิถีชีวิตความเป็นอยู่จนพัฒนามาเป็นงานประเพณีดอกจูดบานจัดขึ้นทุกปี นอกจากเป็นงานประจำปีสร้างความบันเทิงรื่นเริงใจให้ชุมชนแล้วยังเป็นการสร้างแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ชาวบ้านในท้องถิ่นมีรายได้จากกิจกรรมการจัดงานที่สืบเนื่องติดต่อกันมานานนับสิบปีในอนาคตหากชุมชนรู้จักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีนี้ให้มีการสืบทอด และพัฒนาต่อไปก็จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการต่อยอดการพัฒนาออกไปเรื่อยๆ แล้วจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและคนรุ่นหลัง และอีกตัวอย่างหนึ่งเป็นความโดดเด่นของชุมชนในเชิงประวัติศาสตร์ ความมีชื่อเสียงโด่งดังของ “ไอโซ” สร้างกระแสมหาชนเดินทางไปเคารพสักการะไอโซแห่งวัดเจดีย์ อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดก้าวกระโดดขึ้นมาท่ามกลางภาวะโรคระบาด โควิด-19 ที่กำลังอยู่ทั่วโลกในปัจจุบันก็ไม่อาจมายับยั้งกระแสศรัทธาของมหาชน คนไทยได้ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่องทั่วทุกภาค ก่อนนี้กระแสศรัทธาองค์จตุคาม รามเทพ แห่งเมืองนครศรีธรรมราชได้ส่งผลทางเศรษฐกิจให้ประเทศไทย ทำให้การกระจายรายได้จากบรรดาประชาชนเกิดความเชื่อความศรัทธาเช่นนี้มาอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกันภาคอื่นๆของประเทศไทยก็ตกอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ยากที่จะอธิบายในทางวิทยาศาสตร์ได้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมเช่นนี้หากทำให้สังคมได้รับประโยชน์ก็ควรที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้มีกิจกรรมดำเนินไปแต่โดยดี ถ้าเราหันมาให้ความสำคัญกับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาตนเองทำเป็นศูนย์เรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งสำคัญคือคนในชุมชนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีที่ต้องส่งเสริมและสืบสานให้มั่นคงเจริญรุ่งเรืองต่อไปในภายภาคหน้า

เอกสารอ้างอิง

สีบพงศ์ สุขสม (2560) ระบบเศรษฐกิจชุมชนกับความสมดุลของป่าพรุ งานวิจัยลุ่มน้ำปากพนังเพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพป่าพรุ และป่าเขตร้อน

บรรเลง อินทร์จันทร์ (2558) นวัตกรรมสังคมอันเนื่องมาจากพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง นครศรีธรรมราช ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กรุงเทพฯ

อุบลวรรณ แป้นด้วง (2559) สัมภาษณ์ นางอุบลวรรณ แป้นด้วง ประธานกลุ่มสตรีสหกรณ์ศุภนิมิตอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

<https://sites.google.com/a/svc.ac.th/wad-cediy-xi-khi/history> สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2563

www.cha-aut.com สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2560

www.google.co.th/search งานดอกจูดบาน สืบค้น 1 กรกฎาคม 2560

การศึกษาทฤษฎีสมคบคิด

Studying Of Conspiracy Theories

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช มุงเมือง

บทคัดย่อ

ทฤษฎีสมคบคิดมีมากมายทั้งในวาทกรรมทางสังคมและการเมือง แต่การวิจัยที่ค้นคว้าสาเหตุและผลที่ตามมาได้พัฒนาขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมาเท่านั้น มีความจำเป็นที่นักวิชาการจะเข้าใจทฤษฎีสมคบคิดให้ดีขึ้น ในบทความนี้มีวัตถุประสงค์จะนำเสนอการศึกษาเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิด โดยเริ่มจากคำจำกัดความ การวัด เหตุใดผู้คนจึงยอมรับทฤษฎีสมคบคิด ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยทฤษฎีสมคบคิด ข้อเสนอที่สำคัญคือ ทฤษฎีสมคบคิด หมายถึง ชุดของเรื่องเล่า บทความที่สร้างขึ้นมาจากความคิดของคน หรือกลุ่มคน โดยนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์ซ่อนเร้นอื่น ๆ เพื่อให้ประโยชน์หรือให้โทษต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งใดหรืออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจทฤษฎีสมคบคิด การวัดความเชื่อทฤษฎีสมคบคิดนักวิชาการนิยมใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า โดยสมมุติสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมตัดสินใจเลือกตอบตามความคิดเห็นของตนเอง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้ผู้คนยอมรับทฤษฎีสมคบคิด ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางประชากรและปัจจัยทางการเมือง ซึ่งอาจใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยต่อไป ข้อเสนอแนะงานวิจัยทฤษฎีสมคบคิดในอนาคต ควรแก้ไขเกี่ยวกับระเบียบวิธีบางประการ มาตรวัดที่มีมาตรฐาน และควรตรวจสอบเครื่องมือวัดเหล่านี้แปลผลอย่างไรในลักษณะข้ามบริบททางภูมิศาสตร์ ควรใช้การวัดหลายวิธี ศึกษาปัจจัยทางบุคลิกภาพ สังคมและการเมืองที่นำไปสู่ความเชื่อทฤษฎีสมคบคิด ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นทางการเมืองและความเชื่อสมคบคิด ศึกษาการสื่อสารของทฤษฎีสมคบคิด ศึกษาแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ทางสังคมและการเมืองอย่างไร ศึกษาตัวแปรทางอุดมการณ์มีปฏิสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางสังคมและการเมืองอย่างไร และศึกษาแนวทางการแทรกแซงทฤษฎีสมคบคิดให้สำเร็จ

คำสำคัญ : การศึกษา ทฤษฎีสมคบคิด

ABSTRACT

Conspiracy theories abound in both social and political discourses. But research that researches cause and effect has only developed in the last decade. It is imperative for scholars to better understand conspiracy theories. The objective of this article is to present a comprehensive study of conspiracy theories. Starting with definition, measurement, why do people accept conspiracy theories?, and suggestions for researching the conspiracy theories. The key conclusion is that conspiracy theories refer to a series of narratives, articles created by the thoughts of a person or a group of people joining together events that have occurred, this may have other hidden purposes to benefit or harm a particular person or group, or to explain what happened, education to understand the theory of conspiracy. Measurement of belief conspiracy theories, scholars used questionnaires, estimation scale by assuming

situations for participants to choose to answer based on their opinions. The factors that cause people to accept conspiracy theories are psychological factors, demographic and political factors which may be used as a variable in further research. Future conspiracy theory research suggestions, should fix some methodological, standardized gauges and how should these measuring instruments interpret their results across geographic contexts, several methods of measurement should be used, study of personality factors society and politics leading to belief conspiracy theories, studying the relationship between political confidence and conspiracy, study the communication of conspiracy theories, studying how trends will have a major impact on social and political outcomes, studying how ideological variables interact with other variables affecting social and political behavior, and study methods for successful intervention in conspiracy theories.

Keywords : Studying, Conspiracy theories

บทนำ

ทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy theory) เป็นกระแสความเชื่อที่กำลังมาแรงในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทำให้ผู้คนหันมาตัดสินข่าวสารที่ได้รับฟังหลายเรื่องว่าเป็น "ข่าวปลอม" กันมากขึ้น ดังเช่นที่หลายคนคงเคยได้ยินมาว่า แท้ที่จริงแล้วสหรัฐฯ คือผู้จัดฉากก่อเหตุวินาศกรรม 11 กันยายน (9/11) ขึ้นเสียเอง หรือการที่นาซาส่งมนุษย์อวกาศไปเหยียบดวงจันทร์ ก็เป็นเพียงภาพยนตร์ที่ถ่ายทำขึ้นหลอกหลวงชาวโลกเท่านั้น แม้ทฤษฎีสมคบคิดเหล่านี้จะมีหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อมูลอยู่น้อยมาก แต่คนจำนวนไม่น้อยก็พร้อมจะปักใจเชื่อโดยไม่สงสัยหรือตั้งคำถามแม้สักนิด ซึ่งในหลายกรณีก็สร้างความเสียหายขึ้นในวงกว้างอย่างคาดไม่ถึง เช่นการที่นักการเมืองผู้วางนโยบายระดับประเทศไม่เชื่อว่าภาวะโลกร้อนเป็นเรื่องจริง หรือการที่เกิดโรคหัดระบาดหนักในหมู่เด็กชาวยุโรป เพราะพ่อแม่ไม่ยอมให้ลูกรับการฉีดวัคซีนที่ตนเชื่อว่าเป็นแผนการทดลองควบคุมประชากรของรัฐบาล (บีบีซีไทย, 2561)

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยก็มีการกล่าวถึงทฤษฎีสมคบคิดอยู่บ่อยครั้ง ทั้งปัญหาของเศรษฐกิจ ศาสนา สังคมและการเมือง อาทิ ข่าวหรือเรื่องราวที่สื่อต่างๆ นำเสนอมาเป็นเวลายาวนาน กรณีครูและตำรวจใครคือเจ้าของลอตเตอรี่ของรัฐบาลที่เป็นตัวจริง พระธัมมชโยอดีตเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย ยังคงอยู่ในประเทศหรือไปอยู่ที่อื่นแล้ว อดีตนายกรัฐมนตรีนายหญิงคนแรก นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้หลบหนีออกนอกประเทศเป็นขบวนการสมคบคิดใช่หรือไม่ (เฉลิมพล พลมุข, 2561) หรือแม้กระทั่งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวว่า “เดี๋ยวจะหาว่าผมไปถ่วงเวลา เป็นทฤษฎีสมคบคิด มันไม่ใช่ คิดกันไปเอง ผมไม่ต้องการลากยาวอะไรทั้งสิ้น...” (ข่าวสด 28 มีนาคม 2561, อ้างถึงใน เฉลิมพล พลมุข, 2561) เมื่อไม่นานมานี้มีการกล่าวถึงทฤษฎีสมคบคิดในการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีคดีนายวรยุทธ อยู่วิทยา หรือ บอส ขัรบถชนตำรวจเสียชีวิต นายวิชา มหาคุณ ประธานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงและกฎหมาย แฉลงข่าวสรุปผลการตรวจสอบว่า แฉลงรายงานตอนหนึ่งว่า “คณะกรรมการมีความเห็นตรงกันว่า คดีนี้เป็นการทำสำนวนอันเป็นการ "สมยอมไม่สุจริต" โดยเป็นการร่วมมือกันตามทฤษฎีสมคบคิด ทำให้สำนวนเสียหายตั้งแต่ต้น จึงเห็นว่าควรให้มีการสอบสวนใหม่ โดยเริ่มนับหนึ่งใหม่ แต่คดีนี้บางข้อหาหมดอายุความไปแล้ว” (ไทยพีบีเอส, 2563)

ส่วนทฤษฎีสมคบคิดซึ่งกำลังโด่งดังและเป็นที่ถูกกล่าวขวัญถึงในโลกยุคปัจจุบันก็คือ QAnon นอกจากจะหยิบชื่อตัวละคร Q จากวรรณกรรม James Bond มาใช้แล้ว Q คือ “แอกหลุม” บัญชีหนึ่ง ซึ่งในโลกออนไลน์อ้างกันว่าเขาหรือเธอเป็นเจ้าของหน้าที่ระดับสูงในรัฐบาลสหรัฐฯ ที่จะรู้การเคลื่อนไหว ตารางเวลา และกระบวนการทำงานของข้าราชการอเมริกันทั้งหมด โดย Q เริ่มโพสต์เว็บไซต์ 4Chan เมื่อราว 3-4 ปีก่อน ในตอนนั้น Q ทำนายว่า Hillary Clinton คู่ชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ของ Trump จะถูกจับและจะเกิดการจลาจลไปทั่ว ซึ่งในท้ายที่สุดคำทำนายของ Q ก็ไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด ล่าสุด Q ออกมาโพสต์ข้อความอีกครั้งว่า Donald Trump กำลังทำสงครามลับกับกลุ่มสมาชิกพรรค Democrat ที่ค้าประเวณีเด็กจากใต้ถุนร้านพิซซ่าแห่งหนึ่งในกรุงวอชิงตัน ทำให้ปริมาณผู้ติดตาม QAnon เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยใน Facebook เพิ่มขึ้นมากถึง 800% ส่วนที่ Twitter เพิ่มขึ้น 85% (จักรกฤษ ศิริริน, 2563) เมื่อดูจากโซเชียลมีเดียก็ดูเหมือนจะมีคนหลายแสนรายหลงเชื่อในทฤษฎีสมคบคิดสุดพิสดารของ QAnon ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคม จึงมีความเป็นไปได้ว่าจะมีสาวก QAnon หรือผู้ที่มีความเชื่อเรื่องทฤษฎีสมคบคิดได้เข้าไปนั่งบริหารประเทศอยู่ในสภาองเกรสในสมัยหน้า (ปีบีซีนิวส์ไทย, 2563)

การใช้ทฤษฎีสมคบคิดมาเป็นฐานในการสร้างคำอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและการเมือง จึงไม่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ แต่ในปัจจุบันแพร่หลายในรูปแบบฟอร์เวิร์ดเมล (Forward Mail) หรือจดหมายลูกโซ่ ผ่านในเว็บไซต์ส่วนบุคคล และบล็อกต่างๆ ทั้งนี้อาจมีวัตถุประสงค์ซ่อนเร้นแอบแฝง เพื่อให้เกิดประโยชน์ หรือให้โทษแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้ หรืออาจทำไปเพื่ออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2563) แต่นักวิชาการหลายคนพยายามหาคำตอบว่า เหตุใดผู้คนจำนวนมากจึงเชื่อถือในทฤษฎีสมคบคิด ไม่เว้นแม้แต่คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาหรือแม้แต่นักวิทยาศาสตร์บางกลุ่มที่น่าจะมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลด้วยซ้ำ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าทฤษฎีสมคบคิดมีมากมายทั้งในวาทกรรมทางสังคมและการเมือง แต่การวิจัยที่ค้นคว้าสาเหตุและผลที่ตามมาได้พัฒนาขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมาเท่านั้น มีความจำเป็นที่นักวิชาการจะทำการวิจัยเพื่อเข้าใจทฤษฎีสมคบคิดได้ดีขึ้น (Douglas et al., 2019) ในบทความนี้มีวัตถุประสงค์จะนำเสนอการศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิด โดยเริ่มจากคำจำกัดความ การวัดความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิด เหตุใดผู้คนจึงยอมรับทฤษฎีสมคบคิด ข้อเสนอแนะสำหรับทิศทางการวิจัยในอนาคต

คำจำกัดความ

ทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy theory) คือ เรื่องเล่า บทความที่สร้างขึ้นมาจากความคิดของคน หรือกลุ่มคน โดยนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์ซ่อนเร้นอื่น ๆ เพื่อให้ประโยชน์/ให้โทษต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งใด หรืออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลักษณะของทฤษฎีสมคบคิดโดยทั่วไปมีข้อเท็จจริงประกอบอยู่เพียงเล็กน้อย หรือส่วนหนึ่ง เพียงเพื่อเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือว่ามีหลักฐานสนับสนุนที่ดูเหมือนเกี่ยวข้องกันเท่านั้น อาจมีเหตุผลสนับสนุนจากความเชื่อส่วนบุคคล ความเชื่อเกี่ยวกับทางศาสนา การเมือง หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างไป เรื่องเหล่านี้นักวิชาการจะไม่ใช้อ้างอิง ผู้อ่านควรใช้วิจารณญาณก่อนที่จะเชื่อเรื่องนั้น ๆ สหรัฐมีหน่วยงานที่ดูแลและกลั่นกรองเรื่องเหล่านี้โดยเฉพาะ เดิมพบได้ในคอลัมน์เล็ก ๆ ของหนังสือพิมพ์ประเภทแท็บลอยด์ในต่างประเทศ ปัจจุบันพบได้มากในฟอร์เวิร์ดเมล เว็บไซต์ส่วนบุคคล และบล็อกต่าง ๆ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2563)

ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร (2563) อธิบายว่า ทฤษฎีสมคบคิดเกิดจากการนำเหตุการณ์ เรื่องเล่า บทวิเคราะห์ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาปะติดปะต่อเข้าด้วยกันจนเป็นเรื่องเป็นราว ทั้งที่มีข้อเท็จจริงบางประการประกอบอยู่เพียงเล็กน้อย เพื่อเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือ หลายครั้งมีการใช้หลักฐานสนับสนุนที่ดูเหมือนกันเท่านั้น หรือในบางกรณีก็ อาจมีเหตุผลสนับสนุนจากความเชื่อส่วนบุคคล ความเชื่อเกี่ยวกับทางศาสนา การเมือง หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างไป

ชาญชัย คุ่มปัญญา (2563) กล่าวว่า สิ่งที่เราเรียกว่า “ทฤษฎีสมคบคิด” มีลักษณะเป็นการรวมหัวของ 2 คนขึ้นไป สร้างเรื่อง โฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) หรือประโคมข่าวปลอมต่อเนื่อง ปะติดปะต่อเหตุการณ์จริงกับเท็จเข้าด้วยกัน ทำให้มีความต่อเนื่องเสมือนจริง (บางเรื่องย้อนหลังนับร้อยปี) แล้วตีความตามที่ต้องการ (เป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริง)

Merriam webster (2020) ให้ความหมายของทฤษฎีสมคบคิดว่า ทฤษฎีที่อธิบายเหตุการณ์หรือชุดของสถานการณ์อันเป็นผลมาจากการวางแผนลับโดยผู้สมรู้ร่วมคิดที่มีอำนาจ

Douglas et al. (2019) อธิบายว่า เนื่องจากมีข้อโต้แย้งมากมายเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิด อันดับแรกระบุว่า "การสมคบคิด" เป็นแผนลับของนักแสดงที่มีอำนาจสองคนขึ้นไป โดยทั่วไปแล้วแผนการสมคบคิดจะพยายามแย่งชิงอำนาจทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ การละเมิดสิทธิละเมิดสิทธิ จัดตั้งข้อตกลงระงับความลับที่สำคัญหรือเปลี่ยนแปลงสถาบันที่เป็นรากฐาน คำจำกัดความนี้เป็นการสมคบคิดทางอาญา แผนการต่างๆ เช่น เรื่องอื้อฉาว Watergate เกิดขึ้น แต่เนื่องจากความยากลำบากในการดำเนินการตามแผนและการรักษาคนเงี้ยบมักจะมีกลิ่นเหม็นเมื่อการสมคบคิดล้มเหลวหรือถูกเปิดเผย ผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมจะถือว่าพวกเขาเป็นเกิดขึ้นจริง “ทฤษฎีสมคบคิด” คือความพยายามที่จะอธิบายสาเหตุสุดท้ายของสิ่งสำคัญและเหตุการณ์ และสถานการณ์ทางการเมือง โดยอ้างแผนการลับโดยผู้ที่มีอำนาจสองคนขึ้นไป ในขณะที่มักจะคิดว่าเป็นการพูดถึงรัฐบาลทฤษฎีสมคบคิดสามารถกล่าวหา กลุ่มใดก็ได้ที่ถูกมองว่าเป็นมีพลังและร้ายกาจ ทฤษฎีสมคบคิดเกี่ยวกับการโจมตีด้วยความหวาดกลัว 9/11 กล่าวหาว่า โฆษณกบฏมีการรับใช้รัฐบาลซาอุดีอาระเบีย บริษัทต่างๆ อุตสาหกรรมการเงินและชาวยิว การกบฏ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กล่าวโทษนักวิทยาศาสตร์ คอมมิวนิสต์ ยูเอ็น เดโมแครต รัฐบาลและอุตสาหกรรมน้ำมันอื่น ๆ ในขณะที่การสมคบคิดหมายถึงห่วงโซ่สาเหตุที่แท้จริงของเหตุการณ์ ทฤษฎีสมคบคิด หมายถึงข้อกล่าวหาการสมรู้ร่วมคิดที่อาจเป็นจริงหรือไม่ก็ได้ อีกคำหนึ่งคือ "ความเชื่อสมคบคิด" หมายถึงความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิดเฉพาะหรือชุดของทฤษฎีสมคบคิด ตัวอย่างเช่น ประมาณ 60% ของชาวอเมริกันเชื่อว่า CIA สังหารประธานาธิบดีจอห์นเอฟเคนเนดี และในการลงประชามติการเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปปี 2559 ในสหราชอาณาจักรประมาณ 46% ของผู้ที่ตั้งใจลงคะแนน "ออก" เชื่อว่าการลงคะแนนจะเป็นไปอย่างเข้มงวด การศึกษาทางสังคมศาสตร์จำนวนมากเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิดมุ่งเน้นไปที่ความเชื่อเกี่ยวกับการลอบสังหารประธานาธิบดีจอห์นเอฟเคนเนดี การตายของไดอาน่า เจ้าหญิงแห่งเวลส์ กรณี 9/11 ทฤษฎี “Truther” ทฤษฎีสมคบคิด "chemtrail" และทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองของ Barack Obama นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ใช้อ้างถึงแนวคิดนี้ ได้แก่ การจู่โจมสมคบคิด แนวคิดสมคบคิด อุดมการณ์สมคบคิด ความคิดสมคบคิด และสมคบคิดโลกทัศน์

กล่าวโดยสรุปแล้ว ทฤษฎีสมคบคิด หมายถึง ชุดของเรื่องเล่า บทความที่สร้างขึ้นมาจากความคิดของคนหรือกลุ่มคน โดยนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์ซ่อนเร้นอื่น ๆ เพื่อให้ประโยชน์หรือให้โทษต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งใดหรืออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

การวัดความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิด

เพื่อวัดความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิด นักวิชาการและหน่วยจัดทำโพลล์มักจะถามผู้ตอบผ่านการสำรวจ หากพวกเขาเชื่อในทฤษฎีสมคบคิดโดยเฉพาะ เช่น กรณี 9/11 กรณีการลอบสังหารของ JFK หรือกรณีการสิ้นพระชนม์ของ เจ้าหญิงไดอาน่า ตัวอย่างเช่นรายการหนึ่งจากความเชื่อในการวัดมาตราส่วนของในทฤษฎีสมคบคิดของเจ้าหญิงไดอาน่าคือ “มีการรณรงค์อย่างเป็นทางการโดย MI6 เพื่อลอบสังหารเจ้าหญิงไดอาน่าได้รับการอนุมัติจากองค์ประกอบของ สถานประกอบการ” โดยผู้เข้าร่วมตอบคำถามเกี่ยวกับสเกลจาก 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึง 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) นักวิชาการบางคนสร้างเครื่องมือวัดโดยใช้หลาย ๆ คำถามเกี่ยวกับความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิดต่างๆ เช่นที่กล่าวไว้ข้างต้น เพื่อสร้างความเชื่อโดยรวมในทฤษฎีสมคบคิด เพื่อแก้ไขปัญหาคำถามที่ต้องตามช่วงเวลาและบริบททางวัฒนธรรม

วิธีการวัดผลที่มีลักษณะที่ดี ตัวอย่างเช่น การสำรวจรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวแทนให้มีขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีการใช้งานที่มีประสิทธิภาพและไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในการติดต่อกับผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเวลานาน อีกทั้งยังมีราคาไม่แพงนัก ในทางกลับกันการบันทึกวาทกรรมหลีกเลี่ยงปัญหาที่การสำรวจพบในบางครั้งการรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อที่ไม่ได้คิดเกี่ยวกับก่อนการสำรวจและจึงเป็นสิ่งที่ไม่สนใจ การบันทึกวาทกรรมยังให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเกี่ยวกับเนื้อหาของความเชื่อสมคบคิดของผู้ตอบแบบสอบถาม และความสัมพันธ์เหล่านี้เกี่ยวข้องกับเรื่องประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสำรวจอย่างไร ไม่ว่าจะวิจัยจะเลือกวิธีใดโดยทั่วไปแล้วจุดมุ่งหมายคือเพื่อวัดขอบเขตที่ผู้คนยอมรับทฤษฎีสมคบคิด (Douglas, et al., 2019)

ในการวัดความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิดของ Van Prooijen (2016) ในการศึกษาเรื่อง “เหตุใดการศึกษาจึงทำนายความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิดลดลง (why education predicts decreased belief in conspiracy theories) ผู้เข้าร่วมจะได้รับข้อความ 20 ข้อที่สะท้อนถึงทฤษฎีสมคบคิดทั่วไปและพวกเขาจะระบุว่าพวกเขาเห็นด้วยกับแต่ละคำถามลงใน 7 ระดับ (1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 7 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ตัวอย่างรายการคำถาม เช่น “มีแหล่งพลังงานฟิสิกส์มานานแล้ว แต่อุตสาหกรรมน้ำมันพยายามเก็บเรื่องนี้ไว้เป็นความลับ” “ผู้คนไม่เคยลงจอดบนดวงจันทร์จริงๆ ทุกอย่างถูกบันทึกไว้ในสตูดิโอทีวี” และ “ราชวงศ์อังกฤษอยู่เบื้องหลังการฆาตกรรมเจ้าหญิงไดอาน่า”

ตัวอย่างคำถามใน “แบบสอบถามความคิดสมคบคิด” ไชโครเมตริก 5 รายการ (5-item psychometric instrument “conspiracy mentality questionnaire” – the CMQ) ที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “การวัดความแตกต่างระหว่างบุคคลในความเชื่อทั่วไปในทฤษฎีสมคบคิดข้ามวัฒนธรรม: แบบสอบถามสมคบคิด (measuring individual differences in generic beliefs in conspiracy theories across cultures: conspiracy mentality questionnaire)” โดย Bruder, M., Peter Haffke, P., Neave, N., Nouripanah, N. & Roland Imhoff, R. (2013)

1. ฉันคิดว่ามีหลายสิ่งที่สำคัญมากเกิดขึ้นในโลกนี้ ซึ่งประชาชนไม่เคยได้รับแจ้ง
2. ฉันคิดว่าโดยปกติแล้วนักการเมืองจะไม่บอกเราถึงแรงจูงใจที่แท้จริงสำหรับการตัดสินใจของพวกเขา
3. ฉันคิดว่าหน่วยงานของรัฐเฝ้าติดตามดูความเคลื่อนไหวของประชาชนทุกคนอย่างใกล้ชิด
4. ฉันคิดว่าเหตุการณ์ที่ดูเผินๆ เหมือนจะไม่มีอะไรเชื่อมต่อ มักเป็นผลมาจากกิจกรรมลับ
5. ฉันคิดว่ามีองค์กรลับที่ยิ่งใหญ่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการวัดความเชื่อทฤษฎีสมคบคิดนักวิชาการนิยมใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า โดยสมมติสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมตัดสินใจเลือกตอบตามความคิดเห็นของตนเอง

เหตุใดผู้คนจึงยอมรับทฤษฎีสมคบคิด

ธเนตร รัตนกุล (2562) แสดงความคิดเห็นไว้ว่า งานศึกษาทางจิตวิทยาชิ้นใหม่ๆ ทำให้เราเข้าใจกระบวนการความเชื่อได้น่าสนใจยิ่งขึ้น ในวารสาร applied cognitive psychology พบว่า คนที่เชื่อทฤษฎีสมคบคิดล้วนมีองค์ประกอบคล้ายๆ กัน คือ โดยธรรมชาติพวกเขาไม่สามารถควบคุมชีวิตของตัวเองได้ รู้สึกว่าสภาพแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมล้วนเป็นภัย ขาดความมั่นคงในการทำภารกิจให้ลุล่วงในแต่ละวัน สูญเสียความเชื่อมั่นต่อตัวเอง จึงไม่แปลกที่ทฤษฎีสมคบคิดล้นก่อดำขึ้นจากช่วงเวลาที่เต็มไปด้วยความกลัวและความไม่แน่นอนในสังคม เช่น ช่วงก้าวผ่านการปกครอง หลังจากเหตุก่อการร้าย เกิดวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ มีการแพร่ระบาดของโรค หรือภัยธรรมชาติที่มียอดคนตายมากๆ เพราะมนุษย์รู้สึกสูญเสียการควบคุม และต้องการคำตอบจากปรากฏการณ์เหล่านี้ แต่เมื่อไม่มีใครให้เหตุผลได้ดีพอ ทฤษฎีเหล่านี้จึงดูฟังขึ้นมากกว่า นักจิตวิทยา Jan-Willem van Prooijen กล่าวว่า “การใช้ความรู้สึกในการเชื่อมโยงแต่ละจุดเข้าด้วยกัน โดยไม่จำเป็นต้องอิงกับความเป็นจริงนั้นทำให้ผู้คนนิยม” ความวิตกกังวลทำให้มนุษย์มองเห็นรูปแบบที่ไม่เคยมีอยู่จริง และพยายามหาคำอธิบายโดยใช้หลักฐานที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย หรือสร้างหลักฐานใหม่ขึ้นมาปลอมๆ เพื่อให้เชื่อมโยงแต่ละจุดเข้าด้วยกัน เพื่อให้ตัวเองมีความสบายใจว่าเหตุการณ์ทางสังคมนั้น ตัวเองสามารถอธิบายมันได้ แม้จะไม่มีเค้าความจริงเลยก็ตาม

Douglas, et al. (2019) กล่าวว่า งานวิจัยที่เพิ่มมากขึ้นได้กล่าวถึงลักษณะทางจิตวิทยาของผู้ที่มีแนวโน้มที่จะเชื่อทฤษฎีสมคบคิด (นักทฤษฎีสมคบคิด) และงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะบุคลิกภาพหรือความสัมพันธ์เชิงทัศนคติ ดังนั้นนักทฤษฎีสมคบคิดจึงมีรายงานว่า การแสดงความไม่ไว้วางใจหรือหวาดระแวง แนวโน้มโรคจิตเภท ความรู้สึกไร้อำนาจ ความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ การถากถางทางการเมือง จินตนาการที่กระตือรือร้นและการต่อต้านอำนาจโดยทั่วไป เขาและคณะ ได้รวบรวมปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้ผู้คนเชื่อทฤษฎีสมคบคิดจากผลการศึกษาของคนอื่นๆ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้ผู้คนเชื่อทฤษฎีสมคบคิด

ปัจจัย	ข้อค้นพบ
1. ปัจจัยทางจิตวิทยา (psychological factors)	-พวกเขาสัญญาว่าจะตอบสนองแรงจูงใจทางจิตวิทยาสังคมที่สำคัญ ซึ่งสามารถบ่งบอกลักษณะได้ในฐานะที่เป็นญาณวิทยา (epistemic) (เช่น ความปรารถนาที่จะเข้าใจ ความถูกต้องและความแน่นอนเชิงอัตวิสัย) อัตถิภาวนิยม (existential) (เช่น ความปรารถนาในการควบคุมและความปลอดภัย) และสังคม (social) (เช่น ความปรารถนาที่จะรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของตนเองหรือกลุ่ม) สังเกตว่าผู้คนไม่จำเป็นต้องตระหนักถึงแรงจูงใจเหล่านี้
1.1 แรงจูงใจทางญาณวิทยา (epistemic motives)	-ความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิดนั้นแข็งแกร่งกว่าภายใต้เงื่อนไขของความไม่แน่นอน และผู้คนรับรู้รูปแบบการสุ่ม -ความเชื่อเรื่องการสมคบคิดก็แข็งแกร่งขึ้นในหมู่คนที่แสวงหารูปแบบอย่างสม่ำเสมอ ความหมายในสภาพแวดล้อมของพวกเขา -แข็งแกร่งขึ้นโดยเฉพาะเมื่อมีเหตุการณ์ขนาดใหญ่หรือมีนัยสำคัญ และเมื่อมีขนาดเล็ก คำอธิบายจึงไม่น่าพอใจ -ผู้ที่ประเมินความสามารถสูงเกินไปในการเข้าใจสาเหตุที่ซับซ้อนปรากฏการณ์นี้มีแนวโน้มที่จะเกิดความเชื่อในการสมคบคิด

1.2 แรงจูงใจอัตถิภาวะ (existential motives)	<ul style="list-style-type: none"> -ผู้คนอาจหันไปใช้ทฤษฎีสมคบคิดเมื่อความต้องการที่มีอยู่จริงถูกคุกคาม -ความเชื่อสมคบคิดสัมพันธ์กับความรู้สึกไร้อำนาจ ความวิตกกังวล รูปแบบการยึดติดแบบวิตกกังวล และความวิตกกังวลที่มีอยู่ -ความรู้สึกต่ำในการควบคุมในมิติทางสังคมการเมือง -ความเชื่อสมคบคิดมีความสัมพันธ์กับความแปลกแยกจากระบบการเมืองและความผิดปกติ ความรู้สึกไม่สงบส่วนตัวและขาดความเข้าใจโลกโซเชียล -ความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิดยังเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ว่า สภาพเศรษฐกิจแย่ง -ทำให้ผู้คนเผชิญกับปัญหาเฉพาะได้ทำให้พวกเขาได้ความรู้สึกเชิงจิตวิทยาที่พวกเขาสูญเสียไป
1.3 แรงจูงใจทางสังคม (social motives)	<ul style="list-style-type: none"> -ความจำเป็นที่จะต้องรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของตนเองและทฤษฎีสมคบคิดอาจช่วยผู้คนในการรักษาภาพลักษณ์เชิงบวก -ทฤษฎีสมคบคิดมีความเกี่ยวข้องด้วยการหลงตัวเอง -ช่วยให้ผู้คนรู้สึกว่าตนมีข้อมูลสำคัญที่หายากและมีอยู่ในครอบครอง ไม่มีคนทำให้พวกเขา รู้สึกพิเศษและเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเอง -ผู้คนมีความต้องการอย่างมากที่จะรู้สึกดีกับกลุ่มที่พวกเขาเป็นสมาชิกเช่นกัน สัญชาติ พรรคการเมืองและกลุ่มศาสนา ความเชื่อมั่นที่ผู้อื่นสมคบคิด -กลุ่มหนึ่งมีแนวโน้มที่จะปรากฏตัวขึ้นเมื่อกลุ่มคิดว่าตัวเองต่ำต้อยด้วยโอกาส ถูกคุกคาม หรืออยู่ภายใต้การคุกคาม
2. ปัจจัยด้านประชากร (demographic factors)	<ul style="list-style-type: none"> -การสมคบคิดมีความสัมพันธ์กับระดับผู้ที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าและรายได้ที่ต่ำกว่า -ผู้เชื่อในการสมคบคิดที่มากขึ้นมีแนวโน้มที่จะเป็นชายโสด ไม่มีการศึกษา มีรายได้น้อย ตกงาน เป็นสมาชิกของชนกลุ่มน้อย และมีเครือข่ายทางสังคมที่อ่อนแอกว่า -ผู้ที่มีความเชื่อสมคบคิดในระดับต่ำที่สุดมีแนวโน้มที่จะทำงานมากที่สุดในอุตสาหกรรมการเงินหรือรัฐบาลหรือทหาร -ควรวิจัยทำความเข้าใจว่าสถานะของชนชั้นสูงมีผลต่อทฤษฎีสมคบคิดอย่างไร -ชนชั้นนำและมวลชนมีแนวโน้มเท่าเทียมกันที่จะเข้าร่วมในทฤษฎีสมคบคิดที่เฉพาะเจาะจง
3. ปัจจัยด้านการเมือง (political factors)	<ul style="list-style-type: none"> -ทฤษฎีสมคบคิดมักเกิดขึ้นจากเงินเดิมพันเหตุการณ์ทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเหตุการณ์เหล่านั้นกระตุ้นสภาพจิตใจที่เชื่อมโยงกับความเชื่อสมรู้ร่วมคิด เช่นความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ ความรู้สึกไร้อำนาจ ความไม่แน่นอน และคาดเดาไม่ได้ -เรื่องอื้อฉาวทางการเมืองลดความไว้วางใจรัฐบาล ซึ่งจะส่งผลให้ความเชื่อสมคบคิดในระดับสูงขึ้น -สภาพแวดล้อมของสื่อที่การสมรู้ร่วมคิดมีลักษณะเด่นชัดในการนำเสนอข่าว ในที่สุดทฤษฎีสมคบคิดสามารถมีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาแห่งความไม่แน่นอน -นักรัฐศาสตร์เพิ่งเริ่มตรวจสอบว่า ทฤษฎีสมคบคิดกลายเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันทางการเมืองอย่างไร ปัจจัยทางการเมืองอะไรที่ผลักดันให้เกิดความเชื่อเรื่องการสมคบคิด และเมื่อไรทฤษฎีสมคบคิดถูกใช้เป็นเครื่องมือที่โน้มน้าวใจทางการเมือง

ที่มา : สรุปจาก Douglas et al. (2019)

จากตารางสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้ผู้คนยอมรับทฤษฎีสมคบคิดจากการค้นพบของ Douglas และคณะ ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางประชากรและปัจจัยทางการเมือง ซึ่งอาจใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับทิศทางการวิจัยในอนาคต

Van Prooijen & Douglas (2018) ได้กล่าวในบทนำสู่ EJSP special issue เกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิดในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมจิตวิทยาเราจะอธิบายว่าขอบเขตการวิจัยที่เกิดขึ้นใหม่นี้ได้พัฒนาไปอย่างไรในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาและถกเถียงหลักการพื้นฐานสี่ประการที่แสดงลักษณะของความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิด เป็นผลสืบเนื่อง เป็นสากล อารมณ์ และสังคม กล่าวคือ

1. โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีสมคบคิดเป็นผลสืบเนื่อง (consequential) เนื่องจากมีผลกระทบอย่างแท้จริงต่อความสัมพันธ์กับสุขภาพและความปลอดภัยของผู้คน
2. พวกเขามีความเป็นสากล (universal) เนื่องจากความเชื่อในพวกเขาแพร่หลายไปตามกาลเวลาวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางสังคม
3. พวกเขามีอารมณ์ (emotional) เนื่องจากอารมณ์เชิงลบและไม่พิจารณาอย่างมีเหตุผลทำให้เกิดความเชื่อในการสมคบคิด และ
4. เป็นสังคม (social) เนื่องจากความเชื่อเรื่องการสมคบคิดมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแรงจูงใจทางจิตวิทยาที่เป็นรากฐานของความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม

การวิจัยในอนาคตและการแทรกแซงเชิงนโยบายที่เป็นไปได้ในพื้นที่การสอบถามที่เพิ่มมากขึ้นโซเชียลมีเดียและอินเทอร์เน็ตเต็มไปด้วยทฤษฎีสมคบคิด ทฤษฎีเหล่านี้มีตั้งแต่ความไม่น่าเชื่ออย่างยิ่งในแง่ของตรรกะหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (เช่นทฤษฎีสมคบคิดทางเคมี) ไปจนถึงความเป็นไปได้ในทางทฤษฎีหรือแม้กระทั่งเป็นไปได้ (เช่นข้อกล่าวหาว่าหน่วยงานบริการลับละเมิดกฎหมายความเป็นส่วนตัวเป็นประจำ) ในความเป็นจริงทฤษฎีสมคบคิดบางครั้งก็กลายเป็นความจริง (เช่น Watergate เหตุการณ์คอร์รัปชันขององค์กร) สำหรับการวิจัยในอนาคต Van Prooijen และ Douglas เสนอแนะไว้ดังนี้

1. มุ่งเน้นไปที่ผลที่ตามมาเป็นอันดับแรกในขณะที่เห็นได้ชัดว่า ความเชื่อสมคบคิดอาจมีผลกระทบที่สำคัญสำหรับผู้รับรู้และสภาพแวดล้อมทางสังคมของพวกเขา การตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับปรากฏการณ์นี้จะได้รับประโยชน์จากการทดลองที่สร้างขึ้นอย่างรอบคอบมากขึ้นซึ่งบิดเบือนของทฤษฎีสมคบคิด
2. ในขณะที่หลักฐานที่มีอยู่สนับสนุนหลักการที่ว่าความเชื่อสมคบคิดเป็นสากล การวิจัยจำเป็นต้องตรวจสอบรากวิวัฒนาการของแนวโน้มของมนุษย์ที่จะเชื่อทฤษฎีสมคบคิดอย่างตรงไปตรงมาและชัดเจนมากขึ้น ตัวอย่างเช่นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาชี้ให้เห็นว่าประชาชนในทุกวัฒนธรรมที่ถูกตรวจสอบความเชื่อทฤษฎีสมคบคิด
3. การวิจัยเกี่ยวกับรากฐานทางอารมณ์ของความเชื่อสมคบคิดถูกจำกัดไว้ที่การทดลองที่กระตุ้นให้เกิดประสบการณ์คุกคาม หรือเพื่อวัดประสบการณ์ที่คุกคามหรืออารมณ์ สนับสนุนวิธีการที่ซับซ้อนมากขึ้นเพื่อศึกษาอารมณ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนะนำวิธีการทางสรีรวิทยาเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิด
4. ในแงุ่มทางสังคมที่เกี่ยวกับความเชื่อสมคบคิด ส่วนขยายที่มีประโยชน์คือเน้นไปที่การปฏิบัติจริง ความขัดแย้งในชีวิตจริงระหว่างกลุ่มที่แข่งขันกัน ในขณะที่มีการตั้งข้อสังเกตว่าสงครามส่วนใหญ่ที่มนุษย์ต่อสู้กันนั้นมักมีลักษณะความขัดแย้งตามทฤษฎีสมคบคิดที่มากเกินไปทั้งสองฝ่าย หลักฐานสำหรับการยืนยันนี้ส่วนใหญ่มาจาก

แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้การวิจัยเชิงประจักษ์สามารถตรวจสอบทฤษฎีสมคบคิดระหว่างกลุ่มที่มีอยู่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการได้ยากและในบางครั้งก็เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง

การวิจัยในปัจจุบันเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิดเป็นเรื่องที่กว้าง (broad) และเป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary) และด้วยเหตุนี้ จึงเชื่อว่ามีโอกาสพิเศษที่จะพิจารณาว่าอะไรคือทิศทางสำคัญในอนาคตควรใช้การวิจัย Douglas et al. (2019) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ยืนยันว่าต้องมีการแก้ไขปัญหากับระเบียบวิธี (methodological) บางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อสร้างความมั่นใจในพลังของผลการวิจัยมากขึ้น จึงขอแนะนำให้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่และมีความเป็นตัวแทนมากขึ้น ในขณะที่การใช้ประชากรนักศึกษาและกลุ่มตัวอย่างจากฝูงชนอาจสะดวกและค่าใช้จ่ายไม่แพง ตัวอย่างเหล่านี้ไม่ได้ให้ภาพรวมของความเชื่อสมคบคิดในหมู่ประชากรทั่วไปและพวกเขาไม่สามารถบอกได้ว่า กลุ่มต่างๆ ในสังคมมีแนวโน้มที่จะยอมรับทฤษฎีสมคบคิดได้อย่างไรเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ การทดลองภาคสนามสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับวรรณกรรมได้เช่นกัน การศึกษาความเชื่อสมคบคิดในบริบทที่เฉพาะเจาะจงและประเด็นเฉพาะเจาะจงในบางช่วงเวลาสามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดความเชื่อเหล่านั้นและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ตั้งแต่วรรณกรรมส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กัน ความพยายามในอนาคตต้องมุ่งเน้นไปที่การทดลองและการออกแบบการวิจัยระยะยาว เพื่อตรวจสอบสาเหตุและผลกระทบของทฤษฎีสมคบคิดโดยตรงมากขึ้น

2. มีมาตรวัดที่แตกต่างกันหลายประการ (several different measures) เกี่ยวกับความเชื่อสมคบคิดและการคิดสมคบคิด แต่ไม่มีการยอมรับมาตรวัดอย่างใดอย่างหนึ่ง แม้ว่าเครื่องมือวัดอื่น ๆ จะมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก วรรณกรรมจะได้รับประโยชน์จากการวัดผลที่เป็นมาตรฐานมากขึ้นเช่นเดียวกับงานวิจัยขอบเขตอื่น ๆ นอกจากนี้ งานเพิ่มเติมต้องตรวจสอบว่าเครื่องมือวัดเหล่านี้แปลผลอย่างไรในลักษณะข้ามบริบททางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปิดที่มีทฤษฎีสมคบคิดเกี่ยวกับรัฐบาลน่าจะมีเหตุผลมากขึ้น การศึกษาทฤษฎีสมคบคิดกำลังเริ่มสำรวจในขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่างเช่น ตุรกี, รัสเซีย ยุโรป, ตะวันออกกลาง ละตินอเมริกา และประเทศไทย (see works on Turkey (Nefes, 2015b), Russia (Yablokov, 2018), Europe (Drochon, 2018), the Middle East (Nyhan & Zeitzoff, 2018; Siddiqui, in press), Latin America (Filer, 2018), and Thailand (Greenhill & Oppenheim, 2017) cited by Douglas et al., 2019) การศึกษาควรเริ่มบูรณาการข้อค้นพบต่างๆ เหล่านี้เพื่อพัฒนาทฤษฎีที่กว้างขึ้น (กรณีอ้างอิงถึงการศึกษาในประเทศไทย Greenhill & Oppenheim, (2017) ได้ศึกษาเรื่อง “ข่าวลือ: การยอมรับข้อมูลที่ไม่ได้รับการยืนยันในเขตความขัดแย้ง (rumor has it: the adoption of unverified information in conflict zones)” ผลการศึกษาพบว่า มีชาวลิเบียมากมายในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความไม่มั่นคงทางการเมืองและความขัดแย้ง การยอมรับของพวกเขาเป็นบทบาทสำคัญในการจุดชนวนความรุนแรงหลายรูปแบบ รวมถึงการจลาจลความขัดแย้งทางชาติพันธุ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และสงคราม ในขณะที่ยังไม่ได้รับการยืนยันในช่วงเวลาของการถ่ายทอดข่าวลือบางข่าวได้รับการปฏิบัติอย่างกว้างขวางว่าเป็นความจริง ในขณะที่ข่าวลืออื่น ๆ ถูกมองว่าไม่น่าเชื่อหรือเป็นเท็จ ปัจจัยใดที่ทำให้บุคคลยอมรับข่าวลือและข้อมูลที่ไม่ได้รับการยืนยันในรูปแบบอื่น ๆ บทความนี้เสนอกรอบทฤษฎีใหม่สำหรับทำความเข้าใจการเปิดกว้างต่อข่าวลือของแต่ละบุคคล และทดสอบโดยใช้ข้อมูลการสำรวจเดิมที่รวบรวมในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อความไม่สงบในประเทศไทยและฟิลิปปินส์ พบความหลากหลายในการยอมรับข่าวลือและยืนยันว่า ปัจจัยสามประการที่ผลักดันให้บุคคลยอมรับข่าวลือ ได้แก่

โลกทัศน์ การรับรู้ภัยคุกคาม และการเปิดเผยล่วงหน้า ตรงกันข้ามกับภูมิปัญญาดั้งเดิม ไม่พบหลักฐานที่มักอ้างถึงปัจจัยต่างๆ เช่น การศึกษา รายได้ อายุ และเพศ เป็นตัวกำหนดการเปิดกว้างต่อข่าวลือของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังสำรวจผลกระทบของความเชื่อในข่าวลือเกี่ยวกับพลวัตความขัดแย้ง พบว่า การเปิดรับข่าวลือที่มากขึ้นมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องยาก สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าข่าวลือไม่เพียงแต่ช่วยจุดประกายความรุนแรงทางการเมือง แต่ยังขัดขวางการแก้ปัญหาด้วย การค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างโลกทัศน์และข้อมูลที่ไม่ได้รับการยืนยันในการสร้างความเชื่อที่เป็นที่นิยมและผ่านทางพวกเขาการทะเลาะวิวาท และการแข่งขันทางการเมือง ในพื้นที่ความขัดแย้งและอื่น ๆ)

3. สิ่งสำคัญคือต้องสังเกตว่า การศึกษาส่วนใหญ่ที่ตรวจสอบความเชื่อทฤษฎีสมคบคิดได้อาศัยการวัดโดยการรายงานตนเอง (self-report survey measures) การวัดเหล่านี้เพิ่มความเป็นไปได้ในการตอบสนองการแสดงออก (expressive responding) สนับสนุนความคิดที่จะแสดงการต่อต้านนโยบายและนักการเมือง มากกว่าการสะท้อนความเชื่อที่แท้จริง นักวิชาการบางคนแย้งว่า ข้อความทางการเมืองเต็มไปด้วยการตอบสนองที่แสดงออกอย่างชัดเจน และคำตอบของผู้เข้าร่วมจึงไม่สามารถขึ้นอยู่กับความเชื่อที่แท้จริงของพวกเขาได้ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการคนอื่น ๆ ไม่พบหลักฐานสำหรับการตอบสนองอย่างชัดเจนและได้แย้งว่าการตอบแบบสำรวจจึงให้บริการในฐานะ “หน้าต่างสู่ความเชื่อพื้นฐานและความชอบที่แท้จริงของประชาชนทั่วไป” นี่เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในกรณีของทฤษฎีสมคบคิดทางการเมือง และนักวิจัยควรพิจารณาวิธีการอื่นเพิ่มเติม (เช่น การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์วาทกรรม) เพื่อเข้าถึงในความเชื่อเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญคือต้องสังเกตด้วยว่าทฤษฎีสมคบคิดทั้งหมดไม่ใช่เรื่องการเมือง ดังนั้นการตอบสนองที่แสดงออกจึงไม่น่าเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาทั้งหมด อย่างไรก็ตามนี่เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในการวิจัยในอนาคต

4. แม้ว่าการศึกษาได้เปิดเผยปัจจัยทางบุคลิกภาพ สังคมและการเมืองมากมายที่นำไปสู่ความเชื่อเรื่องการสมคบคิด แต่การโต้แย้งที่สำคัญบางประการได้เกิดขึ้นและงานวิจัยบางประเภทยังไม่ได้รับคำตอบที่เป็นข้อสรุป ตัวอย่างเช่นงานวิจัยบางชิ้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการรับรู้และความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิด แต่การศึกษาอื่น ๆ ไม่พบความสัมพันธ์ จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบบทบาทของของผู้นที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการประมวลผลข้อมูล (the role of people's ability to process information) บทบาทของการศึกษาเรื่องความเชื่อสมคบคิดมีความชัดเจนมากขึ้น แต่เป็นการอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของทั้งความฉลาดที่ตกผลึกและของเหลว เป็นสิ่งจำเป็นหากเราต้องการทราบไม่ว่าจะเป็นความเชื่อสมรู้ร่วมคิดเกิดจากการขาดปัญญาหรือแทนที่จะขาดการศึกษาที่ให้ทักษะ

5. การวิจัยและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ (relationship) ระหว่างความเชื่อมั่นทางการเมืองและความเชื่อสมคบคิดมีความชัดเจนและตัดสินใจได้ในบางประเด็น แต่ไม่ใช่ประเด็นอื่น ดังที่ชี้ให้เห็นเป็นที่ชัดเจนว่าผู้คนทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาของคลื่นความถี่ทางการเมืองสร้างการยอมรับความเชื่อการสมคบคิดให้กับอีกด้าน อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางคนยืนยันว่าทฤษฎีสมคบคิดเป็นลักษณะของฝ่ายขวามากกว่าฝ่ายซ้าย คนอื่น ๆ โต้แย้งเรื่องนี้และเสนอว่าทฤษฎีสมคบคิดเป็นสองฝ่ายอย่างท่วมท้น พบเห็นทั้งสองฝ่ายในการอภิปรายใดๆ ทางการเมือง ยังมีนักวิชาการคนอื่น ๆ พบว่าทฤษฎีสมคบคิดนั้นแข็งแกร่งสุดขั้วทางการเมือง จำเป็นต้องมีการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบ

มากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิดในยุคทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทฤษฎีสมคบคิดในยุคปัจจุบันที่แตกต่างกัน และความเชื่อการสมคบคิดที่แตกต่างกันในหลากหลายด้าน

6. จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจการสื่อสาร (communication) ของทฤษฎีสมคบคิด การพัฒนาการเข้ารหัสอัตโนมัติของเนื้อหาเว็บ เครือข่ายสังคมออนไลน์ใน Web 2.0 และการวิเคราะห์พลวัตของการสื่อสาร เปิดโอกาสมากมายในการศึกษาการสื่อสารขนาดใหญ่ของทฤษฎีสมคบคิดและผลกระทบต่อกระบวนการทางสังคมและการเมือง เทคโนโลยีเหล่านี้มีจำนวนมากที่จะเสนอวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิด ข้อดีอย่างหนึ่งคือความถูกต้องทางนิเวศวิทยา ช่วยให้นักวิจัยสังเกตได้โดยตรงและแบ่งปันทฤษฎีสมคบคิดในแบบเรียลไทม์และในชีวิตจริง มากกว่าจะใช้สื่อรายงานการสำรวจตนเองและการจำลองห้องปฏิบัติการ ข้อได้เปรียบที่เกี่ยวข้องและสำคัญมากคือเทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้สามารถเข้าถึงผู้เชื่อสมคบคิดในจำนวนขนาดใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่เข้าถึงได้ยากสำหรับการศึกษาเชิงสำรวจและทดลอง วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้นักวิจัยสามารถตอบคำถามการวิจัยที่สำคัญซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จำทำในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารสมคบคิดควบคู่ไปกับการเมือง การเคลื่อนไหวและเหตุการณ์ทางการเมือง ในแง่ของการสื่อสารทฤษฎีสมคบคิดในกลุ่มขนาดเล็ก หลาย ๆ คำถามการวิจัยยังคงการตรวจสอบโดยใช้แบบสำรวจ การสัมภาษณ์ และวิธีการทดลองของสังคมศาสตร์ คำถามเชิงทฤษฎีหลักข้อหนึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างทฤษฎีสมคบคิด ความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ และการสื่อสารสิ่งเหล่านี้อย่างแข็งขันให้กับผู้อื่น ขณะที่ผู้นำทางการเมือง เช่น โดนัลด์ ทรัมป์ และวิกเตอร์ ออร์บาน ใช้ทฤษฎีสมคบคิดกันมากขึ้นในการที่ลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงกันข้ามและเอาชนะคะแนนเสียง คำถามเหล่านี้ไม่เคยมีความสำคัญไปกว่านี้

7. เมื่อการวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิดได้พัฒนาขึ้น จึงมีความชัดเจนมากขึ้นว่าทฤษฎีสมคบคิดมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ทางสังคมและการเมือง แต่เนื่องจากการวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสาเหตุมากกว่าผลของทฤษฎีสมคบคิด จำเป็นต้องมีงานวิจัยอีกมาก ตัวอย่างเช่น นำแปลกใจว่ามีการวิจัยจำนวนเล็กน้อยเกี่ยวกับวิธีการมองผู้คนที่ใช้ทฤษฎีสมคบคิด และในขณะที่งานวิจัยบางชิ้นเปิดเผยว่า ผู้คนกลัวการกีดกันทางสังคมจากการแสดงความเชื่อแบบสมคบคิด การศึกษาชิ้นหนึ่งชี้ให้เห็นว่า การตีปายข้อความว่าเป็น "ทฤษฎีสมคบคิด" ก็ไม่อาจลดความน่าเชื่อถือในการรับรู้ การวิจัยในอนาคตสามารถตรวจสอบผลที่เกิดกับสังคมกับผู้ที่เผชิญหน้าที่ยอมรับทฤษฎีสมคบคิด จากมุมมองที่ตรงกันข้าม การวิจัยยังสามารถตรวจสอบผลลัพธ์ทางสังคมกับผู้ที่เผชิญหน้าที่ถูกมองว่าเป็นเหยื่อของการสมรู้ร่วมคิด หรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในการสมคบคิด

8. งานวิจัยจำนวนมากได้สำรวจตัวแปรทางอุดมการณ์และโลกทัศน์ (ideological variables and worldviews) ที่เอื้อต่อความเชื่อสมคบคิด การวิจัยในอนาคตอาจเริ่มต้นเพื่อตรวจสอบการมีส่วนร่วมระหว่างอุดมการณ์และความเชื่อสมคบคิดว่า ทฤษฎีสมคบคิดอาจสร้างตัวแปรทางอุดมการณ์ได้อย่างไร และการสมคบคิดและตัวแปรทางอุดมการณ์อาจมีปฏิสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางสังคมและการเมืองอย่างไร ตัวอย่างเช่น การวิจัยในอนาคตยังสามารถสำรวจผลของทฤษฎีสมคบคิดสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการกระทำร่วมกัน ผลงานที่ผ่านมาให้หลักฐานที่หลากหลายซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในแง่หนึ่งการเปิดรับทฤษฎีสมคบคิดช่วยลดการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Jolley & Douglas, 2014b. cited by Douglas et al., 2019) แต่ในอีกด้านหนึ่งอาจกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มต่อต้านชนชั้นสูงที่มีอำนาจ (Imhoff & Bruder, 2014. cited by Douglas et al., 2019) เป็นไป

ได้ว่าความเชื่อสมคบคิดจะลดรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นแบบแผน แต่กระตุ้นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นแบบก่อกวน

9. จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพิจารณาว่าจะสามารถแทรกแซง (intervene) ทฤษฎีสมคบคิดได้สำเร็จได้อย่างไร การวิจัยที่มีอยู่แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอข้อมูลที่เป็นการต่อต้านบางครั้งอาจได้ผลแม้ในหมู่ผู้เชื่อการสมคบคิด Jolley & Douglas (2017. cited by Douglas et al., 2019) แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอข้อมูลการต่อต้านก่อนข้อมูลสมคบคิด หรืออีกนัยหนึ่งคือการ “ฉีดวัคซีน” ให้กับผู้คนต่อต้านทฤษฎีสมคบคิดให้สามารถลดความเชื่อ Orosz, Krekó, Paskuj, Tóth-Király, Bothe & Roland-Lévy (2016. cited by Douglas et al., 2019) แสดงให้เห็นว่าการต่อต้านและแม้แต่การเรียกร้องยั่วยุการสมคบคิดอาจมีประสิทธิผลในการลดความเชื่อในการสมคบคิด ความพยายามในอนาคต นักวิจัยอาจพิจารณาเทคนิคบางอย่างที่ใช้ในการระบุข้อมูลที่ผิดโดยทั่วไปมากขึ้น (เช่น การตอบโต้ การถอน การเตือนล่วงหน้า) อย่างไรก็ตามการวิจัยในขอบเขตนี้จะต้องคำนึงถึงว่า ข้อโต้แย้งต่อต้านทฤษฎีสมคบคิดมักจะถูกกละเลย หรือแม้กระทั่งหมกมุ่นอยู่กับทฤษฎีสมคบคิด การแทรกแซงจึงอาจย้อนกลับมาได้ วิธีการอื่น ๆ ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อเป็นการแทรกแซง แต่เพื่ออำนวยความสะดวกในการทดสอบเชิงทดลองบนฐานของทฤษฎีสมคบคิด ซึ่งมีแนวโน้มในทางที่ดีในสภาพแวดล้อมขนาดเล็ก การให้การศึกษาอาจต่อสู้กับความเชื่อการสมคบคิดได้ดีเช่นกัน ส่งเสริมการวิเคราะห์มากกว่าการคิดโดยสัญชาตญาณก็การแสดงให้เห็นว่าสามารถลดความเชื่อในการสมคบคิดได้ เช่นเดียวกับที่กระตุ้นให้ผู้คนคิดว่าตัวเองมีศีลธรรม การวิจัยในอนาคตจำเป็นต้องพิจารณาว่า เทคนิคเหล่านี้สามารถปรับขนาดได้หรือไม่ เพื่อใช้เป็นการแทรกแซงลดความเชื่อในทฤษฎีสมคบคิด

สรุป

ทฤษฎีสมคบคิดเป็นชุดของเรื่องเล่า บทความที่สร้างขึ้นมาจากความคิดของคน หรือกลุ่มคน โดยนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์ซ่อนเร้นอื่น ๆ เพื่อให้ประโยชน์หรือให้โทษต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งใดหรืออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจทฤษฎีสมคบคิด การวัดการวัดความเชื่อทฤษฎีสมคบคิดนักวิชาการนิยมใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า โดยสมมุติสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมตัดสินใจเลือกตอบตามความคิดเห็นของตนเอง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้ผู้คนยอมรับทฤษฎีสมคบคิดได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางประชากรและปัจจัยทางการเมือง ซึ่งอาจใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยต่อไป ข้อเสนอแนะงานวิจัยทฤษฎีสมคบคิดในอนาคต 1) ควรมีการแก้ไขปัญหากับระเบียบวิธีบางประการ 2) งานวิจัยควรใช้มาตรวัดที่มีมาตรฐานและควรตรวจสอบเครื่องมือวัดเหล่านี้แปลผลอย่างไรในลักษณะข้ามบริบททางภูมิศาสตร์ 3) การศึกษาความเชื่อทฤษฎีสมคบคิดควรใช้การวัดหลายวิธี เช่น การรายงานตนเอง การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์หว่านกรรม สถานการณ์จำลองทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น 4) ควรศึกษาปัจจัยทางบุคลิกภาพ สังคมและการเมืองที่นำไปสู่ความเชื่อทฤษฎีสมคบคิด 5) ควรวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นทางการเมืองและความเชื่อสมคบคิด 6) ควรทำการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจการสื่อสารของทฤษฎีสมคบคิด 7) ควรศึกษาทฤษฎีสมคบคิดว่ามีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ทางสังคมและการเมืองอย่างไร 8) ควรศึกษาทฤษฎีสมคบคิดและตัวแปรทางอุดมการณ์มีปฏิสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมและการเมืองอย่างไร และ 9) การวิจัยเพื่อพิจารณาว่าจะสามารถแทรกแซงทฤษฎีสมคบคิดได้สำเร็จได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- บีบีซีนิวส์ไทย. (2561). **ทำไมคนเราถึงปักใจเชื่อทฤษฎีสมคบคิด?** สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2563. จาก: <https://bbc.in/3oKTCx2>
- บีบีซีนิวส์ไทย. (2563) QAnon: **ทฤษฎีสมคบคิดของฝ่ายนิยมขวาจัดคืออะไร และมีต้นกำเนิดมาจากไหน.** สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2563. จาก: <https://bbc.in/35OmcoO>
- จักรกรฤษ ศิริริน. (2563). มอง QAnon ผ่าน “ทฤษฎีสมคบคิด” Conspiracy Theory เรื่อง “ลึกลับ” หรือ “ลวงโลก”. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2563. จาก: <https://bit.ly/3kL0uYS>
- จิตติสา วิทยา. (2563). **จิตวิทยาเบื้องหลังของชาวปปลอม.** สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2563 จาก: <https://bit.ly/34wRnpd>
- เฉลิมพล พลมุข. (2561). **ทฤษฎีสมคบคิด.** สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2563 จาก: <https://bit.ly/34GOSR5>
- ชาญชัย คุ้มปัญญา. (2563). **ทฤษฎีสมคบคิด โควิด-19 ไวรัสของใคร. ไทยโพสต์. ปีที่ 24 ฉบับที่ 8568 วันอาทิตย์ที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2563.**
- ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2563). **“สงครามโลกครั้งที่ 3” นิยายเรื่องใหม่จากทฤษฎีสมคบคิด?** สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2563. จาก: <https://bit.ly/37RPpC2>
- ไทยพีบีเอส. (2563). **"วิชา" ซึ่เป็น "ทฤษฎีสมคบคิด" ช่วย "บอส-วรายุทธ" หลุดคดี.** สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2563 จาก: <https://bit.ly/3mC3Z4p>
- ธนตร รัตนกุล. (2562). **จับแพะชนแกะซุลมุน ทำไมคนใกล้ตัวคุณถึงเชื่อทฤษฎีสมคบคิด.** สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2563. จาก: <https://bit.ly/3mliyDP>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2563). **ทฤษฎีสมคบคิด.** สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2563 จาก: <https://bit.ly/2HKMf0g>
- Bruder, M., Peter Haffke, P., Neave, N., Nouripannah, N. & Roland Imhoff, R. (2013). **Measuring individual differences in generic beliefs in conspiracy theories across cultures: Conspiracy Mentality Questionnaire.** Retrieved on October 27, 2020. From: <https://bit.ly/3e5f4rQ>
- Douglas, K. M., Uscinski, J. E., Sutton, R. M., Cichocka, A., Nefes, T., Ang, C. S., & Deravi, F. (2019). **Understanding Conspiracy Theories.** Retrieved on October 27, 2020. From: <https://bit.ly/3dZ9QOh>
- Greenhill & Oppenheim. (2017). **Rumor Has It: The Adoption of Unverified Information in Conflict Zones.** Retrieved on October 30, 2020. From: <https://bit.ly/3jOCC5H>
- Merriam webster (2020) **Conspiracy Theories.** Retrieved on October 30, 2020. From: <https://bit.ly/35RMNRM>
- Van Prooijen, J. W. (2016). **Why Education Predicts Decreased Belief in Conspiracy Theories.** Retrieved on October 30, 2020. From:
- Van Prooijen, J. W. & Douglas, K. M. (2018). **Belief in conspiracy theories: Basic principles of an emerging research domain.** Retrieved on October, 30, 2020. From: <https://bit.ly/31TQx4b>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช มุงเมือง
ประวัติทางการศึกษา	ค.บ. เกียรตินิยมอันดับสอง (ภูมิศาสตร์) วิทยาลัยครูเทพสตรี, ศศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปร.ด. (ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
การทำงาน	อดีตรองศาสตราจารย์และประธานโปรแกรมวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และคณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
การทำงานปัจจุบัน	รองศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ตำแหน่งหน้าที่	อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผลงานทางวิชาการ

ผลงานวิจัย

- สมเดช มุงเมือง. (2557). การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ. 7(2) กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2557.
- สมเดช มุงเมือง. (2561). บทกำหนดโทษตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว. รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 13 วันที่ 1-2 ธันวาคม 2561. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- สมเดช มุงเมือง, สุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์ และเมธวัฒน์ จรุงจิตต์ (2559). การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเทศบาลตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. 11(1) มีนาคม-พฤษภาคม 2559.
- สมเดช มุงเมือง, พัชรกัญญ์ เขียวชุตินันท์. (2562). นโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ. วารสารมหาจุฬาริชาการ. 6(2) กรกฎาคม - ธันวาคม 2562.
- สมเดช มุงเมือง. อนพัทธ์ เขียววิชัย. (2562). ภาระรับผิดชอบต่อสาธารณะของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. วารสารมหาจุฬาริชาการ. 6(2) กรกฎาคม - ธันวาคม 2562.
- สมเดช มุงเมือง. ณีภูษิ์พิมล ฉัตรนิตกุล (2563). การบริหารภาครัฐแนวใหม่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการกำกับดูแลสหกรณ์เครดิตยูเนียน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร: 8(5) กันยายน-ตุลาคม 2563.

เอกสารตำรา

- สมเดช มุงเมือง.(2559). พฤติกรรมองค์การ. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมเดช มุงเมือง.(2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมเดช มุงเมือง.(2558). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นงานของมหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย

ชุตินา มุสิกานนท์

บทคัดย่อ

บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการให้บริการด้านวิชาการหรือวิชาชีพแก่สังคม นับว่ามีความสำคัญที่มหาวิทยาลัยจะต้องปฏิบัติ เพราะมหาวิทยาลัยจัดเป็นสถาบันที่เป็นแหล่งรวมขององค์ความรู้ด้านต่างๆ ในด้านวิชาการ อีกทั้งการเป็นแหล่งผลิตอาชีพของสังคมอีกด้วย การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยจากอาจารย์และบุคลากรของสถาบัน ย่อมจะสร้างเสริมส่งผลให้กับสังคมและชุมชนนั้นๆ ได้รับการพัฒนาและเกิดการมีส่วนร่วมช่วยเหลือดูแล อันจะส่งผลทำให้สังคมของชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเอง เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต่อไป ดังนั้นนโยบายและแผนงานด้านการบริการวิชาการแก่สังคมจึงเป็นหนึ่งในการกิจหลัก และเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของมหาวิทยาลัย

Abstract

The roles of the university in providing academic or professional service to community is essential for the university to process since the university is an institute that is a source of knowledge in various fields as well as being a source of professional production for society. Academic service of the university from the faculty and staff of the institute will inevitably contribute to the society and the community. That particular community will enhance the society of the community having participation. Moreover, it can strengthen self-reliance, and sustainable development for the community. So, the policy and plan of academic and professional service to community must be the important role of the university to play.

บทนำ

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นภารกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนสังคมในรูปแบบที่แตกต่างไปตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย ซึ่งลักษณะการจัดจะมีทั้งแบบที่ให้บริการแก่ชุมชน สังคม แบบไม่คิดค่าใช้จ่าย และแบบที่คิดค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม โดยให้บริการทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หน่วยงานต่างๆ ในชุมชน ลักษณะการให้บริการทางวิชาการก็มีลักษณะให้บริการวิชาการในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้บริการวิชาการแบบให้เปล่า การให้บริการวิชาการแบบเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้ อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรของมหาวิทยาลัย การให้คำปรึกษา วิจัย ค้นคว้า เพื่อแสวงหาคำตอบให้กับชุมชนและสังคม การฝึกอบรมระยะสั้น การจัดให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง บริการศิษย์เก่า และประชาชนทั่วไป การศึกษาวิจัยเพื่อหาคำตอบหรือแนวทางในการพัฒนาชุมชนสังคมนั้นๆ การทำกิจกรรมบริการวิชาการให้สังคมเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้ให้และผู้รับ ในส่วนของผู้ให้นั้นจะได้ประโยชน์รูปแบบกรณีตัวอย่างที่จะนำมาใช้ในชั้นเรียนในการจัดการเรียนการสอน การทำวิจัย การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก

นโยบายด้านการบริการวิชาการแก่สังคม เป็นหนึ่งในภารกิจหลักและเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยจะเน้นความสำคัญในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในสาขาที่มีความถนัด โดยอาจจัดให้โดยไม่คิดมูลค่าหรืออาจมีการเก็บค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม โดยจะบริการวิชาการให้แก่หน่วยงานของภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ การบริการวิชาการแก่สังคมนอกจากเป็นประโยชน์ต่อสังคมแล้วมหาวิทยาลัยยังได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอก และได้รับประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร เชื่อมโยงบูรณาการประสบการณ์ที่ได้เพื่อใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน การวิจัย การสร้างเครือข่ายกับภาคส่วน และองค์กรภาครัฐและเอกชน การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการประเมินคุณภาพของมหาวิทยาลัยซึ่งทำโดยจะมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการกำหนดไว้ที่มหาวิทยาลัยควรดำเนินการได้แก่

- 1) จัดทำแผนการบริการวิชาการประจำปีที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในระดับแผนและโครงการบริการวิชาการแก่สังคมและเสนอกรรมการประจำคณะเพื่อพิจารณาอนุมัติ
- 2) โครงการบริการวิชาการแก่สังคมตามแผน มีการจัดทำแผนการใช้ประโยชน์จากการบริการวิชาการเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนานักศึกษา ชุมชน หรือสังคม
- 3) โครงการบริการวิชาการแก่สังคมต้องมีโครงการที่บริการแบบให้เปล่า
- 4) ประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ของแผนและโครงการบริการวิชาการแก่สังคมที่ดำเนินการและนำเสนอกรรมการประจำคณะ เพื่อพิจารณา
- 5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนหรือพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่สังคม
- 6) คณะมีส่วนร่วมในการบริการวิชาการแก่สังคมในระดับสถาบัน ดังนั้นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในการบริการวิชาการแก่สังคมจึงเป็นองค์ประกอบของงานของมหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัย

ความหมายของการบริการวิชาการแก่สังคม

การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการให้บริการแก่สังคมภายนอกสถาบันการศึกษาหรือเป็นการบริการที่จัดในสถาบันการศึกษา โดยมีบุคคลภายนอกเข้ามาใช้บริการ การที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของชุมชนหรือสังคม เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการหรือทำหน้าที่ใดที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านวิชาการหรือการพัฒนาความรู้ ตลอดจนความเข้มแข็งของประเทศชาติและนานาชาติ การบริการวิชาการเป็นการบริการที่มีค่าตอบแทนและบริการวิชาการให้เปล่า โดยมีการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้พัฒนาหรือบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและการวิจัย โครงการที่มีผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง โครงการที่สถาบันจัดขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนหรือองค์กรภายนอก และเมื่อดำเนินการแล้วมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแก่ชุมชนหรือองค์กรภายนอกในด้านต่างๆ หรือทำให้ชุมชนหรือองค์กรภายนอกสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพของตนเอง จะเห็นได้ว่าการบริการวิชาการแก่สังคมอันเป็นการดำเนินการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ด้านวิชาการแก่สังคม โดยอาศัยความรู้และความสามารถทางวิชาการตลอดจนการสร้างเสริมประสบการณ์ในการประยุกต์วิชาการให้เหมาะสมกับชุมชนสังคมไทย และการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ใช้ชุมชนเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งหมายถึงว่า ประชาชนในชุมชนต้องร่วมมือกันช่วยเหลือกันในการดำเนินกิจกรรมทางวิชาการดังกล่าว เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาของชุมชนจนสามารถพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น ในชุมชน โดยความร่วมมือของประชาชนสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของชาวบ้านหรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมหาวิทยาลัยสามารถเข้าไปสนับสนุนให้ตรงกับความต้องการอันจะทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

การบริการวิชาการเป็นภารกิจของมหาวิทยาลัย

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัย สถาบัน และคณะวิชา จึงกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการบริการทางวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานของส่วนกลาง และมีการจัดโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบบดังกล่าวการให้บริการทางวิชาการต้องมีความเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย และสามารถบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับคณะจะปรากฏตัวบ่งชี้ในเรื่องของการบริการวิชาการแก่สังคม อยู่ในองค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วยเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณา จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย 1) จัดทำแผนการบริการวิชาการประจำปีที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในระดับแผนและโครงการบริการวิชาการแก่สังคมและเสนอกรรมการประจำคณะเพื่อพิจารณาอนุมัติ 2) โครงการบริการวิชาการแก่สังคมตามแผน มีการจัดทำแผนการใช้ประโยชน์จากการบริการวิชาการเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนานักศึกษา ชุมชน หรือสังคม 3) โครงการบริการวิชาการแก่สังคมต้องมีโครงการที่บริการแบบให้เปล่า 4) ประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ของแผนและโครงการบริการวิชาการแก่สังคมที่ดำเนินการและนำเสนอกรรมการประจำคณะ เพื่อพิจารณา 5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนหรือพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่สังคม 6) คณะมีส่วนร่วมในการบริการวิชาการแก่สังคมในระดับสถาบัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริการวิชาการแก่สังคมควรคำนึงถึงกระบวนการในการให้บริการวิชาการแก่สังคม โดยศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนำมาจัดทำแผนการบริการวิชาการประจำปีทั้งการบริการวิชาการที่ทำให้เกิดรายได้ และการบริการวิชาการที่คณะจัดทำเพื่อสร้างประโยชน์ แก่ชุมชน โดยมีการประเมินความสำเร็จของการบริการวิชาการและนำมาจัดทำเป็นแผนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแก่นักศึกษาให้มีประสบการณ์จากสภาพจริง และนำมาใช้ประโยชน์จนเกิดผลลัพธ์ที่สร้างความพึงพอใจต่อชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

แนวปฏิบัติในการบริหารโครงการ/กิจกรรมการบริการวิชาการ

ในการดำเนินการ การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยควรมีแนวปฏิบัติเพื่อเข้าใจการดำเนินการร่วมกันด้วยดี คือ

1. การให้บริการวิชาการแก่หน่วยงานและบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จะต้องผ่านกลไกการบริหารและกระบวนการดำเนินงานของคณะวิชาหรือหน่วยงานซึ่งมีผู้รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการบริหารที่เรียกว่า คณะกรรมการบริหารโครงการบริการวิชาการ

2. การพิจารณารับงานให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังนี้

2.1 เป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการที่คณะวิชา/หน่วยงานที่รับผิดชอบ และอยู่ในวิสัยและความสามารถที่คณะวิชา/หน่วยงานจะดำเนินการให้ลุล่วงสำเร็จประโยชน์ได้

2.2 เป็นงานที่มีอยู่ในแผนดำเนินการหรือมีความสอดคล้อง

2.3 เป็นงานที่ได้รับค่าตอบแทนหรือค่าบริการเพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่างๆ หรือเป็นงานที่อธิการบดีสั่งหรืออนุมัติให้ดำเนินการเป็นกรณีพิเศษ

2.4 การจัดทำโครงการบริการวิชาการแก่สังคม จะต้องจัดทำเป็นโครงการเสนอต่ออธิการบดีเพื่อพิจารณาอนุมัติ

2.5 โครงการบริการวิชาการใดที่จะทำต่อเนื่องโดยมีอัตราจัดเก็บค่าบริการและการบริหารงบประมาณ การกำหนดค่าใช้จ่าย และการแบ่งสัดส่วนรายได้ตอบแทน ไม่เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญให้ขออนุมัติอธิการบดีเพียงครั้งแรกรั้งเดียว (วาสนา วิสฤตารท,2560)

ลักษณะของกิจกรรม/โครงการการบริการวิชาการแก่สังคม

1. กิจกรรม/โครงการที่ขอใช้งบประมาณบริการทางวิชาการต้องเป็นกิจกรรม/โครงการที่มีลักษณะตามนิยามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด

2. กลุ่มเป้าหมายของการให้บริการวิชาการได้แก่ผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ของมหาวิทยาลัยซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 7 กลุ่มได้แก่ 2.1 นักศึกษาปัจจุบัน 2.2 บุคลากรภายใน 2.3 ศิษย์เก่า 2.4 ตลาดแรงงาน 2.5 รัฐบาล 2.6 สังคมและชุมชน 2.7 ผู้ให้การสนับสนุนด้านการเงิน

3. มหาวิทยาลัยมีนโยบายที่เน้นการบริการวิชาการแบบบูรณาการ ให้การบริการวิชาการ มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนการวิจัยและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

4. สถานที่จัดกิจกรรม/โครงการอาจจัดขึ้นในมหาวิทยาลัยหรือจัดขึ้นในพื้นที่ได้

5. ในการจัดโครงการบริการวิชาการ ควรศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายก่อนเพื่อให้โครงการต่างๆ สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

6. กิจกรรมโครงการบริการวิชาการอาจเป็นโครงการแบบให้เปล่าโครงการที่เก็บค่าลงทะเบียนบางส่วนหรือเป็นโครงการที่เก็บค่าลงทะเบียนเต็มจำนวนเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในของมหาวิทยาลัยหรือเป็นโครงการที่เป็นความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกก็ได้

แนวปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการบริการวิชาการ

1. ระบบและกลไกการบริการทางวิชาการ

1.1 มีระบบและกลไกการบริการทางวิชาการแก่สังคมและดำเนินการตามระบบที่กำหนด มีการวางแผนทางขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของการให้บริการวิชาการด้านต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับ พันธกิจของสถาบัน มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนและจูงใจให้อาจารย์ บุคคลทุกระดับ มีความพร้อม ทั้งในด้านความรู้ความเชี่ยวชาญเวลา และจิตแห่งบริการ service mind ในการให้บริการวิชาการ แก่หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถาบัน กำหนดภาระงานของอาจารย์และบุคลากรให้ชัดเจน โดยมีระบบการเทียบเคียงและทดแทนระหว่างภาระงานด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรสนใจในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน สังคม ตามความถนัด และจุดเน้นของสถาบันในการให้บริการทางวิชาการนี้ควรมีการวางแผนตรวจสอบติดตามประเมินเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 มีการบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอน มีการบูรณาการงานบริการทางวิชาการกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานประจำด้านอื่นๆ ของอาจารย์และบุคลากร เช่น การกำหนดให้นักศึกษานำความรู้ไปจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

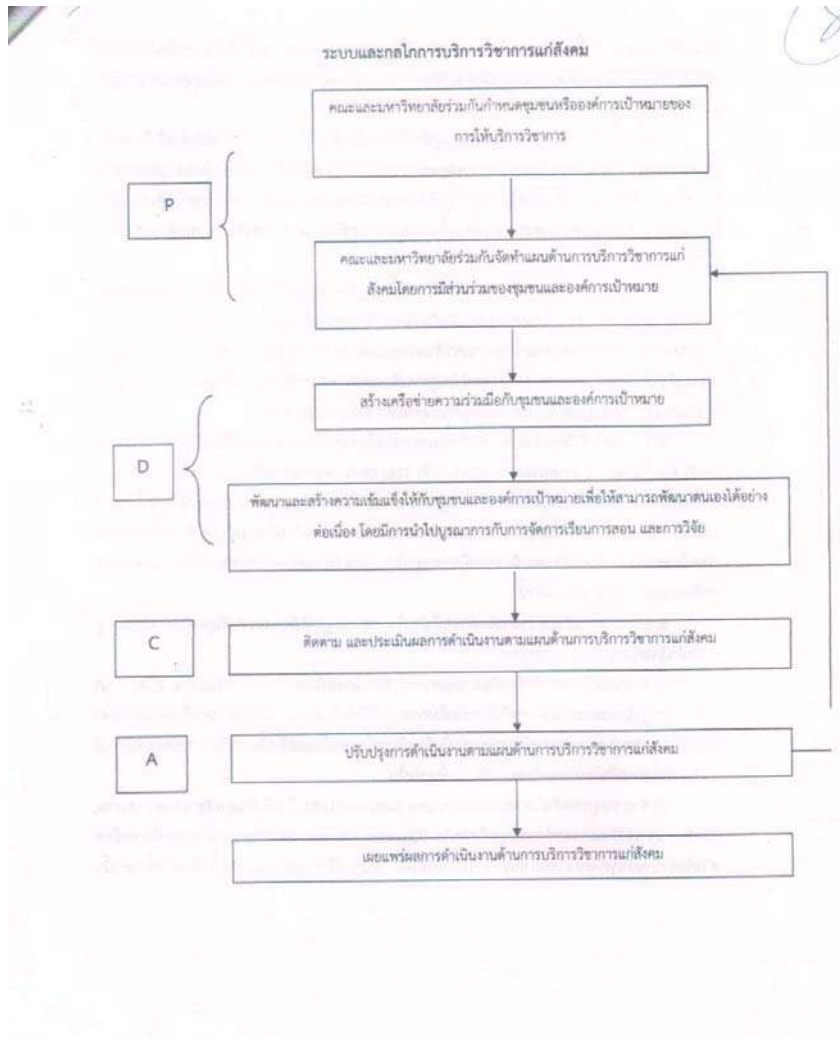
1.3 มีการบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการวิจัยอย่างเป็นระบบ เช่น

- 1) มีการนำผลการวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์จริงที่ตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนในทุกระดับ
- 2) นำความรู้ประสบการณ์จากการให้บริการกลับมาพัฒนาต่อยอดไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ผ่านกระบวนการวิจัยเป็นต้น

1.4 มีการประเมินความสำเร็จของการบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอนและการวิจัย จัดให้มีระบบติดตามประเมินผลความสำเร็จของการบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอนและการวิจัย โดยให้มีส่วนร่วมของผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ และนักศึกษา ซึ่งเป็นทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ทั้งในระดับแผนการดำเนินงาน เป้าหมายของสถาบันความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร คุณภาพของบุคลากร คุณภาพของการให้บริการ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สถาบันกำหนดไว้

1.5 มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอนและการวิจัย สถาบันนำผลการประเมินไปพัฒนาแผน พัฒนากระบวนการ และผลสัมฤทธิ์ที่ได้อย่างสม่ำเสมอและเป็นรูปธรรม ตัวอย่างระบบและกลไกการบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ดังภาพประกอบ

2. กระบวนการบริการทางวิชาการให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

2.1 มีการสำรวจความต้องการของชุมชน หรือภาครัฐ หรือภาคเอกชน หรือหน่วยงานวิชาชีพเพื่อประกอบการกำหนดทิศทางและการจัดทำแผนการบริการทางวิชาการตามจุดเน้นของสถาบัน มีการสำรวจความต้องการของชุมชนภาครัฐ หรือภาคเอกชน หรือหน่วยงานวิชาชีพ เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ ทิศทาง และการจัดทำแผนการบริการทางวิชาการตามจุดเน้นและความเชี่ยวชาญของสถาบัน

2.2 มีความร่วมมือด้านบริการวิชาการเพื่อการเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหรือภาคเอกชน หรือภาครัฐ หรือหน่วยงานวิชาชีพ สถาบันมีการเชิญหรือเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมจากชุมชนภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ที่จะให้บริการมาร่วมมือร่วมพลัง celebration ในลักษณะของการสร้างเครือข่าย networking ระหว่างบุคคลหรือหน่วยงานในรูปแบบต่างๆ เช่น ความร่วมมือกับสถานประกอบการในการนำผลการวิจัยไปเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้น หรือไปใช้พัฒนาบุคลากรของสถานประกอบการหรือส่วนการผลิตมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้คำปรึกษา แนะนำ และจัดให้มีช่องทางในการสื่อสารทำความเข้าใจร่วมกัน ในภาคอุตสาหกรรม หรือริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใหม่ๆ ในชุมชน

2.3 มีการประเมินประโยชน์หรือผลกระทบของการให้บริการทางวิชาการต่อสังคม มีการประเมินประโยชน์หรือผลกระทบของการให้บริการทางวิชาการต่อสังคมว่าสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการประเมินผลที่เกิดกับนักศึกษาอาจารย์และบุคลากรผู้ให้บริการทั้งในด้านการนำความรู้ ความเชี่ยวชาญไปใช้ประโยชน์การสื่อสารการชี้แจงแนะนำให้ผู้รับบริการและประชาชน

2.4 มีการนำผลการประเมินในข้อ 2.3 ไปพัฒนาระบบและกลไกหรือกิจกรรมการให้บริการทางวิชาการมีการนำผลการประเมินการให้บริการทางวิชาการไปพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของการให้บริการมีระบบกลไกการให้บริการซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการให้บริการขอบเขตการให้บริการค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการให้บริการ สัญญาการบริการซึ่งรวมทั้งการควบคุมและการกำกับคุณภาพของการให้บริการ โดยจัดให้มีระบบให้ข้อมูลที่ชัดเจน มีความเป็นธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

2.5 มีการพัฒนาความรู้ที่ได้จากการให้บริการทางวิชาการ และถ่ายทอดความรู้สู่บุคลากรภายในสถาบัน และเผยแพร่สู่สาธารณชนสถาบันมีการพัฒนาความรู้ที่ได้จากการให้บริการทางวิชาการ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุคลากรภายในสถาบันซึ่งรวมทั้งผู้เรียนด้วย จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดและเผยแพร่ประสบการณ์ในการให้บริการผ่านทางสื่อการเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลการบริการวิชาการเผยแพร่สู่สาธารณชนในการให้บริการทางวิชาการ ในลักษณะห่วงโซ่คุณภาพที่สนองความต้องการและเป็นที่พักของชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชนหน่วยงานวิชาชีพ สังคม ได้อย่างมีคุณภาพตามศักยภาพและความพร้อมตามจุดเน้นของสถาบัน พิจารณาได้จาก 1) ประโยชน์หรือผลกระทบของการให้บริการทางวิชาการ 2) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและ 3) ความรู้ที่เกิดจากการให้บริการทางวิชาการและการเผยแพร่ความรู้ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

สรุป

ดังนั้นบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการให้บริการด้านวิชาการหรือวิชาชีพแก่สังคม จึงมีความสำคัญที่มหาวิทยาลัยจะต้องปฏิบัติ เพราะมหาวิทยาลัยจัดเป็นสถาบันที่เป็นแหล่งรวมขององค์ความรู้ด้านต่างๆ อีกทั้งการเป็นแหล่งผลิตอาชีพของสังคมอีกด้วย การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยจากอาจารย์และบุคลากรของสถาบันย่อมจะสร้างเสริมส่งผลให้กับสังคมและชุมชนนั้นๆเกิดการมีส่วนร่วมช่วยเหลือดูแลการทำให้สังคมของชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเอง เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต่อไป มหาวิทยาลัยจึงควรต้องทำแผนพัฒนาด้านการบริการวิชาการขึ้นทุกปี เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ตามภารกิจด้านการให้บริการวิชาการ เพื่อใช้ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน อันจะเป็นการพัฒนาความรู้สู่ชุมชนและสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน อีกทั้งจะได้เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยด้วย

บรรณานุกรม

- จันทิวา ชายศรี, (2559) ความต้องการของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดเลยต่อการให้บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- มัลลิกา เกตุขรรค์ , (2558). การศึกษาสมรรถนะอาจารย์ที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557) คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษามหาลัย การศึกษา 2557. ม.ป.ป.
- เสาวลักษณ์ รัตนิพนธ์. (2559). ความรู้เกี่ยวกับงานบริการวิชาการแก่สังคม (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://goo.gl/SWCNr25> พฤศจิกายน 2559
- วาสนา วิสฤตาภา. (2560) “การบริการวิชาการเพื่อยกระดับสังคม” อุดมศึกษาสาขาที่ถูกลืม. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

ระเบียบวิธีการวิจัยอนาคต

เทคนิควิธี (EDFR : Ethnographic Delphi Futures Research)

ผู้วิจัย

ดร.เดชกุล มัทวานุกูล
 อาจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

โลกในอนาคตจะเป็นโลกที่ไร้พรมแดนมากขึ้นในเกือบทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจการค้า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ข่าวสาร ข้อมูล ด้านวิชาการ ความรู้ ด้านการขนส่ง คมนาคม ด้านการท่องเที่ยวและด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษ อนาคตไม่สามารถทำนายได้ มนุษย์ไม่สามารถจะทำให้อนาคตเป็นไปตามที่ตนเองกำหนด แต่มนุษย์ก็ยังหวังที่จะพยากรณ์หรือคาดคะเนอนาคตมาโดยตลอด แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาอนาคตได้เปลี่ยนแปลงไปโดยเริ่มมองเห็นว่าอนาคตเป็นเรื่องที่สามารถศึกษา ควบคุมผลักดันให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ การศึกษาอนาคตได้กลายเป็นสาขาวิชาการที่เรียกว่า อนาคตวิทยา (Futurology) หรืออนาคตนิยม (Futurism) และนักอนาคตนิยมได้พัฒนาระเบียบวิธีวิจัยที่เรียกว่า การวิจัยอนาคต (Future Research) มาใช้เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยอนาคตเพื่อการป้องกันปัญหา การวางแผนที่เป็นไปได้และเหมาะสมเพื่อการประเมินการเปลี่ยนแปลงและควบคุมให้เป็นไปตามที่ต้องการ

คำสำคัญ : ระเบียบวิธี การวิจัยอนาคต

Abstract

Future world is the world without borders all sides. Those are Economic , Trade , Information technology , Messages , Information ,Academic , Knowledges , Tranportation , Communications , Tourism , Environment and pollution. Most people believe that the future is unpredictable ,unable to fix and unable expect. Current concepts about the future began to change by seeing that the future can be studied and controlled. A branch line of new concept was called Futurology or Futurism. The research methodology in this branch was developed systematically and call future research. That was to make people realize the importance of future research to prevent problems, to set the possible plans and suitable for evaluation the future changes and can be controlled.

Keywords : Methodology , future research

บทนำ

เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและผ่านมาแล้ว คืออดีตที่เกิดขึ้นจริงและสัมผัสได้ด้วยเชิงประจักษ์ถึงข้อเท็จจริง สำหรับปัจจุบันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและปรากฏต่อเบื้องหน้าและสามารถสัมผัสได้ ในขณะที่อดีตและปัจจุบันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วจริง แต่อนาคตคือสิ่งที่ยังมาไม่ถึงซึ่งหมายความว่าเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์นั้นยังไม่เกิดขึ้น มนุษย์ส่วนใหญ่เชื่อว่า อนาคตเป็นภาพในฝัน เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เป็นสิ่งที่คาดเดาหรือคาดคะเนไม่ได้ อนาคตไม่สามารถทำนายได้ชัดเจน มนุษย์ไม่สามารถทำให้อนาคตเป็นไปตามที่ตนเองกำหนดหรือต้องการ แต่มนุษย์ก็ยังมุ่งหวังที่จะพยากรณ์ คาดคะเนหรือทำนายอนาคตมาโดยตลอด ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาอนาคตได้เปลี่ยนแปลงไปโดยเริ่มพิจารณาแล้วพบว่าอนาคตเป็นเรื่องที่สามารถศึกษาและควบคุม ผลักดันให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ จึงเริ่มมีการศึกษาเรื่องของอนาคตอย่างจริงจังและได้กลายเป็นสาขาวิชาการแนวใหม่ที่เรียกว่า อนาคตวิทยา (Futurology) หรืออนาคตนิยม (Futurism) และนักอนาคตนิยม(Futurist)ได้พัฒนาระเบียบวิธีวิจัยที่เรียกว่า การวิจัยอนาคต (Futures Research) เพื่อใช้พัฒนาทฤษฎีของอนาคตศาสตร์ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเชื่อถือได้ เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยอนาคตโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการเตรียมการป้องกันปัญหา เพื่อการวางแผนที่เป็นไปได้และเหมาะสมและเพื่อเป็นการประเมินและพัฒนาสถาบันหน่วยงานต่างๆให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต

ความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต

การวิจัยอนาคต มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Futures Research เป็นคำศัพท์เฉพาะ (Technical Term) ที่สื่อถึงแนวคิด วิธีการ กระบวนการและระเบียบวิธีที่ใช้ในการสำรวจ ศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ในอนาคตเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ทั้งแนวโน้มที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ จึงมีตัว “s” ต่อท้ายคำว่า Future เพื่อสะท้อนแนวคิดว่า เรื่องของอนาคตนั้นมีความเป็นไปได้หลายทิศทาง จึงต้องสำรวจ ศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้เหล่านั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

การวิจัยอนาคตมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีระเบียบวิธีวิจัยที่แตกต่างกันออกไป การจะพิจารณาเลือกวิธีวิจัยอนาคตแบบใด กำหนดได้จากวัตถุประสงค์ เงื่อนไขและข้อจำกัดของนักวิจัยที่แตกต่างกันออกไป วิธีวิจัยอนาคตที่นิยมนำมาใช้ในการวิจัยในปัจจุบัน ได้แก่ เดลฟาย (Delphi) การสร้างภาพอนาคต (Scenario Building ฟอริไซต์ (Foresight) อีเอฟอาร์ (EFR) อีดีเอฟอาร์ (EDFR) ซึ่งมาจากคำว่า Ethnographic Delphi Futures Research เป็นรูปแบบการวิจัยอนาคตที่ ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้พัฒนาขึ้นในปีพุทธศักราช 2522 โดยเป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Future Research และ Delphi เข้าด้วยกัน เป็นเทคนิคการวิจัยที่รวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR และเทคนิค Delphi เข้าด้วยกันทั้งสองเทคนิคช่วยแก้จุดอ่อนของแต่ละเทคนิค ได้เป็นอย่างดี เทคนิคการวิจัยอนาคตนี้สามารถตอบสนองจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตมากที่สุดวิธีหนึ่งในปัจจุบัน โดยหลักการเทคนิค EDFR คล้ายกับเทคนิค Delphi เพียงแต่มีการปรับปรุงวิธีให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น โดยในรอบแรกของการวิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบเทคนิค EFR ที่ปรับปรุงแล้ว หลังจากสัมภาษณ์ในรอบแรกผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสร้างเป็นเครื่องมือซึ่งจะเป็นแบบสอบถามและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเทคนิคเดลฟาย (Delphi)

ลักษณะของการวิจัยอนาคต

นักวิชาการได้ให้ข้อสังเกตในการเลือกช่วงเวลาสำหรับการวิจัยอนาคต อาจแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลา จะเลือกช่วงเวลาใดพิจารณาจากเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนั้นๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้(ณิชา เบญจพรวัฒนา.2558 : 61)

1. การวิจัยอนาคตระยะสั้น (Short Range Forecasting) เป็นระยะการมองอนาคตใกล้ตัว ประมาณ 5 – 10 ปี ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปัญหาปัจจุบัน

2. การวิจัยอนาคตระยะกลาง (Middle Range Forecasting) เป็นช่วงเวลาที่นิยมทำการวิจัยอนาคต ลักษณะนี้มากที่สุด ประมาณ 10 - 20 ปี ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้ สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงนั้นๆได้ชัดเจน

3. การวิจัยอนาคตระยะยาว (Long Range Forecasting) การศึกษาวิจัยในระยะนี้ ผลของการวิจัยอาจทำให้ขาดแรงจูงใจเนื่องจากเป็นระยะเวลานานเกินไป โลกตัวมากแม้ว่าเหตุการณ์นั้นอาจจะเกิดขึ้นจริงก็เป็นได้ ซึ่งเป้าหมายหลักของการศึกษาและการวิจัยอนาคต พิจารณาจากการดำเนินการสำรวจและการศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์ด้วยการกระทำในปัจจุบัน หลักการสำคัญของการวิจัยอนาคตอยู่ที่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์มากกว่าการตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น(สาคร ภัคตินอก.2555 : 133)

นาคยา ปิลินธนานนท์(2559 ; 59 – 62) กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการวิจัยอนาคตในมิติต่างๆ ดังนี้

1. ระยะเวลาของการวิจัยอนาคตเป็นช่วงเวลา 5 – 10 ปีหรือบางทีใช้ระยะเวลามากกว่านี้ หรือบางครั้งก็กล่าวเป็นระยะเวลา เช่น “จากนี้ไปอีก 10 – 20 ปี ข้างหน้า” ในการมองภาพอนาคตนั้นมิใช่ดูจากความแตกต่างของเวลา แต่เป็นเรื่องของการเน้นถึงสภาพเงื่อนไขและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลต่อความเป็นไปได้ของอนาคตของสิ่งที่เรากำลังศึกษา และทางเลือกของการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตสิ่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจในปัจจุบันด้วย

2. ปัญหาที่นักวิจัยอนาคตให้ความสนใจมีอย่างน้อย 3 ลักษณะคือประการแรก มิใช่เป็นปัญหาที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหรือการตัดสินใจของใครโดยเฉพาะ ประการที่สองเป็นการนำแนวทางต่างๆจากหลายสาขาวิชามาใช้ในการแก้ปัญหาโดยให้สัมพันธ์กับปัญหาที่แท้จริงที่เป็นอยู่และประการสุดท้าย ปัญหาอาจก่อตัวขึ้นเพื่อการวิเคราะห์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่การแก้ปัญหาที่แน่นอนยังไม่สามารถคาดหวังได้

3. ความไม่แน่ใจและความไม่ต่อเนื่อง ความไม่แน่ใจเป็นเรื่องธรรมดาในกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีลักษณะการอาศัยประสบการณ์เป็นองค์ประกอบปรากฏการณ์นั้นมีลักษณะของความต่อเนื่องที่เคยเป็นและดำเนินอยู่ต่อไป กรณีเช่นนี้ความไม่แน่ใจในการศึกษาอนาคตของสิ่งนั้นก็อาจมีมาก แต่ในสภาพความเป็นจริงในสังคม ปรากฏการณ์หลายอย่างมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ต่อเนื่องและไม่คงที่ เนื่องจากมีมีตัวแปรอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น บางครั้งก็ไม่อาจควบคุมตัวแปรเหล่านั้นไว้ล่วงหน้า ในลักษณะเช่นนี้ความไม่แน่ใจจะมีมาก ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยกำลังเผชิญอยู่ก็คือปัญหาหรือปรากฏการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ต่อเนื่อง และมีตัวแปรอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้องกับการปัญหานั้น ซึ่งนักวิจัยอนาคตให้ความสำคัญว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาอนาคต

4. ความพอเพียง เนื่องจากอนาคตเป็นเรื่องของความไม่แน่ใจเพราะข้อจำกัดในเรื่องความรู้เกี่ยวกับอนาคตของสิ่งนั้นและเพราะว่าอนาคตโดยตัวของมันเอง เป็นผลของการตัดสินใจที่ยังมาไม่ถึง ผลที่ได้จากวิธีการวิจัยอนาคตจึงมีลักษณะไม่มีจุดสิ้นสุด ไม่ยุติที่ผลอย่างใดอย่างหนึ่งแต่จะมีทางเลือกหลายอย่าง การวิจัยอนาคตไม่ได้มีเป้าหมายเบื้องต้นอยู่ที่การพยากรณ์ว่าจะเกิดอะไรขึ้น แต่เป็นการจัดเตรียมภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นไว้ล่วงหน้ามากกว่า ดังนั้นการวิจัยอนาคตจึงเกี่ยวข้องกับการแสวงหาทางเลือกแห่งอนาคต

5. ทฤษฎีโดยทั่วไปแล้ว การวิจัยอนาคตไม่ได้ผูกพันอยู่กับทฤษฎีที่อธิบายความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ต่างๆได้ แต่ก็มิได้หมายความว่า การวิจัยอนาคตจะใช้วิธีการพยากรณ์โดยอาศัยสัญญาณ แต่ในการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่างๆ และการจัดลำดับเหตุการณ์ต่างๆ นักวิจัยอนาคตจะมีอิสระมากกว่านักสังคมศาสตร์ที่จะใช้และสร้างทฤษฎีตลอดจนข้อสมมติในเชิงทฤษฎีต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าการวิจัยอนาคตมีผลต่อการพัฒนาทฤษฎีต่างๆ

6. เทคนิคการวิเคราะห์ บางครั้งมีนักวิชาการบางท่านกล่าวว่า การวิจัยอนาคตมีลักษณะของการพยากรณ์แบบการใช้จินตนาการ โดยยกตัวอย่างเทคนิคการพยากรณ์แบบสร้างอนาคตภาพ(Scenario) การคาดการณ์อนาคต(Delphi) ซึ่งตรงข้ามกับวิธีการที่มีลักษณะเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แต่ความจริงแล้วในการศึกษาเรื่องเดียวกัน การใช้เทคนิคเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องแยกออกจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ นอกจากนี้วิธีการอื่นๆ เช่น การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) และการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) ก็มีผู้นำมาใช้กับการวิจัยอนาคต จึงมีลักษณะของการผสมผสานกันระหว่างวิธีการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการเชิงพรรณนา

7. การนำผลที่ได้ไปใช้ ผลที่ได้จากการวิจัยอนาคตได้นำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและการตัดสินใจ ตลอดจนให้ข้อมูลแก่หน่วยงานที่ต้องการข้อมูลเฉพาะเรื่อง

8. ความสัมพันธ์กับวิธีการวางแผนการวิจัยอนาคต มีส่วนร่วมในการวางแผนและวิธีการตัดสินใจอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า การวางแผนเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่รวมถึงการเตรียมการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่จะสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายและคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏอยู่ ดังนั้นการวางแผนจึงต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในอนาคตด้วย

9. ค่านิยม เป้าหมายและปทัสถาน นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า เรื่องของค่านิยม ปทัสถานควรแยกออกจากการวิจัยอนาคต โดยให้ความเห็นว่า การวิจัยอนาคตมีอิทธิพลต่อการวางแผนและการตัดสินใจไม่โดยตรงก็โดยอ้อม อย่างไรก็ตามอนาคตของสิ่งที่มีพื้นฐานของค่านิยม เป้าหมายและปทัสถานต่างกัน ย่อมมีผลต่อการกำหนดการวางแผนและความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง ค่านิยมและเป้าหมายไว้ล่วงหน้า

วิโรจน์ สารรัตน์.(2554 : 314 -315) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะการวิจัยอนาคตไว้ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยอนาคตเป็นการขยายหรือเป็นการมองสังคมไปข้างหน้าให้กว้างขึ้นด้วยการพัฒนาวิธีคิดเกี่ยวกับอนาคตที่ดีขึ้นและเป็นไปในเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น

2. จำนวนของนักวิจัยที่มากขึ้นและเทคนิคในการทำนายอนาคตที่เป็นเชิงวิชาการมากขึ้นทำให้การวิจัยอนาคตเป็นวิชาการที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป

3. การวิจัยอนาคตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำนาย แต่ที่สำคัญการวิจัยอนาคตได้ช่วยให้บุคคลได้พัฒนาความเข้าใจ ทักษะคิดและความสามารถซึ่งในทางกลับกันก็ช่วยให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและด้วยความรับผิดชอบต่อการดำรงชีวิตในสังคมเทคโนโลยี

4. การวิจัยอนาคตอยู่บนพื้นฐานหลักการที่กล่าวว่า อนาคตไม่สามารถบอกล่วงหน้าได้อย่างถูกต้องแน่นอน แต่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้หรือความน่าจะเป็นเท่านั้น และก่อให้เกิดกรอบความคิดต่างๆ จำนวนมากตลอดจนวิธีที่เป็นประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การวิจัยอนาคตอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่กิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ก่อให้เกิดสิ่งที่ตามมาอย่างกว้างขวาง มีระยะยาวมากขึ้น ดังนั้นการศึกษาถึงความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมานั้นอย่างรอบคอบจึงเป็นสิ่งจำเป็น

6. การวิจัยอนาคตเป็นการศึกษาทางเลือก (Alternative) บนพื้นฐานความคิดที่อนาคตไม่ได้มีเพียงทางเลือกเดียว แต่มีอยู่มากซึ่งจะมีบทบาทที่มีอิทธิพลต่ออนาคตที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก

7. การวิจัยอนาคตเกี่ยวข้องอย่างมากต่อการอำนวยความสะดวกในการทำความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงและผลที่เกิดตามมาทั้งในระดับบุคคลและสังคมให้เร็วขึ้น

8. การวิจัยอนาคตช่วยให้มีความสำนึกถึงเป้าหมายที่พึงปรารถนา

9. สาระสำคัญของการวิจัยอนาคตมิได้จำกัดอยู่ด้วยขอบเขตของวิชาการแบบดั้งเดิม แต่เป็นการมองไปข้างหน้าอย่างเป็นสหวิทยาการ

10. การวิจัยอนาคตเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจและอธิบายความสำคัญทั้งภายในและระหว่างระบบที่สลับซับซ้อนของส่วนประกอบต่างๆ ของธรรมชาติและของโลกแห่งสังคม เช่น ระบบรัฐ/ประเทศ ระบบนิเวศวิทยา ระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น

11. องค์ประกอบสำคัญของการวิจัยอนาคต ประการหนึ่งคือ การมุ่งมองไปทั้งโลกจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่าเราอาศัยอยู่ในโลกที่จำกัดและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงต้องการการสงวนรักษาการร่วมมือและสันติภาพ

12. องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการวิจัยอนาคตคือ การมองไปข้างหน้าเกี่ยวกับนิเวศวิทยาเพื่อสะท้อนให้เห็นภัยที่คุกคามต่อสภาพแวดล้อมมากมาย

13. การวิจัยอนาคต อาศัยเทคนิคกระบวนการสำหรับการวิเคราะห์ การพัฒนาที่เป็นไปได้ที่น่าจะเป็นและที่พึงปรารถนา ซึ่งมีความแตกต่างกันมากมายหลายวิธี โดยอาศัยแนวคิดด้านสถิติและสังคมศาสตร์และการทำให้มีเหตุผลขึ้น ซึ่งมีไว้โดยความสามารถที่ทำนายได้สำเร็จ แต่อยู่ที่การยอมให้มีการทดสอบทางเลือกที่เกิดตามขึ้นมาและเป้าหมายซึ่งจะทำให้การวิจัยอนาคตเป็นสิ่งที่ถูกต้องขึ้น

14. การวิจัยอนาคตต้องเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์เป็นอย่างมาก จึงง่ายต่อการที่จะมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับบุคคลอื่น ซึ่งก็จะก่อให้เกิดการทำนาย สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากพฤติกรรมและการกระทำของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆกันทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

15. แม้จะมีภาพอนาคตที่ไม่ดี อยู่มาก แต่การวิจัยอนาคตจะมีพื้นฐานการทำนายอยู่ที่ภาพอนาคตที่ดี ดังนั้นถึงแม้ว่าจะมีปัญหาหรืออยู่แต่มนุษย์ก็สามารถใช้สติปัญญาคิดวิธีการในการจัดการปัญหาได้สำเร็จ กรณีเช่นนี้ก่อให้เกิดการวางแผนที่จะให้บรรลุผลตามอนาคตที่พึงปรารถนาและหลีกเลี่ยงอนาคตที่ไม่พึงปรารถนา

16. แม้ว่าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอนาคตจะเน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมาก แต่ปัจจุบันก็มีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับอนาคตด้านที่เป็นมนุษย์มากขึ้น

17. การวิจัยอนาคตเป็นการมองไปข้างหน้าในแนวใหม่ ซึ่งอาจจะช่วยให้เข้าใจสภาพในปัจจุบันได้ดีขึ้นและทำให้เรามองเห็นโลกที่เราอาศัยอยู่ในปัจจุบันชัดเจนขึ้น

18. เป้าหมายสุดท้ายของการทำนาย ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดสรรประเทศเพื่อช่วยในการกำหนดนโยบายและเพื่อการวางแผนสำหรับอนาคต

ประเภทของการวิจัยอนาคต

ประเภทของการวิจัยอนาคตขึ้นกับเกณฑ์ที่ใช้แบ่ง

1. ใช้แหล่งของนโยบายแบ่งได้ 3 ประเภท

1.1 เป็นนโยบายมาจากหัวหน้างาน นักวิจัยหาข้อมูลให้สอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้เรียกว่า advocacy Research วิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ การตัดสินใจของนักบริหารที่จะเป็นประเภทนี้ จริงๆแล้วประเภทนี้ไม่ได้ช่วยเรื่องนโยบาย เป็นประเภทไม่ตื่นแต่ก็ยังมีผู้นำมาใช้

1.2 เป็นวิจัยเรื่องใดๆและไม่เกี่ยวกับนโยบาย แล้วนำมาคิดพิจารณากำหนดนโยบายโดยนักวิจัย คือวิจัยเรื่องแล้วมาสมมติว่าน่าจะวิจัยเรื่องนั้น ๆ เรียกว่าจินตนาการกับผลการศึกษา เพื่อกำหนดนโยบายวิจัยประเภทนี้ยังคงใช้ในระบอบนาชาชาติ

1.3 นโยบายเป็นผลจากการวิจัยบางครั้งผู้บริหารนักวิจัยประเภทที่ 1 ไม่ยอมรับ ผู้ใช้ส่วนมากจะเป็นประเภทที่ 2 และกล่าวว่าทำออกมาได้มีระเบียบวิธี เช่นบอกว่าการนโยบายจากผลการวิจัยไม่ตรงพวก Ethnographic, Delphi นี่คือเทคนิคการวิจัยที่สามารถสร้างนโยบายได้โดยไม่ต้องใช้จินตนาการ การมองวิจัยในประเภทนี้น่าสนใจมากกว่ามีแหล่งที่มาจากไหน

2. ใช้เรื่องที่ศึกษา แบ่งตามเรื่องที่ได้ศึกษาได้เป็น 4 ประเภทคือ

2.1 ศึกษา นโยบาย เช่นนโยบายการกระจายโอกาสทางการศึกษา ความเสมอภาคและพัฒนาอุดมศึกษาว่านโยบายมาจากแนวคิดใดสาระและ Implication ของนโยบายนั้นเป็นอย่างไร และสามารถศึกษาวิเคราะห์ได้ว่าเน้นอะไรต่อเนื้ออะไรแต่ผู้ศึกษาต้องมีความรู้พื้นฐานเพียงพอ

2.2 การวิเคราะห์เชิงความเหมาะสม และผลที่คาดหวังของนโยบาย ประเภทนี้ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และมีการพิจารณาตามความเหมาะสม

2.3 ศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อดูว่านโยบายที่กำหนดไว้มีการนำไปปฏิบัติอย่างไรบ้าง มีตัวแบบในการนำนโยบายไปปฏิบัติหลายแบบเช่น การเอาการเมืองนำการโดยวิธีหลักวิชาทางการบริหาร นำรูปแบบของการนำไปใช้ เพื่อทราบว่ามีผลเป็นอย่างไรนั้นทำได้หลายวิธีเช่น นำรูปแบบดังกล่าวมาเป็นตัวนำในการศึกษาอาจจะศึกษารูปแบบในการนำนโยบายทางการศึกษาของไทยไปปฏิบัติ เพื่อดูว่ารูปแบบทางการเมืองหรือทางวิชาการสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่

2.4 ศึกษานโยบายประเภทที่ไม่มีใครศึกษา ว่าผลของนโยบายที่เกิดขึ้นมากนัก ระเบียบวิธี (Methodology) ที่ใช้เป็นแบบการวิจัยของประเมิน (Evaluative Research) เรื่องนโยบายเป็นเรื่องน่าสนใจมาก แต่ไม่ได้รับความสนใจในการศึกษา ทั่วๆไปที่เมื่อศึกษาไปแล้วจะพบความคิดหลายๆอย่างแต่หากสามารถสรุปได้ว่าในการวิจัยเชิงนโยบายต้องใช้วิธีการวิจัยหลายๆแบบเป็นพหุวิธีจะไม่มีวิธีวิจัยเดี่ยว ๆ ยกเว้นการศึกษาบางประเภทจึงมีวิธีเดียวบ้างแต่ส่วนใหญ่แล้วจะใช้หลายวิธี

เทคนิคการวิจัยอนาคต

เทคนิคการวิจัยอนาคตมีอยู่หลายวิธี แต่วิธีที่เป็นที่รู้จักและนิยมนำมาใช้ในการวิจัยอนาคตมีดังนี้ (ณิชา เบญจพรวัฒนา. 2558 : 67)

1. เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบสร้างอนาคตภาพ (scenarios technique) หมายถึง การสำรวจสิ่งที่เป็นไปได้ในอนาคตหรือเรื่องที่น่าจะเป็นไปได้ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อสมมติบางอย่าง หรือเป็นการสร้างเรื่องราวคำอธิบายของความเป็นไปได้ในอนาคตจากความเป็นจริงในปัจจุบัน หรือจากการคาดการณ์แนวโน้มที่น่าจะเกิดขึ้น หรือจากจินตนาการการเขียนอนาคตภาพอาจได้จากการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมหรือจินตภาพ(imagine) ของบุคคลต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอนาคตซึ่งเป็นประโยชน์ในการวางแผนและนโยบาย

2. เทคนิคการวิจัยแบบสำรวจแนวโน้ม (trend extrapolation) เป็นการศึกษาอนาคตจากแนวโน้มโดยการตรวจสอบอดีตที่เพิ่งผ่านมา ซึ่งอาจใช้ร่องรอยที่จะศึกษาปัจจุบันและนำไปสู่สิ่งที่จะค้นหาในอนาคต แนวโน้มจะเห็นชัดเจนขึ้นเมื่อนำมาแสดงในรูปของกราฟ ซึ่งสามารถมองเห็นได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องวัด วิธีการนี้นิยมใช้ในทางสังคมศาสตร์โดยมีความเชื่อว่าแนวโน้มของสิ่งต่างๆเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องกันไป

3. เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบแมทริกซ์ (matrix forecasting) หรือ (cross impact matrix) เป็นเทคนิคที่แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มหรือเหตุการณ์ต่างๆที่อาจมีผลกระทบต่อกันและกัน วิธีการนี้เป็นการแยกแยะอนาคตที่มีความซับซ้อนเป็นองค์ประกอบย่อย โดยแต่ละองค์ประกอบมีอิสระจากกันและกันและให้องค์ประกอบแต่ละอย่างหรือทางเลือก อนาคตแต่ละอย่างมีการเปรียบเทียบกันและกันในลักษณะต่างๆกัน ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันระหว่าง 2 วิธีหรือ 2 สิ่ง

4. เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเริ่มปัญหาที่ศูนย์กลาง (future wheel) เป็นเทคนิคการประเมินความคงที่ภายในของการพยากรณ์แนวโน้ม โดยเริ่มปัญหาที่ศูนย์กลางแล้วจากนั้นปัญหาจะทำให้เกิดสิ่งต่างๆเชื่อมโยงต่อกัน

5. เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบสภาพการณ์จำลอง (simulation technique) เป็นการศึกษาอนาคตจำลองหรือแบบจำลองโดยเลียนแบบระบบของเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่ต้องการมุ่งประเด็นศึกษาโดยเฉพาะและใช้พยากรณ์ความเป็นไปได้ของอนาคต

6. เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi forecasting) วิธีนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังเรื่องอนาคตจากบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง จำนวนผู้เชี่ยวชาญพิจารณาจากกลุ่มและปัญหาที่ศึกษาเป็นสำคัญ เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) เป็นการศึกษาอนาคตที่เป็นอิสระที่จะสร้างอนาคตใหม่โดยไม่ต้องคำนึงถึงแนวโน้มที่เป็นมาในอดีตและปัจจุบัน ผลที่ได้จากการศึกษานี้ช่วยให้ง่ายต่อการตัดสินใจมากขึ้นเพราะสามารถนำไปทดแทนการตัดสินใจทางเลือกอื่นๆได้ นิยมใช้ในการพยากรณ์ด้านเทคโนโลยีการศึกษาและสาขาอื่นๆ

7. เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ **Ethnographic Futures Research (EFR)** เป็นอนาคตภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เพียงรอบเดียวโดยเลือกเอาแนวโน้มที่มีฉันทามติ (consensus) ระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ จุดอ่อนของวิธีการวิจัยนี้คือการขาดระบบที่น่าเชื่อถือในการพิจารณาแนวโน้มไม่มีฉันทามติ

8. เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ **Ethnographic Delphi Futures Research(EDFR)** เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้การสัมภาษณ์รอบแรกแล้วตามด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi) ในรอบที่สองและสาม (สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. 2550 :93) ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนขอนำเสนอรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบนี้ด้วยพิจารณาแล้วเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ลักษณะของงานวิจัยอนาคต (EDFR – Ethnographic Delphi Futures Research)

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2559) กล่าวว่างานวิจัยอนาคต (EDFR – Ethnographic Delphi Futures Research) เริ่มพัฒนาขึ้นในปีพุทธศักราช 2522 จุดเริ่มต้นเกิดจากมูลเหตุจูงใจจากการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่มหาวิทยาลัยมินนิโซตา ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าระเบียบวิธีวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) และ EFR (Ethnographic Future Research) มีแนวคิดและลักษณะที่แตกต่างออกไปจากการวิจัยโดยทั่วไป รูปแบบเดิมของวิธีวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) และ EFR (Ethnographic Future Research) ยังไม่ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายและความเชื่อเบื้องต้นบางประการของการวิจัยอนาคต ควรจะได้มีการคิดค้นวิธีปรับปรุงพัฒนาเพื่อเสริมจุดแข็งและลดจุดอ่อนของทั้งสองรูปแบบวิธีวิจัย โดยเฉพาะวิธีการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Future Research) เป็นวิธีวิจัยที่น่าสนใจมาก แต่ยังมีบางจุดในระเบียบวิธีวิจัยที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนา ถ้าต้องการเพิ่มความเป็นระบบและความน่าเชื่อถือของข้อมูลเพิ่มเติม โดยถ้ามีการผสมผสานระเบียบวิธีวิจัยระหว่าง EFR (Ethnographic Future Research) และวิธีวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกัน และปรับให้มีความเหมาะสมมากขึ้นแล้ว จะได้ระเบียบวิธีวิจัยอนาคตใหม่ซึ่งนอกจากจะตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตได้ดีแล้ว ยังเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ช่วยให้นักวิจัยได้มาซึ่งข้อมูล / แนวโน้มที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะระเบียบวิธีวิจัยแบบ **EDFR – Ethnographic Delphi Futures Research**) นี้ นำจุดเด่นหรือข้อดีของระเบียบวิธีวิจัยอนาคตทั้งสองวิธีมารวมกัน ซึ่งจุดเด่น ของทั้งสองระเบียบวิธีวิจัยช่วยลบหรือแก้ไขจุดอ่อนของกันและกันได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยอนาคตเป็นงานวิจัยที่มีลักษณะเป็นพหุมิติหลายเรื่องหลายปัญหาที่เกี่ยวข้องกันมีลักษณะเป็น Multi – Dimention เป็นการวิจัยที่มุ่งการพิจารณาข้อสรุปที่ใช้หลักเหตุผลที่สอดคล้องกับข้อมูลคือมีลักษณะเป็น Inductive and Empirical การวิจัยชนิดนี้ต้องยอมรับคุณค่า และอำนาจในการตัดสินใจของผู้วิจัยซึ่ง หน้าที่ของผู้วิจัยคือให้ได้รับข้อมูล คุณค่าของผู้วิจัยอยู่ที่ความชัดเจนของจุดยืนที่สนใจ

ขั้นตอนการทำวิจัย EDFR

เทคนิคการวิจัย EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิควิจัยอนาคต โดยผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR (Ethnographic Future Research) กับเทคนิคเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกัน ขั้นตอนของ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) คล้ายคลึงกับวิธีการของเดลฟาย (Delphi) แต่มีการปรับปรุงวิธีให้ความยืดหยุ่นและมีความเหมาะสมมากขึ้นซึ่งอาจสรุปได้เป็นขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากเพราะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยต้องติดตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายจุดมุ่งหมายขั้นตอนต่างๆของการวิจัย เวลาที่ใช้ โดยประมาณและประโยชน์ของการวิจัย เน้นย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่ 1) ลักษณะการสัมภาษณ์และขั้นตอนคล้ายๆกับ EFR (Ethnographic Future Research) แต่ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มีความยืดหยุ่นมากกว่า ผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์รอบที่ 1 อาจยึดรูปแบบ EFR (Ethnographic Future Research) กล่าวคือเริ่มสัมภาษณ์จากภาพอนาคตทางที่ดี (Optimistic Realistic Scenario) ภาพอนาคตทางที่ไม่ดี (Pessimistic realistic scenario) ภาพอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดทั้งนี้เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญคิดในหลายแง่มุม ซึ่งเป็นการมองในแง่บวกก่อนแล้วจึงพิจารณาในแง่ลบ และความเป็นไปได้มากที่สุดนอกจากนั้นการสัมภาษณ์แบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มีความยืดหยุ่นมากหากผู้วิจัยต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก็สามารถสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆที่ต้องการได้โดยมีการผนวกเข้ากับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญลำดับต่อไปหรืออาจแบ่งการสัมภาษณ์เป็นช่วงๆ ก็สามารถทำได้

3. วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเขียนแนวโน้มในแบบสอบถาม

4. การสร้างเครื่องมือการสร้างเครื่องมือนี้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากที่สุดของการวิจัยด้วยเทคนิคนี้คือนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมารวมกัน ตัดข้อความที่ซ้ำกันหรือตัดส่วนที่เกินไปจากกรอบของการวิจัยที่กำหนดไว้ออกไป โดยการหาถ้อยคำที่ครอบคลุมข้อความทั้งหมดทั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามรักษาถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ให้มากที่สุดการเขียนความเป็นภาษาที่สั้นกะทัดรัดโดยพยายามรักษาความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญให้มากที่สุดเขียนแนวโน้มเพียงประเด็นเดียวใน 1 ข้อทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้เชี่ยวชาญเกิดความสับสนในประเด็นนั้นๆ

5. ทำ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) รอบที่ 2,3 การนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เป็นการจำแนกข้อมูลหาฉันทมติ (Consensus) ในการทำ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) รอบที่ 2 และ 3 ในรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูล ป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistic Feedbacks) เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวมโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่มผนวกด้วยคำตอบเดิมของตัวเอง แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาตอบใหม่

จำนวนรอบของการทำวิจัย EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายงบประมาณเวลาและกำลังของการวิจัย ทั้งนี้พิจารณาจากคำตอบที่ได้ว่ามีความเป็นเอกพันธ์แล้วหรือยัง มี homogeneity ของคำตอบ หรือมีฉันทมติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษามากพอแล้วหรือยัง

6. เขียนภาพอนาคต การนำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งโดยทั่วไปถือตามเกณฑ์ที่มีแนวโน้ม ความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงกล่าวคือค่ามัธยฐานที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบ โดยพิจารณาจาก interquartile Range (Q3 - Q1) ไม่เกิน 1.5 การเขียนภาพอนาคตไม่เขียนเป็นวิชาการมากเกินไปคือ คนทั่วไปอ่านแล้วสามารถเข้าใจได้ง่าย

โดยสรุปงานวิจัยอนาคต EDR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคการวิจัยที่มุ่งตอบสนองจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตมากที่สุดวิธีหนึ่งในปัจจุบัน เป็นการวิจัยที่รวมเอาเทคนิค EFR (Ethnographic Future Research) และ Delphi เข้าด้วยกันขั้นตอนต่างๆของ EDR (Ethnographic Delphi Futures Research) คล้ายกับ Delphi โดยขั้นตอนแรกเป็นการสัมภาษณ์แบบ EFR (Ethnographic Future Research) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์/สังเคราะห์และสร้างเป็นเครื่องมือ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแบบสอบถามแล้วส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทมติ (consensus) ซึ่งจะทำ 2-3 รอบ หลังจากนั้นนำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากและมีความสอดคล้องทางความคิด ระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อสรุปและเขียนเป็นภาพอนาคต

การประยุกต์ใช้ระเบียบวิธี EDR (Ethnographic Delphi Futures Research) ในสถานศึกษา

EDR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นระเบียบวิธีวิจัยเพื่อสร้างภาพอนาคตของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาจากฉันทมติของคณะผู้เชี่ยวชาญ เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจหาวิธีการแก้ไขปัญหา การใช้ข้อเท็จจริงในอดีตมาแก้ปัญหาขององค์กรในอนาคต

ประโยชน์ของการวิจัยอนาคต

การศึกษาและการวิจัยอนาคตมีประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและการวิจัยอนาคตช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตที่สามารถจะนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและการวางแผน เพราะการศึกษาและการวิจัยอนาคตจะส่งผลให้นำไปสู่สิ่งต่างๆดังนี้

- 1.1 ให้กรอบสำหรับการตัดสินใจหลายรูปแบบ
- 1.2 บ่งชี้ถึงอันตรายและโอกาสต่างๆ
- 1.3 แนะนำวิธีแก้ปัญหาแบบต่างๆ
- 1.4 ช่วยประเมินนโยบายและการปฏิบัติต่างๆ
- 1.5 ช่วยให้เห็น เข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น
- 1.6 กำหนดจุดหมายและแสวงหาวิธีที่จะบรรลุจุดหมาย

2. ช่วยเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนี้

2.1 ให้ประสบการณ์ล่วงหน้า (Pre - experience) เพื่อเตรียมรองรับเหตุการณ์ในอนาคตจะเป็นอย่างไร จะได้เตรียมความพร้อมว่าจะปรับตัวอย่างไร จะได้ไม่เกิดอาการหรือลดอาการ Future Shock

2.2 ให้การรับรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตบนโลกที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและสับสน การรับรู้ดังกล่าวได้แก่

- (1) การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการปกติตามธรรมชาติ
- (2) การเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยอาจจะกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ต่อไป
- (3) การเลือก (Choice) เป็นสิ่งจำเป็น การปฏิเสธการเลือกก็คือ การเลือก
- (4) โลกในอนาคตอาจแตกต่างอย่างสิ้นเชิงในหลายๆด้านจากโลกปัจจุบัน
- (5) มนุษย์มีความรับผิดชอบต่อนาคตของตนเอง อนาคตอาจไม่ใช่เป็นเพียงที่ปรากฏต่อหน้า
- (6) วิธีการที่ได้ผลในอดีต อาจจะใช้ไม่ได้ผลในอนาคต เพราะสภาพการณ์เปลี่ยนไป

2.3 กระตุ้นให้มีการศึกษาอนาคตอย่างมีสติและดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างมีสติ

3. ช่วยให้เห็นความสำคัญและความสัมพันธ์ของระบบต่างๆ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันขึ้น
  4. ช่วยชี้แนะและเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์
  5. ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ยึดติดกับปัญหาในอดีตและปัจจุบัน
  6. ช่วยกระตุ้นให้บุคคลทุกเพศและวัยใฝ่หาความรู้โดยเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าเรียนรู้สิ่งที่ผู้อื่นบอกหรือทำมาแล้วเพียงอย่างเดียว
  7. ให้นำแนวคิดในการพัฒนาปรัชญาชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับแนวโน้มในอนาคต
- วิโรจน์ สารรัตน์.(2554) ได้สรุปให้ทราบถึงประโยชน์ของการวิจัยอนาคตไว้ดังนี้

1. ช่วยในกระบวนการตัดสินใจ เช่น

1.1 ช่วยกำหนดกรอบในการตัดสินใจแผนนโยบายหรือการตัดสินใจใดๆที่ไม่สามารถดำเนินการได้หากขาดข้อตกลงเบื้องต้น หรือมีข้อตกลงเบื้องต้นที่คลาดเคลื่อน อาจจะนำไปสู่ความเสียหาย ซึ่งข้อตกลงเบื้องต้นนี้สามารถได้มาด้วยการวิจัยอนาคต แม้จะเป็นเพียงความเป็นไปได้หรือความน่าจะเป็นมากกว่าความถูกต้องแน่นอน แต่ต้องเป็นพื้นฐานให้ผู้วางแผนนำไปพิจารณา ประกอบการวางแผนกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจได้

1.2 ช่วยในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นก่อนกลายเป็นปัญหาขั้นวิกฤติ และการตัดสินใจเพื่อให้มีการกระทำกับโอกาสที่คาดว่าจะเป็นไปได้และเหมาะสม

1.3 ช่วยในการตัดสินใจ เลือกรวิวิธีการป้องกันปัญหาจากหลายวิธีที่นักวิจัยอนาคตได้เสนอทางเลือกไว้ให้

1.4 ช่วยให้ผู้สามารถประเมินทางเลือกของนโยบายและการปฏิบัติเนื่องจากนักวิจัยอนาคตได้ช่วยประเมินทางเลือกต่างๆไว้ โดยวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เป็นไปได้ต่อโลกในอนาคต

1.5 ช่วยเพิ่มโอกาสในการเลือกสรรจากทางเลือกหลายๆทางที่เสนอไว้ ทำให้มีอิสระในการเลือกสรร สามารถหลีกเลี่ยงความเชื่อและการยอมรับแนวโน้มปัจจุบันที่อาจจะนำไปสู่ความหายนะได้

2. ช่วยในการเตรียมบุคลากรในอนาคตที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือการศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคต จะทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในตนเอง ทำให้ตระหนักถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งที่อาจเป็นปัญหาและไม่ใช่ปัญหา การมุ่งความสนใจในอนาคตจะเป็นเหตุให้ประชาชนได้มีโอกาสเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความมั่นใจและมีทัศนคติที่ดีต่ออนาคต สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆด้วยความกระตือรือร้น สนใจมากกว่าความตระหนัก ตกใจกลัว ประชาชนจะมุ่งหน้าสู่ออนาคต การวิจัยอนาคตยังช่วยให้ประชาชนยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการได้รับการเตือนให้ปรับตัวได้และความสับสน วุ่นวายใจลดลง

3. ส่งเสริมให้เกิดความปรองดองและร่วมมือ แม้ว่าในอดีตจะมีลักษณะการแก่งแย่ง และการไม่ยอมรับซึ่งกันและกันก็ตาม เนื่องจากอดีตคือสิ่งที่ผิดพลาดและไม่อาจทำให้ดีขึ้นได้ แต่สำหรับอนาคตเป็นโลกแห่งความฝันที่ ทำให้เกิดเป็นความจริงได้ การมุ่งสู่ออนาคตทำให้ประชาชนลืมอดีตและจะเริ่มร่วมมือกันได้เพราะทุกคนมุ่งมั่นแต่ในสิ่งที่ดีที่จะไปให้ถึงจุดหมายนั้น

4. ช่วยในการสร้างสรรค์ การวิจัยอนาคตจะสามารถช่วยให้สนใจในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพราะการมองอนาคตที่ห่างไกลออกไปมากกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า สามารถพิจารณาได้อย่างสร้างสรรค์ มีอิสระในการคิดและมีความเป็นไปได้

5. วิธีการวิจัยอนาคต เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี สร้างความตระหนักให้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการได้

6. ช่วยในการสร้างปรัชญาแห่งชีวิต การวิจัยอนาคตจะช่วยให้ประชาชนเกิดแนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายในอนาคตอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดปรัชญาชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งจะช่วยให้เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นการเตรียมตัวป้องกันปัญหาล่วงหน้า

การวิจัยอนาคตมีประโยชน์หลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถทำให้มองเห็นภาพอนาคตและวางแผนเพื่อเตรียมพร้อม เตรียมการเพื่อไปสู่อนาคตได้อย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน อย่างเป็นระบบ เกิดปัญหายน้อยที่สุด ซึ่งประโยชน์จะเปรียบเสมือนเข็มทิศที่กำหนดทิศทางของการดำรงชีวิต

บทสรุป

การวิจัยอนาคตเป็นวิธีในการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบและแบบแผนที่เป็นเหตุและผลในการคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต เน้นที่การศึกษาทางเลือกอนาคตต่างๆที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็น โดยจะช่วยเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย แนวทางการปฏิบัติงานแก่บุคคลที่ทำหน้าที่ในการวางแผนตลอดจนการป้องกันปัญหาและการเอื้อหรือส่งเสริมให้เกิดโอกาสที่พึงประสงค์ที่เป็นไปได้ดีที่สุด ลักษณะของการวิจัยอนาคต ช่วงเวลาอาจประกอบด้วย ช่วงแรก 5 – 10 ปี เรียกว่า อนาคตระยะสั้น (Short Range Forecasting) เป็นระยะของการมองอนาคตใกล้ตัว ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปัญหาในปัจจุบัน ช่วงที่สอง 10 – 20 ปี เรียกว่าอนาคตระยะกลาง (Middle Range Forecasting) เป็นช่วงที่นิยมทำการวิจัยอนาคตมากที่สุด เพราะสามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้ การวิจัยอนาคตให้ประโยชน์หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถทำให้เห็นภาพอนาคตข้างหน้าและวางแผนเพื่อเตรียมพร้อม เตรียมการเพื่อดำเนินการไปสู่อนาคตได้อย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นเข็มทิศในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติการในอนาคต สำหรับเทคนิควิธีการวิจัยอนาคตได้มีการพัฒนาหลากหลายวิธีการซึ่งผู้วิจัยสามารถเลือกหรือนำไปปรับ ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

จุมพล พูลภัทรชีวิน.(2559) เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การวิจัยเชิงอนาคต (Futures Research) วันที่ 20 สิงหาคม 2559 ณ โรงแรมเซนทาราแกรนด์และบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ กรุงเทพมหานคร : กองประเมินผลและการจัดการความรู้การวิจัย (วช.)

ณิชา เบญจพรวัฒนา.(2558). แนวโน้มการวิจัยเชิงอนาคตในประเทศไทย Futures research trend in Thailand วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2558 หน้า 59 -72

นาดยา ปิลันธนานนท์. (2559) อนาคตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : พิธีพัฒนาการพิมพ์

วิโรจน์ สารรัตน์.(2554) การวิจัยทางการบริหารการศึกษา : แนวคิดและกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อักษราพิพัฒน์

สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์.(2550) อนาคตที่เป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในทศวรรษหน้า วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Poolpatarachewin,Chumpol.,”Ethnographic Delphi Futures Research:Thai University Pilot Project”,
Cultural and Educational Futures,Vol.2,No.4,1982

การพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

THE CURRICULUM DEVELOPMENT IN SCIENCE PRIMARY STUDENT' 21ST CENTURY SKILLS

ผู้วิจัย

นภาพรณ ัญญา

กศ.ด. (การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยทั้งหมด 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ และระยะที่ 4 การประเมินหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหลักสูตร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนวิทยาศาสตร์ และด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รวม 17 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) ได้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ : แนวความคิดพื้นฐานหลักสูตร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักการ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สารและมาตรฐานการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร ได้แก่ โครงสร้างเวลาเรียน โครงสร้าง รายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ และคำอธิบาย 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จำนวน 30 คน ใช้เวลา 20 ชั่วโมง พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนักเรียนมีความตั้งใจรับผิดชอบ เอาใจใส่ เพียรพยายาม อดทนและร่วมกัน ปฏิบัติกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ โดยมีการทดสอบแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test แบบ Dependent) เพื่อหาค่าความต่างก่อนและหลังโดยใช้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ (2) ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าคุณภาพหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์, ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aims to study the Curriculum Development in Science Primary Students' 21st Century Skills. The researcher conducted the research in 4 phases; Phase 1 : Needs Assessment in order to study the authentic problem. Phase 2 : Developing the Curriculum in Science. Phase 3 : To Implement the Curriculum in Science Primary Students' 21st Century Skills. A group of sample for this research consisted of 30 students in Udom Suksa School District Nonthaburi Provinc, for 20 hours. And Phase 4 : Monitoring the quality of the Curriculum in Science Primary Students' 21st Century Skills, using the Delphi Technique for the research procedure, developed curriculum assessors consisting of 17 teaching science experts and curriculum and development experts. The results reveal that (1) The Curriculum in Science was obtained. The curriculum consisted of fundamental concepts of curriculum development i.e. vision, mission, goals, objectives, learners' key competencies, desired characteristics, curriculum structure i.e.time allocation, learning substance of basic subjects, learners development activities, the learning management and promotion) course description i.e. course description of basic subjects and additional subjects in science and assessment and evaluation. (2) The Trying out results of the Curriculum in Science Primary Students of 21st Century Skills with 30 students for 20 hours. It is found that the curriculum has the appropriateness and relatedness the Index of Cohesion (IOC) is between 0.67-1.00. Students were attentive, responsible, patient, persevering, cooperative and participating in the activities of science. The dependent T test was used to find out the difference before and after the implementation of the curriculum by using the statistical significance at 0.05. (3) The results of assessing the quality of the curriculum in Science reveal that specialists had the corresponding ideas that the quality of documents of curriculum in science is at the level of "much" to "most". The median of 3.50 and more (mdn. $\geq$ 3.50) and the interquartile range less than or equal to 1.5 (IR. $\leq$ 1.5) were found.

Keywords : Curriculum Development in Science Primary, Students' 21st Century Skills.

บทนำ

เป้าหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม คุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดโดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยเทศบาลและโรงเรียนร่วมกันจัดทำหลักสูตร โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางดังกล่าว แต่วิธีการเรียนการสอนนั้น ครูเป็นผู้เลือกใช้ให้เหมาะกับเนื้อหาวิชา โดยมีการประเมินผลเพื่อเป้าหมาย 3 ประการ คือ การแนะแนว การส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะของเด็ก ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์จริง ดังนั้น การสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน จึงเป็นการส่งเสริมและสร้างประสบการณ์ให้นักเรียนในด้านวิทยาศาสตร์ เกิดความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักนักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้และถือว่านักเรียน มีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ กล่าวคือ เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ ใช้เหตุและผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด มีจินตนาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2559) ได้กล่าวถึง

คุณค่าและความสำคัญของการเรียนการสอนรายวิชาศาสตร์เพิ่มเติมไว้ว่า เนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมในการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่การระดมความคิดในการหาหัวข้อโครงการ การตั้งชื่อ โครงการที่น่าสนใจ นักเรียนแต่ละคนต้องใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ในการศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูล การเลือกสรรข้อมูล รวมไปถึงแหล่งข้อมูลที่จะค้นคว้า เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ของตนเอง ทั้งบุคคล สถานที่ และเอกสารต่าง ๆ นักเรียนได้มีโอกาสเผชิญกับสถานการณ์จริง มีประสบการณ์ตรงจากการทำงานร่วมกัน ได้รับการตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง ในเรื่องที่เขาสนใจเป็นพิเศษ ทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ และมีทักษะในการทำงานที่เป็นกระบวนการ อันจะนำไปสู่การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

ปัจจุบันทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์และพยายามศึกษาเพื่อหาวิธีปรับปรุงการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังพบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากผลการประเมินจากผลการประเมินการทดสอบการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 สทศ. ได้พัฒนา “ระบบรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานด้วยแผนที่ของประเทศไทย (Reporting System of Ordinary National Educational Test with map of Thailand) ” โดยนำข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในแต่ละระดับชั้น ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 4) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และ 5) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบว่า ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6) ประเภทการรายงาน (ได้แก่ 1) รายงานค่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาจำแนกตามจังหวัด 2) รายงานค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 5 วิชาจำแนกตามจังหวัด 3) รายงานค่าเฉลี่ยรายวิชาจำแนกตามศึกษาธิการภาค 4) รายงานค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 5 วิชาจำแนกตามศึกษาธิการภาค 5) รายงานค่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาจำแนกตามภูมิภาค 6) รายงานค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 5 วิชาจำแนกตามภูมิภาค) วิชา (ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์)

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2561) เปิดเผยว่า ตามที่สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ประกาศผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 สอบใน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ในส่วนของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่าภาพรวมคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ย O-NET ปีการศึกษา 2560 จำแนกดังนี้ คะแนนเฉลี่ยรวมทุกกลุ่มสาระฯ ปี 2561 อยู่ที่ 41.14 คะแนน เพิ่มขึ้นที่ 3.21 คะแนน จากปี 2560 อยู่ที่ 37.93 คะแนน ทั้งนี้ เปรียบเทียบรายกลุ่มสาระฯ พบว่า ภาษาไทย ปี 2561 อยู่ที่ 54.61 คะแนน เพิ่มขึ้น 9.32 คะแนน จากปี 2560 อยู่ที่ 45.29 คะแนน คณิตศาสตร์ ปี 2561 อยู่ที่ 35.65 คะแนน เพิ่มขึ้น 0.1 คะแนน จากปี 2560 อยู่ที่ 35.55 คะแนน วิทยาศาสตร์ ปี 2561 อยู่ที่ 38.83 คะแนน เพิ่มขึ้น 0.7 คะแนน จากปี 2560 อยู่ที่ 38.13 คะแนน และภาษาอังกฤษ ปี 2561 อยู่ที่ 35.47 คะแนน เพิ่มขึ้น 2.74 คะแนน จากปี 2560 อยู่ที่ 32.73 คะแนน และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พุทธศักราช 2560 ในมาตรฐานด้านนักเรียน มาตรฐานที่ 4 ที่กล่าวว่านักเรียน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

พบว่าอยู่ในระดับ ปรับปรุงเป็นส่วนใหญ่ โดยจากการสรุปผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ครั้งล่าสุดจากสถานศึกษาจำนวน 17,562 แห่งมีสถานศึกษาเพียงร้อยละ 11.10 เท่านั้นที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ดังนั้นความสามารถในการคิดซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความสำคัญยิ่งสำหรับการศึกษาในปัจจุบัน เพราะความสามารถในการคิดมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อจะได้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสันติสุขในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์นั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล จึงจำเป็นต้องอาศัยการเรียนการสอนเพื่อช่วยพัฒนากระบวนการคิดที่มีเหตุมีผลมีวิจรรย์ญาณ ให้สามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาระการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่สามารถจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน หรือเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์ให้นักเรียนเกิดความรู้มีประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องพัฒนานวัตกรรมทางการสอน ควบคู่กับสภาพของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังที่ได้กล่าวมา ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ และการสอนในในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับชุมชน ท้องถิ่น ความสนใจของนักเรียน และมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สมรรถนะสำคัญ (ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของนักเรียน สอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง มีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีความสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ มุ่งมั่นในการทำงาน มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ได้อย่างลึกซึ้งมีระบบเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องอย่างเต็มศักยภาพด้วยการปฏิบัติจริง สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นี้ขึ้น โดยเน้นให้ความสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการพัฒนารายวิชาวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยมั่นใจว่าหากนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ และเนื้อหาสาระของวิทยาศาสตร์ อันจะทำให้เด็กนักเรียนพัฒนาความสามารถทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมการนำสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาการจัดการเรียนการสอนในหลายทศวรรษที่ผ่านมาพบว่าไม่เพียงแต่รูปแบบและวิธีการในการเรียนการสอนในปัจจุบันมีความแตกต่างกับการจัดการเรียนการสอนในอดีตเท่านั้น แต่ยังพบว่าตัวผู้เรียนเองก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามหนึ่งในประเด็นที่ผู้สอนไม่ควรมองข้ามคือการพยายามทำความเข้าใจกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ทั้งจากมุมมองของตัวผู้สอนและจากมุมมองของผู้เรียน การพยายามทำความเข้าใจความต้องการของผู้เรียนจึงเป็นโจทย์สำคัญที่ผู้สอนควรนำมาพิจารณาเป็นลำดับแรกในการพัฒนาการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัวดังเช่นในอดีตที่เน้นการบรรยายเป็นหลัก แต่กลับเป็นการเรียนรู้และการพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยความสุข มีทักษะทางวิชาชีพที่จำเป็น และสามารถนำความรู้ที่มีไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวความคิดของทาบ่า (Taba, 1962) ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และระยะที่ 4 การประเมินหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique)

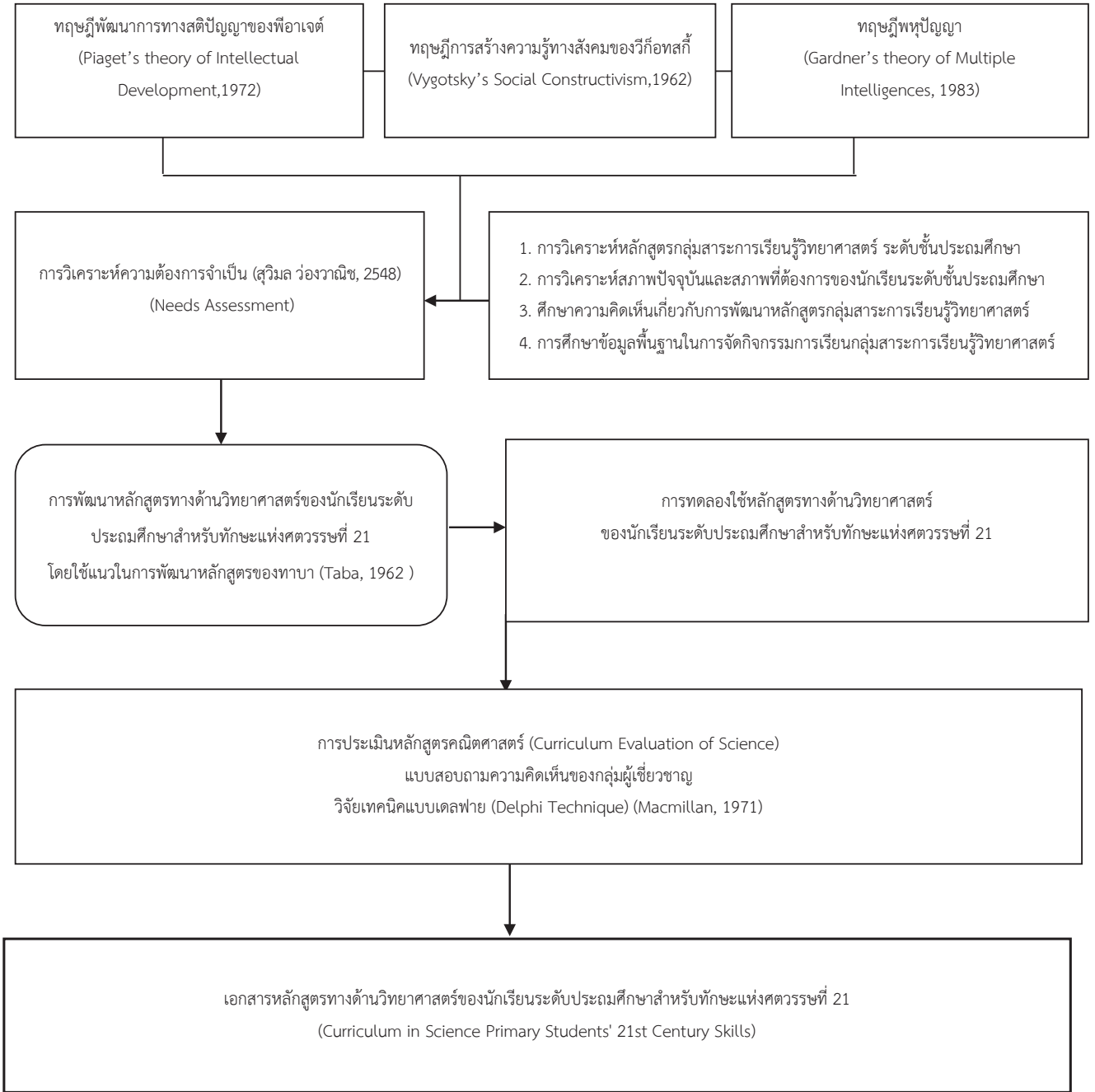
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อศึกษาปัญหาที่แท้จริงของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า (Taba,1962)
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21
4. เพื่อประเมินหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิภาพแสดงกรอบแนวคิดการดำเนินการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนอุดมศึกษา จังหวัดนนทบุรี
2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) หมายถึง หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาอีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน
3. ผู้เชี่ยวชาญประเมินหลักสูตรและการสอน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนหลักสูตรและการสอน หรือทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน หรือผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับอุดมศึกษาหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องโดยมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป
4. ผู้เชี่ยวชาญประเมินทางด้านวิทยาศาสตร์ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนด้านวิทยาศาสตร์ หรือทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับด้านวิทยาศาสตร์ ในระดับอุดมศึกษาหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป
5. หลักสูตรทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง หลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้อุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมทางวิชาการตามสาขาวิชาเฉพาะ และจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในเชิงลึก ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ แนวความคิดพื้นฐาน โครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์วัดและประเมินผล โดยเน้นความสามารถด้านวิชาการและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์อย่างเต็มศักยภาพและตามความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. การพัฒนาหลักสูตรทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง การจัดทำรายวิชาการเรียนรายวิชาทางวิทยาศาสตร์ เพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรเป้าหมายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการสำรวจ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัย และพัฒนาเป็นรายวิชาทางวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษา การทดลองใช้รายวิชาทางวิทยาศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรายวิชาเฉพาะทางในเชิงลึกที่เข้มข้นเพียงพอที่จะไปศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นและการประเมินรายวิชาที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ในสถานศึกษาในอนาคต
7. ผลการประเมินหลักสูตร หมายถึง ผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อคุณภาพหลักสูตรทางวิทยาศาสตร์ โดยมีระดับค่ามัธยฐาน (Mdn.) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 จากกระบวนการใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านหลักสูตรและด้านวิทยาศาสตร์ จำนวน 17 คน
8. ผลการเรียนรู้หลักสูตรทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง คะแนนด้านความรู้ ของนักเรียนครอบคลุมความรู้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ สาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ สาระที่ 3 วิทยาศาสตร์โลก และอวกาศ และสาระที่ 4 เทคโนโลยี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวัดได้จากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
9. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ลักษณะนิสัยจิตใจและลักษณะความคิดที่จะทำให้แสดงพฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยวัดเป็นคะแนนด้วยแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

9.1 ความสนใจใฝ่รู้หรือความอยากรู้อยากเห็น หมายถึง คุณลักษณะนิสัยที่แสดงถึงการยอมรับว่าการทดลองค้นคว้าจะใช้เป็นวิธีในการแก้ปัญหาได้ มีความพอใจใคร่สืบเสาะแสวงหาความรู้ในสถานการณ์และปัญหาใหม่ ๆ มีความกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติงานและเรื่องต่าง ๆ ชอบสนทนา ซักถาม อ่าน เพื่อให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม

9.2 ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น อดทน และเพียรพยายาม หมายถึง คุณลักษณะนิสัยที่แสดงถึงการยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนด ดำเนินการแก้ปัญหาจนกว่าจะได้อำนาจ ไม่ท้อถอย เมื่อมีอุปสรรคและอดทนแม้การดำเนินการแก้ปัญหาจะยุ่งยาก

9.3 ความมีเหตุผล หมายถึง คุณลักษณะนิสัยที่แสดงถึงการยอมรับในคำอธิบายเมื่อมีหลักฐานหรือข้อมูลมาสนับสนุน ตรวจสอบความถูกต้องอย่างมีเหตุผล เสาะแสวงหาหลักฐานข้อมูลจากการสังเกต ทดลอง ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

9.4 ความมีระเบียบและรอบคอบ หมายถึง คุณลักษณะนิสัยที่แสดงถึงการยอมรับว่าความมีระเบียบและรอบคอบเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น นาวิธีการทางวิทยาศาสตร์หลาย ๆ วิธีมาตรฐานตรวจสอบวิธีการทดลอง มีการใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ละเอียดถี่ถ้วน วางแผน และจัดระบบในการทำงาน ตรวจสอบความเรียบร้อยหรือคุณภาพของอุปกรณ์ เครื่องมือก่อนทำการทดลอง

9.5 ความซื่อสัตย์ หมายถึงคุณลักษณะนิสัยที่แสดงถึงการนำเสนอข้อมูลตามความเป็นจริง เห็นคุณค่าของการเสนอข้อมูลตามความจริง โดยการบันทึกผลการสังเกตตามความจริง ไม่แอบอ้างผลงานของผู้อื่น

9.6 ความใจกว้าง ร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดของผู้อื่น หมายถึง คุณลักษณะนิสัยที่แสดงถึงการยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ข้อโต้แย้งหรือข้อคิดเห็นที่มีเหตุผล ยอมรับการเปลี่ยนแปลง รับฟังความคิดเห็นที่ตนเองยังไม่เข้าใจและพร้อมที่จะทำความเข้าใจ และพร้อมที่จะหาข้อมูลเพิ่มเติม

10. ผลการประเมินหลักสูตร หมายถึง ผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อคุณภาพหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ โดยมีระดับค่ามัธยฐาน (Mdn.) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 จากกระบวนการใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ทั้งทางด้านหลักสูตรและด้านวิทยาศาสตร์ จำนวน 17 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ 4) เพื่อประเมินหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อศึกษาปัญหาที่แท้จริงของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และดำเนินการวิจัย ดังนี้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ถามคณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการสอนวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนอุดมศึกษา จังหวัดนนทบุรี โดยแบบสอบถามมีลักษณะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คุณภาพของผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

กำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ครั้งนี้ คือ คณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนอุดมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนา ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม เพื่อนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน แล้วจึงหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยจะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนอุดมศึกษา จังหวัดนนทบุรี วันที่ 20 สิงหาคม 2562 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน

2) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่นของแบบ สอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบมาตราประมาณค่าระดับ (Rating Scale) โดยวิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha-Coefficient) 2 ชุด คือ 1) คุณภาพของผู้เรียนตามสภาพที่เป็นจริง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9965 และ 2) คุณภาพของผู้เรียนตามสภาพที่คาดหวัง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9627

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ พร้อมทั้งนำหนังสืออนุญาตขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จนได้จำนวนครบตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามต้องมีข้อมูลครบถ้วนแล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบที่เก็บรวบรวมได้ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ค่าทางสถิติและนำเสนอในรูปของตาราง

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962)

ผู้วิจัยนำผลการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ในขั้นตอนแรก มาทำการสังเคราะห์เพื่อพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพือาเจต์ ทฤษฎีการสร้างความรู้ทางสังคมของวิก์ทอทส์ และทฤษฎีพหุปัญญาที่ใช้ในการพัฒนาพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962) โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of needs) ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment)

2) การตั้งวัตถุประสงค์ (Formulation of objectives) โดยผู้วิจัยได้ตั้งเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) การเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชา (Selection of content organization of content) ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชาสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

4) การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of learning experiences) ผู้วิจัยเลือกและจัดเนื้อหาเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนารายวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ และคำอธิบายรายวิชาให้ครอบคลุมโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

5) กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of what to evaluate and of the ways and means of doing it) ผู้วิจัยได้กำหนดการประเมินจากปฏิบัติ (Performance Assessment) และประเมินจากสภาพความเป็นจริง (Authentic Assessment)

จากนั้นผู้วิจัยนำผลที่พัฒนาได้ มารวบรวมจัดทำเอกสารหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ในขั้นตอนต่อไป

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม (One Group Pretest-Posttest Design) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนอุดมศึกษา จังหวัดนนทบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียน 65 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนอุดมศึกษา จังหวัดนนทบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 30 คน จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม (Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยประเมินความเที่ยงตรง ความเหมาะสมและความสอดคล้องของเครื่องมือ ด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruency : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 -1.00 ทุกฉบับ

การนำหลักสูตรไปใช้

ผู้วิจัยทำการทดลองใช้รูปแบบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ใช้เวลาทั้งหมด สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง จำนวน 4 สัปดาห์ เวลา 20 ชั่วโมง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

1) ผลการเรียนรู้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ จากกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตร นำคะแนนผลการเรียนรู้มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ทดสอบแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test แบบ Dependent) เพื่อหาค่าความต่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตรโดยใช้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

2) ประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความสนใจใฝ่รู้หรือความอยากรู้อยากเห็น 2) ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น อดทน และเพียรพยายาม 3) ความมีเหตุผล 4) ความมีระเบียบและรอบคอบ 5) ความซื่อสัตย์ และ 6) ความใจกว้าง

ระยะที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) เป็นลักษณะของแบบสอบถามที่ได้มาจากการสอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาทำการสังเคราะห์กระบวนการเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ทั้งหมด 3 รอบ โดยในรอบที่ 1 เป็นลักษณะของแบบสัมภาษณ์ และในรอบที่ 2 และ รอบที่ 3 นี้จะเป็นแบบสอบถามที่อยู่ในลักษณะเหมือนกับ แต่จะเพิ่มค่าทางสถิติเข้ามาช่วย ประกอบด้วย ค่าฐานนิยม (Mode) ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ทั้งนี้ในกระบวนการเทคนิค เดลฟาย (Delphi Technique) ซึ่งในรอบที่ 3 ซึ่งจะคำตอบในแบบสอบถามรอบสุดท้ายที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด โดยผู้วิจัยตั้งค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีความสอดคล้องของคำตอบสูงถึงสูงมาก อยู่ที่ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 และผู้วิจัยจะนำไปกำหนดเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ส่วนข้อที่ไม่เข้าเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อการอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1) ผลการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อศึกษาปัญหาที่แท้จริงของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้วิจัยให้บทบาทและหน้าที่ครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์มากกว่าผู้บริหารโรงเรียน เพราะครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการใช้หลักสูตรและมีประสบการณ์ในการเรียนการสอนโดยตรงทำให้ทราบปัญหาที่เป็นจริงได้มากกว่า ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าสถานภาพ ได้แก่ เพศ ตำแหน่งหน้าที่ในการสอนวิทยาศาสตร์ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของครูมีบทบาทต่อการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อทราบปัญหาที่เป็นจริง

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็น (ปัญหาที่เป็นจริง) โดย Priority Needs Index (PNI) พบว่าคุณภาพของผู้เรียนที่เน้นวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่แตกต่างกันระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังที่จัดว่าเป็นปัญหาที่แท้จริง (ค่า PNI > 0.101) และคุณภาพของผู้เรียนคุณภาพของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่เป็นปัญหา (ค่า PNI < 0.095)

2) ผลการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่าการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ดังกล่าวทำให้ได้เอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วย องค์หลักสูตรที่สำคัญทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรของหลักสูตรทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย คำนำ วิสัยทัศน์ หลักการจุดเน้นของหลักสูตร เป้าหมายในการพัฒนานักเรียน และการจัดการเรียนการสอน

2) โครงสร้างหลักสูตร

2.1 โครงสร้างเวลาเรียน

2.2.1) มีการระบุเวลาเรียนตลอดหลักสูตร ที่เป็นเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติม

2.2.2) การระบุเวลาเรียนตลอดหลักสูตรที่เป็นเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติม

2.2 โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี

2.2.1) มีการระบุรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม และระบุเวลาเรียน และ/หรือหน่วยกิต

2.2.2) มีการระบุกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมทั้งระบุเวลาเรียนไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

2.2.3) รายวิชาเพิ่มเติม / กิจกรรมเพิ่มเติมสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และจุดเน้นของโรงเรียน

3) คำอธิบายรายวิชา

3.1) มีการระบุรหัสวิชา ชื่อรายวิชา และชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ชั้นปีที่สอน จำนวนเวลาเรียน และ/หรือหน่วยกิต ไว้อย่างถูกต้องชัดเจน

3.2) การเขียนคำอธิบายรายวิชาได้เขียนเป็นความเรียงโดยระบุองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะหรือเจตคติ ที่ต้องการและครอบคลุมตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง

3.3) ระบุรหัสตัวชี้วัด ในรายวิชาพื้นฐานและจำนวนรวมของตัวชี้วัดและระบุผลการเรียนรู้ ในรายวิชาเพิ่มเติมและจำนวนรวมของผลการเรียนรู้ที่ต้อง

3.4) การกำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในคำอธิบายรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม

4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เมื่อผลการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจึงนำร่างหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบก่อนที่จะนำร่างเอกสารหลักสูตรไปประเมินหาคุณภาพของหลักสูตร ตามลำดับ

3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้ เรื่องความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ และสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม พบว่า

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา : ก่อนเรียน

คะแนนเฉลี่ย	ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6					
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
ร้อยละ	73.28	76.72	76.74	70.34	80.22	81.80
ภาพรวม	76.52 (ระดับดี)					

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา : หลังเรียน

คะแนนเฉลี่ย	ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6					
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
ร้อยละ	80.45	82.59	78.83	72.87	84.22	85.80
ภาพรวม	80.79 (ระดับดีมาก)					

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	D	S.D. _D	t	P
ก่อนเรียน	30	30	17.30	2.79	4.93	1.93	16.17 **	0.000
หลังเรียน	30	30	22.23	2.62				

** p < .01

จากตารางแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา : ก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามวัฏจักรการสืบเสาะความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในด้านผลของการประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน พบว่า ความเหมาะสมเจตคติทางวิทยาศาสตร์ มีประเด็นการประเมิน โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.59) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น อดทน และเพียรพยายาม 3) ความใจกว้าง ร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 4) ความมีเหตุผล 5) ความสนใจใฝ่รู้หรือความอยากรู้อยากเห็น และ 6) ความมีระเบียบและรอบคอบ ตามลำดับ

4) ผลการประเมินหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม รอบที่ 2 และรอบที่ 3 และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นฉันทามติ เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ สอดคล้องเห็นด้วยกับทุกข้อ (Mdn. ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่า IR. ตั้งแต่ 1.99 ลงมา) พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับคุณภาพเอกสารหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในระดับมากถึงมากที่สุด (Mdn. ≥ 3.50 และ IR. ≤ 1.5) ในคุณภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 คุณภาพขององค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร ด้านที่ 2 คุณภาพของโครงสร้างหลักสูตร ด้านที่ 3 คุณภาพคำอธิบายรายวิชา และ ด้านที่ 4 คุณภาพเกณฑ์วัดและผลประเมินผลผู้เรียนที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำผลการวิจัยมาอภิปรายใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba,1962)

ผู้วิจัยนำผลปัญหาที่แท้จริงในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จากการวิจัยในขั้นตอนแรกมาทำการสังเคราะห์ ตามแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962) ทั้ง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความต้องการ 2) การตั้งวัตถุประสงค์ 3) การเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชา 4) การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 5) กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล

1) ผลประเมินความต้องการจำเป็นโดยเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังโดยวิธี Priority Needs Index (PNI) พบว่า คุณภาพของผู้เรียนที่เน้นวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 ที่แตกต่างกันระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังที่จัดว่าเป็นปัญหาที่แท้จริงเป็นอันดับที่ 1 (ค่า PNI = 0.344) คือ คุณภาพของผู้เรียนในเรื่องของการใช้ความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการดำรงชีวิต การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในทำโครงการหรือชิ้นงานตามที่กำหนดให้หรือตามความสนใจ, เข้าใจลักษณะทั่วไปของ สิ่งมีชีวิต (ค่า PNI = 0.207) และเข้าใจโครงสร้างและการทำงานของระบบต่างๆ ของสิ่งมีชีวิต และความสัมพันธ์ของ สิ่งมีชีวิตที่หลากหลายในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน (ค่า PNI = 0.177) ตามลำดับ

ส่วนคุณภาพของผู้เรียนคุณภาพของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาที่ไม่เป็นปัญหา (ค่า PNI < 0.095) ได้แก่ แสดงถึงความซาบซึ้ง ห่วงใย แสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้ คุณค่า (ค่า PNI =0.013), ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นของตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น(ค่า PNI = 0.051), ใช้ความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการดำรงชีวิต และการศึกษาความรู้เพิ่มเติม ทำโครงการหรือชิ้นงานตามที่กำหนดให้หรือตามความสนใจ (ค่า PNI =0.082) ตามลำดับ

2) ผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

โครงสร้างหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในระดับประถมศึกษา 6 ปี ปี ละ 1 วิชา โดยในระดับชั้น ป.1 - ป.3 ควรจัดแบ่งรายวิชาละ 80 ชั่วโมง และในระดับชั้น ป.4 - ป.6 วิชาละ 120 ชั่วโมง เพื่อให้เห็นจุดเน้นของรายวิชาวิทยาศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้น และผู้วิจัยได้นำ แนวความคิดดังกล่าว มาจัดทำเป็นร่างเอกสารหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรของหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ระดับ ประถมศึกษา 2) คำอธิบายรายวิชา และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า

3.1) ประเมินผลการเรียนรู้ ด้านความรู้ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์5 โดยคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา : ก่อนเรียน ภาพรวม 76.52 อยู่ในระดับดี และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา : หลังเรียน พบว่า ภาพรวม 80.79 อยู่ในระดับดี มาก นอกจากนั้นยังพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามวัฏจักรการ

สืบเสาะความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2) ประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ มีประเด็นการประเมิน โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน พบว่า ความเหมาะสม เจตคติทางวิทยาศาสตร์ โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.59) เรียงลำดับจาก มากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น อดทน และเพียรพยายาม 3) ความใจกว้าง ร่วม แสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดของผู้อื่น 4) ความมีเหตุผล 5) ความสนใจใฝ่รู้หรือความอยากรู้อยากเห็น และ 6) ความมีระเบียบและรอบคอบ ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยได้นำร่างเอกสารหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 ประเมินหาคุณภาพของหลักสูตรจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 17 ท่าน ในกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบ เดลฟาย ทั้งหมด 3 รอบ ประกอบด้วย การสอบถามจากแบบสอบถามปลายเปิดในรอบแรก และใช้แบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่าระดับ (Rating Scale) ในรอบที่ 2 เพื่อใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ รอบที่ 3 เพื่อการตรวจสอบยืนยันมติจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน คำตอบในรอบสุดท้ายนี้ หากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า มีความเหมาะสมมากถึงมีความเหมาะสมมากที่สุด (ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป) และมีความสอดคล้องของคำตอบ สูงถึงสูงมาก (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5) การตรวจสอบหาคุณภาพของหลักสูตรโดยใช้ กระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟายก็จะยุติลง สรุปผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับคุณภาพเอกสารหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่า ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป (Mdn. $\geq$ 3.50) และ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 (IR. $\leq$ 1.5)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำผลการวิจัยมาอภิปรายใน 2 ประเด็น ดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962)

การพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีความสอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อิงเว็บ ระดับประถมศึกษา โรงเรียนปรัชชาธร มืองค์ประภคหลักและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาหลักสูตรแบบดั้งเดิมของ Tyler (1949) และ Taba (1962) แต่หลักสูตรอิงเว็บมีการบริหารจัดการด้านเนื้อหาในการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของ การสอนรวมถึงการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้อินเทอร์เน็ตในการเชื่อมโยงกับเว็บไซต์ต่างๆ ซึ่ง สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรจากนักพัฒนาหลักสูตร วิชัย วงษ์ใหญ่ (2551) มากำหนดเป็นขั้นตอนใน การพัฒนาหลักสูตรมีทั้งหมด 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร 3) การทดลองใช้ หลักสูตรและ 4) การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2551) ได้ สรุปไว้ว่า การบูรณาการเป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกันและจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวมและสามารถนำความรู้ซึ่งหลักสูตรที่

ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้นำโครงร่างหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร รวมทั้งความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินความเหมาะสมของแต่ละองค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตร และมีความสอดคล้องกันทุกประเด็นซึ่งพบว่าหลักสูตรบูรณาการที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมในระดับมาก ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจากการทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งในรูปแบบของการดำเนินการวิจัยในอนาคต และผลของการได้มาซึ่งหลักสูตรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติของการจัดการศึกษาในอนาคต

2) การตรวจสอบคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สามารถอภิปรายผลได้ตามหัวข้อต่อไปนี้

2.1) ด้านคุณสมบัติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จากจากประเมินคุณภาพของหลักสูตรกลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเห็นด้วยระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องกันสูงมากเกี่ยวกับหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งผลการประเมินคุณภาพจึงอยู่ในระดับมากถึงสูงมาก

2.2) ด้านบทบาทของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่พัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้นมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่การวางแผนร่วมกับการตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตร การสร้างและพัฒนาหลักสูตร หรือการประเมินผลหลักสูตร ทั้งนี้ต้องยึดหลักการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ โดยแบ่งออกเป็นกรร่างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตรทั้งระบบ

2.3) ด้านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรที่ดีต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน บนความเชื่อที่ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน หลักสูตรที่ดีก็ต้องมีความหลากหลายเพื่อสนองตอบความแตกต่างดังกล่าว ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรผู้วิจัยได้มีจากการศึกษารูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรทาบ (Taba,1962) ครบในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีความสอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยในครั้งนี้ สิ่งสำคัญที่ทำให้การพัฒนาหลักสูตรทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประสบความสำเร็จ คือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะทาง และผู้เกี่ยวข้องในระดับฝ่ายบริหารการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการมุ่งเน้นจัดหลักสูตรที่ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งต่อหรือต่อยอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนในทุกระดับชั้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจทำในรูปแบบหรือหลักการวิธีดำเนินการและประเมินผลในระบบทวิภาคีประสานงานซึ่งกันและกันที่ชัดเจน รวมไปถึงการสร้างและพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยโดยใช้เทคนิคกระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ครั้งต่อไป สามารถนำเนื้อหาต่าง ๆ มาจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครอบคลุมทั้ง 8 สารการเรียนรู้ และควรมีการทำวิจัยในหัวข้อการศึกษาผลลัพธ์ทางการเรียนของนักเรียนตามหลักสูตรบูรณาการรายวิชาในหลายๆ วิชาโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในภาพกว้างๆ ในบริบทของการจัดการศึกษาที่เน้นความหลากหลายในหลายๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยอนาคตโดยแยกประเภทสาขาเฉพาะทาง ในแต่ละด้านหรือในประเด็นต่างๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ภาพอนาคตในเชิงลึก โดยอาจจะใช้ระเบียบวิธีการวิจัยอนาคตในรูปแบบอื่นๆ ร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551. โรงพิมพ์องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. กรุงเทพฯ
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP. คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2560). พัฒนาหลักสูตรและการสอน – มิติใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- นิตยา ปิรันธนานนท์, มธุรส จงชัยกิจ, และศิริรัตน์ นีละคุปต์. (2562). *การศึกษาตามมาตรฐาน : แนวคิดสู่การปฏิบัติ*.
กรุงเทพฯ : แม็ค.
- Oliva, Peter F. (1992). *Developing the Curriculum*. 3rd. New York: Harper Collins Publisher.
- Saylor, J.G. and Alexander. (1974). *Planning Curriculum for School*. New York: Holt Rinehart and
Winston Inc.
- Taba, Hilada. (1962). *Curriculum Development: Theory and practice*. New York: Harcourt Brace and
world, Inc.,
- Taylor, P. (1998). *Participatory Curriculum Development*. – Some Experiences from Vietnam and
South Africa, in *Training for Agricultural Development, 1996-98*. Rome: FAO.
- Tyler, Ralph W. (1970). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

องค์ประกอบของกระบวนทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption Era)

Components of School Management Paradigm in Digital Disruption Era

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราภรณ์ สุภิสงห์

สาขา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

รองศาสตราจารย์ ดร. ชูชีพ พุทธประเสริฐ

สาขา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ยืนยันผลการสังเคราะห์เนื้อหาเบื้องต้น เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 เป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 2 คน ขนาดกลาง 2 คน ขนาดใหญ่ 2 คน ขนาดใหญ่พิเศษ 2 คน รวมทั้งหมด 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการยืนยันผลการสังเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การสังเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการยืนยัน

ผลการวิจัย พบว่า ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) พบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบเบื้องต้น 5 องค์ประกอบ คือ 1) ระบบการจัดการสถานศึกษา (School Management System) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 2) แบบแผนการบริหารการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย 3) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย 4) ทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 5) เครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย และผลการยืนยันองค์ประกอบของกระบวนทัศน์ใช้ได้ทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ : กระบวนทัศน์ การจัดการสถานศึกษา ยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล

Abstract

This objective of research was to synthesize components of school management paradigm in digital disruption era, key informants used to confirm the results of the preliminary components selected by purposive sampling consisting of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 34, two small-sized schools, two medium-sized schools, two large-sized schools, and two extra large-sized schools, for a total of 8 respondents. The instrument used for data collection was a confirmative record form of the synthesis results. Data were analyzed by content synthesis and summarizing.

The results of this study were as follows: Regarding the results of synthesizing components of the school management paradigm in digital disruption era consisted of five preliminary components as follows: 1) school management system consisted of three sub-components, 2) learning management plan consisted of two sub-components, 3) the supporting factors consisted of two sub-components, 4) the essential skills consisted of four sub-components, 5) the cooperation network consisted of two sub-components. All components and sub-components were usable.

Keywords : School Management, Paradigm, Digital Disruption Era

บทนำ

การศึกษา คือหัวข้อที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดทุกครั้งเมื่อถึงเวลาที่ประเทศไทยต้องก้าวเดินไปข้างหน้า นั่นก็เพราะการศึกษาคือรากฐานของทุกสิ่ง ตั้งแต่ทรัพยากรบุคคลในประเทศ ความรู้ความสามารถ รวมทั้งตรรกะและเหตุผล เพื่อสร้างประเทศที่เจริญรุดหน้ารอบด้านทั้งคุณภาพชีวิตและวิทยาการ หากแต่ความสมบูรณ์แบบของรากฐานการศึกษายังคงอยู่เป็นเพียงทฤษฎี นั่นก็เพราะปัญหาความจำกัดทางการศึกษา (Limited Education) หรือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังมายาวนาน การศึกษาที่ดีตามมาตรฐานจำกัดอยู่กับนักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีกำลังจ่ายหรืออยู่ในตัวเมือง (Nathanich Chaidee, 2018) เช่นเดียวกับที่ Jen Namjatturas (2018) ได้กล่าวไว้ว่า ท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงและมีความท้าทายอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการเตรียมเหล่าเจเนอเรชันในอนาคตให้มีความพร้อมอยู่เสมอ ครูมีความสำคัญอย่างมากในการเป็นแบบอย่างให้เด็กมีความรักที่จะเรียนรู้และอยากที่จะพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา รวมทั้ง ครูได้เล็งเห็นและยอมรับในความแตกต่างของเด็กแต่ละคน และสามารถดึงศักยภาพสูงสุดของแต่ละคนให้แสดงออกมา ยังคงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการศึกษา แม้ว่าเทคโนโลยีจะเข้ามามีผลกระทบแค่ไหนก็ตาม ในส่วน Hard Skills หรือทักษะด้านความรู้มีความสำคัญก็จริง แต่จะเป็นในช่วงที่อยู่ในระบบการศึกษา และในช่วงระยะแรกหลังจบการศึกษา เมื่อเข้าสู่โลกของการทำงาน Soft Skills เป็นทักษะที่สำคัญ โดยเฉพาะในด้านการทำงานเป็นทีม วงการเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาทักษะ AI ให้เก่งขึ้น เราไม่ควรจะสร้างคนให้เป็น Robot อีก สิ่งที่ หุ่นยนต์ไม่มีคือทักษะด้าน Soft Skills มนุษย์ยังคงมีทักษะที่เหนือกว่า AI ในงานที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์อยู่ ดังนั้น เราควรที่จะสร้างเด็กให้รู้จักแก้ปัญหา คิดนอกกรอบ รู้จักสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ประเทศไทยยังมีความท้าทายในเรื่องความเหลื่อมล้ำและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร จึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องช่วยกันผลักดันและพัฒนาให้ทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับที่ยูเนสโก (UNESCO, 2020) ให้การสนับสนุนประเทศต่างๆ ในความพยายามที่จะลดผลกระทบทันทีจากการปิดโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชุมชนที่มีความเสี่ยงและด้อยโอกาสมากขึ้นและเพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาต่อเนื่องสำหรับทุกคน

เมื่อถ้ามองถึงความพร้อมของการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) อิติ ธีระเชียร (2020) ได้กล่าวถึง Digital Disruption หรือ Disruptive Technology อยู่บ่อยครั้ง คำว่า Disrupt แปลตรงตัวคือ “การหยุดชะงัก” ซึ่งมักถูกใช้ในบริบทของการ “ปฏิรูป” หรือทำอะไรก็ตามเพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ โดยมักจะถูกโยงเข้าสู่เรื่องของเทคโนโลยีอยู่เสมอ ลักษณะของ Disruption จะเป็นการ “แทนที่” สิ่งที่มีอยู่เดิมด้วยสิ่งใหม่ ก่อให้เกิดเป็นความต้องการใหม่ขึ้นมาและความต้องการใหม่นี้ได้แทนที่สิ่งเดิมที่มีอยู่โดย

“ทันที” ซึ่งแตกต่างจากการ “ปรับเปลี่ยน” หรือ Transformation ที่จะเน้นการพัฒนาจากความต้องการเดิมหรือ การต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ในทำนองเดียวกัน พัทธกรณม์ ดวงชื่น (2561: 248) พบว่า การเปลี่ยนมุมมองการบริหารองค์กรการศึกษาในยุค Disruptive World จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในการบริหาร องค์กรการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเข้าสู่ยุค “ดิจิทัลเปลี่ยนโลกการศึกษา” อย่างเต็มตัว ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าเป็นนักเรียนที่มีฐานะดีอาจเจอปัญหาเพียงแค่ว่าการเรียนออนไลน์นั้นไม่มี ประสิทธิภาพ แต่ถ้าเป็นนักเรียนที่ฐานะยากจนจะเจอปัญหาที่ใหญ่กว่ามาก การศึกษาจึงเป็นปัจจัยให้การเลื่อนชน ชั้นทางสังคม กลายเป็นปัจจัยลบ ทั้งๆ ที่ในสถานการณ์ปกติ การศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้คนเลื่อนชนชั้นได้ เพราะ การระบาดส่งผลให้ครอบครัวเด็กที่ยากจนนั้นไม่สามารถกลับเข้าโรงเรียนได้อย่างถาวร

ดังนั้น หากรัฐบาลต้องการผลักดันนโยบายการสอนออนไลน์ รัฐบาลจำเป็นต้องจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ อย่างเร่งด่วนเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ เนื่องจากรูปแบบและแนวทางการจัดการเรียนรู้ ออนไลน์ที่เหมาะสมของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีข้อจำกัดและเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยควรมีผู้เชี่ยวชาญให้ คำแนะนำและตัวอย่างแนวทางที่เป็นไปได้ หรือ ควรจัดตั้งกลุ่มสังคมแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนออนไลน์ในแต่ละกลุ่มสาระไปพร้อมกันด้วย และอีกแนวทางคือ รัฐบาลต้องจัดทำหลักสูตรออนไลน์กลาง แล้วให้ครูเป็นผู้ประสานงานช่วยเหลือให้นักเรียนเข้าถึงระบบการเรียนการสอนออนไลน์กลางนี้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนออนไลน์ได้ หรือ ไม่พร้อมด้วยสาเหตุใดก็ตาม รัฐบาลจำเป็นต้องให้การดูแลนักเรียน กลุ่มนี้ไม่ให้การเรียนรู้ขาดช่วง โดยควรส่งเสริมและหาช่องทางการเรียนรู้รูปแบบอื่นควบคู่ไปพร้อมกัน ในส่วนการ จัดหาอุปกรณ์การสื่อสาร และจัดหาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ในเวลาอันสั้น นอกจากนี้จะเสี่ยงต่อการจ่ายแพง และ ได้ของที่ไม่ตรงกับความต้องการจริง และอาจเป็นการสร้างปัญหาภายหลังได้ หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแล ควบคุม กำกับการทำงานของโรงเรียน ควรให้การผ่อนปรนตามสถานการณ์ สิ่งสำคัญคือ การเตรียมการรับมือกับ สถานการณ์ใหม่ๆ ครูต้องออกแบบการสอนใหม่เกือบทั้งหมด ทั้งจำแนกเด็กที่จะเรียนออนไลน์ ทีวีทางไกล โดย วิธีการควรมียืดหยุ่น ซึ่งแต่ละโรงเรียนต้องวางแผนให้เหมาะกับบริบทของตัวเอง การศึกษาอาจไม่ใช่รูปแบบเดิม ครู จึงอาจต้องเปลี่ยนวิธีคิดว่า ครูอยู่โรงเรียน ครูพ่อแม่ ครูชุมชน วิธีคิดของการจัดการศึกษาครั้งนี้ ต้องเลิกคิดติดกรอบ ต้องมองนอกกรอบ ต้องมองหาวิธีการและนวัตกรรมที่เป็นการเรียนรู้กลุ่มเล็กๆ และก็เรียนรู้รายบุคคลมากขึ้น สถานศึกษาจะต้องมีความร่วมมือกับหลายภาคส่วนหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน โดยร่วมกันทบทวน ระบบการจัดการเรียนการสอน แล้วจัดปรับให้ทันสมัย พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่อรองรับความก้าวหน้า เท่าทันความ เปลี่ยนแปลงในสังคมและวิชาชีพต่างๆ อยู่เสมอ กระบวนทัศน์การบริหารสถานศึกษา ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเปลี่ยนกรอบความคิดและวิธีคิด ว่าควรจะมีประเพณีปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องปรับตัวทันทีเมื่อมีสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention) ให้แตกต่างจากเดิม การสร้างความปกติใหม่ (New Normal) การดำเนินงานที่มีแบบแผนก็กระทำ อย่างรวดเร็ว และสร้างการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เป็นบวกให้เกิดขึ้นแก่องค์กร รวมทั้ง สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยข้ามขั้นตอนที่วางแผนไว้ จึงจำเป็นต้องหากระบวนทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบ ฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) ซึ่งสามารถใช้ได้ทุกบริบท ยืดหยุ่นตามความพร้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความสำเร็จและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาทุกระดับอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption)

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) ปัญหา และปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

การสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการจัดการสถานศึกษา ในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบของกระบวนการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 25 แนวคิด และจากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) ได้องค์ประกอบเบื้องต้น 5 องค์ประกอบ คือ 1) ระบบการจัดการสถานศึกษา (School Management System) ประกอบด้วย บทบาทใหม่ของผู้บริหารแบบความปกติใหม่ (New Normal)/การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention) ให้แตกต่างจากเดิม/การยกระดับคุณภาพการศึกษา 2) แบบแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ ประกอบด้วย ระบบการศึกษาทางไกล/ระบบการเรียนออนไลน์ 3) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วยทรัพยากร/งบประมาณ 4) ทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วย ทักษะการเป็นผู้นำ/ทักษะด้าน Internet of things/ทักษะ Soft skills/ทักษะ Hard skills 5) เครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย การประสานงานผู้ปกครอง/การมีส่วนร่วมของชุมชน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ยืนยันผลการสังเคราะห์เนื้อหาเบื้องต้น เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 เป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 2 คน ขนาดกลาง 2 คน ขนาดใหญ่ 2 คน ขนาดใหญ่พิเศษ 2 คน รวมทั้งหมด 8 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการยืนยันผลการสังเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบ นิยามปฏิบัติการ ตัวชี้วัดตามองค์ประกอบ และความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะจากผลการสังเคราะห์เนื้อหาตามองค์ประกอบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การสังเคราะห์เนื้อหา และการสรุปจากข้อมูลเชิงประจักษ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึง ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 2 คน ขนาดกลาง 2 คน ขนาดใหญ่ 2 คน ขนาดใหญ่พิเศษ 2 คน รวมทั้งหมด 8 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ยืนยันผลการสังเคราะห์เนื้อหาองค์ประกอบเบื้องต้นของกระบวนการทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2 ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง หลังจากแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และขออนุญาตเก็บข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ

5.3 เมื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอนุญาต ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และบันทึกการยืนยันผลการสังเคราะห์เนื้อหาองค์ประกอบเบื้องต้นของกระบวนการทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) พร้อมทั้ง บันทึกข้อมูลเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะจากผลการสังเคราะห์เนื้อหา และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ผล/สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง สังเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการศึกษา ในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption)

องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย	แผน 12	แผนการศึกษา	แผนพัฒนา 12	ยุทธศาสตร์ชาติ	New Normal	โลกการเรียนรู้	การปฏิรูป	จัดการเรียนรู้อย่าง	4 disruptive	Disruptive Paradigm	ศตวรรษที่ 21	Re-skill	สหกรณ์	10 Job Skills	World Forum	เรียนรู้	Connect	Strong leader	9 Soft Skills	Hard skills	ชุมชน	รวม	
ระบบการจัดการ สถานศึกษา	บทบาทใหม่ของผู้บริหารแบบ New Normal					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	15
	การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention)					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	15
แบบแผน (Platform)	การยกระดับคุณภาพการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13
	ระบบการศึกษาทั่วโลก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
การบริหาร การจัดการเรียนรู้	ระบบการเรียนรู้ออนไลน์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
	การเรียนรู้ภาคปฏิบัติ จากสถานประกอบการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
ปัจจัยสนับสนุน	การเรียนรู้จากชุมชนแห่งการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	5
	ทรัพยากร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
ทักษะที่จำเป็น	งบประมาณ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
	สวัสดิการ (Welfare)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
ทักษะที่จำเป็น	แหล่งเงินทุน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	5
	ทักษะการเป็นผู้นำ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
ทักษะที่จำเป็น	ทักษะด้าน Internet of things					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14
	ทักษะ Soft skills					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14
เตรียมความพร้อมเมื่อ	ทักษะ Hard skills					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14
	ทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
เตรียมความพร้อมเมื่อ	ทักษะการสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้ใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
	การประสานงานผู้ประกอบการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
เตรียมความพร้อมเมื่อ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
	เครือข่ายทางสังคม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) พบว่า องค์ประกอบเบื้องต้นมี 5 องค์ประกอบ 13 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) ระบบการจัดการสถานศึกษา (School Management System) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่
  - 1.1) บทบาทใหม่ของผู้บริหารแบบความปกติใหม่ (New Normal)
  - 1.2) การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention) ให้แตกต่างจากเดิม
  - 1.3) การยกระดับคุณภาพการศึกษา
- 2) แบบแผนการบริหารการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่
  - 2.1) ระบบการศึกษาทางไกล
  - 2.2) ระบบการเรียนออนไลน์
- 3) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่
  - 3.1) ทรัพยากร
  - 3.2) งบประมาณ
- 4) ทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่
  - 4.1) ทักษะการเป็นผู้นำ
  - 4.2) ทักษะด้าน Internet of things
  - 4.3) ทักษะ Soft skills
  - 4.4) ทักษะ Hard skills
- 5) เครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่
  - 5.1) การประสานงานผู้ปกครอง
  - 5.2) การมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ผลการยืนยันผลการสังเคราะห์เนื้อหาขององค์ประกอบเบื้องต้นของกระบวนการทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

องค์ประกอบเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ	ความหมาย
1. ระบบการจัดการสถานศึกษา (School Management System)			
1.1 บทบาทใหม่ของผู้บริหารแบบความปกติใหม่ (New Normal)	8	100.00	ใช้ได้
1.2 การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention) ให้แตกต่างจากเดิม	6	75.00	ใช้ได้
1.3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา	8	100.00	ใช้ได้
2. แบบแผนการบริหารการจัดการเรียนรู้			
2.1 ระบบการศึกษาทางไกล	8	100.00	ใช้ได้
2.2 ระบบการเรียนออนไลน์	7	87.5	ใช้ได้

องค์ประกอบเบื้องต้น	ความถี่	ร้อยละ	ความหมาย
3. ปัจจัยสนับสนุน			
3.1 ทรัพยากร	8	100.00	ใช้ได้
3.2 งบประมาณ	8	100.00	ใช้ได้
4. ทักษะที่จำเป็น			
4.1 ทักษะการเป็นผู้นำ	8	100.00	ใช้ได้
4.2 ทักษะด้าน Internet of things	8	100.00	ใช้ได้
4.3 ทักษะ Soft skills	8	100.00	ใช้ได้
4.4 ทักษะ Hard skills	8	100.00	ใช้ได้
5. เครือข่ายความร่วมมือ			
5.1 การประสานงานผู้ปกครอง	8	100.00	ใช้ได้
5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน	8	100.00	ใช้ได้

อภิปรายผล

ผลการสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) พบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบเบื้องต้น 5 องค์ประกอบ คือ

ในด้านระบบการจัดการสถานศึกษา (School Management System) ประกอบด้วย บทบาทใหม่ของผู้บริหารแบบความปกติใหม่ (New Normal) การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention) ให้แตกต่างจากเดิม และการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่ง ธิติ ธีระเกียรติ (2020) ได้กล่าวถึง Digital Disruption หรือ Disruptive Technology อยู่บ่อยครั้ง คำว่า Disrupt แปลตรงตัวคือ “การหยุดชะงัก” ซึ่งมักถูกใช้ในบริบทของการ “ปฏิรูป” หรือทำอะไรก็ตามเพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ โดยมักจะถูกโยงเข้าสู่เรื่องของเทคโนโลยีอยู่เสมอ ลักษณะของ Disruption จะเป็นการ “แทนที่” สิ่งที่มีอยู่เดิมด้วยสิ่งใหม่ ก่อให้เกิดเป็นความต้องการใหม่ขึ้นมาและความต้องการใหม่นี้ได้แทนที่สิ่งเดิมที่มีอยู่โดย “ทันที” ซึ่งแตกต่างจากการ “ปรับเปลี่ยน” หรือ Transformation ที่จะเน้นการพัฒนาจากความต้องการเดิมหรือการต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่อย่างค่อยเป็นค่อยไป

ในด้านแบบแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ ประกอบด้วย ระบบการศึกษาทางไกล และ ระบบการเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับพัชรภรณ์ ดวงชื่น (2561: 248) ที่พบว่า การเปลี่ยนมุมมองการบริหารองค์กรการศึกษาในยุค Disruptive World จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในการบริหารองค์กรการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเข้าสู่ยุค “ดิจิทัลเปลี่ยนโลกการศึกษา” อย่างเต็มตัว ซึ่งมีความแหลมกล้าที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าเป็นนักเรียนที่มีฐานะดีอาจเจอปัญหาเพียงแค่ว่าการเรียนออนไลน์นั้นไม่มีประสิทธิภาพ แต่ถ้าเป็นนักเรียนที่ฐานะยากจนจะเจอปัญหาที่ใหญ่กว่ามาก การศึกษาจึงเป็นปัจจัยให้การเลื่อนชั้นขึ้นทางสังคม

ในด้านปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย ทรัพยากร และ งบประมาณ ต้องยอมรับว่า ประเทศไทยยังมีความท้าทายในเรื่องความเหลื่อมล้ำและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร จึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องช่วยกันผลักดันและพัฒนาให้ทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับที่ยูเนสโก (UNESCO,

2020) ให้การสนับสนุนประเทศต่างๆ ในความพยายามที่จะลดผลกระทบที่จากการปิดโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับชุมชนที่มีความเสี่ยงและด้อยโอกาสมากขึ้นและเพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาต่อเนื่องสำหรับทุกคน

ในด้านทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วย ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะด้าน Internet of things ทักษะ Soft skills และ ทักษะ Hard skills สอดคล้องกับการศึกษา Leadership & Soft Skills: ผู้บริหารและทักษะการบริหาร (The Professional of Psychometric tests & People Development Provider, 2018) พบว่า ในตำแหน่งงานที่สูงมาก ยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญมากกว่าสิ่งอื่นคือ Soft Skill ถ้าคุณเป็นผู้บริหาร หรือ ต้องการเป็นผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จแน่นอนว่า คุณไม่จำเป็นต้องเก่งในทักษะหลักอย่างมากมาย แต่สิ่งที่คุณจำเป็นต้องเก่งให้มากที่สุด หรือ ขาดแทบไม่ได้ คือ ทักษะด้าน Human และ Conceptual หรือ ทักษะในความเป็น Soft Skill นั้นเอง จึงไม่น่าแปลกใจว่าทำไม หลายๆ องค์กร ต่างก็พบอุปสรรคสำคัญของผู้บริหาร ที่เรียกว่า มีผู้บริหารที่ขาดลักษณะของผู้นำ นั้นเป็นเพราะสาเหตุจากการขาดพัฒนาทักษะ Soft Skill ก่อนเข้าทำงานบริหาร เพราะ อาจจะเด่นด้าน Technical แต่ขาดทักษะด้าน Soft Skill (Human & Conceptual) หรือ ผู้บริหารมีลักษณะของผู้นำ แต่ยังคงเหมือนไม่สามารถสร้างทีมที่โดดเด่นให้แก่องค์กรได้ ก็มีแนวโน้มว่า ท่านผู้บริหรดังกล่าว ขาดทักษะ Human Skill

ในด้านเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย การประสานงานผู้ปกครอง และ การมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของเกียงไกร จันทรชัยชนะ. (2558: 146). การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของโรงเรียนบ้านแม่แ้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 มีข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ควรมีบทบาทเป็นผู้ให้การส่งเสริม สนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน โดยการรวมกลุ่มกิจกรรมเป็นเครือข่ายชุมชน และการมีส่วนร่วมที่ดีของประชาชนผู้นำชุมชน ควรสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณการสนับสนุนผลผลิตหรือผลงาน ผู้บริหาร และครู ควรคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเป็นคณะกรรมการ เพื่อที่จะช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ระบบการจัดการสถานศึกษา (School Management System) สถานศึกษา ควรแสดงออกถึงบทบาทใหม่ของผู้บริหารแบบความปกติใหม่ (New Normal) และการสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention) ให้แตกต่างจากเดิม เพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา

1.2 แบบแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ สถานศึกษา ควรนำระบบการศึกษาทางไกลและระบบการเรียนออนไลน์ มาใช้ในโรงเรียน

1.3 ปัจจัยสนับสนุน สถานศึกษาควรบริหารทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ทักษะที่จำเป็น สถานศึกษาควรมีทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะด้าน Internet of things ทักษะ Soft skills และทักษะ Hard skills

1.5 เครือข่ายความร่วมมือ สถานศึกษาควรมีการประสานงานผู้ปกครองและการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัญหา ของการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption)

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption)

2.3 ควรมีสรางกระบวนทัศน์การจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล (Digital Disruption)

เอกสารอ้างอิง

เกียงไกร จันทร์ชัยชนะและจิราภรณ์ สุภิสงห์. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล

ของโรงเรียนบ้านแม่แว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. สืบค้นเมื่อ 21

มีนาคม 2563, จาก <https://www.western.ac.th/media/attachments/2019/07/31/9--1-1-2.pdf>

ธิตี ชีระเธียร. (2020). Digital Disruption กับครูไทยในศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2563,

จาก <https://www.starfishlabz.com/blog/4-digital-disruption-กับครูไทยในศตวรรษที่-21กับครูไทยในศตวรรษที่-21>

พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2018). เปลี่ยนมุมมองการบริหารองค์กรการศึกษาในโลก. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2563, จาก

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/download/153451/111799>

Nathanich Chaidee. (2018). มองปัญหาการศึกษา ผ่าน Data ที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย. สืบค้นเมื่อ

21 มีนาคม 2563, จาก <https://thematter.co/brandedcontent/gse-2019-limited-education-05/86262>

Jen Namjatturas. (2018). Education Disruption ครูจะปรับตัวอย่างไรในโลกที่เปลี่ยนแปลง. สืบค้นเมื่อ

21 มีนาคม 2563, จาก <https://techsauce.co/tech-and-biz/teachers-the-future-in-education-disruption>

The Professional of Psychometric tests & People Development Provider. (2018). Leadership &

Soft Skills: ผู้บริหารและทักษะการบริหาร. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2563, จาก

<https://www.missconsultblog.com/post/2015/11/17/leadership-soft-skills/ผู้บริหารและทักษะการบริหาร>

UNESCO. (2020). COVID-19 Educational Disruption and Response. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2563,

จาก <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

References

J. Keing kai and S. jiraporn. (2015). Community Participation in an Outstanding Sub-District

Project of Ban Mae Wae School, Chiang Mai Primary Educational Service Area Office

2 Sub-District School Project of Ban Mae Wae School, Chiang Mai Primary Educational

Service Area Office 2. (Access 21 March 2020, Retrieved from: <https://www.western.ac.th/>

[media/attachments/2019/07/31/9--1-1-2.pdf](https://www.western.ac.th/media/attachments/2019/07/31/9--1-1-2.pdf)

- Jen Namjatturas. (2018). Education Disruption: How will teachers adapt in a changing world? (Access 21 March 2020, Retrieved from: <https://techsauce.co/tech-and-biz/teachers-the-future-in-education-disruption>)
- Nathanich Chaidee. (2018). Look at educational problems through data that reflect of Thai education.(Access 21 March 2020, Retrieved from:<https://thematter.co/brandedcontent/gse-2019-limited-education-05/86262>)
- Patcharaporn Duangchurn (2018). Change the view of the Global Educational Organization Administration. (Access 21 March 2020, Retrieved from: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/download/153451/111799>)
- T. Thiti. (2020). Digital Disruption with Thai Teachers in the 21st Century. (Accessed 21 March 2020, Retrieved from: <https://www.starfishlabz.com/blog/4-digital-disruption-กับครูไทยในศตวรรษที่-21กับครูไทยในศตวรรษที่-21>)
- The Professional of Psychometric tests & People Development Provider. (2018). Leadership & Soft Skills: Administrators and Administrative Skills. (Access 21 March 2020, Retrieved from: <https://www.missoconsultblog.com/post/2015/11/17/leadership-soft-skills-พ-บริหารและทักษะการบริหาร>)
- UNESCO. (2020). COVID-19 Educational Disruption and Response. (Access 21 March 2020, Retrieved from: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>)

ศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

System to care and Support Students in School of Private Education

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.ประณีต วิบูลย์ประพันธ์

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง และ เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดตรัง จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย การดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดตรัง 5 ส่วน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม และพัฒนานักเรียน การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดตรัง ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การส่งต่อนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ส่วนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

คำสำคัญ : ระบบช่วยเหลือนักเรียน , สำนักงานการศึกษาเอกชน

The student supporting system of the schools under the Office of Private Education Trang objective of the research: 1) to study the system of care and support students in schools under the Office of Private Education Trang and 2.) compared to the operating system to help and take care of the students of the school under the Office of Private Education in Trang by sex, age, education and experience/ Research in this Researchers have determined the scope of the research. The operating system takes care of students in schools under the Office of Private Education Trang fifth parts is to recognize individual students. Screening of students and promote student development. Prevention and student assistance and forwarding students the population in the

Students population of this research is the teachers responsible for monitoring students in schools under the Office of Private Education Trang year 2560, 20 peoples were selected by using specific tools used in -research as a research instrument around, the 5 levels were created. Which is equivalent to a conviction 0.95, data analysis, percentage, average, Standard Deviation. By using a computer program following details

The student supporting system of schools under the Office of Private Education Trang found that overall compliance was high. Considering found that the five submissions per student are performing at a high level. The highest mean the second part of the third promotion and development of the first students to recognize individual students are performing at a high level, with the lowest average.

Key words : The student supporting system , Private Education

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสื่อสาร เป็นปัจจัยเร่งที่สำคัญที่ทำให้โลกไร้พรมแดน เกิดการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสาร ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความซับซ้อนรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนของชาติ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหนีเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการพนัน การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้สถานศึกษาต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหามาให้นักเรียนและเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกัน มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนและจัดเป็นวาระแห่งชาติ ให้สถานศึกษาจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างดี โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การแนะนำ จิตวิทยา หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่สาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพทางการศึกษา (องค์กรมหาชน) พ.ศ. 2555 – 2558 โดยประเมินมาตรฐานด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 5 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ 2 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม 1 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้พื้นฐาน คือ 1) ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี 2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 3) ผู้เรียนมีความใฝ่ฝัน และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4) ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ คือ 1) ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา 2) ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม คือ ผลการดำเนินโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 17)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน มีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพ มีหลักฐานการดำเนินงานที่ตรวจสอบได้ โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน เข้ามามีส่วนร่วมกระบวนการ

ทำงาน เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตต่าง ๆ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่มีมาตรฐาน สามารถดำเนินการเพื่อประกันคุณภาพได้ ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ตรงตามสภาพปัญหา สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเรียนรู้อย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสบความสำเร็จได้ ผู้รับผิดชอบต้องมีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ ดังนั้น ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินดูแลนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ ของหน่วยงาน โดยทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร่วมคิดร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 81) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินระบบช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงาน

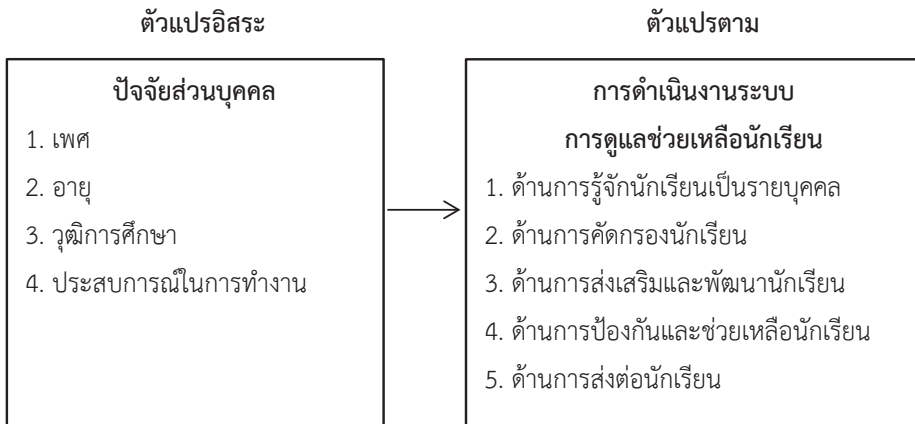
โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง ในประเด็นองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรังให้ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยสนใจจะวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสนใจศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง บนพื้นฐานการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 19) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งกระบวนการในการดำเนินงานการช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน

ประชากรได้แก่ ครู ผู้รับผิดชอบในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดตรัง ปีการศึกษา 2560 จำนวน 10 โรงเรียน โรงละ 2 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง รวมประชากรทั้งหมด เริ่มตั้งแต่ระหว่างปีการศึกษา 2560

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จะนำไปแก้ไข และพัฒนา เพื่อช่วยเหลือนักเรียนต่อไป การสร้างเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริม พัฒนานักเรียน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
2. เพื่อให้โรงเรียน คณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัย

1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.10$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ส่วนที่ 5 การส่งต่อนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.21$) รองลงมาส่วนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\mu = 4.18$) ส่วนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.01$) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดตรัง จำแนกตามเพศ พบว่า ครูเพศหญิงมีการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\mu = 4.12$) สูงกว่า ครูเพศชาย ($\mu = 4.08$) ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง จำแนกตามอายุ พบว่า ครูที่รับผิดชอบอายุ 46 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.42$) รองลงมาครูที่รับผิดชอบอายุ 31 – 45 ปี ($\mu = 4.04$) และครูที่รับผิดชอบอายุ 21 – 30 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.96$) ตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่รับผิดชอบ วุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.14$) รองลงมาครูที่รับผิดชอบวุฒิมัธยมศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\mu = 4.09$) และครูที่รับผิดชอบวุฒิมัธยมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.03$) ตามลำดับ

5. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง จำแนกตามประสบการณ์ พบว่า ครูที่รับผิดชอบประสบการณ์ 16 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.45$) รองลงมาครูที่รับผิดชอบประสบการณ์ 6 – 15 ปี ($\mu = 4.08$) และครูที่รับผิดชอบประสบการณ์ 1 – 5 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.02$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรังโดยภาพรวม

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		
	μ	σ	แปลความ
1. ส่วนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.01	.23	มาก
2. ส่วนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน	4.03	.25	มาก
3. ส่วนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาการเรียน	4.18	.24	มาก
4. ส่วนที่ 4 การป้องกันและการช่วยเหลือนักเรียน	4.07	.15	มาก
5. ส่วนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน	4.21	.41	มาก
รวม	4.10	.09	มาก

จากตาราง แสดงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.10$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนที่ 5 การส่งต่อนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.21$) รองลงมา ส่วนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาการเรียน ($\mu = 4.18$) ส่วนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.01$)

สรุป

1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.10$) และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดตรัง จำแนกตามเพศ พบว่า ครูเพศหญิงมีการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\mu = 4.12$) สูงกว่า ครูเพศชาย ($\mu = 4.08$)

3. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง จำแนกตามอายุ พบว่า ครูที่รับผิดชอบอายุ 46 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.42$) และครูที่รับผิดชอบอายุ 21 – 30 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.96$)

4. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิกศษ.ปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.14$) และครูที่รับผิดชอบวุฒิกศษ.ต่ำกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.03$)

5. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง จำแนกตามประสบการณ์ พบว่า ครูที่รับผิดชอบประสบการณ์ 16 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.45$) และครูที่รับผิดชอบประสบการณ์ 1 – 5 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.02$)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบผลการดำเนินงานระบบการช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดตรัง
2. นำผลการวิจัยเป็นข้อมูลสารสนเทศ ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดตรัง เรื่อง การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สอดคล้องบุคคลอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (4.01) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อารมณ วาทยา (2553)

ร่วมทำด้านการคัดกรองนักเรียน มีการปฏิบัติในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของระดับ คำมา (2553) และสอดคล้องกับการวิจัยของประภาศรี ศรีวงศ์พันธ์ (2549) ผลการวิจัย พบว่า ผลการคัดกรองนักเรียนอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งนี้

ผู้มีส่วนร่วมคือนักเรียน ผู้ปกครอง ต้องใกล้ชิดกับนักเรียน ครูผู้สอนเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นครั้งคราว

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ควรศึกษาแนวทางการดำเนินการศึกษาจังหวัดตรัง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2546). การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนชื่น.
- _____. (2547). แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- _____. (2549). แผนพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2550). มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2552). การพัฒนาสันทนาการขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการก้าวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารอัดสำเนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวงและกระทรวงสาธารณสุข. (2547). คู่มือวิทยากรเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- ประภาศรี ศรีวงศ์พันธ์. (2549). การดำเนินงานเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 1. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ. (2547). การประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 3. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สังคม แก้วสว่าง. (2547). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเสสะเวชวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- สมพร สระบัว. (2546). การประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา. (2547). เอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน. กรมสามัญศึกษา. อัดสำเนา
- Leggett, Maria Elsa Soto. (2004). *The Effects of a Solution-focused Classroom Guidance Intervention with Elementary Students*. PH.D. dissertation, Texas A&M University Corpus Christi. **Dissertation AbstractsInternationl**. [Online]. AAT3148794. Available: [Http://proquest.umi.com/pdweb?did=79594214&sid=10&Fmt=2&clientId=73545&RQT=309&VName=PQD](http://proquest.umi.com/pdweb?did=79594214&sid=10&Fmt=2&clientId=73545&RQT=309&VName=PQD) [2006, November 18]

การพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

THE CURRICULUM DEVELOPMENT IN MATHEMATICS FOR GIFTED SECONDARY SCHOOL STUDENTS

ผู้วิจัย

อดิศร ศิริ

สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ และตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยทั้งหมด 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น เพื่อศึกษาปัญหาที่แท้จริง ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ ทั้งหมด 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย วิเคราะห์ความต้องการ ตั้งวัตถุประสงค์ เลือกจัดระบบเนื้อหาวิชา เลือกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล ระยะที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้หลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย แนวความคิดพื้นฐานหลักสูตร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักการ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร ได้แก่ โครงสร้างเวลาเรียน โครงสร้าง รายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา ได้แก่ คำอธิบายรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมทางวิทยาศาสตร์ และการวัดและประเมินผล 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นว่าคุณภาพเอกสารหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป (Mdn. $\geq$ 3.50) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 (IR. $\leq$ 1.5)

คำสำคัญ : หลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์, นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ

Abstract

This research aims to study the development of Curriculum Mathematics and check the quality of the Curriculum Mathematics for Gifted Secondary School Students. The researcher conducted the research in 3 phases; Phase 1: Needs Assessment in order to study the authentic problem. Phase 2: Developing the Curriculum Mathematics for Gifted Secondary School Students using 5 steps including: Diagnosis of Needs, Formulation of objectives, Selection and organization of content, Selection and organization of learning experiences, Determination of what to evaluate and of the ways and means of doing it. Phase 3 : Monitoring the quality of the development of Curriculum Mathematics for Gifted Secondary School Students, Delphi Technique. The results reveal that 1) The Curriculum

Mathematics for Gifted Secondary School Students consisted of fundamental requirement of curriculum development i.e. vision, mission, goals, objectives, learners qualities, desired characteristics, curriculum structure (time allocation, learning substance of basic subjects the learning management and promotion) course description (course description of basic subjects and additional subjects in Mathematics). 2) The results of assessment and evaluation of the Curriculum Mathematics for Gifted Secondary School Students revealed that the majority of specialists had the corresponding ideas with the quality of documents of Curriculum Mathematics for Gifted Secondary School Students, at the level of “much” to “most”. The median of 3.50 and more ($mdn. \geq 3.50$) and the interquartile range less than or equal to 1.5 ($IR. \leq 1.5$) were found.

Keywords : Curriculum Mathematics, Gifted Secondary School Students

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สาระสำคัญของมาตรา 22 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนที่มีอยู่อย่างหลากหลาย และมีความเชื่อว่าแต่ละบุคคลมีความสามารถแต่ละด้านไม่เท่ากัน ความสามารถที่ผสมผสานกันออกมาทำให้เด็กแต่ละคนมีแบบแผน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะหรือความสามารถพิเศษ (Talented) และถ้าเด็กบางคนมีความสามารถพิเศษตั้งแต่ 2 ด้านขึ้นไป ซึ่งจะจัดอยู่ในเด็กปัญญาเลิศ (Gifted) ดังนั้น การจัดการศึกษาควรจะตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการออกแบบกิจกรรมของแต่ละสาระการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถส่วนบุคคล เพราะว่าเด็กแต่ละคนมีความสามารถและความถนัดและวิธีการเรียนรู้มีความแตกต่างกัน

รายงานการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2561) ที่ระบุว่า คุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาในภาพรวมยังมีปัญหาอย่างมาก มีสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจำนวนมากที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์ประเมินของ สมศ. ยังพบว่า สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนในวิชาหลักได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น และในการประเมินของ สมศ. รอบสอง พบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาชั้นพื้นฐานจำนวน 22,425 แห่ง มีถึงร้อยละ 79.7 ที่ได้มาตรฐานและร้อยละ 20.3 ที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) พบว่า แผนนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรม มีความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ นอกจากนั้นผลการสำรวจคุณภาพของระบบการศึกษา (Quality of the Educational System) ของ World Economic Forum พบว่าในปี 2557 ประเทศไทยมีคะแนนคุณภาพการศึกษาเท่ากับ 3.4 ซึ่งลดลงจากผลการสำรวจครั้งก่อนอยู่ 0.2 ทำให้การจัดอันดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 6 ของประเทศสมาชิกอาเซียน และคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 87 จากทั้งหมด 144 ประเทศ (World Economic Forum, 2014) และผลการประเมินทักษะของนักเรียนในระดับนานาชาติ (PISA) จากการศึกษาในปี 2012 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) จากผลการประเมินฯ ดังกล่าว ยังพบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 5 ประเทศที่มีการจัดสอบวัดความรู้ PISA เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะประเทศสมาชิกอาเซียน ปรากฏว่า ประเทศที่มีคะแนนรวมสูงสุดในทุกด้านได้แก่ สิงคโปร์ มีคะแนนสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 เวียดนามมีคะแนนสูงเป็นอันดับที่ 2 ไทยเป็นอันดับที่ 3 มาเลเซียเป็นอันดับที่ 4 และอินโดนีเซียมี

คะแนนต่ำสุดในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งเป็นอันดับที่ 5 นอกจากนี้ เมื่อเทียบกับประเทศที่มีการจัดสอบ PISA ทั่วโลกทั้งหมด 65 ประเทศ พบว่า สิงคโปร์ มีคะแนนเป็นอันดับที่ 2 ตามด้วยประเทศเวียดนาม เป็นอันดับที่ 17 และประเทศไทยมีผลทดสอบอยู่ในลำดับที่ 50 มาเลเซีย ในอันดับที่ 52 และอินโดนีเซียในอันดับที่ 64 (The Organization for Economic Cooperation and Development, 2014) เมื่อพิจารณาผลการประเมินทักษะของนักเรียนในระดับนานาชาติ (PISA) ในแต่ละด้านแล้ว พบว่า สำหรับประเทศไทยมีคะแนนด้านคณิตศาสตร์ 427 คะแนน จากค่าเฉลี่ย 494 คะแนน มีคะแนนด้านการอ่าน 441 คะแนน จากค่าเฉลี่ย 496 คะแนน และมีคะแนนด้านวิทยาศาสตร์ 444 คะแนน จากค่าเฉลี่ย 501 คะแนน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลคะแนนการทดสอบ PISA ของไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกด้าน (TDRI. (2010). 21st Century Skills Rethinking How students learn. : online) และจากการเปรียบเทียบอันดับคะแนนการทดสอบ PISA กับประเทศสมาชิกอาเซียนและทุกประเทศที่ทดสอบ PISA ทั่วโลก พบว่า แม้ประเทศไทยจะมีผลการทดสอบอยู่ในอันดับที่ 3 ของประเทศสมาชิกอาเซียน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกแล้ว จึงถือได้ว่าผลสะท้อนสัมฤทธิ์ด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำ

จากปัญหาดังกล่าว ยังพบว่า การจัดหลักสูตรของสถานศึกษาทั่วไปในปัจจุบัน โรงเรียนยังมีการใช้หลักสูตรแบบเดียวกันทั่วทั้งประเทศ ทั้ง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานความหลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังประสบปัญหามากมาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาในหลาย ด้าน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ ส่งผลต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความรู้ความสามารถในรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ สอดคล้องกับ นาดยา บิลันธนานนท์ (2562) กล่าวถึง การจัดทำรายวิชาทางวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ว่าเป็นผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และเน้นให้มีการเรียนรู้เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นการจัดเตรียมโอกาสแห่งการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนสามารถบรรลุตามมาตรฐานที่วางไว้ Opportunity to Learn Standards) ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในทุกวันนี้ โดยเฉพาะรายวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรจะมีจุดเน้นที่ชัดเจนที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการในแต่ละด้านอย่างเต็มที่ ลักษณะของรายวิชาทางคณิตศาสตร์ที่ทางสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดเตรียมให้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมีความสอดคล้องกับรายวิชาที่นักเรียนจะต้องได้เรียนจริงในสถาบันอุดมศึกษา มีความเฉพาะทาง มีความหลากหลายให้ได้เลือกเรียน มีเนื้อหาสาระและทักษะที่เข้มข้น เพื่อตอบสนองความต้องการความถนัด ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและความเป็นไปได้ที่นักเรียนจะได้นำความรู้และความสามารถไปใช้ในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จากที่กล่าวมาแล้วนั้น จะพบว่า สถานศึกษาจัดทำสาระการเรียนรู้ให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในลักษณะเป็นรายวิชาที่เน้นเข้าสู่วิชาเฉพาะทางมากขึ้น เพื่อเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูงความถนัดและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนทั้งในด้านอาชีพและการศึกษาต่อ โดยจัดให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมใหม่ในระดับสูงขึ้น

จากข้อประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในมิติของการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นเฉพาะทาง เพื่อการคัดเลือกและการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นเด็กที่มีความสามารถด้านทางคณิตศาสตร์โดดเด่นมีความสามารถในการคิดคำนวณ ใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ได้ดี สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแบบรูปต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างรวดเร็ว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูง มีความสนใจในเรื่อง จำนวน ตัวเลข เข้าใจเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ดี มีความมุ่งมั่นและความพยายามในการทงานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กในวัยเดียวกัน

ในสภาพแวดล้อมและประสบการณ์เดียวกัน ปัญหาที่บดบังในการเสาะหาและคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ คุณลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ ปัญหาเรื่องของหลักสูตรวิชาเฉพาะทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกและปัญหาเรื่องขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพ ในปัจจุบันการคัดเลือกและการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ในโรงเรียนที่เปิดสอนห้องเรียนความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเกณฑ์ที่โรงเรียนต่าง ๆ ใช้ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกรายวิชา (GPA) คะแนนเฉลี่ยในรายวิชาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบที่โรงเรียนออกข้อสอบเอง ซึ่งการใช้เกณฑ์หรือวิธีการดังกล่าวอาจเกิดความคลาดเคลื่อน คือ เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ส่วนหนึ่งอาจจะไม่ได้รับการคัดเลือกและเด็กที่ได้รับการคัดเลือกอาจมีบางส่วนหรือบางคนอาจไม่ใช่เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ เป็นความคลาดเคลื่อนที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับตัวเด็กเองส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติ

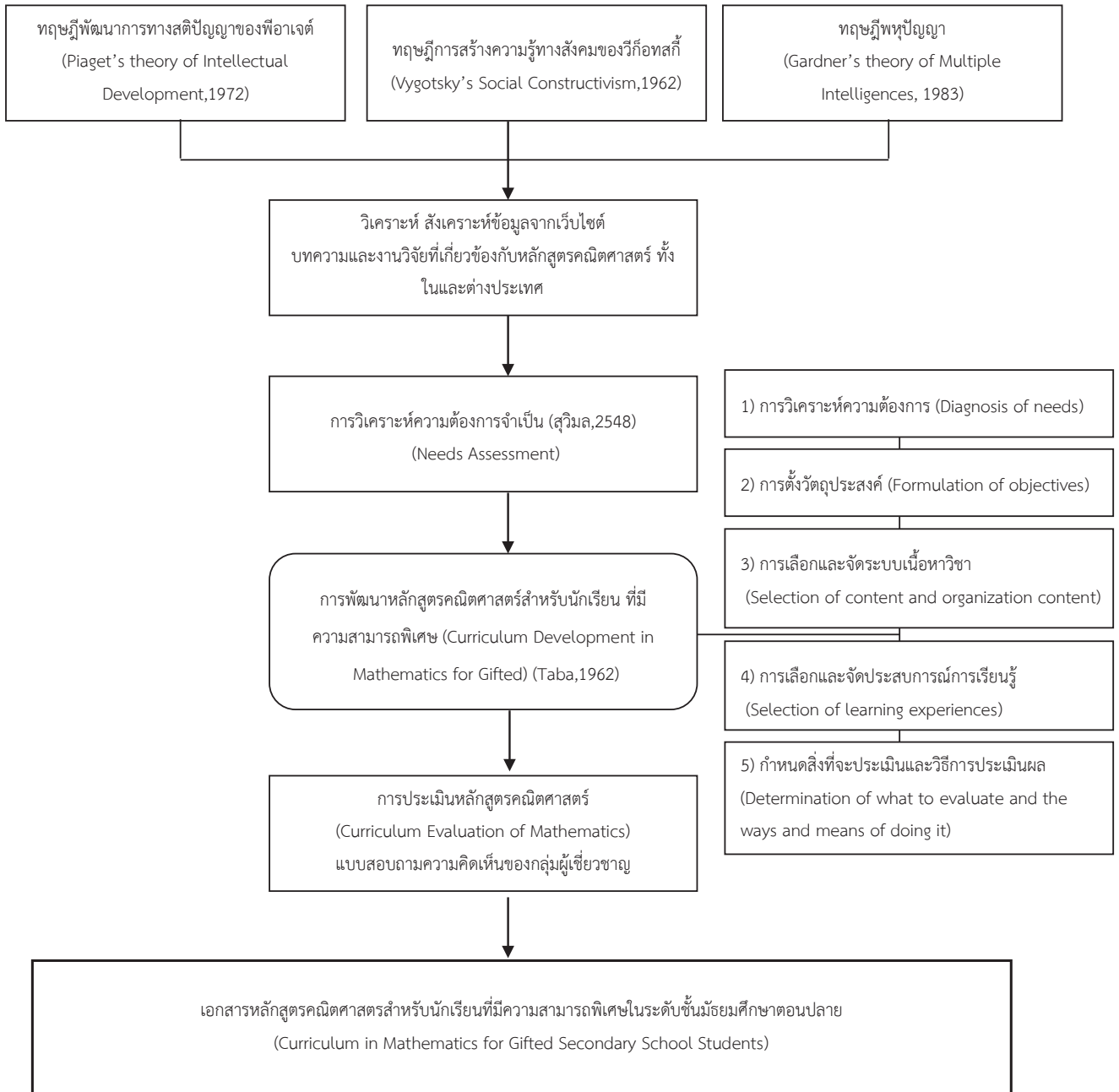
ในประเด็นของการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย เมื่อมองในด้านของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันนั้น ที่ยังไม่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายและมาตรฐานของหลักสูตรได้ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะโรงเรียนยังใช้หลักสูตรในรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบริบทในปัจจุบัน ทำให้การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบันต้องพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งนี้ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอนาคตโดยใช้กระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ว่าจะมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศทางด้านคณิตศาสตร์ในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ตามความถนัดและความสนใจเฉพาะทางของนักเรียน เพื่อคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย โดยมุ่งหวังที่จะนำไปใช้จริงกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

- 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย
- 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิภาพแสดงกรอบแนวคิดการดำเนินการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1) นักเรียน หมายถึง นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาร สาศน์วิเทศรังสิต จังหวัดปทุมธานี

2) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) หมายถึง หลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา โดย มุ่งหวังให้ผู้เรียนสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน

3) ผู้เชี่ยวชาญประเมินหลักสูตรและการสอน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนหลักสูตรและการสอน หรือทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน หรือผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องโดยมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป

4) ผู้เชี่ยวชาญประเมินทางด้านคณิตศาสตร์ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนด้านคณิตศาสตร์ หรือทำ หน้าที่เกี่ยวข้องกับด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับด้านคณิตศาสตร์ ในระดับอุดม ศึกษาหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป

5) หลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ หมายถึง หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มุ่งเน้น การเตรียมความพร้อมทางวิชาการตามสาขาวิชาเฉพาะ และจัดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียนในเชิงลึก ซึ่งมีองค์ประกอบ ที่ สำคัญ คือ แนวความคิดพื้นฐาน โครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์วัดและประเมินผล โดยเน้น ความสามารถด้านวิชาการและทักษะกระบวนการทางทางด้านคณิตศาสตร์

6) นวัตกรรมหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ หมายถึง สื่อการเรียนการสอนหรือวิธีการใหม่ทางด้าน คณิตศาสตร์ ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ได้แก่ แนวคิด เทคนิค วิธีการกระบวนการ แนวปฏิบัติ หรือ สิ่งประดิษฐ์ ใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิผลตามเป้าหมายของหลักสูตรสำหรับ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ

7) การพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ หมายถึง การจัดทำรายวิชาการเรียนรายวิชาทางด้านคณิตศาสตร์ เพื่อนำไปพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการสำรวจ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการวิจัย และพัฒนาเป็นรายวิชาทางด้านคณิตศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้มข้นเพียงพอที่จะไป ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่สูงขึ้นในรายวิชาทางด้านคณิตศาสตร์ ที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรายวิชาเฉพาะทางใน เชิงลึกและประยุกต์ใช้ในอนาคต

8) ผลการประเมินหลักสูตร หมายถึง ผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อคุณภาพหลักสูตร ทางด้านคณิตศาสตร์ โดยมีระดับค่ามัธยฐาน (Mdn.) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 1.5 จากกระบวนการใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้าน หลักสูตรและด้านวิทยาศาสตร์ จำนวน 17 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อศึกษาปัญหาที่แท้จริงของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย 1) ศึกษาแนวคิดและวิธีในการตั้งคำถามจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายใต้ขอบข่ายของกรอบความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตรคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องในด้านเนื้อหา 3) นำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุง และจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการทำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเขียนในลักษณะเชิงบรรยายสรุปตามประเด็นที่ศึกษาและทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการแบบสามเส้า (Triangulation)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba,1962)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ

- 1) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด
- 2) นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) แบบประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ขององค์ประกอบรูปแบบแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba,1962) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) การวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of needs) 2) การตั้งวัตถุประสงค์ (Formulation of objectives) 3) การเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชา (Selection of content and organization of content) 4) การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of learning experiences) และ 5) กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of what to evaluate and the ways and means of doing it) ซึ่งเป็นลักษณะแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2) แบบประเมินความเหมาะสมสำหรับคู่มือการพัฒนาหลักสูตรทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba,1962) ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลเป็น ลักษณะแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

วิธีการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำการร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) นำแบบประเมินทั้ง 2 แบบ ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทำการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 3) นำไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบหลักสูตรทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์ผลและการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และ4) จัดพิมพ์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นรูปเล่มสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้จริงภาคสนามกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินหลักสูตรโดยกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique)

1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด

2) นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

1) แบบสอบถามปลายเปิดสำหรับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คน จากรอบแรก ผลที่ได้จึงนำมาสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคกระบวนการแบบเดลฟาย (Delphi Technique)

2) แบบสอบถามในรอบที่ 2 ชนิดปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 17 ชุด เพื่อให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิจารณาลงน้ำหนักความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถาม

3) แบบสอบถามรอบที่ 3 ชนิดปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อพิจารณาคำตอบอีกครั้งหนึ่ง หากผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าตำแหน่งของคำตอบของกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันสูง แต่ไม่ตรงกับความคิดเห็นของตัวเองก็สามารถเปลี่ยนแปลงคำตอบ หรือยืนยันคำตอบเดิมของตนเองอีกครั้ง ถ้าผู้เชี่ยวชาญคนไม่มีความเห็นหรือไม่มีการอธิบายประกอบ ถือว่าเป็นการยอมรับและเห็นด้วยกับความคิดเห็นของกลุ่มใหญ่ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 มาหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เพื่อสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์และคุณภาพหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์

1) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผู้วิจัยให้บทบาทและหน้าที่ครูผู้สอน รายวิชาคณิตศาสตร์มากกว่าผู้บริหารโรงเรียน เพราะครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการใช้หลักสูตร และมีประสบการณ์ในการเรียนการสอนโดยตรงทำให้ทราบปัญหาที่เป็นจริงได้มากกว่า ซึ่งจากการสำรวจ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.34 ของเพศชาย ซึ่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 24 คน คิดเป็น ร้อยละ 79.98 ของทั้งหมดรองลงมาเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้อำนวยการ และ รองผู้อำนวยการ ตามลำดับ ในระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาโท มากกว่าระดับการศึกษาปริญญาตรี และเอก คิดเป็น ร้อยละ 60.00 จำนวน 18 คน และครูผู้ตอบแบบสอบถามจะมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 15 คน ร้อยละ 50.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็น(ปัญหาที่เป็นจริง) โดย Priority Needs Index (PNI) พบว่า คุณภาพของผู้เรียนที่เน้นวิชาคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่แตกต่างกันระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับ สภาพที่คาดหวังที่จัดว่าเป็นปัญหาที่แท้จริง (ค่า PNI > 0.101) ส่วนคุณภาพของผู้เรียนคุณภาพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่เป็นปัญหา (ค่า PNI < 0.095) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ ดังนี้

จากการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ดังกล่าวทำให้ได้เอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วย องค์หลักสูตรที่สำคัญทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรของหลักสูตรทางคณิตศาสตร์

- 1.1 คำนำ
- 1.2 วิสัยทัศน์
- 1.3 หลักการ
- 1.4 จุดเน้นของหลักสูตร
- 1.5 เป้าหมายในการพัฒนานักเรียน
- 1.6 การจัดการเรียนการสอน
- 1.7 โครงสร้างหลักสูตร

1.7.1 โครงสร้างเวลาเรียน

- 1) มีการระบุเวลาเรียนตลอดหลักสูตร ที่เป็นเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติม
- 2) การระบุเวลาเรียนตลอดหลักสูตรที่เป็นเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติม

1.7.2 โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี

- 1) มีการระบุรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม และระบุเวลาเรียน และ/หรือหน่วยกิต
- 2) มีการระบุกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมทั้งระบุเวลาเรียนไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน
- 3) รายวิชาเพิ่มเติม / กิจกรรมเพิ่มเติมสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และจุดเน้นของโรงเรียน

1.8 คำอธิบายรายวิชา

1.8.1) มีการระบุรหัสวิชา ชื่อรายวิชา และชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ชั้นปีที่สอน จำนวนเวลาเรียน และ/หรือหน่วยกิต ไว้อย่างถูกต้องชัดเจน

1.8.2) การเขียนคำอธิบายรายวิชาได้เขียนเป็นความเรียงโดยระบอบความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะหรือเจตคติ ที่ต้องการและครอบคลุมตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1.8.3) ระบุรหัสตัวชี้วัด ในรายวิชาพื้นฐานและจำนวนรวมของตัวชี้วัดและระบุผลการเรียนรู้ ในรายวิชาเพิ่มเติมและจำนวนรวมของผลการเรียนรู้ถูกต้อง

1.8.4) การกำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในคำอธิบายรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม

1.9 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) และประเมินจากสภาพความเป็นจริง (Authentic Assessment) ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ

เมื่อผลการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจึงนำร่างหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบก่อนที่จะนำร่างเอกสารหลักสูตรไปประเมินหาคุณภาพของหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์

ผลการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับคุณภาพเอกสารหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายในระดับมากถึงมากที่สุด (Mdn. $\geq$ 3.50 และ IR. $\leq$ 1.5) ในคุณภาพครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 คุณภาพขององค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตรที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกรายข้อ ได้แก่ 1.1) เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หลักการและจุดเน้นของโรงเรียนเมื่อนักเรียนศึกษาสำเร็จการศึกษาจบหลักสูตร 1.2) จุดเน้นของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนอย่างเห็นได้ชัดเจน และ 1.3) วิสัยทัศน์ สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและครอบคลุมสภาพความต้องการของโรงเรียน ตามลำดับ

ด้านที่ 2 คุณภาพของโครงสร้างหลักสูตรที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกรายข้อ ได้แก่ 2.1) โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี มีการระบุรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม ระบุรหัสวิชา ชื่อรายวิชา และระบอบเวลาเรียน และ/หรือหน่วยกิต 2.2) โครงสร้างเวลาเรียน มีการระบุเวลาเรียนตลอดหลักสูตร จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติมจำแนกแต่ละชั้นปีอย่างชัดเจนและ 2.3) รายวิชาเพิ่มเติม / กิจกรรมเพิ่มเติมที่กำหนดสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หลักการ และจุดเน้นของโรงเรียน ตามลำดับ

ด้านที่ 3 คุณภาพคำอธิบายรายวิชา ที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด คือ คำอธิบายรายวิชา ระบุรหัสตัวชี้วัด ในรายวิชาพื้นฐานและจำนวนรวมของตัวชี้วัดและระบุผลการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติม และจำนวนรวมของผลการเรียนรู้ถูกต้อง

ด้านที่ 4 คุณภาพเกณฑ์วัดและผลประเมินผลผู้เรียนที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ เกณฑ์วัดและผลประเมินผลผู้เรียนระบุเวลาเรียน/หน่วยกิตทั้งรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมในคำอธิบายรายวิชาตามเกณฑ์การจบการศึกษาของหลักสูตรได้อย่างชัดเจน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์

ผู้วิจัยนำผลปัญหาที่แท้จริงในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการวิจัยในขั้นต้นแรกมาทำการสังเคราะห์ร่างหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962) ทั้ง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of needs)
2. การตั้งวัตถุประสงค์ (Formulation of objectives)
3. การเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชา (Selection of content and organization content)
4. การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of learning experiences)
5. กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of what to evaluate and

the ways and means of doing it)

ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดดังกล่าว มาจัดทำเป็นร่างเอกสารหลักสูตรคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยองค์หลักสูตรที่สำคัญทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบพื้นฐาน

- 2.1.1 แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร
- 2.1.2 วิสัยทัศน์
- 2.1.3 หลักการ
- 2.1.4 จุดเน้นของหลักสูตร
- 2.1.5 เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
- 2.1.6 การจัดการเรียนการสอน

2.2 โครงสร้างหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์

- 2.2.1 โครงสร้างเวลาเรียน
- 2.2.2 โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี

2.3 คำอธิบายรายวิชา

2.4 เกณฑ์วัดและผลประเมินผลผู้เรียน

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์

ผู้วิจัยได้นำร่างเอกสารหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ ประเมินหาคุณภาพของหลักสูตรจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 17 ท่าน ในกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ทั้งหมด 3 รอบ ประกอบด้วย การสอบถามจากแบบสอบถามปลายเปิดในรอบแรก และใช้แบบสอบถามมาตราประมาณค่าระดับ (Rating Scale) ในรอบที่ 2 เพื่อใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และรอบที่ 3 เพื่อการตรวจสอบฉันทามติจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน คำตอบในรอบสุดท้ายนี้ หากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมมากถึงมีความ

เหมาะสมมากที่สุด (ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป) และมีความสอดคล้องของคำตอบสูงถึงสูงมาก (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5) การตรวจสอบหาคุณภาพของหลักสูตรโดยใช้กระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟายก็จะยุติลง สรุปผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับคุณภาพเอกสารหลักสูตรคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด ซึ่งมีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป (Mdn. $\geq$ 3.50) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 (IR. $\leq$ 1.5) ทั้ง 4 ด้าน คือ

- ด้านที่ 1 คุณภาพองค์ประกอบหลักสูตรที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด
- ด้านที่ 2 คุณภาพของโครงสร้างหลักสูตรที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด
- ด้านที่ 3 คุณภาพคำอธิบายรายวิชา ที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด
- ด้านที่ 4 คุณภาพเกณฑ์วัดและผลประเมินผลผู้เรียนที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำผลการวิจัยมาอภิปรายใน 2 ประเด็น ดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์

จากการการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสอดคล้องกับอารีรัตน์ คำปาเชื้อ (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพ ซึ่งดำเนินการวิจัยตามเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ผ่านกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาฝีมือแรงงานใน 2 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 2) องค์ประกอบด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในรูปแบบของการดำเนินการวิจัยในอนาคต และผลของการได้มาซึ่งหลักสูตรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติของการจัดการศึกษาในอนาคต ซึ่งสามารถนำไปสอนให้สอดคล้องการสภาพสังคมในปัจจุบันบนความสามารถที่หลากหลายของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และได้ผ่านการตรวจสอบจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ทั้งหมด 3 รอบ โดยใช้เทคนิคกระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และผู้วิจัยได้แนวคิดที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์ ทำให้ทราบถึงกลุ่มผู้ที่มีบทบาทและมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรใน 3 ด้านที่จะสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านที่ 1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่พัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม (Roger & Taylor,1990) ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับบนสู่ระดับล่าง (Top-Down Approach) โดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้นถูกจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพียงกลุ่มเดียว ส่งผลให้หลักสูตรนั้นค่อนข้างมีลักษณะตายตัวไม่มีความยืดหยุ่น เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ ดวงณา มกรานุรักษ์ (2562) โดยมีการจัดเตรียมและกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรด้านการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศไทย และขั้นตอนในกระบวนการวิจัยนั้นจัดทำไว้ทั้งหมด 6 ขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในงานวิจัยแบบ EDFR ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดอนาคตภาพของการจัดการศึกษาในอีก 10 ปีข้างหน้า

ด้านที่ 2 บทบาทของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่พัฒนาหลักสูตร ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่พัฒนาหลักสูตรมีความแตกต่างกันไป สอดคล้องกับปราณี ทองคำ (2559) ได้เสนอบทบาทของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรใน 3 ด้าน คือ 1) การวางแผนจัดทำหรือยกร่างหลักสูตร 2) การใช้หลักสูตร และ 3) การประเมินผลหลักสูตร

ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba,1962) ได้มีมุมมองที่แตกต่างจากไทเลอร์ (Taylor) โดยทาบ (Taba) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบที่เน้นวิธีการจากระดับล่างไปสู่ระดับบน (Bottom-Up Approach) ซึ่งในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba,1962) จึงมีถึง 7 ขั้นตอน และก็ย่อให้เหลือ 5 ขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการ ขั้นที่ 2 ตั้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 เลือกและจัดระบบเนื้อหา ขั้นที่ 4 เลือกและจัดระบบประสบการณ์การเรียนรู้ และขั้นที่ 5 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล นอกจากนี้กระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรที่มีองค์ประกอบ 12 ข้อ (Oliva,1992) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบดังกล่าวว่า เป็นข้อดีในการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการป้อนกลับมาใช้ในกระบวนการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งทำให้ช่วยให้มองเห็นภาพรวมของการพัฒนาหลักสูตรที่ครบวงจรในการพัฒนาหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา

2) การตรวจสอบคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์

2.1 ด้านคุณสมบัติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จากจากประเมินคุณภาพของหลักสูตรกลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเห็นด้วยระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องกันสูงมากเกี่ยวกับหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการประเมินคุณภาพจึงอยู่ในระดับมากถึงสูงมาก เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านคณิตศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน อีกครั้งกระบวนการวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) มีขั้นตอนการเก็บข้อมูลด้วยกัน 3 รอบ และในแต่ละรอบล้วนเป็นการสังเคราะห์ผลจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน เพื่อหาแนวทางฉันทามติจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่เป็นไปในแนวเดียวกัน

2.2 ด้านบทบาทของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่พัฒนาหลักสูตร กลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้นมีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่การวางแผนร่วมกัน การตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตร การสร้างและพัฒนาหลักสูตร หรือการประเมินผลหลักสูตร ทั้งนี้ต้องยึดหลักการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ โดยแบ่งออกเป็นกร่างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตรทั้งระบบ

2.3 ด้านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรที่ดีต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน บนความเชื่อที่ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน หลักสูตรที่ดีก็ต้องมีความหลากหลายเพื่อสนองตอบความแตกต่างดังกล่าว ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรผู้วิจัยได้มีจากการศึกษารูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรทาบ (Taba,1962) โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการ ขั้นที่ 2 ตั้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 เลือกและจัดระบบเนื้อหา ขั้นที่ 4 เลือกและจัดระบบประสบการณ์การเรียนรู้ และขั้นที่ 5 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยในครั้งนี้ สิ่งสำคัญที่ทำให้การพัฒนาหลักสูตรทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประสบความสำเร็จ คือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะทาง และผู้เกี่ยวข้องในระดับฝ่ายบริหารการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการมุ่งเน้นจัดหลักสูตรที่ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งต่อหรือต่อยอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนในทุกระดับชั้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจทำในรูปแบบหรือหลักการ วิธีดำเนินการและประเมินผลในระบบทวิภาคีประสานงานซึ่งกันและกันที่ชัดเจน รวมไปถึงการสร้างและพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและปฏิบัติได้จริง

2. ควรสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU.) ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน กับสถาบันการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อม โดยมหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาคอยชี้แนะและให้การสนับสนุนทั้งในเชิงนโยบายและการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาาร่วมกันในลักษณะของการดำเนินโครงการอย่างครบวงจรเพื่อการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยโดยใช้เทคนิคกระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) เป็นการคาดการณ์ในอนาคตโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในภาพกว้างๆ ในบริบทของการจัดการศึกษาที่เน้นความหลากหลายในหลายๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยอนาคตโดยแยกประเภทสาขาเฉพาะทาง การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนเพียง 3 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เท่านั้น ดังนั้นควรมีการศึกษาระดับชั้นอื่นๆ เช่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร่วมด้วยเพื่อศึกษาและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนด้านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) จะนำไปสู่การคิดตัดสินใจอย่างรอบคอบอย่างทั่วถึงและมีความต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.curriculum51.net/upload/measurmet%20Guide.pdf> (ค้นข้อมูล:15 กุมภาพันธ์ 2558).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *ร้อยละของงบประมาณด้านการศึกษาต่องบประมาณรายจ่ายทั้งหมดภายในประเทศ (GDP) ของไทย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://stat-ed.onecapps.org/StatDetail.aspx?MenuID=53&SubID=4&MainID=1> (วันที่ค้น ข้อมูล: 26 กุมภาพันธ์ 2560).
- นათยา ปิลันธนานนท์,มธุรส จงชัยกิจ, และศิริรัตน์ นิละคุปต์.(2562). *การศึกษาตามมาตรฐาน : แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- อารีรัตน์ คำปาเชื้อ. (2562). *รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาฝีมือแรงงานโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- Saylor, J.G. and Alexander.(1974).*Planning Curriculum for School*. New York: Holt Rinehart and Winston Inc.
- Taba, Hilada. (1962). *Curriculum Development: Theory and practice*. New York : Harcourt Brace and world, Inc.,
- Taylor, P. (1998). *Participatory Curriculum Development*. – Some Experiences from Vietnam and South Africa, in Training for Agricultural Development, 1996-98. Rome: FAO.
- Tyler, Ralph W.(1970). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

โครงสร้างองค์กรทางธุรกิจยุคใหม่

Modern business organization structure

ผู้วิจัย

ดร.ยศพงษ์ รัตนมุง

บทคัดย่อ

โครงสร้างองค์กรทางธุรกิจยุคใหม่ ที่ผู้ศึกษาสนใจในตอนนี้ ได้แก่ Holacracy ซึ่งเป็นการจัดโครงสร้างองค์กรที่เน้นบทบาท (Roles) จะถูกกำหนดโดยงานเป็นหลัก (ไม่ใช่ตัวคน) อีกทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา และคนแต่ละคนก็สามารถที่จะสวมบทบาทได้หลายบทบาท นอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจะถูกกระจายไปยังทีมและผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การตัดสินใจจะเกิดขึ้นในระดับปฏิบัติการโดยผู้สวมบทบาทต่าง ๆ อีกทั้งโครงสร้างก็จะมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา รวมทั้งทีมหรือกลุ่มการทำงานก็จะเป็นทีมที่มีลักษณะบริหารด้วยตนเอง ไร้ซึ่งหัวหน้า สุดท้ายที่สำคัญคือจะมีกฎ และแนวทางในการทำงานที่เปิดเผยมืด โปร่งใส และชัดเจน ซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติตามรวมถึงตัว CEO ด้วย

คำสำคัญ : โครงสร้างองค์กร,ยุคใหม่

Abstract

Modern business organization structure, the main focus of the study is Holacracy, which is a role-based organizational structure (Roles), which is determined primarily by work. (Not a person) and is also being adjusted all the time. And each person is able to take on a number of roles, in addition, decision-making authority will be distributed among the teams and those in the role. Decisions are made at the operational level by different actors. Moreover, the structure will be modified all the time. Including a team or working group is a team that has a self-administered nature. Headless The last and important thing is to have a rule. And open, transparent and clear work guidelines that everyone must follow, including the CEO. modern farmer will have the same way of thinking and working as the CEO of a general business organization. Modern farmers should allocate sufficient authority to accountability In order to work successfully.

Keywords : organization structure, Modern

บทนำ

หลายคนพูดถึงสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ดูเหมือนจะอยู่ในช่วงขาลง และเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนทุกอย่างเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงด้วยความเร็ว ในมิติของการบริหารจัดการองค์กร แต่การปรับกลยุทธ์เพื่อต่อกรกับคู่แข่งก็เป็นเรื่องใหญ่ แล้วจะต้องมาสู้กับคู่แข่งใหม่แห่งยุคสมัยอย่าง “เทคโนโลยีและความเร็ว” ที่พร้อมจะพลิกเกมธุรกิจตลอดเวลา หากองค์กรยังยึดติดกับวิธีคิดและโมเดลเดิม ๆ ก็คงอยู่ในสนามการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้ยาก

ความท้าทายของผู้นำองค์กร คือการปรับเปลี่ยนองค์กรให้เข้ากับบริบทเหล่านี้เพื่อนำธุรกิจก้าวสู่ความสำเร็จ โดยที่ไม่ลืมผู้อยู่เบื้องหลังนับร้อยพันที่เป็นพนักงาน และพาพวกเขาก้าวทันความเปลี่ยนแปลงไปได้พร้อม ๆ กัน

จากประสบการณ์บริหารองค์กรที่หลากหลาย ทั้งแบบดั้งเดิมและรุ่นใหม่ ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ผมขอแชร์ไอเดีย และแนวคิดในแง่มุมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารสามารถนำไปปรับใช้เพื่อเร่ง speed องค์กรให้อยู่รอด และเติบโตได้อย่างยั่งยืนในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง (FORBES THAILAND,2020)

หลายปีที่ผ่านมาสิ่งที่ตามมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในตลาดต่างๆ การแข่งขัน พฤติกรรมลูกค้า และความชอบของลูกค้า และเทคโนโลยีก็มีการตั้งคำถามเรื่องโครงสร้างแบบเดิมที่ใช้หน้าที่เป็นหลัก สิ่งที่เราสร้างนี้ถูกวิจารณ์มีตั้งแต่ไม่คล่องแคล่ว ไม่ตอบสนองพอ การทำงานแผนกใครแผนกมัน จึงจำกัดการร่วมมือกัน ไปจนถึงการร้องเรียนที่ว่า โครงสร้างไม่เหมาะกับจุดประสงค์ และไม่เข้ากับตลาดฐานลูกค้าและแรงงานสมัยใหม่

คำตอบจริงๆ ต่อคำถามว่า “โครงสร้างองค์กรที่ดีที่สุดสำหรับธุรกิจของคุณคืออะไร” คือขึ้นอยู่กับ ตลาดของคุณ ลูกค้าของคุณ และคนของคุณ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราเห็นได้ชัดเจนคือ ไม่พออีกต่อไปที่จะทึกทักว่าโครงสร้างที่ใช้ฐานหน้าที่แบบเดิมเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะดำเนินต่อ

มีตัวอย่างของบริษัทที่ดี คือ G Adventures ซึ่งได้เปลี่ยนโครงสร้างขององค์กรอย่างสิ้นเชิง เพื่อสร้างการผูกพันกับพนักงานและลูกค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

G Adventures เป็นบริษัทที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่ทำธุรกิจการเดินทางแบบผจญภัย ทำเป็นกลุ่มเล็กๆ เป็นผู้นำในเรื่องนี้ และมีการเติบโตเป็นตัวเลขสองหลักในแต่ละปีมาเป็นเวลา 20 ปีแล้ว เปิดสาขาใน 100 ประเทศ สร้างรายได้การขายกว่า 170 ล้านดอลลาร์ต่อปี มีพนักงานกว่า 2,000 คน ในระหว่างการสัมภาษณ์ Bruce Poon Tip ผู้ก่อตั้ง G Adventures กล่าวว่าธุรกิจแบบเดิมเน้นเรื่องการทำกำไรและการเติบโตก่อน แล้วทำงานถอยหลังไปสู่จุดหมายนี้ แต่หลักปรัชญาของ G Adventures (Looptail) เน้นที่ “คน” และการสร้าง “วัฒนธรรมของบริษัท” ก่อน และที่เหลือก็ลงตัว โครงสร้างของบริษัทจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ทั่ว โดยให้ลูกค้าและพนักงานของพวกเขาเข้ามาเป็นผู้สนับสนุนแบรนด์ที่ใหญ่ที่สุด G Adventures กำจัดหน้าที่ของฝ่ายบุคคลออกไป เพราะ Bruce เชื่อว่าฝ่ายบุคคลมีไว้ควบคุมและ “จัดการ” การปฏิบัติการจากระดับล่าง 10% ของคนในขณะที่บริษัทเติบโต อย่างไรก็ตาม ฝ่ายบุคคลยังทำให้การปฏิบัติการเกิดอาการอึดอัด จึงถูกกำจัดออกไป Bruce ไม่ใช่ตำแหน่ง CEO เพราะเขาต้องการทำให้แน่ใจว่า ตำแหน่ง CEO แบบเดิมไม่เป็นตำแหน่งที่สำคัญที่สุดในบริษัท ตำแหน่งที่สำคัญในบริษัท คือ พนักงานที่พบกับลูกค้า ดังนั้น พนักงานที่พบกับลูกค้าแต่ละคนใน G Adventures จะมีตำแหน่ง Chief Experience Officer (CEO) และตำแหน่งนี้มีเป็นร้อยๆ คน นี่เป็นการทำให้พนักงานเน้นและให้ความสำคัญที่ลูกค้ามากขึ้น ในหลักการ สิ่งที่บริษัทได้ทำ คือ ออกจากโครงสร้างตามลำดับขั้นแบบเก่าและใช้แบบที่ราบกว่า มีลักษณะเป็นวงกลม ซึ่งถูกออกแบบเพื่อช่วยรักษาความเป็นผู้นำให้อยู่ที่ศูนย์กลางการตัดสินใจ แต่ในเวลาเดียวกัน ช่วยสร้างเสถียรภาพอย่างเพียงพอในหมู่พนักงานเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมที่ยั่งยืน ส่งผลดี พนักงานและลูกค้าที่มีความผูกพัน

เช่นเดียวกับ Tony Hsieh ที่นำแนวคิด “Holacracy” มาทำให้ Zappos.com มีวิวัฒนาการเหมือนเมืองมิใช่องค์กรธุรกิจที่เห็นกันอยู่ เขาจึงหันหน้าเข้าหาแนวคิด “Holacracy” อย่างจริงจัง จริงจังขนาดที่ว่าเขาตัดสินใจกำจัดตำแหน่ง “ผู้จัดการ” จากโครงสร้างองค์กร เพื่อให้องค์กรมีลำดับขั้นน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากภายใต้แนวคิด “Holacracy” คนที่มีอำนาจตัดสินใจจะมีการสลับสับเปลี่ยนไปตามทีมต่างๆ หัวหน้าทีมในแต่ละทีมจะทำหน้าที่

เสมือนผู้จัดการสำหรับทีมอื่นๆ แต่หัวหน้าทีมคนนั้น เมื่อไปอยู่ที่ทีมอื่นที่ตนเองไม่ได้เป็นหัวหน้าทีม ก็จะต้องถอดหัวโขนผู้จัดการออกไป และเล่นตามบทบาทที่ตนเองจะได้รับในทีมนั้น ดังนั้น การมีหัวโขน “ผู้จัดการ” จึงดูเหมือนจะไม่มีค่าจำเป็น เพราะสุดท้ายแล้วพนักงานก็จะต้องถอดออกอยู่วันยังค่ำ

โครงสร้างองค์กรของ Zappos.com แทนที่จะเป็นองค์กรหลายๆ ชั้น มีหลายแผนกแบ่งแยกจากกันอย่างชัดเจน ยิ่งธุรกิจโต องค์กรยิ่งเทอะทะ เนื่องจากแต่ละแผนกจะมีคนมากขึ้น (หลายๆ ครั้ง มีทักษะที่คล้ายกัน) ยิ่งโตมาก เกิดเป็นอาณาจักรย่อยในองค์กรใหญ่ จึงนำมาซึ่งผลผลิตภาพขององค์กรโดยรวมที่ลดลง

แต่เปลี่ยนเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยทีมงานหลายๆ ทีมงาน ตามแต่ลักษณะของงานที่ต้องการทำให้สำเร็จ ลู่ลงในช่วงนั้นๆ และทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถหลากหลายเพื่อนำไปใช้ในงานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับองค์กรในแต่ละช่วงเวลา ด้วยสมมติฐานเช่นนี้ Tony Hsieh เชื่อว่าจะสามารถทำให้ Zappos.com ยังคงความเป็นองค์กรเล็ก มีความคล่องตัว สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้เร็ว ทันทีที่ เสมือนตอนช่วงเริ่มต้นธุรกิจ (Marketing 3.0, 2016) จากการทบทวนเอกสารและบทความต่าง ๆ ข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมุ่งศึกษาโครงสร้างองค์กรสมัยใหม่แบบ Holacracy ซึ่งผู้ประกอบการอาจนำไปปรับใช้ในองค์กรธุรกิจได้ในอนาคต

เนื้อเรื่อง

แนวคิดทฤษฎีการจัดการแบบ Holacracy คือการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรแบบ แนวกว้างทั้งระบบ เป็นเทคนิคหรือกระบวนการใหม่ทางสังคมสำหรับการวางระเบียบและการปฏิบัติงาน ขององค์กรโดยกำหนดชุดของกฎกติกาที่แตกต่างชัดเจนจากการวางระเบียบขององค์กรแบบดั้งเดิม (Robertson, 2015) Holacracy ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ Holacracy เป็นการก่อตั้งกฎกติกา การเล่นเกมและกระจายหน้าที่ Holacracy เป็นแนวทางใหม่ในการสร้างองค์กรที่ให้นิยามบทบาท ของคนในองค์กรและขอบเขตของหน้าที่ภายในองค์กร Holacracy เป็นกระบวนการตัดสินใจที่มี เอกลักษณะสำหรับการปรับบทบาทและหน้าที่ให้ทันสมัยเข้ากับสถานการณ์

แนวคิดทฤษฎี Holacracy เป็นการวางแผนระบบการจัดการอย่างเป็นทางการแนวใหม่ ที่เปิดให้ทีมงานได้ออกความคิดเห็นแก้ปัญหาจากความสามารถ หรือศักยภาพของตนเองมากกว่า การสั่งการการตัดสินใจของผู้บริหารสูงสุด หรือ ซีอีโอ (CEO) ไม่สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น ในทุกครั้ง (Bass, 1985). เนื่องจากปัญหาบางอย่างไม่ได้รับการรับรู้ มองข้าม และไม่ได้แก้ตรงจุด Holacracy จึงเป็นแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์แนวใหม่ที่ต้องการออกจากระบบการจัดการจัดการ แบบเผด็จการ (Autocratic Management Model) และต้องการให้ทีมงานมีอำนาจในการตัดสินใจ คิดภายใต้ระบบที่ไม่เปิดกว้างหรือให้อำนาจในการคิดมากนัก (Disempowering System) ทำอย่างไร จะสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการปกครองตัวเองอย่างแท้จริงเสมือนการทำงานของร่างกาย คนที่มีการเป็นองค์กรที่มีการสนับสนุนและควบคุมกันเองอย่างแท้จริงโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้นำ หรือผู้บริหารสูงสุดพบว่าช่องว่างของการวิจัยคือหลายองค์การพยายามสร้างวิธีการหรือระบบในการ ทำงานที่ลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เช่น ระบบ Value Stream Mapping (VSM) หรือ ลีน (lean) (Rungtusan et al., 2003) เราใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประชุมเพื่อให้งานเสร็จพบว่าบ่อยครั้ง การพูดคุยการถกเถียงไม่สามารถแก้ปัญหาตรงจุดได้ ไม่สามารถตกลงร่วมกันได้ จึงมีแต่การประชุมที่ยาวนานและความพยายามบังคับให้

ผู้อื่นเชื่อตามความคิดของตนมากกว่า ความพยายามหาทางแก้ปัญหา การประชุมแนวนี้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ และไม่สามารถนำความก้าวหน้า มาสู่องค์กร

หัวใจหลักของ Holacracy คือโครงสร้างการจัดการหน้าที่หลักและกระบวนการจัดการ พื้นฐานที่ให้ทุกคนมีพื้นที่ของตน และสามารถใช้อำนาจของตนเอง และไม่อนุญาตให้ผู้อื่นหรือแม้แต่ ผู้นำมาใช้อำนาจโดยรับความเห็นชอบ ดังนั้นองค์กรสามารถทำงานได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้นำที่คอย มอบหมายอำนาจให้ผู้อื่นเป็นระบบการทำงานที่มีพลัง มีพื้นที่ซึ่งทีมงานสามารถใช้อำนาจตนเองและ ป้องกันอำนาจของผู้อื่นที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

Holacracy เป็นการเปลี่ยนการใช้อำนาจให้เป็นกระบวนการโดยกระจายอำนาจที่มีอยู่ใน มือผู้นำไปสู่คนหรือทำงาน โดยมีกฎกติกาและกระบวนการปกครองที่ชัดเจน เป็นการเปลี่ยนจาก อำนาจการตัดสินใจที่อยู่ภาวะผู้นำสูงสุดเพียงคนเดียวไปสู่องค์กรที่มีอำนาจในการตัดสินใจ เป็น การเปลี่ยนจากองค์กรที่ต้องพึ่งพาการตัดสินใจของผู้นำหรือผู้จัดการในการแก้ปัญหาเพียงคนเดียว ไปสู่การกระจายอำนาจของคนทำงานที่มีอำนาจในการแก้ปัญหาด้านสำนึกและความรับผิดชอบเป็น การเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรที่ต้องรอคำสั่ง เป็นสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ทุกคนมีจิตสำนึกและ อำนาจในการขับเคลื่อนองค์กรแก้ปัญหาแบบผู้ใหญ่ เพื่อตอบสนองเป้าหมายขององค์กรเป็น การจัดการองค์กรที่เน้นความยืดหยุ่นตอบสนองได้อย่างรวดเร็วและปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อ การเปลี่ยนแปลงของตลาด

เราสามารถมองหาคนที่มีความสามารถมาทำงานนั้น ๆ ซึ่งต้องสามารถทำได้หลาย บทบาทในเวลาเดียวกัน เรามักจะมีหลายบทบาทในชีวิต ปัจจุบันบุคคลสามารถเป็นผู้ปกครอง สามี ภรรยา ลูก ครู หรือนักเรียน บทบาทมาจากหลายความรับผิดชอบและความคาดหวังในเวลาเดียวกัน มนุษย์ เดิมก็มีหลายบทบาทในองค์กร เพื่อเป็นการกำหนดบทบาทและคำจำกัดความของบทบาท ที่ชัดเจน รัฐธรรมนูญ แบบ Holacracy กำหนดบทบาทไว้ 3 องค์ประกอบ เป้าประสงค์ที่จะตามคุณ และชุดของความรับผิดชอบที่ออกมาเป็นข้อกำหนด

สรุป

โครงสร้างองค์กรที่เน้นแนวคิดแบบวงจรแบบโฮราเครซี่ ประกอบด้วยวงจรระดับ ต่างๆ กันทั้งวงจรระดับสูงและระดับต่ำกว่า โดยมีตัวแทนของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นคณะทำงาน ที่มีอำนาจในการตัดสินใจมีการเชื่อมโยงระหว่างวงจรต่างๆ ในระดับต่างๆ โครงสร้างดังกล่าว สนับสนุนให้ทีมงานในวงจรต่างเสนอนโยบายในการทำงานได้อย่างคล่องตัวและสามารถมีอำนาจในการตัดสินใจในขอบเขตที่ได้รับมอบหมายได้อย่างรวดเร็วและคล่องตัว สามารถสนองตอบความต้องการได้อย่างรวดเร็วผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมพร้อมการ กระจายอำนาจอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

FORBES THAILAND.(2020).SPEED UP YOUR ORGANIZATION! องค์กรยุคใหม่ในโลกความเปลี่ยนแปลง สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2563 จาก <https://forbesthailand.com/commentaries/insights/speed-up-your-organization->
Jacob Morgan.(2014).The Future of Work : Attract New Talent, Build Better Leaders, and Create a Competitive Organization . Publisher: Wiley; 1 edition (August 25, 2014)

- Marketing 3.0 (2016). บทสัมภาษณ์ CEO : เหตุผลที่ Zappos ยกเลิกตำแหน่งผู้จัดการออกทั้งหมด? สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.management30thailand.com/>
- Robertson, B. J. (2015) CREATING A WORLD WITHOUT MANAGERS, Holacracy: The New Management System for a Rapidly Changing World .
- Rungtusanatham, M., Ogden, J. A., & Wu, B. (2003). “Advancing Theory development in total quality management, A Deming management method” Perspective”.International Journal of Operation & Production Management, 2 3(8), 918-936.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	ดร.ยศพงศ์ รัตนมุง
วัน เดือน ปีเกิด	26 กุมภาพันธ์ 2512
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	188 ม.8 ต.สวนกล้วย อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี โทรศัพท์ 0874191597
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น 4 หมู่ 11 ถ.หทัยราษฎร์ ต.ลาดสวาย อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี (02) 563-5252-3

การยอมรับนวัตกรรมองค์กร การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ และความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงาน
ของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี

ORGANIZATIONAL INNOVATION ADOPTION, INFORMATION TECHNOLOGY ADOPTION AND JOB SATISFACTION OF BANKS' EMPLOYEES IN PATHUMTHANI PROVINCE

ผู้วิจัย

ดร.สุรัสวดี โปสินธุ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ดร.กิตติ กิ่งไทร

นักวิจัยอิสระด้านวิชาการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการยอมรับนวัตกรรมองค์กรที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี 2. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานีที่มีสถานภาพเป็นพนักงานประจำในช่วงปี พ.ศ.2561 - 2562 จำนวน 400 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.802 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์สถิติพรรณนาและวิเคราะห์การถดถอย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าการยอมรับ นวัตกรรมองค์กรของพนักงานธนาคารมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ร้อยละ 4.7 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานธนาคารด้านฮาร์ดแวร์ และ ซอฟต์แวร์ การใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และข้อมูลการติดต่อสื่อสาร ความพึงพอใจในการปฏิบัติ งาน ของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 4.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : การยอมรับนวัตกรรม, การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ, ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

The purpose of this research was to study 1. the influence of organization innovation adoption on information technology adoption of banks' employees in pathumthani province 2. the influence of information technology adoption on job satisfaction of banks' employees in pathumthani province. Samples were 400 full-time banks' employees during 2018-2019 in pathumthani province. Questionnaires were used for data collection with reliability of 0.802. Data were analyzed by the computer program for social science statistics. According to hypothesis, results revealed that the organization innovation adoption significantly predicted 4.9% of the variance in information technology adoption of bank's employees in pathumthani province at the 0.01 significance level. And information technology adoption significantly

predicted 4.1% of the variance in job satisfaction of bank's employees in pathumthani province at the 0.01 significance level.

Keywords : Innovation Adoption, Information Technology Adoption, Job Satisfaction

บทนำ

ปัจจุบันเราพบว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน เช่น การออกกฎหมาย นโยบาย หรือข้อบังคับใหม่ๆ ที่มีผลต่อบุคคลในสังคมทันที หรือการที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง เช่นวิถีการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การบริโภค วัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วน อยู่รอบตัวเราทั้งสิ้น ความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกสังคม บุคคลที่อยู่ในสังคมต่างๆ ย่อมที่จะได้รับ ความเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ความก้าวหน้าในเรื่องของวัตถุสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีการเจริญเติบโตไปพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างเห็นได้ชัด คือ เทคโนโลยีเทคโนโลยีถือเป็นบทบาทสำคัญที่ดำเนินควบคู่กับสังคมในยุคปัจจุบัน ยิ่งสังคมพัฒนามากขึ้นเท่าไร เทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทั้งนี้จะแตกต่างจากเดิมที่ต้องเดินทางไปพบหน้ากันเพื่อการเจรจา ยุค สมัยต่อมาเป็นการใช้โทรศัพท์เพื่อสื่อสาร จบจนถึง ณ ยุคสมัยปัจจุบันที่สามารถติดต่อกันได้ เพียงแค่ปลายนิ้ว สัมผัสเท่านั้น ดังที่แสดงให้เห็นคือการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลข้ามโลกเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ด้านต่างๆ ไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลให้หน่วยงาน และองค์กรธุรกิจ จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทันต่อความเจริญก้าวหน้าด้านการสื่อสาร และ เทคโนโลยีของโลก (ทองสง่า ผ่องแผ้ว. 2558). การสื่อสารดังกล่าวไม่ได้เกิดในระดับบุคคลเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงองค์กรต่างๆ ที่เล็งเห็นถึงช่องทางในการดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวกรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถลดค่าใช้จ่ายจากการเดินทางได้เป็นอย่างดี สำหรับในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มองทั้งโลกเป็นลูกค้ำแล้ว เทคโนโลยีจึงกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างเสียมิได้ ทั้งองค์กรต่างๆ ภาครัฐ ภาคเอกชนจึงพยายามหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับธุรกิจของตน การศึกษาด้านการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไป เพื่อนำไปสู่การให้คำอธิบาย รวมถึงการพยากรณ์ การยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างความ เข้าใจในอิทธิพลของปัจจัยที่เป็นตัวช่วยเป็นตัวเร่งให้เกิดการยอมรับ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ แต่ละบุคคลหรือแต่ละองค์กร รวมทั้งการแสดงให้เห็นถึงเหตุผลของการลงทุนด้านไอทีในอนาคต

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นกลยุทธ์หลักประการหนึ่งที่หน่วยงานต่างๆ จะต้อง ดำเนินการเพื่อให้มองเห็นภาพของกิจกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานอันจะนำไปสู่ความ มี ประสิทธิภาพ คุ่มค่าในการลงทุน และลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานขององค์กร อีกทั้งการมองหาเทคโนโลยี ความรู้ใหม่ๆ ที่ไม่เคยใช้มาก่อนนำมาประยุกต์ปฏิบัติให้เข้ากับองค์กร สิ่งนั้นเรียกว่า “นวัตกรรม” การนำนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในองค์กรได้นั้น ผู้บริหารย่อมที่จะเผชิญปัญหาไม่มากนักน้อย เช่นจะสามารถ นำนวัตกรรมเหล่านั้นมาก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และวางพื้นฐานให้กลายเป็นนวัตกรรมขององค์กรได้อย่างไร นวัตกรรมใดที่จะเหมาะสมกับองค์กรของตนที่สุด แรงกดดันและแรงสนับสนุนที่จะได้รับจากผู้ใต้บังคับบัญชา หากนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้พนักงานพร้อมที่จะปรับตัวยอมรับนวัตกรรมองค์กรได้มากน้อยเพียงใด การขาด ความรู้ความเข้าใจ และความเหลื่อมล้ำดิจิทัล (Digital divide) ของพนักงานใน

องค์กร ทำให้การใช้งานและการ แก้ไขปัญหาในระหว่างการใช้งานเกิดความล่าช้าติดขัดส่งผลให้การใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่างๆ และการใช้บริการทางอินเทอร์เน็ตไม่เต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้เมื่อผู้บริหาร สามารถแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ และทำให้ กลุ่มคนในองค์กรยอมรับนวัตกรรมในระดับองค์กรได้นั้นย่อมที่จะเป็นเรื่องง่ายที่จะให้พนักงาน ยอมรับ นวัตกรรมนั้นๆ เพราะแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยสำหรับองค์กรที่การยอมรับนวัตกรรมของตัวบุคคลจะเกิดขึ้น หาก การยอมรับนวัตกรรมขององค์กรไม่เกิดขึ้นก่อน (เอกสิทธิ์ เสาะมิง และคณะ. 2554). ซึ่งการยอมรับนวัตกรรม องค์กร เกิดขึ้นเพื่อการดำเนินธุรกิจในขณะที่การยอมรับนวัตกรรมในระดับพนักงานหรือตัวบุคคลจะเกิดขึ้น ต่อเมื่อพวกเขาเกิดความ ราบรื่นว่านวัตกรรมเหล่านั้นช่วยในการทำงานด้วยการสร้างประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ให้มีมากขึ้นก่อให้เกิด ความสะดวกสบายในการทำงานเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีดั้งเดิมจะพบว่านวัตกรรมที่เข้า มาสามารถตอบโจทยนี้ได้ พนักงานมีความพร้อมที่จะยอมรับนวัตกรรมด้วยความรวดเร็ว ในทางกลับกันหากพบว่านวัตกรรมที่นำมาไม่สามารถ ตอบสนองความต้องการได้พนักงานก็มีแนวโน้มที่จะยอมรับนวัตกรรมอย่างช้าๆ หรืออาจไม่ยอมรับเลย

จะเห็นได้ว่าการยอมรับนวัตกรรมในระดับพนักงานหรือตัวบุคคลจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ด้วย เพราะหาก พนักงานเกิดการยอมรับในเทคโนโลยีแล้วย่อมหมายความว่าพวกเขาเห็นข้อดีที่ว่านวัตกรรมเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการ ปฏิบัติงาน ซึ่งมุมมองสำหรับผู้บริหารองค์กรสมัยใหม่จะมองว่าเมื่อพนักงานเกิดความ พึงพอใจมากขึ้นจะส่งผลให้งานที่ทำ ออกมาเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากกว่าการทำงานที่มุ่งเน้นแต่เพียงผลงานเพียงอย่างเดียว นอกจากองค์กรจะ ได้ผลงานที่มีคุณภาพแล้วยังเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายต่างๆขององค์กรอีกด้วยไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการสรรหาพนักงานใหม่ การฝึกอบรมกระบวนการทักษะ และความ ชำนาญการในงาน นอกจากนั้นแล้วพนักงานที่มีความพึงพอใจในงานของตนจะ ช่วยส่งเสริมให้องค์กร มีความเข้มแข็งทั้งในด้านของวัฒนธรรมภายในองค์กร และด้านการแข่งขันกับคู่แข่งภายนอก กล่าวคือ ภายในองค์กรพนักงานจะให้ความสำคัญกับการทำงานด้วยค่านึงว่างานเป็นส่วนหนึ่งของตนที่จะต้องตั้งใจ พยายาม สร้างความสามัคคีต่อสมาชิกในองค์กร ซึ่งจะเป็แรงกระตุ้นให้องค์กรก้าวเดินไปข้างหน้า ตลอดจนยัง เกิดความจงรักภักดี ต่อองค์กรอีกทั้งตามมาด้วย ภายนอกองค์กร องค์กรจะได้เปรียบเชิงแข่งขันในระยะ ยาวเหนือคู่แข่ง ซึ่งการได้เปรียบเหนือคู่แข่ง จะส่งผลให้เกิดผลกำไร หรือผลตอบแทนแก่องค์กรต่อเนื่อง ในระยะยาว (พลุ เศษรินทร์. 2559). จากความสำคัญ ดังกล่าวตามข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงระดับ การยอมรับนวัตกรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี สารสนเทศในระดับบุคคล และความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยได้มุ่งเน้น ไปในเรื่องของการใช้งานระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ ฮาร์ดแวร์ซอฟต์แวร์ ข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร เพื่อนำข้อมูล ดังกล่าวมาเป็นแนว ทางในการปรับปรุงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานของพนักงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการยอมรับนวัตกรรมองค์กรที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานธนาคาร ในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร ในจังหวัดปทุมธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

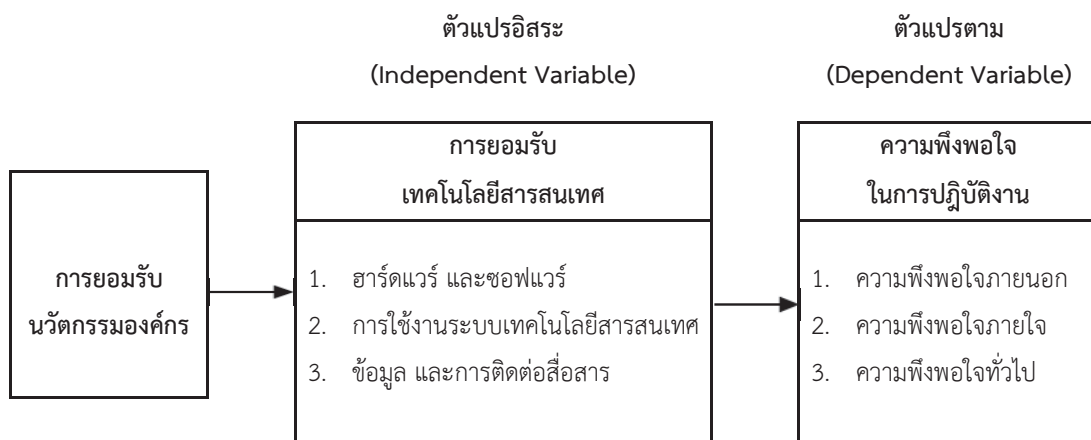
1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกของพนักงานธนาคารที่เกิดจากการปฏิบัติงานด้วยความ สะดวกสบาย ลดข้อผิดพลาดในการทำงาน สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เข้ามา ช่วยสนับสนุน ควบคุม ตรวจสอบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้วัดความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานโดยใช้แนวคิดของ MSQ Short Form

2. การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การที่พนักงานธนาคารยอมรับและนำเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็น คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ทั้งแบบสำเร็จรูปและแบบพัฒนาขึ้นสำหรับการใช้งานเฉพาะด้าน โดยนำข้อมูล (Data) ต่าง ๆ มาทำการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ กลั่นกรอง และประมวลผล เพื่อนำมาใช้ในงานในระบบสารสนเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดข้อมูล สารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ (Information) ที่จะสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารภายในองค์กร เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ ด้วยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้วัดการ ยอมรับเทคโนโลยี สารสนเทศโดยใช้แนวคิดของ IT Barometer

3. การยอมรับนวัตกรรมองค์กร หมายถึง การที่ธนาคารยอมรับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการนำกระบวนการ แนวความคิด และวิธีการใหม่ๆ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์โดยนำนวัตกรรมนั้น ไปใช้ในองค์กร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การยอมรับนวัตกรรมองค์กร การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ และ ความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี” สามารถกำหนดกรอบแนวคิดใน การวิจัยได้ดังนี้ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

H1 : การยอมรับนวัตกรรมองค์กรของพนักงานธนาคารมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ

H2 : การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานธนาคารด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การใช้งาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และข้อมูลการติดต่อสื่อสารมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการยอมรับนวัตกรรม หากจะมองว่าการยอมรับนวัตกรรมเกิดขึ้นแล้วหรือไม่นั้นควรมองจากอะไร สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยพบว่าบุคคลจะยอมรับนวัตกรรมต่อเมื่อพวกเขาใช้นวัตกรรมเหล่านั้นถึงพนักงาน ยอมรับนวัตกรรมมากเท่าไรก็ยิ่งก่อให้เกิดการใช้นวัตกรรมมากขึ้นเท่านั้น แต่ในทางกลับกันหากบุคคลปฏิเสธ ที่จะยอมรับนวัตกรรมพนักงานธนาคารจะไม่ใช้นวัตกรรมนั้นเลย ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการดัดแปลงแบบสอบถาม จากงานวิจัยของ Mahler; & Rogers. (1999). อีกทั้งนำบางส่วนของข้อคำถามจาก IT Barometer (Atar; & Sweis. 2010). มาเพิ่มในแบบวัดนี้เนื่องจากเป็นคำถามที่แสดงถึงระดับการยอมรับนวัตกรรม ผู้วิจัยจึงดัดแปลงแบบสอบถาม เพื่อให้เข้ากับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ซึ่งในที่นี้คือการยอมรับนวัตกรรมองค์กรและอุปสรรคในการไม่ยอมรับนวัตกรรมนั้นๆ

แนวคิดการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดก็ตามยอมรับและนำเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ ซอร์ฟแวร์ทั้งแบบสำเร็จรูปและแบบพัฒนาขึ้นสำหรับการใช้งานเฉพาะด้าน โดยนำข้อมูลมาทำการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ กลั่นกรอง และ ประมวลผล เพื่อนำมาใช้งานในระบบสารสนเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพที่จะสามารถ นำไปใช้ในการสื่อสารภายในองค์กร เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ด้วยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งทาง ตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยเลือกใช้และปรับปรุงข้อคำถามมาจากแบบสอบถาม IT Barometer ซึ่งเคยมีการนำ มาใช้ในงานวิจัยของ Atar; & Sweis. (2010). โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ฮาร์ดแวร์และ ซอฟต์แวร์ การใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และข้อมูลและการติดต่อสื่อสาร

แนวคิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกและทัศนคติต่อการทำงาน หากแต่มีความรู้สึกในทางบวกจะมีผลให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยก่อให้เกิดความมุ่งมั่น ความตั้งใจ การเสียสละต่อองค์กร แต่ในทางกลับกันหากผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกในทางลบจะมี ผลทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้ขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ขาดความอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาและปรับปรุงแบบสอบถาม จากเครื่องมือวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานคือ Minnesota Satisfaction Questionnaire (Weiss; Dawis; England; & etc. 1977). โดย University of Minnesota ที่วัดความพึงพอใจด้วยปัจจัยที่ สำคัญ 20 ประการ อีกทั้งทำการแบ่งความพึงพอใจออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานภายนอก ความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานภายใน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยทั่วไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาการยอมรับนวัตกรรมองค์กร การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี ด้วยขอบเขตของการวิจัยคือประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี ที่มีสถานภาพเป็นพนักงานประจำในช่วงปี พ.ศ.2561 - 2562

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2560). ได้แบ่งกลุ่มธนาคารออกเป็น 3 ประเภทหลัก ด้วยส่วนแบ่งตลาดของสินทรัพย์รวมที่สามารถจำแนกเป็นธนาคารขนาดใหญ่ ธนาคารขนาดกลาง และธนาคารขนาดเล็กธนาคารขนาดใหญ่ประกอบไปด้วย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกสิกรไทยธนาคารขนาดกลางประกอบไปด้วย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารทหารไทย ธนาคารธนชาต ธนาคารขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย ธนาคารซีไอเอ็มบีไทย ธนาคารทีสโก้ ธนาคารเกียรตินาคิน ธนาคารไอซีบีซี) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างของธนาคารขนาดใหญ่คือธนาคารกรุงเทพ ประกอบด้วยจำนวนพนักงาน 18,071 คน (ธนาคารกรุงเทพ. 2562). ธนาคารขนาดกลางคือธนาคารทหารไทย ประกอบด้วยจำนวน พนักงาน 17,933 คน (ธนาคารทหารไทย. 2562). และธนาคารขนาดเล็กคือธนาคารทีสโก้ ประกอบด้วย จำนวนพนักงาน 2,412 คน (ธนาคารทีสโก้. 2561). สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกธนาคารกรุงเทพ ธนาคารทหารไทย และธนาคารทีสโก้ เนื่องจาก ธนาคารดังกล่าวมีข้อมูล que แสดงถึงจำนวนพนักงานที่สะดวกต่อการอ้างอิง และค้นหา เนื่องจากข้อมูล ดังกล่าวเป็นข้อมูลของประชากรในระดับประเทศ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจำแนกขนาดของประชากรเฉพาะในจังหวัดปทุมธานีได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากร เพื่อกำหนดขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง (กัลยา วาณิชย์ บัญชา. 2555). โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 รวมทั้งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อเลือกจำแนกธนาคารหลาย สาขาในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานีจากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) เพื่อเลือก พนักงานให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 385 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกัน การสูญเสียของแบบสอบถามจึงทำการเก็บตัวอย่างสำรองเพิ่ม อีกร้อยละ 4 เท่ากับจำนวนตัวอย่าง 15 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อศึกษาถึงการยอมรับนวัตกรรมองค์กรที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศและศึกษาถึงการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานีซึ่งส่วนหนึ่งของการสร้างแบบสอบถามได้สร้างขึ้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นด้านการยอมรับนวัตกรรมองค์กร ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็น ด้านการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ และส่วนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติ งานของพนักงานธนาคาร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือได้แก่ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเครื่องมือคือแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง และ ครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ยังได้ทำการตรวจสอบ ความเที่ยง (Reliability) ของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของข้อมูลพบว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยเกณฑ์ มาตรฐานที่กำหนด คือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแต่ละตัวแปรแฝงต้องมีค่ามากกว่า 0.70

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์สำหรับการวิเคราะห์สถิติพรรณนาเพื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 25-34 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท ระยะ เวลาการปฏิบัติงานมีอายุการทำงานระหว่าง 3-5 ปี

2. การยอมรับนวัตกรรมองค์กร

มีเพียงข้อคำถามสองข้อเท่านั้นที่พนักงานทั้ง 400 คนยอมรับนวัตกรรม คือ ระบบบริหารธุรกรรม คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ ระบบส่งข้อมูลไปธนาคารแห่งประเทศไทย มีจำนวน 386 คน คิดเป็นร้อยละ 97.2 ระบบบริหารสินเชื่อและระบบอนุมัติสินเชื่อมีจำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 96 ระบบบริหารลูกค้า สัมพันธ์และระบบการออกรายงาน มีจำนวน 371 คน คิดเป็นร้อยละ 93 ระบบการหักบัญชีเช็คระหว่าง ธนาคารด้วยอิเล็กทรอนิกส์ มีจำนวน 349 คน คิดเป็นร้อยละ 86.3 ระบบบริหารติดตามหนี้ มีจำนวน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 85.9 ระบบกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มีจำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 83.5 ระบบบริหารสินเชื่อเช่าซื้อ มีจำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 80.2 ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็ค และระบบการจัดเก็บภาพเช็คมีจำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 73.9 และตรวจสอบลายเซ็น มีจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 37

3. การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน พบว่าการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 รองลงมาคือด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 และข้อมูลและการสื่อสารอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 ตามลำดับ

4. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานภายใน อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 รองลงมาคือด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทั่วไปอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานภายนอกอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ตามลำดับ

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษา เรื่องการยอมรับนวัตกรรมองค์กร การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ และความ พึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี สรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการยอมรับนวัตกรรมองค์กรที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 การยอมรับนวัตกรรมองค์กร ของพนักงานมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า การยอมรับนวัตกรรมองค์กรที่มีผล ต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อดังกล่าว

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการยอมรับนวัตกรรมองค์กรส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับบุคคลของพนักงานธนาคาร หมายความว่าเมื่อองค์กรนำนวัตกรรมเข้ามาใช้งาน พนักงานธนาคาร ซึ่งเป็นคนตอบสนองนโยบายขององค์กรจะต้องนำนวัตกรรมมาใช้งานไม่อาจจะด้วยทางตรงหรือ ทางอ้อม โดยส่งผลให้พนักงานเกิดการยอมรับนวัตกรรมไปในตัว ผลจากการวิจัยนี้มีความสอดคล้องไปในทิศทาง เดียวกันกับงานวิจัยของ Mahler; & Rogers. (1999). ที่ศึกษาและพบถึงว่าปัญหาการไม่ยอมรับนวัตกรรมของ พนักงาน ธนาคารในประเทศเยอรมันที่ส่งผลให้พวกเขาไม่นำเทคโนโลยีไปปฏิบัติงาน โดยงานวิจัยดังกล่าว ได้กล่าวถึงการยอมรับนวัตกรรมในระดับองค์กรจะส่งผลให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมในระดับบุคคล ดังเช่น สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ณรงค์เดช พรหมเกิด. (2559). ที่ทำการศึกษาถึงการยอมรับนวัตกรรมใน ระดับองค์กร แต่อย่างไรก็ตามจากการที่ตัวแปรนี้สามารถแสดงถึงการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศได้เพียง ร้อยละ 4.7 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรนี้สามารถแสดงการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึง อาจกล่าวได้ว่ายังมีปัจจัยอื่นอีกที่สามารถอธิบายการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานธนาคารด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และข้อมูลการ ติดต่อสื่อสารมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของ พนักงานธนาคารด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และข้อมูลการติดต่อสื่อสารมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อดังกล่าว

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และข้อมูลการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร หมายความว่าเมื่อพนักงานนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งาน รวมถึงพบว่า เทคโนโลยีสามารถช่วยให้การปฏิบัติงานของตนมีประสิทธิภาพ ลดความผิดพลาด ลดระยะเวลา ลดขั้นตอนใน การทำงาน โดยการยอมรับนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานจะทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงาน ผลจากการวิจัยนี้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Attar; & Sweis. (2010). ที่ศึกษาและพบถึงความรับรู้ทางด้านเทคโนโลยีจะส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ธนาคารในประเทศจอร์แดน ดังเช่นสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ พวง ผกา พวไพบูลย์วงศ์. (2558). ที่พบว่าปัจจัยทางด้านนวัตกรรมมีส่วนช่วยให้พนักงานเกิดความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตามจาก การที่ตัวแปรนี้สามารถแสดงถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้เพียงร้อยละ 4.3 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรนี้สามารถแสดงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ายังมีปัจจัยอื่น อีกที่สามารถอธิบายความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลจากการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่แสดงว่าการยอมรับนวัตกรรมองค์กรมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี แสดงให้เห็นว่าการยอมรับเทคโนโลยีของพนักงานภายในองค์กร จะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีการให้การสนับสนุนและริเริ่มนวัตกรรมให้เป็นที่รับรู้ในระดับองค์กรก่อนเมื่อองค์กร เกิดการยอมรับนวัตกรรมแล้วพนักงานก็จะเกิดการยอมรับเทคโนโลยีด้วยเช่นกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือหากใน ระดับองค์กรมีปัญหาในการใช้งาน ได้แก่ การขาดมาตรฐานในการใช้งานเทคโนโลยีที่เพียงพอ อัตราการรู้จักน้อย การบริการไม่เหมาะสม หรือการได้รับข้อมูลที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับเทคโนโลยีนั้นจะส่งผลให้พนักงานไม่ ยอมรับนวัตกรรม ดังนั้นบุคลากรที่มีหน้าที่บริหารองค์กรไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือผู้จัดการที่มีหน้าที่ควบคุม ดูแลพนักงานควรกระตุ้นสนับสนุน ตลอดจนผลักดันให้พนักงานในระดับปฏิบัติการเกิดการรับรู้นวัตกรรมต่างๆ ที่องค์กรใช้อย่างเต็มที่เพื่อให้พนักงานเหล่านั้นเกิดการยอมรับนวัตกรรมในระดับบุคคลอันจะนำไปสู่การใช้ เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน

2. จากการศึกษาที่แสดงว่าการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลและการสื่อสาร มีผล ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในจังหวัดปทุมธานี แสดงให้เห็นว่าการยอมรับนวัตกรรม ในระดับบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดังเช่นบุคลากรที่มีหน้าที่บริหารองค์กร เช่น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจถึงการยอมรับนวัตกรรมในระดับบุคคลของพนักงานรวมถึงให้การสนับสนุนและสร้างการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การใช้ งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลและการสื่อสาร เพื่อให้พนักงานเกิดความพึงพอใจต่องานที่รับผิดชอบ อีกทั้งจะเป็นแรงผลักดันองค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของพนักงานเพื่อ เปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้
2. ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมุ่งเน้นคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามของนวัตกรรมองค์กรเฉพาะด้านควบคู่ไปกับการกำหนดคัดกรองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยได้ผลที่แม่นยำสูงสุด
3. ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพื่อมุ่งพัฒนาขีดความสามารถของพนักงานและพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานให้มากขึ้น
4. จากผลที่ได้จากงานวิจัยนี้ พบว่าผลลัพธ์ที่ได้ไม่แตกต่างจากงานวิจัยของ Mahler; & Rogers. (1999). และงานวิจัยของ Attar; & Sweis. (2010). ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไม่มีผลต่องานวิจัย ดังนั้นควรทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อทดสอบว่าวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะให้ผลลัพธ์ที่เหมือนกันหรือ แตกต่างกันอย่างไรร

อ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2555). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์เดช พรหมเกิด.(2559). ความเร็วในการยอมรับนวัตกรรมขององค์กร : กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเร็วในการยอมรับระบบอีเมล Lotus Notes ขององค์กรทางธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมในประเทศไทย.วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (ระบบสารสนเทศ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- ทองสง่า ผ่องแผ้ว. (2558). ความคิดเห็น ความพร้อม และการยอมรับการเรียนการสอนแบบ e-Learning ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนาคารทหารไทย. (2562). ธนาคารทหารไทย. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.tmbbank.com/th/about>.
- ธนาคารกรุงเทพ. (2562). พนักงานและเครือข่ายบริการ. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://www.bangkokbank.com/THIAboutUs>.
- ธนาคารทีสโก้. (2561). รายงานประจำปี ธนาคารทีสโก้. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2562, จาก <http://www.tisco.co.th/report01.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560). ข้อมูลฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยเฉลี่ย (Peer Group), สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://www2.bot.or.th/statistics/TH.PDF>

- พวงผกา ทวีไพบูลย์วงศ์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมระบบ TeamWork ในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท กนกสิน เอ็กซ์พอร์ต อิมพอร์ต จำกัด. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2555, จาก http://www.pnru.ac.th/offi/graduate/upload-files/T6_E011.pdf.
- พสุ เดชะรินทร์. (2559). "การเปลี่ยนแปลงของแนวคิดด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์" จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 18 (กันยายน), 39.
- เอกสิทธิ์ เลาะมิ่ง และคณะ. (2554). "การยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ของพัฒนากรในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง" วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (กรกฎาคม - ธันวาคม), 104.
- Alwin, Mahler. & Rogers, Everett, M. (1999). *The diffusion of interactive communication innovations and the critical mass: the adoption of telecommunications services by German banks*. Retrieved July 1, 2012, from <http://www.sciencedirect.com/S030800052X>
- Attar, Ghaliya, A. & Sweis, Rateb J. (2010). *The Relationship between Information Technology Adoption And Job Satisfaction in Contracting Companies in Jordan*. *Journal of Information Technology in Construction (ITcon)*. Retrieved July 1, 2012, from <http://www.itcon.org/data/works/.pdf>.
- Weiss, D., Davis, R., England, G. & Lofquist, L. (1977). *Manual for the Minnesota Satisfaction Questionnaire*, 22, Minneapolis : University of Minnesota, Minnesota Studies in Vocational Rehabilitation.

การสร้างเศรษฐกิจดิจิทัล และรัฐบาลดิจิทัล

CREATING A DIGITAL ECONOMY AND DIGITAL GOVERNMENT

ผู้วิจัย

ดร.สุรัสวดี โปสินธุ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

เรืออากาศเอก ดร.กิตติ กิ่งไทร

นักวิจัยอิสระด้านวิชาการ

บทคัดย่อ

การศึกษากการสร้างเศรษฐกิจดิจิทัล และรัฐบาลดิจิทัล มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาถึงแนวทาง และนำแนวทางการพัฒนาภาครัฐด้วยระบบราชการ 4.0 และ PMQA 4.0 มาสร้างเศรษฐกิจดิจิทัล และรัฐบาลดิจิทัล อย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งระบบราชการไทยทุกกระทรวง ทบวง กรม ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้อง พร้อมทั้งส่งเสริมไทยแลนด์ 4.0 จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบราชการทั้งหมดทุกภาคส่วน กระทรวง ทบวง กรม เพราะเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลที่สามารถปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับทิศทางการบริหารของประเทศ ระบบราชการจึงเปรียบเสมือนแก่น ประกอบไปด้วยระบบราชการที่เป็นหลักในการบริหาร เพื่อขับเคลื่อนระบบราชการไทยในทุกภาคส่วนให้ไปสู่ Thailand 4.0 โดยควรพิจารณาถึงระบบราชการไทยใน บริบทองค์กรที่มีระบบเศรษฐกิจดิจิทัล รัฐบาลดิจิทัลที่ชาญฉลาดฉลาดและมีประสิทธิภาพสูงด้วย PMQA 4.0 ตลอดจนความสัมพันธ์ในช่วงเวลาหรือยุคที่มีการปฏิรูประบบราชการไทยในแต่ละยุคเริ่มจากยุค 1.0 ถึงยุค 4.0

คำสำคัญ : เศรษฐกิจ, รัฐบาล, ดิจิทัล

ABSTRACT

The Study of Creating Digital Economy and Digital Government Its main objective is to study and guide the development of government with bureaucratic 4.0 and PMQA 4.0 to formally build economy and government by computer from system program. All Thai government ministries, bureaus, and departments need to be adjusted so that they can be sent together with Thailand 4.0, not necessarily all system movements, all parts of the ministries, bureaus and departments because it is a major backlash in driving government policy Work in accordance with the country's administrative system, the control system, not as the core, consists of a bureaucratic system that is the core of management in order to drive all parts of the Thai bureaucracy to Thailand 4.0, with consideration of the Thai bureaucracy on the website With an economy, a smart and highly efficient information system with PMQA 4.0, as well as relationships during the period or era with Thai mass communication in all eras, starting from the 1.0 era to the 4.0 era.

Keywords : Economy, Government, Digital

บทนำ

การสร้างเศรษฐกิจดิจิทัล และรัฐบาลดิจิทัล ด้วยการสานพลังจากรัฐบาล 4.0 และการเสริมพลังจากคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ต้องเริ่มจากการพัฒนาระบบราชการไทยให้เป็นระบบราชการ 4.0 และคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่ได้รับรางวัลการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA) เป็นกรอบการประเมินองค์กรด้วยตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นให้ปรับปรุงองค์ประกอบอย่างรอบด้าน และอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้ง 7 หมวดด้วยกัน (สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2563) ทั้งนี้เริ่มจากระบบ ราชการไทยยุค 1.0 หรือระบบ Face to Face – Based เป็นการปฏิรูประบบราชการไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการวางรากฐานประเทศ และจัดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินตามแนวนานาอารยประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ระบบ กรม กอง รวมทั้งตั้งกระทรวง กรม ขึ้นมาให้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์แวดล้อม การปฏิรูประบบราชการไทยสมัย รัชกาลที่ 7 ได้มีการวางระบบข้าราชการพลเรือนสมัยใหม่โดยเน้นระบบคุณธรรม (Merit System) รวมถึงเน้นในเรื่อง การเกษตร ในน้ำมีปลาในนามีข้าว พืช ผัก ผลไม้ อุดมสมบูรณ์มีจำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ภายในประเทศเป็นหลัก ตามด้วยระบบราชการไทยยุค 2.0 หรือระบบ Paper – Based ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ประมาณปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นยุคของรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ระบบราชการได้มีความเข้มแข็งและเป็นผู้นำการพัฒนาประเทศ การปฏิรูประบบราชการไทยยุค 3.0 หรือระบบ Electronics – Based ระบบราชการ 3.0 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 วิฤกตต้มยำกุ้งกระแส Democratization และ NPM ทำให้เกิดแนวคิดในเรื่อง Good Governance โดย การปฏิรูประบบราชการปี พ.ศ. 2545 มุ่งเน้นการทำงานให้เกิดประสิทธิผล ประสิทธิภาพ เปิดกว้างเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ร่วมเน้นอุตสาหกรรมหนัก การส่งเสริมการส่งออก และการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เหมาะกับประเทศที่มี รายได้ปานกลางจึงขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบราชการยุค 4.0 Innovation – Driven สานพลังสร้าง นวัตกรรม และปรับสู่ความเป็นดิจิทัล ระบบราชการ 4.0 เริ่มปีพ.ศ. 2559 โดยใช้ระบบราชการ ยุค 3.0 Electronics – Based เป็นเครื่องมือ (Tools) ปฏิรูประบบราชการเพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ตั้งแต่พ.ศ.2559 เป็นต้นมา มีการ กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภาครัฐต้องปรับตัวให้สามารถอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมยุคดิจิทัลท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว อีกทั้งไม่สามารถคาดเดาได้ จึงต้องมุ่งเน้นการขับเคลื่อน ภารกิจพิเศษ (Agenda – Based) พร้อมด้วยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพลิกโฉมระบบราชการสู่ Government 4.0 เน้น นวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม รวมทั้งเป็นประเทศรายได้สูง สู่เศรษฐกิจสังคมยุคดิจิทัล ประชาชนเป็นหลัก พัฒนาระบบงานให้ Smart เปิดกว้างเชื่อมโยงถึงกัน Connected Government โดย ประชาชน สามารถใช้ Website เดียวสามารถเข้าถึง และสามารถบริหารจัดการได้ทุกอย่าง ต้องเน้นให้ประชาชนเป็น ศูนย์กลาง ซึ่งใช้ Tools สำหรับเป็นเครื่องมือที่จากเดิมยุค 3.0 เราจะใช้ Application จำนวนมากในการค้นหาข้อมูล

ระบบราชการ 4.0

ภาพที่ 1 ระบบราชการยุค 4.0 Innovation – Driven สานพลัง สร้างนวัตกรรม และปรับสู่ความเป็นดิจิทัล

รางวัลการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA) “เครื่องมือการประเมินระบบการบริหารของส่วนราชการในเชิงบูรณาการ เพื่อเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ของส่วน ราชการกับเป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาของประเทศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐ พัฒนาไปสู่ระบบราชการ 4.0” สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้ (ปริญญา บุญดีสกุลโชค. 2559) กำหนดกลไกการขับเคลื่อนการนำเครื่องมือประเมินสถานะการเป็นระบบราชการ 4.0 (PMQA 4.0) ไปใช้ในการยก ระดับการบริหารจัดการองค์กรไปสู่ระบบราชการ 4.0 เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำเครื่องมือไปวิเคราะห์ องค์กรด้วยตนเอง รวมทั้งหาโอกาส ในการปรับปรุงองค์กร และนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการ จัดทำแผนพัฒนาองค์กรนำไปสู่การยกระดับองค์กรให้เป็นระบบราชการ 4.0 โดยอาศัยหลักการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. Self Assess (Data collection) การประเมินตนเอง (การเก็บรวบรวมข้อมูล) 2. Identify Gaps ระบุช่องว่าง 3. Set Priorities for Improvement กำหนดลำดับความสำคัญสำหรับการปรับปรุง 4. Implement Solutions and Close Gaps ใช้วิธีการแก้ปัญหาเพื่อปิดช่องว่าง 5. Measure Results and Impacts การวัดผลและผลกระทบ กล่าวสรุปได้ว่าระบบราชการยุค 4.0 ภาครัฐต้องให้บุคลากรนำเครื่องมือที่ทันสมัยกำหนดยุทธศาสตร์ 20 ปี สู่เศรษฐกิจสังคมยุคดิจิทัล เป็นหลักพัฒนาระบบงานให้ Smart เปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความ ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนผู้รับบริการ Innovation – Driven สานพลัง สร้างนวัตกรรม และปรับสู่ความเป็นดิจิทัล ลดขั้นตอน ลดระยะเวลา ลดข้อผิดพลาด ประหยัด ตอบสนองผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างดีเยี่ยม และ Real Time ตาม เวลาจริง ตัวอย่างเช่น สำหรับสัญญาณ 1G-4G เป็นเรื่องของ Mobile นั้นใช้สายและกินกำลังไฟ ส่วน 5G เป็นการ ควบคุมการใช้ระบบไร้สาย ควบคุมการทำงาน ควบคุมการสั่งการ โดยใช้เครื่องมือในยุคที่ 3 มาใช้ผ่านระบบคลื่น 5G เช่น แพทย์จะผ่าตัดคนไข้สามารถทำการผ่าตัดได้โดยอยู่คนละที่กันกับผู้ป่วยได้อย่างสะดวกไม่ต้องเดินทาง ประหยัด รวดเร็ว แม่นยำในการผ่าตัด ลดข้อผิดพลาด ลดขนาดแผลผ่าตัด พร้อมทั้งทราบผลทันที PMQA 4.0 คือเครื่องมือในการวัดระดับความสามารถขององค์กรเพื่อยกระดับขององค์กรสู่ความเป็นองค์กรชั้นนำ ทันสมัย มีสมรรถนะสูง โดยปฏิบัติงานสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล เพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กร ผู้รับบริการและผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย การใช้วิธีคิดเชิงกลยุทธ์ การเข้าถึงข้อมูลสาธารณะเพื่อสร้างบริการสาธารณะไว้ใช้ร่วมกัน โดยมีความรับผิดชอบ และโปร่งใสความต้องการเข้าถึงสาธารณะให้ตอบสนองของประชาชนด้วยการขับเคลื่อน มุ่งเน้นผลลัพธ์ด้วยการ

ปรับปรุงด้านการบริการ ด้านบริหารงานส่วนบุคคลให้ประชาชนมีความสุข พร้อมทั้งใช้ดิจิทัลในการสร้างนวัตกรรม เพื่อแก้ปัญหาด้วยความรวดเร็วแม่นยำและทันเวลา

ระบบ 4.0 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จสู่การเป็นระบบราชการ 4.0 โดยใช้ Collaboration การสานพลังระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอื่นๆ ในสังคม, Innovation การสร้างนวัตกรรม, Digitalization การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล, Core Values ของ PMQA 4.0 เป็นเครื่องมือในการปรับความคิดจากการให้ความร่วมมือไปสู่การทำงานร่วมกันระดมความคิด รวมถึงนำทรัพยากรทุกชนิดมาแบ่งปัน และใช้ประโยชน์ร่วมกันด้วยความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการผสมผสานงานระหว่างภาคส่วนในสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น คิดค้นวิธีการ รูปแบบใหม่ๆ ในการทำงาน เพื่อให้บริการประชาชน และนำเสนอนโยบายสาธารณะที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมีคุณภาพ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างประสิทธิภาพแก้ปัญหาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เริ่มตั้งแต่การรวบรวมจัดเก็บ ประมวลผล การเข้าถึงบริการ การสื่อสาร และการลดต้นทุน เช่น Cloud, Smart Phone, Real Time, Big Data, 24 hr. Service and Efficiency อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างนวัตกรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล แต่หากเป็นยุค 4.0 (ปริญญา บุญดีสกุลโชค. 2559) เน้นประชาชนเป็นหลัก ประชาชนเป็นศูนย์กลาง การจัดการคือจะตรงข้ามกันกับ 3.0 ที่ใช้ Electronic และระบบดิจิทัลเป็นเครื่องมือ (Tools) ในการทำงาน เช่น ใช้ Application หลาย Application ในการเข้าถึงการบริหารงาน แต่ถ้าเป็นยุค 4.0 นั้นเราสามารถเข้าถึงได้ด้วยการใช้ Application เดียวสามารถบริหารจัดการจัดการได้ทุกอย่าง ตัวอย่างหากต้องการจ่ายบิลค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่นค่าสาธารณูปโภค บัตรเครดิต สุขภาพ การศึกษา วิชาฯ ฯลฯ สามารถจ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้ด้วย Application เดียวเท่านั้น ซึ่งใน Application จะมีบริการชำระเงินทุกประเภทที่สามารถบริหารจัดการให้ครบจบได้เพียงใน Application เดียว ด้วยเพราะการบริการเข้าถึงประชาชน โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง การบริหารจัดการกำลังพัฒนาเพื่อสู่ยุค 5.0 ในอนาคต ซึ่งประเทศไทยต้องเปิดกว้างเรื่อง Connected Government

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award - PMQA)

เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ 7 หมวด ที่มีความเชื่อมโยงในเชิงระบบ กรอบการประเมินองค์กรด้วยตนเองตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐโดยมองภาพองค์รวมทั้ง 7 หมวด เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล กระบวนการปรับปรุงการบริหารจัดการภายในองค์กรใน 6 ด้าน ตามบริบทองค์กรให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณค่า โดยเริ่มจากองค์กรต้องรู้ความต้องการของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมากำหนดทิศทางการองค์กร รวมถึงกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ นำมาสู่การวางแผนกำลังคน เพื่อรองรับภารกิจขององค์กร รวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพสร้างคุณค่าให้กับผู้รับบริการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยภายใต้การบริหารจัดการดังกล่าวต้องให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และบริหารจัดการองค์กร

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2561 มีมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพิ่มเติมตามมาตรา 50 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ไว้ดังนี้ 1. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 2. ประชาชนได้รับและได้รับการตอบสนองความต้องการ 3. เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4. เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน 5. ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 6. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ และ 7. มีประสิทธิภาพ โดยให้ส่วนราชการปฏิบัติเพิ่มเติมรวม 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ระบบราชการที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน ประเด็นที่ 2 ระบบราชการที่ยึดประชาชน เป็นศูนย์กลางมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย

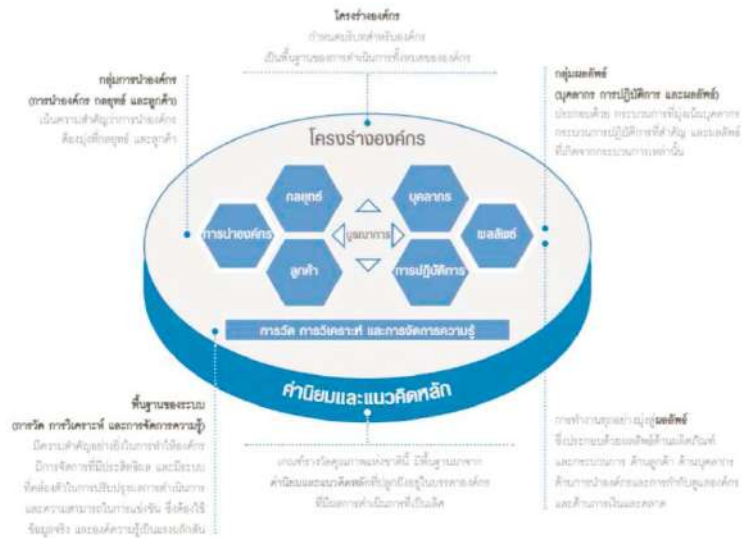
ภาพที่ 2 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

แผนการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ระบบราชการ 4.0

ให้หน่วยงานภาครัฐ (ส่วนราชการ จังหวัด และองค์กรมหาชน) พัฒนาสู่ระบบราชการ 4.0 และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเป็นหน่วยงานหลักในการสร้างการรับรู้ความเข้าใจ เตรียมความพร้อมให้หน่วยงาน ภาครัฐดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพิ่มเติม และยกระดับองค์กรสู่ระบบราชการ 4.0 รวมทั้งดำเนินการตรวจรับรองสถานะของหน่วยงานภาครัฐในการเป็นระบบราชการ 4.0 ซึ่ง PMQA 4.0 ทุกส่วนต้อง สัมพันธ์สอดคล้องกันแบ่งเป็นกลุ่มของการนำองค์กร ยุทธศาสตร์ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ระบบปฏิบัติการ และผลลัพธ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ต้องมีการวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ที่รวมเป็นลักษณะสำคัญขององค์กรภายใต้ การปฏิบัติการที่มีค่านิยม อีกทั้งหลักการกระบวนการปรับปรุงการบริหารจัดการภายในองค์กร ใน 6 ด้าน ตามบริบท องค์กรให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณค่า โดยเริ่มจากองค์กรต้องรู้ความต้องการของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำมา กำหนดทิศทางองค์กร พร้อมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญนำมาสู่การวางแผนกำลังคน เพื่อรองรับภารกิจขององค์กร การปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าให้กับผู้รับบริการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยภายใต้การบริหารจัดการ การดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ บริหารจัดการองค์กร และความสัมพันธ์ ของกลุ่มต่างๆ สามารถแบ่งตามลักษณะการปฏิบัติการเป็นกลุ่มย่อย (สุวิทย์ เมษินทรีย์. 2562)

โครงสร้างของเกณฑ์ในมุมมองเชิงระบบ

Thomas B. Wilson. (2014) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของเกณฑ์ในมุมมองเชิงระบบไว้ว่าการใช้วิธีการเชิงกลยุทธ์เป็นระบบ และแบบองค์รวม เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ระบบงานที่ซับซ้อน สอดคล้องกับระบบการดำเนินการที่เป็นเลิศ

ภาพที่ 3 โครงสร้างเกณฑ์ในมุมมองเชิงระบบ

ประกอบด้วยเกณฑ์ 6 หมวด ตามที่แสดงอยู่ส่วนกลางของภาพ ซึ่งระบุกระบวนการและผลลัพธ์ที่องค์กรบรรลุผลการดำเนินการที่เป็นเลิศต้องอาศัยการนำองค์กรที่เข้มแข็ง รวมทั้งแสดงให้เห็นผ่านผลลัพธ์ที่โดดเด่น ทั้ง 2 หมวดนี้ถูกเน้นให้เด่นชัด “บูรณาการ” ตรงกลางภาพแสดงให้เห็นว่าทุกองค์ประกอบของระบบเชื่อมโยงกันส่วนลูกศร แนวอนตรงกลางภาพแสดงการเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างกลุ่มการนำองค์กร (หมวด 1 หมวด 2 และหมวด 3) กับ กลุ่มผลลัพธ์ (หมวด 5 หมวด 6 และหมวด 7) และยังแสดงถึงความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างกลุ่มการนำองค์กร และ กลุ่มผลลัพธ์ ลูกศรแนวตั้งที่กลางภาพชี้ไปยังโครงสร้างองค์กรและพื้นฐานของระบบซึ่งให้สารสนเทศ และข้อมูลป้อน กลับสำหรับกระบวนการที่สำคัญ และสภาพแวดล้อมขององค์กร

ทั้งนี้ โดยโครงสร้างองค์กรกำหนดบริบทสำหรับองค์กรเป็นพื้นฐานของการดำเนินการทั้งหมดขององค์กร ค่านิยมและแนวคิดหลัก เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาตินี้มีพื้นฐานมาจากค่านิยมและแนวคิดหลักที่ปลูกฝังอยู่ในบรรดาองค์กรที่มีผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ กลุ่มการนำองค์กร (การนำองค์กร กลยุทธ์และลูกค้า) เน้นความสำคัญว่า การนำองค์กรต้องมุ่งเน้นที่กลยุทธ์และลูกค้า ส่วนพื้นฐานของระบบ (การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้องค์กรมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีระบบที่คล่องตัวในการปรับปรุง ผลการ ดำเนินการและความสามารถในการแข่งขันต้องใช้ข้อมูลจริง และองค์ความรู้เป็นแรงผลักดันตลอดจนกลุ่มผลลัพธ์ (บุคลากร การปฏิบัติการ และผลลัพธ์) ประกอบด้วยกระบวนการที่มุ่งเน้นบุคลากร

กระบวนการปฏิบัติการที่สำคัญ และผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการเหล่านั้น การทำงานมุ่งสู่ผลลัพธ์ ประกอบด้วย ผลลัพธ์ด้านผลิตภัณท์ และ กระบวนการ ด้านลูกค้า ด้านบุคลากร ด้านการนำองค์กรและการกำกับดูแลองค์กร และด้านการเงิน และตลาด

1. ลักษณะสำคัญขององค์กร บ่งบอกถึงบริบทและอธิบายวิธีการปฏิบัติการของส่วนราชการ สภาพแวดล้อม การดำเนินการ ความสัมพันธ์ที่สำคัญในการปฏิบัติการและความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ครอบคลุม ระบบการจัดการผลการดำเนินการโดยรวม ลูกศรทิศทางเดียวจากหมวดการนำองค์กรไปยังลักษณะสำคัญขององค์กร แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงสำคัญของลักษณะสำคัญขององค์กรต้องเกิดจาก “หมวดการนำองค์กร”

2. กลุ่มนำองค์กร “การนำองค์กร การวางแผนยุทธศาสตร์ และการมุ่งเน้นผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” เน้นให้เห็นความสำคัญว่าการนำองค์กรต้องมุ่งเน้นที่ยุทธศาสตร์ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยผู้บริหารของ ส่วนราชการต้องกำหนดทิศทางของส่วนราชการและสร้างความยั่งยืน ซึ่งแสดงว่าทั้ง 3 หมวดนี้ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันอยู่ตลอดเวลา

3. กลุ่มผลลัพธ์ “การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ และผลลัพธ์การดำเนินการ” ประกอบไปด้วยกระบวนการที่มุ่งเน้นบุคลากร กระบวนการปฏิบัติการที่สำคัญและผลลัพธ์การดำเนินการ

4. พื้นฐานของระบบ “การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้” มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ส่วน ราชการมีการจัดการที่มีประสิทธิผลมีการปรับปรุงผลการดำเนินการ ความสามารถในการแข่งขัน โดยระบบที่ใช้ ข้อมูลจริง และใช้ความรู้เป็นแรงผลักดัน เชื่อมโยงกับหมวด 1 หมวด 2 และหมวด 3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ของส่วนราชการจำเป็นต้องมีข้อมูลจริง เพื่อใช้ในการตัดสินใจ ส่วนผลลัพธ์การดำเนินงานแสดงให้เห็นว่าต้องมีการวัด การวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถรายงานผลลัพธ์การดำเนินการของส่วนราชการ นอกจากนี้หมวด 4 กับหมวดอื่นๆ ทุกหมวดแสดงให้เห็นว่าในการบริหารจัดการนั้นต้องมีการใช้ข้อมูลและสารสนเทศอยู่ตลอดเวลา เพื่อจัดการการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

การขับเคลื่อนสู่ระบบราชการ 4.0 โดยใช้ PMQA 4.0

จากการใช้ PMQA ผ่านปัจจัยแห่งความสำเร็จของภาครัฐหรือระบบราชการ 4.0 ควบคู่กับเกณฑ์ PMQA ทั้ง 7 หมวด ได้แก่ หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 การวางแผนยุทธศาสตร์ หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวดที่ 4 การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ หมวด 5 การมุ่งเน้นระบบการ ปฏิบัติการ โดยทั้ง 6 หมวดส่งผลต่อการดำเนินการต่อหมวดที่ 7 และมุ่งสู่ PMQA 4.0

ภาพที่ 4 การขับเคลื่อนสู่ระบบราชการ 4.0 โดยใช้ PMQA 4.0

ก่อนที่จะเป็น Smart and High Performance Organization (Smart & HPO)/PMQA Digital และ Economy & Digital Government ต้องขับเคลื่อนระบบราชการให้เป็นระบบราชการ 4.0 พร้อม ๆ กับการบริหารจัดการ การองค์กร ด้วยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ PMQA ทั้ง 7 หมวด แต่การขับเคลื่อนองค์กรสู่ระบบราชการ 4.0 โดยใช้ PMQA 4.0 นั้นจำเป็นต้องทำความเข้าใจกันไปกับผู้นำที่มีความรู้ที่ชัดเจนในเรื่อง PMQA 4.0 เพื่อจะได้นำ ความรู้ ความสามารถมาวางระบบในเรื่องการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการ พลิกฟื้น กิจการของ กิตติ กิ่งไทร. (2560, น. 207) เนื่องด้วยจะช่วยให้การขับเคลื่อนองค์กรนั้นขับเคลื่อนการปฏิบัติ งาน PMQA 4.0 ทั้ง 7 หมวดที่จะกล่าวต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

PMQA 4.0 หมวด 1 การนำองค์กร

เจตนารมณ์ หมวด 1 การนำองค์กร เพื่อให้เห็นถึงบทบาทของผู้ดำเนินการชี้แนะและขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดความยั่งยืน การกำกับดูแลที่ดี มีการสร้างแบบอย่างด้านความโปร่งใส มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ผ่านนวัตกรรมทุกระดับ ติดตามผลการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในหมวด 1 นี้การประเมินมีผู้ประเมิน คือตัวเราเองและคนภายนอกเพื่อที่จะหาข้อแตกต่างที่ไม่เหมือนกันเอามาปรับปรุงให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันได้ อีกทั้งดำเนินไปด้วยกัน พร้อมกัน ประกอบไปด้วย

1.1 ระบบนำองค์กรที่สร้างความยั่งยืน ปลูกฝังวัฒนธรรมที่มุ่งประโยชน์สุขของประชาชน เป็นแบบอย่างที่ดี ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สร้างสภาพแวดล้อมให้สร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ให้หน่วยงาน ให้ความสำคัญกับบุคลากร ทบทวน/พัฒนาระบบการทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดยทิศทางองค์กรวิสัยทัศน์ต้องสร้างบุคลากรใน องค์กรสู่การสร้างสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และเรียนรู้การสื่อสารทุกเทคโนโลยีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร

1.2 การป้องกันทุจริตและสร้างความโปร่งใส กำหนดนโยบาย กำหนด KPI จัดทำรายงาน โดยให้ความสำคัญอย่างชัดเจนในการสร้างความโปร่งใสในองค์กร ติดตามกำกับดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด สร้างต้นแบบใน ด้านความโปร่งใสที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดี รวมถึงนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการติดตามรายงานผลเกี่ยวกับการ ป้องกันการทุจริตและสร้างความโปร่งใส ตลอดจนผู้นำต้นแบบต้องกำหนดนโยบาย กำหนด KPI และจัดทำรายงานใน เรื่องของการสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมในองค์กรของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร และความเชื่อมโยงกัน ของบุคลากรในองค์กรกับเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชัน โทรศัพท์ เป็นต้น

1.3 การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ผ่านเครือข่าย โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในภายนอก ส่งเสริมให้เครือข่ายร่วมสร้างนวัตกรรมการทำงานที่สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนมีการสื่อสารที่ชัดเจนที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรภายใน และเครือข่ายภายนอก อีกทั้งการกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร โดยให้มีการดำเนินการร่วมกันใช้เครือข่าย สนับสนุนการปฏิบัติงาน

1.4 คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและการมุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ การคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ติดตาม ทบทวนการดำเนินงานที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม มินวัตกรรมเชิงนโยบายที่แก้ไขปัญหาความ ต้องการของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ มีการดำเนินการร่วมกันระหว่างบุคลากรในองค์กรกับเครือข่าย ใฝ่ระวัง และติดตามผลกระทบต่อเชิงลบเพื่อผลิตผลงานที่โดดเด่น โดยการดำเนินการร่วมกันนั้นต้องมีการวิเคราะห์ผลกระทบ และความเสี่ยง เพื่อกำหนดมาเป็นมาตรการการป้องกันเพื่อการแก้ไขต่อไป

PMQA 4.0 หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์

เจตนารมณ์ หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้ส่วนราชการมีกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ ที่มีประสิทธิภาพรองรับการเปลี่ยนแปลงและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน กำหนดเป้าหมายที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ มีแผนงานที่ขับเคลื่อนลงไปทุกภาคส่วน มีการติดตามผลของการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ และแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้ง (ปกติส่วนมากผู้ที่ดูแลหมวดนี้คือกองแผนงานที่มีหน้าที่ดูแลการเขียนแผน โดยให้หมวด 4 เป็นตัววัดเพราะฉะนั้นคนทำหมวด 4 จำเป็นต้องรู้เรื่องงานหมวดที่ 2 เป็นอย่างดี) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในหมวด นี้ต้องมีความเชื่อมโยงกับแผนยุทธชาติ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับแผนปฏิบัติราชการของกระทรวงอื่นๆ ด้วยหลายกระทรวง ยุทธศาสตร์ชาติจำเป็นต้องดูที่ตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ชาตินั้นต้องสัมพันธ์กับหมวดนี้ ประกอบไปด้วย

2.1 แผนยุทธศาสตร์ต้องตอบสนองความท้าทาย และสร้างนวัตกรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แผนยุทธศาสตร์ต้องตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จึงต้องมีการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าแผนยุทธศาสตร์ต้องส่งเสริมการปรับสู่องค์กรสมัยใหม่สนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งนำนวัตกรรมมาใช้ในการทำงาน ทั้งนี้แผนยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองความท้าทาย สร้างนวัตกรรม เน้นประโยชน์สุขเริ่มจากการกำหนดความต้องการของผู้รับบริการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร สู่ขั้นตอนของการสร้างกระบวนการและกำหนดยุทธศาสตร์ จากนั้นเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์ที่ต้องประกอบไปด้วย ความท้าทายในด้านพันธกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคมต่อบุคคล การเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ขีดความสามารถทางการแข่งขัน ยกระดับการให้บริการ ลดต้นทุน และนำระบบดิจิทัลมาใช้

2.2 เป้าหมายยุทธศาสตร์ทั้งระยะสั้นระยะยาวต้องสอดคล้องกับพันธกิจ และยุทธศาสตร์ชาติ ต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างโอกาสเชิงกลยุทธ์ใหม่ๆ ส่งเสริมการพัฒนาประเทศ ต้องคำนึงและวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข ทั้งด้านเชิงบวกเชิงลบ ทางตรงทางอ้อม อีกทั้งเป้าหมายสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เริ่มจากความต้องการของผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรเป็นหลักแล้ว จึง เข้าสู่ขั้นตอนของการสร้างกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ต่อไป โดยจะต้อง ประกอบไปด้วยแผนระยะสั้นและระยะยาว ฉะนั้น Key Performance Indicator : KPI ดัชนีชี้วัดผลงานหรือความสำเร็จของงานโดยเทียบกับผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมาย หรือมาตรฐานที่ตกลงกันไว้ นอกจากใช้วัดผลงาน ทั้งยัง สามารถใช้วัดและประเมินความก้าวหน้าขององค์กรได้อีกด้วย ตัวชี้วัดผลการ

ดำเนินงานที่ดีควรมีความเหมาะสมเป็นที่ น่าเชื่อถือ และสามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่ง KPI ควรจะ ต้องมีความแตกต่างกันไปในแต่ละตำแหน่งงานหรือ แผนก Key จุดหลัก หัวข้อหลัก เป้าหมายหลัก Performance หรือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล หรือผลของการกระทำ Indicator ตัวชี้วัดหรือดัชนีชี้วัดรวมกันคือ Key Performance Indicator : KPI หมายถึง ดัชนีชี้วัดผลงานหรือความสำเร็จของงาน โดยเป็นการเทียบผลการทำงานกับมาตรฐานหรือเป้าหมายตามที่ตกลงกันได้ นอกจากนี้จะประเมินผล การทำงานแล้วยังเป็นวิธีที่องค์กรใช้ในการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าของการบรรลุวิสัยทัศน์ เพื่อปรับปรุง ประสิทธิภาพในการทำงาน จากนั้นทำอย่างไรให้ KPI ได้ผลดีก็คือใช้ SMART KPI หมายถึง S (Specific) มีความเฉพาะ เจาะจง M (Measurable) วัดผลได้จริงเป็นรูปธรรม A (Attainable) สมเหตุสมผลสามารถทำได้จริง R (Relevant) เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ T (Timely) มีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน ปัจจัยสำคัญในการประเมินงาน แผนยุทธศาสตร์นอกจากจะต้องมี KPI ระยะสั้นและระยะยาวแล้วจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ผลกระทบ และ ความเสี่ยง จึงสรุปออกมาเป็นความท้าทายในด้านพันธกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคมต่อบุคลากร การเปลี่ยนแปลงที่ คาดจะเกิดขึ้น ชัดความสามารถทางการแข่งขัน โอกาสในการพัฒนาประเทศ ลดต้นทุน และนำระบบดิจิทัลมาใช้

2.3 แผนงานการขับเคลื่อนลงไปทุกภาคส่วน แผนขับเคลื่อนในทุกระดับและทุกภาคส่วน แผนยุทธศาสตร์ต้องสนับสนุนการทำงานแบบเปิดกว้างเชื่อมโยงกันมีการบูรณาการกับแผนงานอื่น เพื่อวางแผนการใช้ทรัพยากรและข้อมูลร่วมกันผ่านเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ต้องมีกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อประกอบเป็นแผนยุทธศาสตร์รายสัปดาห์ รายเดือน รายปี หรือหลายๆ ปี ในทุกระดับทุกภาคส่วนมีการกำหนดขั้นตอน ระยะเวลา กำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน คำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ลดต้นทุน มีการบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาขีดความสามารถและอัตรากำลัง รองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ตลอดจนเอื้อต่อการสร้างการทำงานร่วมกับเครือข่าย

2.4 การติดตามผลการแก้ไขปัญหา การรายงานผลการติดตามผล และการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว เตรียมความพร้อมต่อการปรับเปลี่ยนแผนในเชิงรุก เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและเกิดผลกระทบในวงกว้าง คาดการณ์ผลการดำเนินงานตามแผนทบทวนแผนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงใช้เทคโนโลยีติดตามผลการดำเนินงานได้แบบ Real Time จึงต้องมีกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ ตามด้วยต้องมีระบบติดตามผลการดำเนินการตามแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ระบบ รายงานผลต่อสาธารณะ ระบบการคาดการณ์ผลการดำเนินงานตามแผน (ใช้เทคโนโลยีในการคาดการณ์) อีกทั้งมีแผนในการเตรียมความพร้อมต่อการปรับเปลี่ยนแผนในเชิงรุก

PMQA 4.0 หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียและผู้รับบริการ

เจตนารมณ์ เพื่อให้ส่วนราชการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศด้านการบริการประชาชนที่ทันสมัยรวดเร็ว เข้าถึงในการสร้างนวัตกรรมบริการที่สร้างความแตกต่าง วางแผนเชิงรุกในการตอบสนองความต้องการ ความ คาดหวังของกลุ่มต่างๆ ทั้งปัจจุบันและอนาคต มีกระบวนการแก้ไขข้อร้องเรียนที่รวดเร็วสร้างสรรค์ โดยปฏิบัติงาน บนพื้นฐานของข้อมูลความต้องการของประชาชนมุ่งเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยึดความต้องการเป็นหลัก เช่นใช้ Google Map เพื่อหาเส้นทางในการเดินทางกลับบ้าน เราจะได้รับทราบเกี่ยวกับเรื่องเส้นทางระยะทางเวลาเดินทาง อีกทั้ง บอกได้ว่าตอนนี้ถึงไหนแล้วจะใช้เวลาเท่าไรในการเดินทางจนถึงจุดหมายปลายทาง เมื่อเราใช้บริการจบทาง Google Map จะส่งแบบสำรวจมาทาง E-Mail ที่เราได้ลงบัญชีไว้ เพื่อจะส่งแบบสอบถามในเรื่องต่างๆ ที่เขาต้องการเช่นความ พึงพอใจในหลายๆ ด้าน เพื่อนำข้อดีไปพัฒนาต่อไป ประกอบไปด้วย

3.1 ระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อการบริการและการเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการค้นหา รวบรวมข้อมูลความพึงพอใจไม่พึงพอใจ วิเคราะห์คาดการณ์เพื่อแก้ปัญหาและวางนโยบายเชิงรุก การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศต้องมีกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้เทคโนโลยี

3.2 การประเมินความพึงพอใจและความผูกพัน มีการสำรวจประเมินความพึงพอใจความไม่พึงพอใจอย่างสม่ำเสมอ นำผลการสำรวจมาวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาและสื่อสารถ่ายทอดแนวทางทัศนคติไปยังทุกหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติต่อผู้รับบริการหรือประชาชนด้วยมาตรฐานเดียวกัน

3.3 การสร้างนวัตกรรมบริการและตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่ม การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการบริการ อำนวยความสะดวก สร้างนวัตกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการทั้งในภาพรวมเฉพาะกลุ่ม เฉพาะบุคคล

3.4 กระบวนการแก้ไขข้อร้องเรียนที่รวดเร็วและสร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีสร้างนวัตกรรมในการสนับสนุนระบบการจัดการข้อร้องเรียนที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการมีการจัดการเชิงรุกเพื่อลดอัตราข้อร้องเรียน พร้อมทั้งป้องกันการเกิดการร้องเรียนซ้ำ

PMQA 4.0 หมวด 4 การวัดวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้มีเจตนารมณ์ เพื่อให้ส่วนราชการมีการกำหนดตัววัด (วัดแล้ว ใช้) ที่ใช้ติดตามงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กร วิเคราะห์เพื่อการแก้ปัญหา ตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพทันเวลา ส่วนเชิงรุกมีการใช้ความรู้ เมื่อใช้ความรู้แล้วต้องแบ่งปันความรู้ให้แก่หน่วยงานอื่น องค์กรอื่น เช่น เหตุมีไวรัสแพร่กระจายสู่ประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขต้องรู้ก่อนแล้วสื่อสารกระจายความรู้ ข้อมูลต่างๆ ให้กระทรวงคมนาคม กระทรวงท่องเที่ยว ฯลฯ ทราบเป็นต้น เรียนรู้และมีเหตุผลในเชิงจริยธรรมมีการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ และระบบการทำงานที่ปรับเป็นดิจิทัลเต็มรูปแบบ ในหมวดที่ 4 กับหมวดที่ 2 ต้องเชื่อมโยงกัน หมวด 2 ต้องเขียนแผนงานให้ตีการวัดหมวด 2 ต้องวัดจากหมวด 4 อีกทั้งต้องวัดทุกระยะ เพื่อให้เป็นไปตามแผนตัวชี้วัดหมวด 2 ต้องสะท้อนถึงยุทธศาสตร์ชาติ โดยการใส่ข้อมูลหมวด 4 การวัด เชื่อมโยงการวิเคราะห์ เชื่อมโยงการจัดการความรู้ เชื่อมโยงหมวด 2 เชื่อมโยงถึงยุทธศาสตร์ชาติ หากหน่วยงานใดให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ ด้านสารสนเทศดูแลถือว่าผิดทางเจตนารมณ์ของหมวด 4 คือกำหนดตัวชี้วัดดูว่าเรื่องไหนสำคัญ ตัวอย่างเช่น การซื้อรถยนต์จะต้องวัดในเรื่องที่เกี่ยวกับอะไรบ้างเพื่อประกอบการซื้อรถ เช่นวัดเรื่องของคาร์บอน น้ำมัน เครื่องยนต์ ฯลฯ เรื่องผู้ป่วย หมอหรือพยาบาลจะต้องวัดอะไรบ้างเกี่ยวกับคนไข้ เช่น วัดความดัน ออกซิเจน อุณหภูมิระดับไขมัน ระดับน้ำตาล ฯลฯ เรื่องการเงิน จะวัดในเรื่องของความถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา เป็นต้น ประกอบไปด้วย

4.1 การใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดตัวชี้วัดในการติดตามงาน และการเปิดเผยข้อมูลมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ รวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่ทันสมัย กำหนดตัววัดที่สะท้อนยุทธศาสตร์ การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมีการกำหนดสารสนเทศ การจัดการ รวมถึงการเข้าถึงที่เหมาะสมกับผู้ใช้ข้อมูลแต่ละระดับ การกำหนดตัวชี้วัดสำคัญสู่การกำหนดสารสนเทศสำคัญ (ต้องมีการจัดการข้อมูลสารสนเทศให้ปลอดภัย) สู่การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ (เผยแพร่ ข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายเพื่อการใช้ประโยชน์) การกำหนดตัวชี้วัดและสารสนเทศที่สำคัญองค์กรสามารถเลือก ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่เหมาะสมมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนนำมาใช้ ในการวิเคราะห์เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันที่ รวมทั้งปรับระบบการทำงานให้

เป็นดิจิทัลเต็มรูปแบบ มีมาตรฐานการทำงานที่สูงขึ้นลดความเสี่ยงลงด้วยมี Application ตัวอย่างเช่น Linkage Center ใช้บัตรประชาชน เพียงใบเดียวไม่ต้องทำสำเนา สะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง Linkage Center มีสำนักทะเบียนกลางกรมการปกครองเป็น ศูนย์กลางมีฐานข้อมูลของประชาชนในบัตรประชาชน รวมถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ โดย GATEWAY Smart Card Reader หน่วยงานบริการประชาชนต้องมีตัวอ่านการ์ด เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในบัตรประชาชนได้

4.2 การวิเคราะห์ผลจากข้อมูลและตัววัดทุกระดับ เพื่อแก้ปัญหา พัฒนา และไขปัญหาที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ คาดการณ์ผลลัพธ์ แก้ไขปัญหาอย่างทันกาล และวางนโยบายเชิงรุกมีการวิเคราะห์ข้อมูลผลการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบกับคู่แข่ง การวิเคราะห์ผลจากข้อมูลและตัววัดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ รวดเร็วทันเวลามากขึ้นกว่าเดิม (เหมือนทำงาน เชิงรุก) บวกกับการนำสารสนเทศมาบริหารจัดการ

4.3 การจัดการความรู้และใช้องค์ความรู้เพื่อเรียนรู้ พัฒนา แก้ปัญหา และสร้างนวัตกรรม มีการวิเคราะห์เชื่อมโยงองค์ความรู้กับภายนอก เพื่อนำไปใช้สร้างพัฒนานวัตกรรม แก้ไขปัญหาที่มีการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการปรับปรุง การทำงานแก้ปัญหาจนเกิดเป็นแนวปฏิบัติที่ดีเยี่ยม หรือสร้างมาตรฐานใหม่ การจัดการความรู้ขององค์กรนั้นอาจไม่ได้หมายถึงความรู้เฉพาะที่อยู่ภายในองค์กรเท่านั้น แต่หมายถึงการเข้าถึงข้อมูลความรู้จากแหล่งข้อมูลภายนอกองค์กร ด้วยซึ่งจะนำมาใช้สร้างองค์ความรู้ให้แก่องค์กรได้กว้างมากขึ้น ตลอดจนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างรอบรอบ มากขึ้น ผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไรจะใช้ข้อมูลอย่างไรต้องเตรียมสารสนเทศไว้หลายๆ ด้าน เช่นบางคน ต้องการให้ใช้การนำเสนอข้อมูลด้วยกราฟ ข้อมูลด้วย Power Point ข้อมูลด้วยตารางหรือข้อมูลด้วยเอกสาร ผู้นำ เสนอต้องเข้าใจ และเข้าถึงผู้บริหารด้วยว่าถนัดใช้ข้อมูลแบบใด

4.4 การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ และปรับระบบทำงานเป็นดิจิทัลเต็มรูปแบบมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานมาเป็นระบบดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานการติดตามงาน การสร้างนวัตกรรมการเชื่อมโยง เครือข่ายข้อมูล พร้อมทั้งมีตัววัดผลการดำเนินการมีการป้องกันวิเคราะห์ความเสี่ยงของข้อมูลและระบบเทคโนโลยี ดิจิทัล ตัวอย่างเช่น ระบบจัดและจำหน่ายยาอัตโนมัติที่โรงพยาบาลตรังรวมแพทย์ (Smart Digital Pharmacy at Trang Ruampat Hospital) ลดความคลาดเคลื่อน + เสริมประสิทธิภาพการทำงาน + สร้างมาตรฐานระดับสากล = ถูกต้องปลอดภัยมั่นใจด้วยหุ่นยนต์จัดยา รุ่นJV-208DO

PMQA 4.0 หมวด 5 การมุ่งเน้นบุคลากร

การมุ่งเน้นบุคลากรมีเจตนารมณ์เพื่อให้ส่วนราชการมีนโยบายและระบบการบริหารจัดการด้านบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองยุทธศาสตร์และสร้างแรงจูงใจที่มีความคล่องตัว และมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ดี มีการพัฒนาบุคลากรให้ก้าวทันเทคโนโลยี มีทักษะในการแก้ไขปัญหา สร้างความรอบรู้และมีความมีจริยธรรม มีความคิดริเริ่มที่นำไปสู่นวัตกรรม มีความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ ปฏิบัติงานโดยเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประกอบไปด้วย

5.1 ระบบการจัดการบุคลากรตอบสนองยุทธศาสตร์และสร้างแรงจูงใจ มีการวิเคราะห์ความต้องการด้านขีดความสามารถของบุคลากรที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ พันธกิจและความต้องการของหน่วย ตัวอย่างเช่น กระทรวง พาณิชย์ ในอดีตกระทรวงพาณิชย์มีความต้องการที่จะรับบุคลากรที่จบด้านบัญชีมาปฏิบัติงาน แต่ปัจจุบัน

กระทรวง พาณิชยต้องทำงานตามยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลัก เรื่องการค้าขายทั่วโลก เพราะฉะนั้นกระทรวงพาณิชย์ต้องรับสมัคร บุคลากรด้านนักการตลาด นักเศรษฐศาสตร์ แทนนักบัญชีเพื่อไปทำการค้าการตลาดทั่วโลก ทั้งนี้อาจต้องรับสมัคร พนักงานจากภายนอกว่าจ้างมืออาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกทำงาน เช่น ว่าจ้างคนที่มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ นักการตลาดมืออาชีพ ดังเหมือนกับที่กระทรวงคมนาคมว่าจ้างตรอ. เอกชนตรวจสภาพรถ หากแต่อาจมีข้อเสีย ความ ลับทางราชการรั่วไหล พนักงานไม่มีระเบียบวินัย ระบบบริหารทรัพยากรบุคคลส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม ความ คล่องตัว การทำงานเป็นทีมและทำงานร่วมกับเครือข่ายภายนอก เช่น ระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม

5.2 การสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เป็นมืออาชีพ การสร้างความผูกพันและความเป็นเจ้าของให้แก่บุคลากรมีการปรับกระบวนการทางความคิด Mindset มุ่งเน้นการทำงานในเชิงรุกสร้างมูลค่าเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน หน่วยงาน และส่วนรวม มีการนำปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรมาสร้างให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

5.3 ระบบการพัฒนาบุคลากร มีการพัฒนาบุคลากรในเชิงรุกให้มีทักษะ สามารถปฏิบัติงานได้หลากหลาย แผนพัฒนาบุคลากรตอบสนองยุทธศาสตร์และสมรรถนะหลักขององค์กร วิเคราะห์โอกาสในการปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรวางแผนพัฒนาความสามารถของตน

PMQA 4.0 หมวด 6 การมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ

การมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ มีเจตนารมณ์เพื่อให้ส่วนราชการมีการบริหารจัดการกระบวนการที่มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล เชื่อมโยงตั้งแต่ต้นจนจบ และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ สร้างนวัตกรรมในการปรับปรุงผลผลิต กระบวนการและการบริหาร นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้มีขีดสมรรถนะสูงขึ้น บูรณาการกระบวนการ เพื่อสร้างคุณค่าในการให้บริการแก่ประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบไปด้วย

6.1 กระบวนการทำงานเชื่อมโยงตั้งแต่ต้นจนจบนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ มีการออกแบบกระบวนการที่เชื่อมโยงตั้งแต่ต้นจนจบ ตั้งแต่ผู้ส่งมอบถึงผู้รับมอบผลผลิตและบริการ ทั้งกระบวนการหลัก กระบวนการสนับสนุน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการกระบวนการ การบูรณาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ กระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงกัน ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการบวกกับการกำหนดตัวชี้วัดในการติดตามควบคุมกระบวนการ เพื่อผลลัพธ์ที่ต้องการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการทำงานผ่านกระบวนการทำงานที่ออกแบบตั้งแต่ต้นจนจบจนออกมาเป็นข้อตกลง และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ตัวอย่างเช่น เรื่องทะเบียนรถยนต์ต้องทำให้มีการบริหารจัดการได้ง่าย เปรียบเสมือน กับชิมการ์ดโทรศัพท์มือถือ เมื่อเปลี่ยนรถแล้วทะเบียนก็ยังอยู่กับเราเหมือนขายโทรศัพท์มือถือแต่เบอร์และซิม การ์ดยังอยู่กับเจ้าของเบอร์ เช่นนั้นจึงสามารถเอาทะเบียนรถของเราซึ่งมีการผ่านการจดทะเบียนขึ้นทะเบียนทางสถิติ ของกรมขนส่งด้วยเอกสารหลักฐานที่ครบถ้วนถูกต้องแล้ว จะไม่ต้องมาจดทะเบียนขึ้นทะเบียนขอเอกสารหลักฐาน ต่างๆ ใหม่อีกครั้ง ส่งผลให้ทั้งประหยัดเวลาประหยัดเอกสารแบบคำร้องต่างๆ อีกทั้งไม่เสียเวลาตรวจสอบใหม่ ดังเช่นทะเบียนรถยนต์ในต่างประเทศสามารถออกแบบเองได้ทั้งยังสามารถเป็นตัวอักษรได้ไม่จำเป็นต้องมีตัวเลขเท่านั้น การ ปฏิบัติการต่างๆ การเปลี่ยนแปลงระเบียบต้องกระทำได้โดยง่ายเพื่อตอบโจทก์หมวด 6 นี้ที่มุ่งเน้นด้านการปฏิบัติการ

6.2 การสร้างนวัตกรรมในการปรับปรุงผลผลิต กระบวนการทำงาน และการบริการ มีการสร้างนวัตกรรมนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงาน การให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวด 6 กับหมวด 4 ต้องเผยแพร่ความรู้ความเชื่อมโยงเป้าหมายขององค์กรเข้าด้วยกันสอดคล้องกับความต้องการ ความผูกพันของลูกค้าหรือผู้รับบริการ มีนวัตกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน หรือส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำข้อมูล IT เข้ามาช่วยมีประวัติข้อมูลนำข้อมูลเก่ามาใช้วิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับ หมวด 4 การสร้างนวัตกรรมใน การปรับปรุงผลผลิต กระบวนการทำงานและการบริการใช้หลักเข้าใจภาพรวมเข้าถึง ความต้องการพัฒนาและทดสอบแนวคิด ตลอดจนวางแผนเพื่อนำไปใช้ ประกอบด้วย 1. Policy Innovation คือการ คิดริเริ่มนโยบายใหม่ๆ รวมทั้งวางนโยบายให้ชัดเจนเชื่อมโยงกับ Innovation Policy ของประเทศ 2. Process Innovation เป็นการเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการผลิตสินค้า หรือการให้บริการในรูปแบบที่แตกต่างออกไปด้วยการ พัฒนาสร้างสรรค์ กระบวนการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3. Service Innovation นวัตกรรมที่นำมาใช้เพื่อการ ปรับปรุงบริการหรือ สร้างบริการใหม่ 4. การปรับเปลี่ยนกระบวน การทางความคิด (Mindset) เป็นส่วนของการ สร้างบริบทแวดล้อม (Ecosystem) ให้เกื้อหนุนต่อการพัฒนา นวัตกรรมภาครัฐได้อย่างยั่งยืน สู่ข้อ 1-3 ข้างต้น

6.3 การลดต้นทุนการใช้ทรัพยากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการนำเทคโนโลยี ดิจิทัล นวัตกรรมมาใช้ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน อีกทั้งมีการใช้ข้อมูลเทียบเคียงเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตัวอย่างต้องมีการปรับระเบียบปฏิบัติให้ทำงานได้สะดวกรวดเร็ว เช่นการเปลี่ยน ทะเบียน รถยนต์ต้องมีขั้นตอนในการปฏิบัติให้ง่ายเหมือนเปลี่ยนซิมโทรศัพท์มือถือ คือลดต้องยึดตามทะเบียนเป็นหลักไม่ใช่ เลขทะเบียนต้องติดตามรถเช่นในปัจจุบัน เพราะฉะนั้น หมวด 4 + หมวด 6 = ตอบโจทย์หมวด 3

6.4 การมุ่งเน้นประสิทธิภาพทั้งองค์กร และผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ชาติ มีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อติดตาม ควบคุมประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการอย่างชัดเจน และเป็นตัวชี้วัดที่ส่งสัญญาณเพื่อการ คาดการณ์ความสำเร็จของกระบวนการมีผลการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบรรลุยุทธศาสตร์ชาติที่สำคัญ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มี เป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนโดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการ จัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ให้ เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเอง ตลอดจนทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุดโดยรัฐ ให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและ สวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรม และทั่วถึง ส่วนยุทธศาสตร์ชาติด้านการ สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือ ระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และ การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบน พื้นฐานการเติบโตร่วมกันไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้าง

สมคูลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง (สอดคล้องข้อ 6.2 นวัตกรรมภาครัฐข้างต้น) มีการเตรียมการเชิงรุกเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

การมุ่งเน้นประสิทธิผลทั่วทั้งองค์กรและผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ (ปี 2561 – 2580) ความมั่นคง การสร้างความสามารถในด้านการแข่งขัน การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ และแผนแม่บทด้านความเชื่อมโยงความมั่นคงเชื่อมโยงกับตำบลยั่งยืนการแก้ปัญหาความมั่นคงเร่งด่วน การต่างประเทศเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาความมั่นคงเร่งด่วน การพัฒนาการเกษตรอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว การพัฒนา พื้นที่และเมืองนำอยู่อัจฉริยะเชื่อมโยงกับการกระจายศูนย์กลางการเจริญ โครงสร้างพื้นฐานระบบโลจิสติกส์และดิจิทัล เชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ การพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเชื่อมโยงกับ EEC การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม การพัฒนา ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตเชื่อมโยงกับคนและการศึกษา การพัฒนาการเรียนรู้เชื่อมโยงกับคนและการศึกษา การเสริม สร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีเชื่อมโยงกับบริการสาธารณสุข ศักยภาพการกีฬา การเสริมสร้างพลังทางสังคมเชื่อมโยง กับสังคมสูงวัย ตำบลมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจฐานรากตำบล มั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน การสร้างหลักประกันทางสังคมเชื่อมโยงกับบริการสาธารณสุข การสร้าง การเติบโตอย่างยั่งยืนเชื่อมโยงกับการจัดการมลพิษ การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบเชื่อมโยงกับการจัดการมลพิษ แก้ไขปัญหาความมั่นคงเร่งด่วนการพัฒนาบริการประชาชน และการพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐเชื่อมโยงกับการ แก้ปัญหาทุจริต สภามณฑลภาค รัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาทุจริต การพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเชื่อมโยงกับสภามณฑลภาค รัฐ การวิจัยพัฒนาและนวัตกรรม

PMQA 4.0 หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ

ผลลัพธ์การดำเนินการมีเจตนารมณ์เพื่อให้สามารถกำหนดตัววัดสำคัญ ซึ่งสอดคล้องการปฏิบัติการใน หมวด กระบวนการทั้ง 6 หมวด สะท้อนความสามารถในการบริหารจัดการกระบวนการ การแก้ไขปัญหา การพัฒนามีการ ตั้งเป้าหมายที่ท้าทายมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับกระบวนการ เพื่อหาแนวทางสร้าง นวัตกรรมในการ แก้ไขปรับปรุงองค์กรทั้งระดับปฏิบัติการ และระดับองค์กรที่ส่งผลให้ผลลัพธ์บรรลุเป้าหมายดีขึ้น ประกอบไปด้วย

7.1 ด้านพันธกิจ ตัววัดตามภารกิจหลัก ตัววัดตามแผนการดำเนินการด้านกฎหมาย ตัววัดตามนโยบาย แผนรัฐบาล และการบรรลุตามยุทธศาสตร์อื่นๆ

7.2 ด้านผู้รับบริการและประชาชน ความพึงพอใจ ความผูกพันและความร่วมมือ การแก้ไขเรื่องร้องเรียน ด้านประชากรรัฐ การปรับเปลี่ยนด้านการบริการที่เกิดประโยชน์

7.3 ด้านการพัฒนาบุคลากร จำนวนนวัตกรรมต่อบุคลากร การเรียนรู้และผลการพัฒนา บุคลากรร่วมใน ภาคีเครือข่าย ความก้าวหน้า บุคลากรอาสาสมัครในโครงการที่สนองนโยบายหน่วยงาน

7.4 ด้านการเป็นต้นแบบ จำนวนรางวัลที่ได้รับจากภายนอก จำนวน Best Practice การจัดอันดับในระดับ นานาชาติ จำนวนบุคลากรที่ได้รับการยกย่องจากภายนอก

7.5 จำนวนรางวัลที่ได้รับจากหน่วยงานระดับกรม และระดับกระทรวง ด้านผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม (ต้องคูหมวด 1 ด้วย) การบรรลุผลตัววัดร่วมตัววัดด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข

7.6 ด้านการลดต้นทุน สร้างนวัตกรรม และการจัดการกระบวนการ การลดต้นทุน ผลการปรับปรุงจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพการบรรเทาผลกระทบด้านภัยพิบัติ นวัตกรรมปรับปรุงกระบวนการ นวัตกรรม ด้านนโยบาย กฎระเบียบ กฎหมาย (ต้องมีกฎหมายใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ)

Digital Economy & Digital Government : DE & DG

Digital Economy (DE) คือเศรษฐกิจ และสังคมดิจิทัล หมายถึง เศรษฐกิจ สังคมที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ทันยุคทันสมัย เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการผลิต การดำเนินธุรกิจ การค้า การบริการ การศึกษา รวมถึงการสาธารณสุข เป็นการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมอื่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ในสังคม และการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น

Digital Government (DG) คือรัฐบาลดิจิทัล หมายถึง การออกแบบ และปรับเปลี่ยนรูปแบบบริการของรัฐ โดยอาศัยข้อมูลดิจิทัล เพื่อสร้างบริการของรัฐรูปแบบใหม่ผ่านเทคโนโลยี Mobile Social Cloud Technology ในยุคอินเทอร์เน็ต โดยมีลักษณะ 3 ประการด้วยกัน ได้แก่ การบูรณาการการทำงาน (Reintegration) ของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการกำกับควบคุมการบริหารภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงองค์กรภาครัฐ (Needs-Based Holism) เพื่อให้เกิดการให้บริการสาธารณะที่ให้ความสำคัญต่อการนำความต้องการของพลเมืองมาเป็นศูนย์กลางและการใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ในการนำระบบบริหารสารสนเทศ (Digitalization) มาใช้ประกอบกับการให้ความสำคัญต่อการสื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะเข้ามาแทนที่วิธีการทำงานแบบเดิม

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงการขับเคลื่อนระบบราชการ 4.0 โดยใช้แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ PMQA 4.0 จากแนวคิดของระบบราชการ 4.0 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้ นำมาพัฒนาเครื่องมือตามที่ยกมากล่าวไว้ข้างต้นนั้น เพื่อส่งเสริมให้ส่วนราชการนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาองค์กร เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาสู่ระบบราชการ 4.0 เชื่อมโยงกับเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ PMQA 4.0 ซึ่งได้ส่งเสริมให้ส่วนราชการนำไปใช้ในการวิเคราะห์และปรับปรุงองค์กร โดยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ PMQA 4.0 มีข้อกำหนดที่พัฒนามาจากแนวคิดของการบริหารจัดการเชิงบูรณาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ จึงกล่าวได้ว่าสามารถนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับคุณลักษณะทั้ง 3 มิติของระบบราชการ 4.0 ได้ดังนี้

มิติที่ 1 ภาครัฐที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open and Connectedness Government) มีความสัมพันธ์ กับ PMQA 4.0 ในหมวดที่สำคัญ ได้แก่ หมวด 1 การนำองค์กร ผู้บริการของส่วนราชการจะต้องมีวิสัยทัศน์ในเชิงยุทธศาสตร์ มีนโยบายในการเปิดเผยข้อมูลมีความโปร่งใสมุ่งเน้นประโยชน์สุขของประชาชน หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ส่วนราชการต้องมีแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Thinking) โดยกำหนดเป้าประสงค์ที่ไม่เพียงตอบโจทย์ภาระหน้าที่ และบริบทของส่วนราชการเท่านั้นแต่ยังต้องบูรณาการกับยุทธศาสตร์ของประเทศมีการ

แก้ปัญหาใน เชิงรุกที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้เป็นเรื่องของการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ การแบ่งปันข้อมูลระหว่างส่วนราชการ เอื้อให้ สาธารณะเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์โดยอยู่บนพื้นฐานของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ตอบสนองใน เชิงรุก และสอดคล้อง กับความต้องการของประชาชน (Proactive and Customize) และหมวด 6 การมุ่งเน้น ระบบปฏิบัติการ คือการทำ การให้ทุกกระบวนการมีความเชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการออกแบบการทำงานจากต้นน้ำถึงปลายน้ำเพียง ให้เกิดควมมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ลดต้นทุน มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาทดแทน การทำงานในรูปแบบเก่า โดยคำนึง ถึงประสิทธิผลของกระบวนการทำงานทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกัน

มิติที่ 2 การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric) มีความสัมพันธ์กับ PMQA 4.0 ในหมวดที่สำคัญ ได้แก่ หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนราชการต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงความต้องการของประชาชน (Demand Driven) ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วมีความหลากหลายตามพื้นที่ ตามยุคสมัยและ สภาพแวดล้อมเฉพาะถิ่น การให้บริการบางเรื่องต้องคิดก่อนล่วงหน้า (Proactive) อาจเป็นการคิดร่วมกันระหว่าง ประชาชนและภาครัฐในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนสร้างนวัตกรรมการให้บริการ (Service Innovation) โดยใช้ รูปแบบ ห้องปฏิบัติการนวัตกรรมภาครัฐ (Government Innovation Lab) รวมทั้งใช้กระบวนการความคิดเชิง ออกแบบ (Design Thinking) ในลักษณะที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หมวด 5 การมุ่งเน้นบุคลากรส่วนราชการ ต้องปรับ เปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรเป็นเชิงรุกที่ตอบสนองความต้องการ และเข้าใจความคาดหวังของ ประชาชน (Proactive to Customer Needs) เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น เฉพาะหน้า ได้อย่างถูกต้องทันที่ และเกิดประสิทธิผลด้วยจิตสำนึกที่มีในการปรับปรุง ใส่ใจคุณภาพ การให้บริการ ในแง่มุม ของการเป็นผู้ประกอบการภาครัฐ (Public Entrepreneurship) ทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อนำสู่สัมฤทธิ์ ผลของ ความยั่งยืน เกิดความสุขทั้งผู้ปฏิบัติและประชาชน (Happy Worker and Happy Citizen) และหมวด 6 การมุ่งเน้น ระบบปฏิบัติการส่วนราชการต้องออกแบบระบบการให้บริการที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างสะดวก (Citizen Centric Design Concept) กระบวนการทำงานต้องคำนึงถึงการให้บริการที่บูรณาการและมีความเชื่อมโยง กันของ หลายๆ หน่วยงาน (Integrated Service Horizontal Approach) หรือมุ่งเน้นความต้องการของผู้รับบริการ เป็นที่ตั้ง การนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Digitalized Service Process) โดยมุ่งเน้น ผลลัพธ์ที่เกิด แก่ประชาชน ภาคสังคมด้วยต้นทุนที่ลดลง และคุ้มค่า

มิติที่ 3 มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart and High Performance) เกี่ยวข้องกับ PMQA 4.0 ในหมวด ที่สำคัญ ได้แก่ หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ส่วนราชการจะต้องมีมุมมองในการปรับรูปแบบการทำงาน และ การนำเทคโนโลยีมาใช้เชื่อมโยงให้เกิดนวัตกรรม โดยเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย เชิงยุทธศาสตร์ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Strategic Collaboration) การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมผ่านการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย (Actionable Policy Solution) หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลต้องมีความเหมาะสม ทันสมัยใช้งานได้ทั้ง ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ (Digitalization & Administration) ในรูปแบบที่เหมาะสมสามารถรองรับการวิเคราะห์ ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analysis) เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้การแก้ไขปัญหาขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Organizational Learning)

หมวด 5 การมุ่งเน้นบุคลากร การวางแผนพัฒนาบุคลากรต้องสอดคล้องกับทิศทางการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรที่มีขีด สมรรถนะสูงทันสมัยมีการรวบรวมกลุ่มบุคลากรที่มีความรู้ที่หลากหลายสาขาเข้ามาร่วมทำงานเพื่อแก้ปัญหา และ ตอบโจทย์ที่มีความซับซ้อนร่วมกัน (Trans-disciplinary) มีแผนพัฒนาบุคลากรให้มีความรอบรู้ ใช้ข้อมูลเปิดสู่การ เรียนรู้ (Knowledge worker) ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของความพร้อมเรียนรู้ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมที่พัฒนาไปควบคู่ กัน (Educability & Ethic Ability) และหมวด 6 การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ กระบวนการทำงานต้องคำนึงถึงการ แบ่งปันทรัพยากร เพื่อให้ลดต้นทุนลงขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีการ ใช้เทคโนโลยีมาช่วยให้ทุกกระบวนการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (Virtualization and Shared Service) มีการพัฒนา และสร้างนวัตกรรมในทุกกระบวนการเพื่อให้องค์กรมุ่งสู่ระบบการทำงานที่มีขีดสมรรถนะสูงมีความเป็นเลิศในระบบ ปฏิบัติงาน (Operational Excellence)

การที่จะทำให้การทำงานบรรลุผลดังกล่าวดังนั้น จำเป็นต้องอาศัยหมวด 1 การนำองค์กร คือผู้นำต้องเชื่อมโยง และสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดนวัตกรรม การปรับปรุง (Align and Empower) อีกทั้งบูรณาการไปสู่ผลลัพธ์ขององค์กรในทุกด้านในหมวด 7 ตลอดจนเกิดผลกระทบที่นำไปสู่การบรรลุยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข กล่าวคือการขับเคลื่อนระบบราชการไทยในปัจจุบันให้เป็นระบบราชการ 4.0 ร่วมกับการใช้แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ PMQA 4.0 ไปพร้อมๆ กันเพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรเศรษฐกิจดิจิทัลที่ชาญฉลาด และมีประสิทธิภาพ Smart and High Performance Organization (Smart & HPO) ที่สมบูรณ์ การมีประสิทธิภาพนั้นต้องทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงาน สุรัสวดี โปสินธุ์ (2560, น. 47) ได้กล่าวถึงเรื่องค่าตอบแทนไว้ว่าค่าตอบแทนจากการทำงานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร โดยองค์กรจะสื่อถึงทัศนคติและพฤติกรรมที่องค์กรต้องการให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ เป้าหมายขององค์กร ผ่านทางการออกแบบระบบค่าตอบแทนส่งผลทำให้เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ กิ่งไทร. (2560). การปรับโครงสร้างการบริหารของราชการไทย จำกัด (มหาชน) ในภาวะวิกฤติ. วารสารธรรมศาสตร์. (ปีที่ 36 ฉบับที่ 3 หน้า 190-214)
- ปริญญา บุญดีสกุลโชค. (2559). การปฏิรูประบบราชการไทย (Revolution of Thai Government) ระบบราชการไทยในบริบท ไทยแลนด์ 4.0. สืบค้นจาก <http://thaifta.com/thaifta/Portals/File/study.html> เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2563.
- สุรัสวดี โปสินธุ์. (2560). อิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรที่มีต่อทัศนคติในการทำงาน และความพึงพอใจ ในค่าตอบแทนของพนักงานวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานคร.วารสารธรรมศาสตร์. (ปีที่ 36 ฉบับที่ 3 หน้า 50)
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2562). ระบบราชการ 4.0 สืบค้นจาก <http://www.facebook.com/drsuvitpage/photos/pcb> เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2563.

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). ระบบราชการไทยใน
บริบทไทยแลนด์ 4.0. สืบค้นจาก <https://www.ocsc.go.th/sites/attachment3/article/490.com>
เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2563.

Thomas B. Wison. (2014). **Rewards that Drive High Performance**. Printed in The United States of America.
Page 300.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	ดร. สุรัสวดี โปสินธุ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	34/50 หมู่ที่ 3 ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120 E-mail: s_posindhu@yahoo.com
ตำแหน่งหน้าที่งาน	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น 4 หมู่ที่ 11 ถ.หทัยราษฎร์ ต.ลาดสวาย อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี 12150
ชื่อ - นามสกุล	เรืออากาศเอก ดร.กิตติ กิ่งไทร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	34/50 หมู่ที่ 3 ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120 E-mail: kitphd2015@hotmail.com
ตำแหน่งหน้าที่งาน	นายทหารการเงิน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานพัฒนาระบบราชการ กองทัพอากาศ 171 อาคารแปดแฉก แขวงสนามบิน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210

กลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ในยุค New Normal

Risk Management Strategy of Electronic Commerce (E-Commerce) for Small and Medium Enterprises (SMEs) in the New Normal Era

ผู้วิจัย

ดร.อนันตพร วงศ์คำ

อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต

คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

การศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ในยุค New Normal แม้ไม่มีใครรู้ว่าการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนทั่วโลกจากเดิม สู่ “New Normal” หรือ “ความปกติใหม่” จะสิ้นสุดเมื่อใด แต่สิ่งนี้ก็ กลายเป็นความท้าทายระลอกใหญ่ที่ถาโถมทุกส่วน โดยเฉพาะภาคธุรกิจ ให้ต้องปรับทั้งวิถีคิดและกระบวนการ ดำเนินงาน เพื่อคงความสามารถในการแข่งขันและการตอบโต้ภัยความต้องการของลูกค้าให้ได้ เช่นเดียวกับวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ทำให้ธุรกิจต้องก้าวไปสู่ New Normal อย่างเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การตัดสินใจที่ฉับ ไวแต่ยืดหยุ่นพร้อมเปลี่ยนแปลง และการเพิ่มประสิทธิภาพให้การดำเนินธุรกิจด้วยเทคโนโลยี ประกอบกับการถอด บทเรียนเพื่อปรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งความร่วมมือร่วมใจของพนักงานในการเร่งปรับตัวไปพร้อมกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้ธุรกิจสามารถคว้าโอกาสใหม่ ๆ ให้รอดพ้นวิกฤตนี้ไปได้ด้วยดี

ข้อค้นพบจากการศึกษา สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อไปยาวนานแค่ไหน ความ พร้อมในการปรับตัวรับมือความท้าทายต่างๆ ด้วยการปรับกลยุทธ์ เพื่อให้สังคม คู่ค้า พนักงาน และธุรกิจ ก้าวผ่านความ เปลี่ยนแปลงนี้ได้ ภายใต้การขานรับมาตรการภาครัฐอย่างเคร่งครัด พร้อมนำความเชี่ยวชาญ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ มีเพื่อเพิ่มความเข้มข้นในการบริหารจัดการใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ (Business Continuity Management) 2) การปรับลดค่าใช้จ่ายและเงินลงทุน 3) การจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ของธุรกิจ 4) การนำศักยภาพเทคโนโลยีมาใช้เต็มรูปแบบ และ 5) การมองหาโอกาสในตลาดใหม่

คำสำคัญ : กลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, วิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม(SMEs), New Normal.

Abstract

The study of risk management of E-commerce for small and medium enterprises (SMEs) in the new normal era; although no one knows the spread of the virus, it is powerful like COVID-19 that changes the way of life of people all over the world from old to "New Normal" will end but this became a huge challenge that hit every part. Businesses have to

adjust both their thinking methods and operational processes to maintain their competitiveness and meet the needs of their customers, as well as small and medium enterprises (SMEs), forcing businesses to move towards the New Normal. Therefore, making decisions that are fast but flexible, ready to change and to increase efficiency in business operations with technology, together with lessons learned to continuously adjust operations, moreover, the cooperation of employees in accelerating the adaptation together, it is important to help drive businesses to seize new opportunities to survive this crisis.

Findings from this study; the COVID-19 epidemic could have long-lasting effects then the readiness to adapt to challenges through strategic adaptation to enable society, partners, employees and businesses to overcome this transformation that under strict response to government measures along with bringing the expertise in innovation and technology applied to enhance the management's concentration in five key areas: 1) Business continuity management, 2) Reducing costs and investments, 3) Priority of the business, 4) Full utilization of technology potential and 5) Looking for opportunities in new markets.

Keywords : Risk Management of Electronic Commerce (E-Commerce), Small and Medium Enterprises (SMEs), New Normal.

บทนำ

จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเสี่ยงสูงและได้รับผลกระทบจากแถลงการณ์สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๓ และตามคำแนะนำของผู้บริหารและนักวิชาการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ จนถึงวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓ นั้นตามการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ อันเนื่องจากขณะนี้ได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งเป็น โรคระบาดใหญ่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่แต่แพร่ไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วและประเทศไทยได้รับผลกระทบเช่นกัน ในขณะนี้ยังไม่มีวัคซีนป้องกันและยารักษาที่ได้ผล รัฐบาลได้ใช้มาตรการป้องกัน สกักกัน ชะลอ และ สร้างความรับรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนมาเป็นลำดับและประเมินสถานการณ์เป็นรายวัน ตามความคืบหน้าของสถานการณ์ ข้อมูลข่าวสาร และคำแนะนำทางการแพทย์ของบรรดาผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนด้านสังคมความเป็นอยู่เศรษฐกิจการครองชีพ ทรัพยากรของรัฐ ด้านการสาธารณสุขและป้องกันการตื่นตระหนกเกินกว่าเหตุโดยที่รัฐบาลได้เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งในประเทศและต่างประเทศมาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง และมอบหมายให้ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายเศรษฐกิจ ฝ่ายปกครอง และฝ่ายความมั่นคงร่วมกันประเมินสถานการณ์เพื่อพิจารณาผ่อนคลาย หรือเพิ่มความเข้มงวดการบังคับใช้บางมาตรการ โดยมุ่งจะให้การควบคุมและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินสามารถยุติลงได้โดยเร็วและไม่ย้อนกลับมาอีก ขณะเดียวกันประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ภายใต้มาตรการป้องกันโรคและคำแนะนำของทางราชการ โดยจะพิจารณาผ่อนคลายเป็นลำดับขั้นตอนตามหลักเกณฑ์ ที่องค์การอนามัยโลกกำหนดและคำนึงถึงประเภทของกิจการหรือกิจกรรมที่มีความเสี่ยงน้อย สถานที่ซึ่งสามารถจัดระบบควบคุมดูแลได้ และผู้เกี่ยวข้องซึ่ง

สามารถนำมามาตรการป้องกันโรคมามากับใช้ได้เป็นลำดับแรก โดยใช้ช่วงเวลาระยะแรกนี้เตรียมการเพื่อรองรับการ จัดระบบ ในขณะที่เดียวกันโปรดให้ความร่วมมือกับทางการ ในการปฏิบัติตามมาตรการและคำแนะนำทางการแพทย์ อย่างเคร่งครัดตลอดจนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่เผยแพร่ทางช่องทางที่เป็นทางการ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ระบุ แหล่งข่าวอ้างอิงเชื่อถือได้ มิใช่ข่าวลือหรือข่าวที่ไม่ปรากฏแหล่งที่มา หากมีข้อสงสัยให้สอบถามได้ที่กระทรวง สาธารณสุข หรือศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การใช้มาตรการ ป้องกันโรคเพื่อตนเองและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การใช้หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ การหมั่นล้างมือ การ ไม่สัมผัสหรือรับเชื้อที่มากับฝอยละอองน้ำลาย การเว้นระยะสัมผัสห่างจากผู้อื่น การไปพบแพทย์ในกรณีต้องสงสัย เป็น ที่ยอมรับทั่วโลกแล้วว่าสามารถลดความเสี่ยงได้ดีที่สุดเท่าที่เราจะป้องกันตนเอง คนที่ทำงานรัก และประเทศชาติได้

ผลกระทบในแต่ละธุรกิจมีแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าการเติบโตที่ดีในสถานการณ์โควิด-19 โดยเฉพาะส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภค ส่วนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าคงทน เช่น ยานยนต์ หรือสินค้าแฟชั่น เริ่มได้รับ ผลกระทบแล้ว และจะเห็นผลกระทบหนักในระยะถัดไป อีกส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม คือราคาน้ำมันที่ผัน ผวนจากความต้องการใช้น้ำมันที่ลดลงอย่างมาก เพราะคนชะลอการเดินทางและการท่องเที่ยว ตรงนี้ก็มีผลกระทบ กับธุรกิจระดับหนึ่ง ขณะที่ผลกระทบในธุรกิจซีเมนต์และผลิตภัณฑ์ก่อสร้างยังไม่ชัด แต่ตอนนี้ภาคเอกชนที่เป็น ลูกค้าของเอสซีจีส่วนหนึ่งเริ่มเห็นว่ามีความท้าทาย เช่น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งการก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นโครงการ ในระยะยาว ดังนั้น กำลังซื้อในระยะต่อไปที่มีการส่งมอบโครงการไปแล้วคงมีผลกระทบค่อนข้างมาก สิ่งที่คาดหวัง คือโครงการของภาครัฐจะเข้ามามีส่วนพยุงให้ความต้องการสินค้าซีเมนต์และวัสดุก่อสร้างดำเนินต่อไปได้ อย่างน้อย จนกว่าสถานการณ์โควิด-19 จะคลี่คลาย แม้ไม่มีใครรู้ว่าการแพร่ระบาดของไวรัสจะแต่ทรงอาณาภพอย่างไรโควิด-19 ที่เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนทั่วโลกจากเดิม สู่ “New Normal” หรือ “ความปกติใหม่” จะสิ้นสุดเมื่อใด แต่สิ่งนี้ ก็กลายเป็นความท้าทายระลอกใหญ่ที่ถาโถมทุกส่วน โดยเฉพาะภาคธุรกิจ ให้ต้องปรับ**ทั้งวิถีคิดและกระบวนการ ดำเนินงาน** เพื่อคงความสามารถในการแข่งขันและการตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าให้ได้ ซึ่งเป็นหนึ่งองค์กรที่ หุ่่มเทอย่างมาก เพื่อให้สังคม คู่ค้า พนักงาน และธุรกิจ ก้าวผ่านความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ภายใต้การขานรับมาตรการ ภาครัฐอย่างเคร่งครัด พร้อมนำความเชี่ยวชาญ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่มีไปร่วมกับทีมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ในการ เร่งพัฒนานวัตกรรมป้องกันโควิด-19 ที่ตอบโจทย์สังคม จากสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไปและส่ง ผลกระทบให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาพสังคมเกษตรเริ่มถูกผลกระทบด้วยคลื่นของเทคโนโลยี ผนวก กับความเคลื่อนไหวของเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็วเหมือนดังคำกล่าวที่ว่า "เทคโนโลยีของวันนี้อาจไม่ใช่ เทคโนโลยีของวันพรุ่งนี้" โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้นมีการขับเคลื่อนและพัฒนา ไปอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับเทคโนโลยีด้านอื่นๆทำให้สภาพสังคมก้าวไปสู่การเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการ เรียนรู้ ซึ่งทำให้เห็นภาพของการแข่งขันที่เอาชนะกันด้วยข้อมูล ใครมีข้อมูลมากกว่าทันสมัยกว่าย่อมเป็นผู้ได้เปรียบ ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกระจายวงกว้างออกไปอย่างต่อเนื่องจากภาคธุรกิจอุตสาหกรรม การบริการ การบริหารจัดการของภาครัฐมีความต่อเนื่องไปเรื่อยๆและไม่เว้นแม้แต่ภาคเกษตรกรรมจนถึงตัว เกษตรกร จึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เมื่อสภาพแวดล้อมรอบตัวเกี่ยวข้องไปเรื่องของ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ไปเสียหมด ทั้งด้านปัจจัยการผลิต ระบบสนับสนุน ระบบการตลาด ระบบการส่งเสริมการเกษตร ล้วนแต่มี เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เข้ามาเกี่ยวข้อง แล้วตัวเกษตรกรควรจะต้องดำเนินชีวิตอย่างไรหรือ

ปรับตัวอย่างไร ในทางเลือกแรกเกษตรกรอาจจะบอกว่าไม่เห็นต้องเดือดร้อนอะไร เพราะการทำเกษตรมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่าตายายก็ไม่เคยมีเรื่องของ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เข้ามาเกี่ยวข้องก็ยังไม่เห็นมีปัญหาอะไร แล้วทำไมจะต้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวกันด้วย ส่วนในทางเลือกที่สองก็คือการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ทำตัวเป็นคนร่วมสมัยใช้ทั้งของเก่าและของใหม่ควบคู่กันไป เพราะถึงอย่างไรก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในความเป็นจริงก็เป็นสิทธิ์ของตัวเองที่จะเลือกทางเดินของชีวิตตนเอง เพราะคนทุกคนย่อมมีความคิดที่แตกต่างกัน เปรียบได้กับเรื่องของการยอมรับนวัตกรรมที่มีอยู่หลายระดับ แต่เรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ค่อนข้างเป็นระบบที่ค่อนข้างกว้างและไกลตัวเกษตรกรมากกว่าเรื่องโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเกษตรกรไทย เกษตรกรไทยเรานั้นค่อนข้างจะมีระดับการศึกษาที่หลากหลายตั้งแต่ระดับรากหญ้าไปจนถึงกลุ่มหัวก้าวหน้า ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ในยุค New Normal ” โดยจะนำข้อมูลมาพัฒนาความพร้อมของเกษตรกรในการยอมรับการใช้เทคโนโลยี สำหรับเกษตรกร พร้อมทั้งสามารถนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาถึงความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีของเกษตรกร ต่อไปได้

เนื้อเรื่อง

การศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ในยุค New Normal สามารถประเมินได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจในระยะยาวแน่นอน แต่เอสซีจีก็พร้อมปรับตัวรับมือความท้าทายต่าง ๆ เต็มที่ เพื่อให้ทุกฝ่ายก้าวผ่านวิกฤตที่รุนแรงครั้งนี้ได้ โดยนำเสนอได้ดังนี้

1. การปรับกลยุทธ์เชิงรุกเพื่อเพิ่มความเข้มข้นในการบริหารจัดการใน 5 ด้านหลัก ได้แก่

1. การบริหารจัดการความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ (Business Continuity Management) ด้วยการมุ่งเน้นเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจอย่างเลี่ยงไม่ได้ โดยนำศักยภาพด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยให้พนักงานที่สำนักงานกว่าร้อยละ 90 สามารถทำงานได้จากที่บ้าน (Work from home) ขณะที่มีการเสริมมาตรการด้านสุขอนามัยเพื่อให้พนักงานที่ยังต้องทำงานในโรงงานสามารถดำเนินงานได้อย่างปลอดภัย และสามารถส่งมอบสินค้าและบริการให้ลูกค้ามั่นใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การปรับลดค่าใช้จ่ายและเงินลงทุน โดยเฉพาะส่วนที่ลดได้ทันที เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็น จากนั้นจะมีการตรวจสอบว่าค่าใช้จ่ายส่วนใดที่สามารถชะลอไว้หรือตัดออกได้ ก็จะตัดออกให้มากที่สุด ขณะที่การลงทุนในโครงการต่าง ๆ จะพิจารณาอย่างระมัดระวังที่สุด โดยเลือกลงทุนในโครงการที่มีประโยชน์กับธุรกิจจริง ๆ หากโครงการใดสามารถชะลอเพื่อรอดูผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ได้ ก็จะชะลอไว้ก่อน

3. การจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ของธุรกิจ โดยเน้นการบริหารจัดการกระแสเงินสดเป็นหลัก พร้อมเน้นการทำงานที่รวดเร็วและยืดหยุ่นในการปรับตัวตามพฤติกรรมและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกค้า เช่น สินค้าบางประเภทที่ไม่สามารถขายให้กับลูกค้าในรูปแบบเดิมได้ ก็จะขายผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งขณะนี้มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างชัด ที่มีกระแสตอบรับดีจากลูกค้า

4. การนำศักยภาพเทคโนโลยีมาใช้เต็มรูปแบบ ทั้งในขั้นตอนการดำเนินธุรกิจและการทำงาน เพื่อให้การบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ตั้งแต่การผลิตจนถึงการส่งมอบโซลูชันสินค้าและบริการไปยังลูกค้าทุกกลุ่ม มีความสะดวกและปลอดภัย ควบคู่กับการช่วยสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป ได้ เช่น การขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ หรือการผลักดันการใช้บล็อกเชน (Blockchain) ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง-วางบิล-ชำระเงินกับคู่ธุรกิจให้เพิ่มขึ้น

5. การมองหาโอกาสในตลาดใหม่ เพราะมีอีกหลายประเทศที่ต้องการจะพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศให้เข้มแข็ง เอสซีจีจึงมองเห็นโอกาสทางธุรกิจที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งเพิ่มเติมให้กับการลงทุนที่มีในปัจจุบัน เพื่อหนุนการสร้างให้ธุรกิจเติบโตได้ในระยะยาวต่อไป

2. การบริหารจัดการความเสี่ยงสู่ความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (Organizational Success) ผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานขององค์กร ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งความสำเร็จจะวัด ได้ในรูปแบบตัวเงินและมีใช้ตัวเงิน และมีหลักการ ในการวัดความสำเร็จ (พสุ เดชะรินทร์, 2551, หน้า 38-46) ประกอบด้วย

2.1) ด้านการเงิน (Financial Perspective) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารจัดการขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จที่มีต่อการดำเนินงานและนโยบายจากส่วนที่กระจายไปสู่ระดับต่างๆ เพื่อนำไปปฏิบัติโดยเน้นที่ผลกำไรจากการเจริญเติบโตขององค์กรและผลตอบแทนที่ส่งกลับไปให้ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นมุมมองที่มีความสำคัญอย่างมากต่อองค์กรที่แสวงหากำไรเพราะมุมมองทางการเงินเป็นตัวที่บอกถึงกลยุทธ์ที่กำหนด ขึ้นมาและนำไปใช้ในทางปฏิบัติแล้วได้ผลดีต่อการดำเนินงานซึ่งการวัดผลทางการเงินวัดได้ง่าย และหลายรูปแบบที่เห็นเป็นตัวเลขได้อย่างชัดเจน เช่น กำไรที่ได้จากผลการดำเนินงานการเติบโตของยอดขายหรือรายได้ที่ได้จากผลตอบแทนของการลงทุน

2.2) ด้านลูกค้า (Customer Perspective) หมายถึง ผลลัพธ์ที่ได้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กร เมื่อลูกค้าเกิดความพึงพอใจในสินค้าและบริการก็จะส่งผลให้ยอดขายเพิ่มขึ้น และทำให้มีรายได้และกำไรเพิ่มขึ้นเป็นการวัดความพึงพอใจของลูกค้า

2.3) ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) หมายถึง ผลลัพธ์ที่แสดงถึงความ สมบูรณ์ของกระบวนการปฏิบัติงานในองค์กร เป็นการปฏิบัติงานเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้ามีความเป็นรูปธรรม สามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติ ได้จริงในทุกๆ ระดับเพื่อให้การดำเนินงานภายในองค์กรสอดคล้องต่อการแสวงหารายได้เป็นการวัดประสิทธิผลของขั้นตอนการปฏิบัติงานภายในองค์กร ประกอบด้วย ประสพการณ์จากการรับประกันอัตรา การรักษา ลูกค้า การทำงานทันเวลา ระยะเวลาในการนำ ผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ตลาด มุมมองนี้ต้องพิจารณาจากกระบวนการที่สำคัญภายในองค์กร ที่จะช่วยทำให้องค์กรสามารถนำเสนอคุณค่าที่ลูกค้าต้องการและช่วยให้บรรลุเป้าหมาย

2.4) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Growth Perspective) หมายถึง ผลลัพธ์ของความสำเร็จในเรื่องของการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดในการบริหารจัดการ และการเรียนรู้วัฒนธรรมขององค์กร ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามภาวะเศรษฐกิจการพัฒนาตามแนวนโยบายขององค์กรที่ได้กำหนดไว้โดยองค์กรได้มีการปฏิบัติและมีการวัดผลควบคู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่าองค์กรได้มีการดำเนินงานตามแผน หรือสามารถปรับเปลี่ยน และแก้ไขกลยุทธ์ได้ทันที่หากพบข้อบกพร่องภายในส่วนต่างๆ ระหว่างการดำเนินงาน ซึ่งมุมมองนี้ เป็นการวัดวัฒนธรรมภายในองค์กรการวิจัยและการพัฒนาซึ่งจะเพิ่มคุณภาพในสินค้าและบริการเพื่อสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งการพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน ทักษะในการปฏิบัติงานความพึงใจและทัศนคติของพนักงาน โดยการพัฒนาระบบอำนวยการพัฒนาระบบอำนวยการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอัตราการเข้าออกของพนักงานซึ่งมีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะมุมมองที่ให้ความสำคัญต่ออนาคตขององค์กรต่อไป โดยนำเสนอขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Stages of Product Life cycle) ดังนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Stages of Product Life cycle)

	Introduction	Growth	Maturity	Decline
ลักษณะทั่วไป	อยู่ในระดับต่ำ สินค้า	เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว	เพิ่มช้า ลดลง	ลดลง
ยอดขาย	ใหม่	ต้นทุนลดลง	ต่อหน่วยน้อยสุด	คงที่
ต้นทุน	สูง	รายได้เพิ่มมากขาดทุน	กำไร	เก็บเกี่ยวผลประโยชน์
กำไร/ขาดทุน	ขาดทุน	เริ่มมีคู่แข่ง	Red Ocean	เริ่มลดลง
การแข่งขัน	Blue ocean			
Product	เป็นสินค้าใหม่	ขยาย Product line	Product line สูงสุด	ใช้กลยุทธ์ New
	Product line ไม่มาก	เน้นการเจาะตลาด	ใช้กลยุทธ์ เจาะตลาด	Product ,Re Brand
	เน้นที่ตัวสินค้าหลัก		พัฒนาตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์	สายผลิตภัณฑ์ที่ไม่จำเป็นตัดออก
Price	ราคาสูง เนื่องจากต้นทุนที่สูง ไม่มีคู่แข่ง	มีแนวโน้มลดลงเพราะเริ่มมีการแข่งขัน	ลดลงเพราะมีคู่แข่งมาก ความยืดหยุ่นของราคาต่อผู้บริโภคมีสูง	ราคาคงที่ ห้ามลด ตักตวง
Place	เน้นช่องทางกระจายสินค้าทุกช่องทางให้มากที่สุด	ใช้ช่องทางที่สามารถจำหน่ายได้สูงสุด สร้างความสัมพันธ์กับบริษัท logistic	ปรับปรุงช่องทางการจัดจำหน่าย	ตัดช่องทางไม่จำเป็น ออก ลดต้นทุน
Promotion	เน้นสร้างการรับรู้และสร้างกระแสให้มากที่สุดเพื่อเกิดการจดจำและซื้อสินค้า โดยการ ใช้ IMC ทุกตัวเข้ามา เน้นการใช้ Advertising แล้วก็ตาม PR	เน้นสร้างความต่างของสินค้าโดยการ ใช้ กลยุทธ์ Below-the-line จัด Event ให้มากที่สุดสร้างความต่าง	เน้นการทำ PR เพื่อให้ Brand แข็งแรง โดยการ ทำ CSR เพื่อสร้างภาพลักษณ์ทำ Sale Promotion เน้น กลยุทธ์ Push & Pull เพื่อกระตุ้นยอดขาย	ใช้เท่าที่จำเป็น

3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเกษตรกรรม

SMEs ย่อมาจากภาษาอังกฤษ Small and Medium Enterprises หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า "วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม" สำหรับความหมายของวิสาหกิจ (Enterprises) ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1. กิจการการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining)
2. กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail)
3. กิจการบริการ (Service Sector) ส่วนลักษณะขนาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กำหนดจากมูลค่าขั้นสูงของสินทรัพย์ถาวร สำหรับกิจการแต่ละประเภท ดังนี้

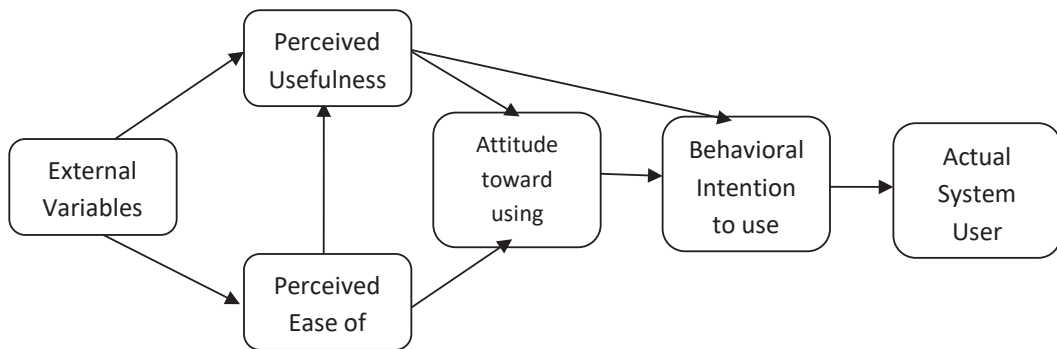
	ขนาดกลาง	ขนาดย่อม
1. กิจการการผลิต	ไม่เกิน 200 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
2. กิจการบริการ	ไม่เกิน 200 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
3. กิจการการค้า		
- ค้าส่ง	ไม่เกิน 100 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
- ค้าปลีก	ไม่เกิน 60 ล้านบาท	ไม่เกิน 30 ล้านบาท

ส่วนลักษณะขนาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กำหนดจากจำนวนการจ้างงาน สำหรับกิจการแต่ละประเภท ดังนี้

	ขนาดกลาง	ขนาดย่อม
1. กิจการการผลิต	ไม่เกิน 200 คน	ไม่เกิน 50 คน
2. กิจการบริการ	ไม่เกิน 200 คน	ไม่เกิน 50 คน
3. กิจการการค้า		
- ค้าส่ง	ไม่เกิน 50 คน	ไม่เกิน 25 คน
- ค้าปลีก	ไม่เกิน 30 คน	ไม่เกิน 15 คน

กล่าวโดยสรุป SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ คือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังสามารถรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการวิสาหกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

อย่างไรก็ตาม มีข้อแตกต่างระหว่างสองแนวความคิดดังกล่าว โดยแบบจำลอง การยอมรับเทคโนโลยีได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceive usefulness) และการรับรู้ถึงขั้นตอนวิธีการที่เข้าใจง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Perceive ease of use) พบว่า การรับรู้ถึงขั้นตอนวิธีการที่เข้าใจง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Perceive ease of use) ส่งผลให้เกิดการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี (Perceive usefulness) (Davis, 1989) นั่นคือ การสามารถเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการใช้งานเทคโนโลยีที่ง่ายทำให้เกิดแรงกระตุ้นต่อผู้บริโภคทำให้เกิดความต้องการทดลองใช้เทคโนโลยี และเมื่อได้สัมผัสการใช้งานฟังก์ชันของเทคโนโลยีในหลากหลายมิติ ทำให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ และการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี (Perceive usefulness) ส่งผลต่อพฤติกรรมการยอมรับและใช้เทคโนโลยี (Davis, 1989) แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีสามารถนำมาประยุกต์กับ ผู้พัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วย จากปัจจัยทั้งสองดังกล่าว (ประโยชน์ของเทคโนโลยีและการใช้งานง่ายของเทคโนโลยี) แม้ว่าแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีนวัตกรรม (TAM) จะสามารถอธิบายถึงปัจจัยที่นำไปสู่การยอมรับและใช้เทคโนโลยี Davis (1989) ได้เสนอแนะ การศึกษาวิจัยการยอมรับเทคโนโลยีในอนาคตว่าควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี นอกเหนือจากปัจจัยการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Luarn and Lin, 2005) นั่น คือ ผู้ใช้งานได้รับการนำเสนอข้อมูล เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ งานและระยะเวลาของการใช้งาน หรือการยอมรับเทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (technology Acceptance Model : TAM)

ที่มา : Davis, F.D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use and user acceptance of information technology, MIS Quarterly, 13(3), 329.

ทัศนคติที่มีต่อการใช้งานได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี สารสนเทศ และการรับรู้ว่าเป็นระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน ในขณะที่ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมการใช้งานได้รับอิทธิพลจาก ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน และการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี สารสนเทศ และส่งผลให้เกิดการยอมรับการใช้งานจริงในที่สุด

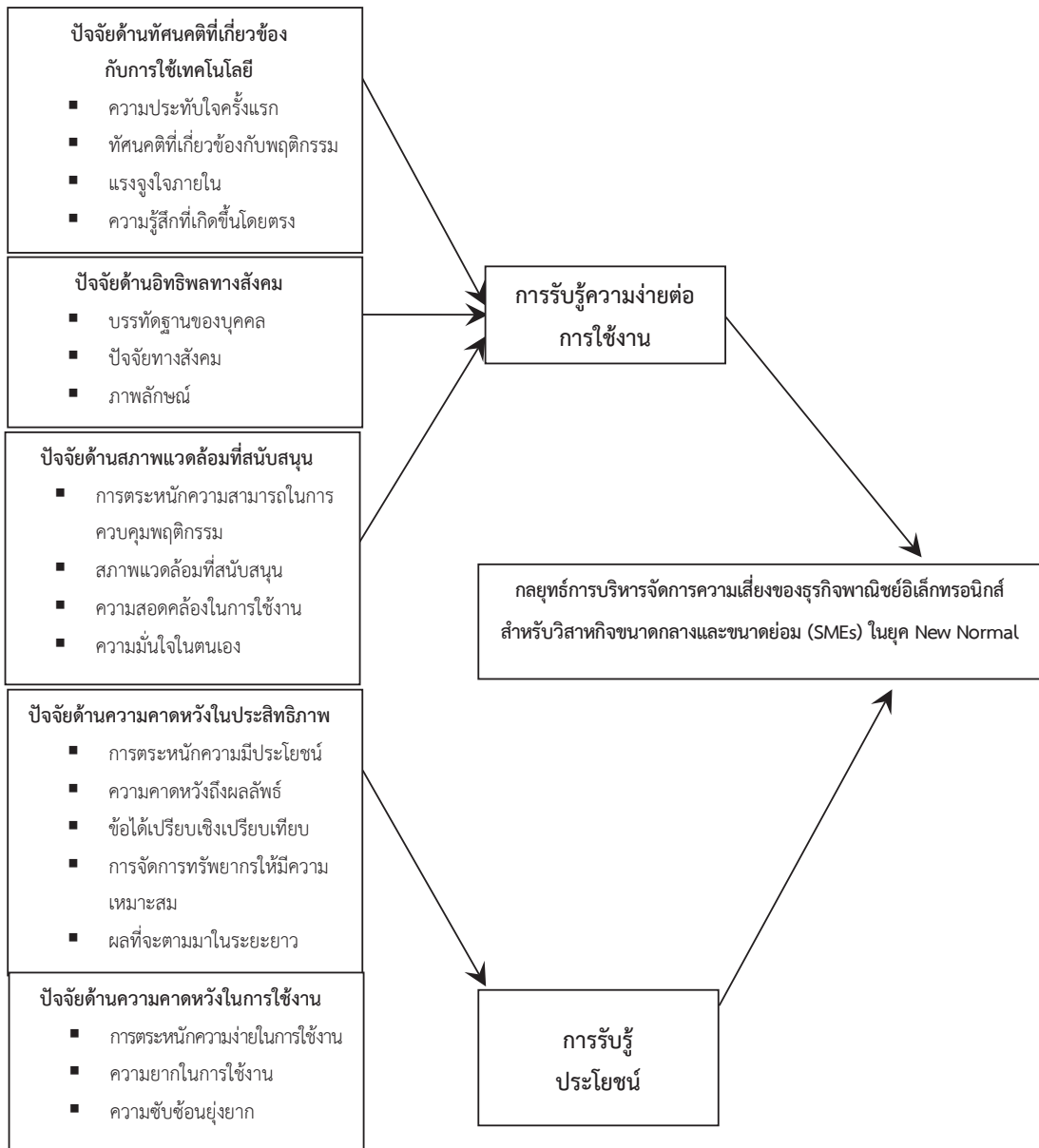

ส่วนสรุป

การศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในยุค New Normal แม้ไม่มีใครรู้ว่าการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จะสิ้นสุดเมื่อใด แต่สิ่งนี้ก็กลายเป็นความท้าทายระลอกใหญ่ที่ถาโถมทุกส่วน โดยเฉพาะภาคธุรกิจ ให้ต้องปรับทั้งวิถีคิดและกระบวนการดำเนินงาน เพื่อคงความสามารถในการแข่งขันและการตอบโต้ความต้องการของลูกค้าให้ได้ เช่นเดียวกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ทำให้ธุรกิจต้องก้าวไปสู่ New Normal อย่างเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการตัดสินใจที่ฉับไวแต่ยืดหยุ่นพร้อมเปลี่ยนแปลง และการเพิ่มประสิทธิภาพให้การดำเนินธุรกิจด้วยเทคโนโลยี ประกอบกับการถอดบทเรียนเพื่อปรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งความร่วมมือร่วมใจของพนักงานในการเร่งปรับตัวไปพร้อมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้ธุรกิจสามารถคว้าโอกาสใหม่ ๆ ให้รอดพ้นวิกฤตนี้ไปได้ ด้วยดีภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อไปยาวนานแค่ไหน ความพร้อมในการปรับตัวรับมือความท้าทายต่างๆ ด้วยการปรับกลยุทธ์ เพื่อให้สังคม คู่ค้า พนักงาน และธุรกิจ ก้าวผ่านความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ภายใต้การขานรับมาตรการภาครัฐอย่างเคร่งครัด พร้อมนำความเชี่ยวชาญ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่มีเพื่อเพิ่มความเข้มข้นในการบริหารจัดการใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ (Business Continuity Management) 2) การปรับลดค่าใช้จ่ายและเงินลงทุน 3) การจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ของธุรกิจ 4) การนำศักยภาพเทคโนโลยีมาใช้เต็มรูปแบบ และ 5) การมองหาโอกาสในตลาดใหม่

1. มองไปข้างหน้าว่าภาพของธุรกิจจะเปลี่ยนไปอย่างไร เพื่อเตรียมพร้อมหาทางรับมือ
2. จัดตั้งทีมงานเพื่อเตรียมแผนรับการวิกฤต จัดลำดับความสำคัญ เพื่อเปลี่ยนแปลงองค์กร
3. วิเคราะห์ปรับเปลี่ยนองค์กรให้เหมาะสมกับกลยุทธ์ธุรกิจและพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนไป
4. ให้ความสำคัญกับการดูแลลูกค้า เพื่อรักษาปริมาณ ยอดขาย คำสั่งซื้อในอนาคต
5. ปรับเปลี่ยนวิถีคิด ทักษะใหม่ๆ ในการตอบโต้ Pain Point และความต้องการของผู้บริโภค
6. ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในยุค New Normal ได้แก่ ทักษะคนที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรม แรงจูงใจภายในและความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยตรง ปัจจัยด้านอิทธิพลทางสังคม ที่ประกอบด้วย บรรทัดฐานของบุคคล ปัจจัยทางสังคม และภาพลักษณ์ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน ที่ประกอบด้วย การตระหนักรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม สภาพแวดล้อมที่สนับสนุน ความสอดคล้องในการใช้งาน และความมั่นใจในตนเอง ปัจจัยด้านความคาดหวังในประสิทธิภาพ ที่ประกอบด้วย การตระหนักรู้ประโยชน์ ความคาดหวังถึงผลลัพธ์ ข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ การจัดการทรัพยากรให้มีความเหมาะสม และผลที่จะตามมาในระยะยาว และปัจจัยด้านความคาดหวังในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ และการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยีซึ่งได้มาจาก แนวคิดทฤษฎีที่คิดค้นโดย Davis, Bagozzi & Warshaw (1989 อ้างใน ภัทราวดี วงศ์สุเมธ, 2556) โดยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.(2555). “คู่มืออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.).” กรุงเทพมหานคร- นคร:โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์.(2555). “การใช้สารสนเทศทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” (รายงานการวิจัย ชุดโครงการวิจัย การวิจัยชุมชน อำเภอปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต , 1-63.

- บวรพันธ์ เพ็ชรสิงห์.(2549). “การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจังหวัดสงขลา.”(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต)มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช,นนทบุรี.
- พิชัย ทองดีเลิศ.(2547). “ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่องานส่งเสริมการเกษตร.” สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2558, จาก http://www.ku.ac.th/e-magazine/September-47/agri/ict_effect.html.
- ระเบียบ สุภวีรี.(2556). “การใช้สารสนเทศและแหล่งสารสนเทศของผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในจังหวัดนครปฐม.” วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 33(2), 135-165.
- ลัดดา แพร่มภัทรพิศุทธิ์ และวิทยา ประพิน.(2557). “ความต้องการสารสนเทศ และบริการสารสนเทศการเกษตรในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 20(2), 157-182.
- ฤทัยชนก จริ่งจิตร์.(2556). “เจาะลึก Smart Farmer แค่นิวคิดใหม่ หรือจะพลิกโฉมการเกษตรไทย.” วารสารสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 3(23), 6-7.
- Agarwal, R., and Prasad, J. (1999). “Are individual differences germane to the acceptance of new information technology?.” *Decision Sciences*, 30, 361-391.
- Agusti, C. (2011). “The regulation of diffusion of public sector information via electronic means; Lessons from the Spanish regulation”, *International Journal of Government Information Quarterly Research*, 12.
- Ajzen, I., Fishbein, M. (1975). “Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction of Theory and Research. Reading”, MA, USA: Addison-Wesley.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). “Understanding attitudes and predicting social behavior”. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall Inc.
- Alaa, A. and Steven, D. (1989). “Information Technology Adoption In Jordanian

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	ดร. อนันตพร วงศ์คำ
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	คณบดี คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	600 ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี 71170

นิชมาร์เก็ต : ตลาดจิตโตนใจ

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์

บทคัดย่อ

ตลาดลูกค้าเฉพาะเจาะจงหรือนิช มาร์เก็ต(Niche Market) เป็นการผลิตและขายสินค้าหรือบริการให้กับลูกค้าเฉพาะกลุ่ม เจาะจงแบบกลุ่มย่อยๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของตลาดรวมทั้งหมด ตลาดนี้จะประกอบไปด้วยลูกค้าที่มีความต้องการคล้ายๆกัน ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีรสนิยมเฉพาะ นิช มาร์เก็ต อาจเป็นกลุ่มลูกค้าเดิมที่มีอยู่แล้วในตลาด แต่ผู้ประกอบการยังไม่สามารถผลิตสินค้าหรือบริการสนองความต้องการลูกค้าได้ หรืออาจเป็นตลาดที่เกิดขึ้นใหม่อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม รสนิยม ตลอดจนถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ เช่น กลุ่มที่สนใจสินค้าที่นำเอานวัตกรรมใหม่ๆใส่เข้าไปในตัวสินค้า กลุ่มที่นิยมของที่มีการออกแบบแปลกแหวกแนว

คำสำคัญ : นิชมาร์เก็ต,ลูกค้าเฉพาะกลุ่ม

Abstract

A specific customer market or niche market is the production and sale of products or services to a specific group of customers,specific to a small group. That are part of the overall market ,This market will be made up of customers with similar needs. Which may be customers with specific tastes, niche markets could be a group of customers with a specific taste. The niche market could be a group of existing customers in the market. But the operator is still unable to produce products or services to meet customer needs. Or it could be an emerging market as a result of changing social conditions, tastes, and changing technology, such as those interested in products that bring new innovations into the product itself. A popular group of unconventional designs.

Keywords : niche market, specific group of customers

บทนำ

ถ้าธุรกิจที่คุณอยู่ตอนนี้มีคู่แข่งมากมาย หรือคุณกำลังจะเริ่มธุรกิจแต่สงสัยว่าการเข้าไปของคุณจะมีคุณค่าและความหมายให้อุตสาหกรรมแค่ไหน เพราะตลาดค่อนข้างจะอึดตัว การพิจารณาทำการตลาดแบบนิชมาร์เก็ต (Niche Market) อาจเป็นตัวเลือกที่คุณพิจารณาเพื่อให้แบรนด์ของคุณแตกต่างและโดดเด่นขึ้นมา

นิชมาร์เก็ต ว่าด้วยการมุ่งไปที่กลุ่มเป้าหมายหนึ่งๆ โดยเฉพาะและเลือกสื่อสารหรือทำสินค้าให้ตอบโจทย์กลุ่มคนนั้นๆ ไปเลย หากทำสำเร็จนิชมาร์เก็ตจะช่วยให้คุณคู่แข่งน้อยลง มีโฟกัสที่ชัดเจนขึ้น แคมเปญก็ยังมองแบรนด์นั้นๆ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่งไปด้วย แต่ใช่ว่านิชมาร์เก็ตจะทำได้ง่ายขนาดนั้น เพราะหากทำไม่ชัดและการตลาดไม่ถึงพอ การพยายามเข้าสู่นิชมาร์เก็ตอาจเท่ากับการก้าวเข้าสู่ความเสี่ยง เพราะการจำกัดกลุ่มเป้าหมายก็เท่ากับว่าเป็นการลดยอดขายหรือลดโอกาสที่จะทำกำไรเหมือนกัน

ตั้งแต่เกิดโรคระบาดโควิด-19 ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ที่ขึ้นคือการซื้อสินค้าจำนวนน้อย จากผู้ชายในท้องถิ่น หรือการสั่งซื้อสินค้าโดยผ่าน Grab ,Food Panda ,Get,Lalamoveและอื่นๆ ซึ่งต้องมีระยะทางในการขนส่งที่ไม่ไกลมาก ดังนั้นทางผู้ประกอบการ จะต้องปรับแผนการทำงานให้ทัน เนื่องจากการตลาดอาจจะมีการเข้าถึงแบบเฉพาะกลุ่มมากขึ้นผ่านทางออนไลน์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนมีความสนใจศึกษารูปแบบ นิชมาร์เก็ต: ตลาดจิตใจโดนใจ เพื่อให้ผู้ประกอบการเกิดการปรับตัวในอนาคต

พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภค

ผู้บริโภคยุคนี้มีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อสินค้าที่สะท้อนคุณค่า/ความเชื่อ (passion/value) สามารถแบ่งออก 5 กลุ่มด้วยกัน

1. ฉาบฉวย : ต้องเรียลไทม์ ‘เรียลไทม์’-ยอมจ่ายเพื่อความสบาย

เด็กรุ่นใหม่ Gen Z เป็นกลุ่มที่เติบโตมากับความ ‘เรียลไทม์’ แคนั่งอยู่หน้าจอ ก็ได้ทุกอย่างแม้กระทั่งอาหาร ดังนั้น การกินของคนกลุ่มนี้ คือการสั่งเดลิเวอรี่ หรือการอุ่นอาหารแช่แข็งเขาก็ได้ แม้ไม่สดเท่าอาหารปรุงใหม่ แต่ยอมแลกกับความสบาย รวมถึงวิธีการเรียนรู้ก็ไม่ต้องเดินทางแสวงหา แต่สามารถเรียนออนไลน์ได้เลย หรือมีแอปพลิเคชันต่างๆ ที่ตอบสนองการใช้ชีวิตแบบฉาบฉวย เช่น แอปแปลภาษา แทนที่จะเสียเงินเรียนภาษา ซึ่งเรียนแล้วอาจจะลืมก็ได้ สู้อะไรเสียเงินซื้อเครื่องแปลภาษา ที่ทำให้ใช้ชีวิตได้ดีกว่า

คนกลุ่มนี้เข้าใจการใช้เทคโนโลยีเป็นอย่างดี ไม่เน้นใช้ชีวิตแบบประณีต ไม่สนใจขั้นตอน สนใจที่ผลลัพธ์ นั่นคือยอมจ่ายกับอะไรก็ได้ผลลัพธ์เรียลไทม์โดยไม่ต้องลงแรง เช่น ได้ภาษาโดยไม่ต้องเรียน ได้ร่างกายดี โดยไม่ต้องออกกำลังกาย ได้กินโดยไม่ต้องออกจากบ้าน เป็นต้น

2. รักตัวกลัวตาย : ใส่ใจสุขภาพมากขึ้น

ถ้าคุณเป็นหนึ่งในคนที่คอยตรวจดูการหายใจ การเดิน การนอน ปริมาณน้ำตาลในร่างกาย ถ้าใช่ คุณก็เข้าข่าย เพราะกระแสการป่วยด้วยโรคภัย มันแรงขึ้นทุกวันและการเข้าถึง medical device ก็ง่ายขึ้นทำให้ผู้บริโภคเริ่มหมกมุ่นกับสุขภาพตัวเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมใหม่ที่ไม่เคยเป็นมาก่อน รสนิยมการบริโภคก็จะเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกับการใช้เงิน ที่จะใช้ไปกับการป้องกันโรคมามากกว่าการรักษา ใช้เงินกับการกินที่ใส่ใจสุขภาพมากกว่าการตามใจปาก

3. ชอบใช้กำลังภายใน : “พลังบวก” ช่วยได้

ผู้บริโภคใช้เงินไปกับอะไรที่จะช่วยทำให้เกิดพลังบวก พลังจิตที่ดี คลายเครียด เพราะจากข้อมูลพบว่า กระแสเรื่องโรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตายที่นับว่าสูงขึ้นมาก จากสถิติพบว่า การฆ่าตัวตายเป็นสาเหตุการตายอันดับสองในกลุ่มวัยรุ่น รองจากอุบัติเหตุ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีรายได้สูง โดยวัยรุ่นกว่า 55% ยอมรับว่าตัวเองมีความเครียดทุกวัน ข้อมูลจาก Barnes & Noble หนังสือเกี่ยวกับ Mental health/self help ขายดีขึ้น และขายดีกว่าหนังสือยอดนิยายอย่างการดูแลตนเอง ซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกันกับเมืองไทย ที่เมื่อเข้าร้านหนังสือก็จะเจอหนังสือ คลายเครียด คิดบวก พลังบวก ที่ติดอันดับขายดี ผู้บริโภครุ่นใหม่ตระหนักถึงภัยของ social media ที่มีผลต่อ mental disorder คนกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะเล่น social network น้อยลง จากสถิติพบว่า คนรุ่นใหม่ไม่ว่าจะ

เป็นอเมริกัน อังกฤษ เล่น facebook น้อยลง 17% ในช่วงสองปีที่ผ่านมา เช่นเดียวกับ twitter ที่ลดลง 7% มีเพียง instagram ที่เพิ่มขึ้น แต่ก็เพียงเล็กน้อยแค่ 2%

4. โพรติสต์ว์ : รักษ์โลก รักษ์สิ่งแวดล้อม ออร์แกนิก

ผู้บริโภครุ่นใหม่มีความมั่งคั่งมากขึ้น จะไม่สะสม ไม่เก็บของ เน้นสไตล์ minimalist ที่โล่ง โปร่ง สบาย รักษ์โลกเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถุงผ้า การใช้เสื้อผ้าที่ย่อยสลายได้และย่อยมิตรธรรมชาติ การใช้บรรจุภัณฑ์ที่รับประทานได้ ไปจนถึงการเช่าเสื้อผ้าออกงาน แทนที่จะซื้อใหม่ หรือการใช้สินค้า reuse ซึ่งจะเป็นที่ยอมรับ และกลายเป็น new norm ไม่ติดหรู ไม่ติดแบรนด์ ไม่ซื้อของฟุ่มเฟือย แต่ยอมจ่ายแพงกับสินค้าที่ดีต่อตัวเองและดีต่อโลก ใบนี มีแนวโน้มที่จะพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และโปรติสต์ว์ไปในขณะเดียวกัน จึงมีโอกาที่จะรับประทานเนื้อสัตว์น้อยลง สินค้าที่เป็น plant base หรือโปรตีนจากพืช อาหาร vegan ธัญพืช เป็นเทรนด์การบริโภคใหม่ ซึ่งในปีที่ผ่านมา 70% ของคนรุ่นใหม่มีการซื้อผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกอย่างน้อยหนึ่งชิ้น ขณะที่อัตราคนที่ไม่กินเนื้อสัตว์ก็เพิ่มขึ้น (VEGAN) ถึง 600% ใน 2 ปีที่ผ่านมา และมีการคาดการณ์ว่าผู้บริโภค 1 ใน 10 คน จะเป็น Vegan ภายในปี 2030

5. ชายไม่จริง หญิงแท้ : เท่าเทียมและเท่าเทียม

บทบาทของบุรุษเพศจะลดน้อยลงในปี 2020 เมื่อการรวมตัวกันของคนที่ไม่ใช่เพศชาย ไม่ว่าจะเป็น สตรี และเพศที่สาม จะโดดเด่นมากจน “เพศ” จะไม่ใช่ความเหลื่อมล้ำอีกต่อไป เราจะเห็นแคมเปญต่างๆ รวมถึงการใช้เงินซื้อสินค้าต่างๆ ที่สะท้อนคุณค่าเรื่องความเท่าเทียม หรือ genderless เช่น ตุ๊กตาที่ไม่ใช่มีแต่เพศหญิงหรือชาย แต่เป็นการผสมของสองเพศ Genderless voice เทคโนโลยีการส่งด้วยเสียงที่ไม่ได้เลือกใช้เสียงหญิงหรือชาย อีกต่อไป แต่เป็นเสียงกลางๆ ที่ไม่สะท้อนเพศใดเพศหนึ่ง (Marketeer,2020)

ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Z (เกิดปี พ.ศ.2540 ขึ้นไป) เป็นผู้บริโภคที่ปัจจุบันอายุอยู่ในช่วง 23 ปีลงมา แม้จะมีปริมาณประชากรลดลง แต่ก็ยังเป็นกลุ่มที่มีอำนาจซื้อสูงและการใช้จ่ายต่อคนค่อนข้างสูงด้วย ดังนั้นหากเราสามารถเข้าใจและสร้างพฤติกรรมบริการบริโภคจากลูกค้ากลุ่มนี้ ก็จะได้ยอดขายมากกว่าลูกค้าใน generation อื่น ๆ นักการตลาดคาดว่าคนกลุ่มนี้จะมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่ากลุ่มอื่น ต้องการสินค้าเฉพาะเจาะจงที่แสดงความเป็นตัวเองและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีทัศนคติที่ชื่นชอบการใช้จ่ายเพื่อสร้างความสุขให้กับตนเอง มีความละเอียดลออ รวมถึงสนใจช่องทางเสมือนจริงทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ (วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์,2559)

นิชมาร์เก็ต

ตลาดลูกค้าเฉพาะเจาะจงหรือนิชมาร์เก็ต(Niche Market) เป็นการผลิตและขายสินค้าหรือบริการให้กับลูกค้าเฉพาะกลุ่ม เจาะจงแบบกลุ่มย่อย ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของตลาดรวมทั้งหมด ตลาดนี้จะประกอบไปด้วยลูกค้าที่มีความต้องการคล้ายๆกัน ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีรสนิยมเฉพาะ นิชมาร์เก็ต อาจเป็นกลุ่มลูกค้าเดิมที่มีอยู่แล้วในตลาด แต่ผู้ประกอบการยังไม่สามารถผลิตสินค้าหรือบริการสนองความต้องการลูกค้าได้ หรืออาจเป็นตลาดที่เกิดขึ้นใหม่อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม รสนิยม ตลอดจนถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ เช่น กลุ่มที่สนใจสินค้าที่นำเอานวัตกรรมใหม่ๆใส่เข้าไปในตัวสินค้า กลุ่มที่นิยมของที่มีการออกแบบแปลกแหวกแนว กลุ่มที่นิยมสินค้าที่เกี่ยวข้องกับคาร์แรกเตอร์ตัวการ์ตูน หรือดารานักร้องที่ชื่นชอบ กลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพ หรือกลุ่มลูกค้าที่แยกประเภทตามเพศ วัย การศึกษา หรือลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากลูกค้าทั่วไป อาทิ คนที่มีน้ำหนักเกิน

มาตรฐาน และคนตั้งครุฑ เป็นต้น ทั้งนี้ นิคมาร์เก็ต เป็นตลาดที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการที่มีข้อจำกัดทางด้านทุนและทรัพยากร ทำให้ไม่สามารถแข่งขันทางด้านราคากับผู้ประกอบการรายใหญ่ รวมถึงการทำกิจกรรมการตลาด การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ไปถึงกลุ่มลูกค้าในวงกว้างที่ต้องใช้งบประมาณสูงได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการเอสเอ็มอีจึงจำเป็นต้องทุ่มเทสรรพกำลัง ทั้งทรัพยากร และเงินทุนที่มีอย่างจำกัด ไปยังตลาดกลุ่มย่อย เพื่อให้สามารถเข้าถึงพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งลูกค้าในกลุ่มตลาดนิคมาร์เก็ต จะให้ความสำคัญกับคุณค่าและประโยชน์ใช้สอยของสินค้าและบริการที่ผู้ประกอบการนำเสนอ มากกว่าปัจจัยทางด้านราคา ทำให้ผู้ประกอบการเอสเอ็มอีสามารถหลีกเลี่ยงการแข่งขันทางด้านราคากับผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีศักยภาพทางด้านเงินทุนที่สูงกว่าได้

ทั้งนี้ตลาดเฉพาะกลุ่มหรือนิช มาร์เก็ตนั้น แม้ว่าจะจะเป็นตลาดกลุ่มย่อยแบบเฉพาะเจาะจง แต่ก็มีมูลค่าตลาดสูงเพียงพอที่ผู้ประกอบการจะเข้าไปทำตลาด อีกทั้งยังมีการแข่งขันที่รุนแรงน้อยกว่า เนื่องจากผู้ประกอบการรายใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสนใจ เพราะตลาดมีขนาดเล็กเกินกว่าที่ผู้ประกอบการจะเข้าไปทำตลาด ในขณะเดียวกันก็ยังมีผู้ประกอบการรายใด เป็นผู้นำตลาดอย่างเด่นชัด ดังนั้น หากผู้ประกอบการเอสเอ็มอีรายใด สามารถค้นพบกลุ่มลูกค้าเฉพาะนี้ได้ และตอบสนองได้อย่างรวดเร็วก่อนใคร ก็จะสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำได้ ประการสำคัญ ผลกำไรที่ธุรกิจได้รับก็อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากไม่ต้องแข่งขันทางด้านราคา ทำให้สามารถกำหนดราคาที่สูงสอดคล้องกับต้นทุนการผลิตได้

ลักษณะของ Niche Market

1. ตลาดมีกลุ่มผู้บริโภคจำนวนไม่มากนัก โดย ผู้บริโภคกลุ่มนี้สินค้าประเภทอุปโภคบริโภค ที่มีอยู่ทั่วไปในท้องตลาดไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มนี้ได้ โดยกลุ่มนี้จะพยายามแสวงหาสินค้าบริการ ที่สามารถนำไปใช้ได้ตรงความต้องการเช่น สบู่อี่ห้อ MWNS. (SPORT SOUP) เป็นสบู่สำหรับผู้ชื่นชอบ การออกกำลังกายหรือกลุ่มนักกีฬาโดยเฉพาะ แปรงสีฟันยี่ห้อ ซิสเท็มมาเป็นแปรงสีฟันที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับคนจัดฟันเท่านั้น
2. เป็นกลุ่มตลาดที่ผู้บริโภคมียอดอยู่ในระดับ ปานกลางถึงสูง และมีอำนาจในการซื้อ ลักษณะกลุ่มนี้มีความเต็มใจที่จะซื้อสินค้าและบริการที่สามารถ ตอบสนองความต้องการของตนได้ แม้จะต้องจ่ายในราคาที่สูงกว่าปกติ
3. เป็นกลุ่มที่ผู้นำทางการตลาดจะมองข้ามเนื่องจากเป็นกลุ่มตลาดที่มีขนาดเล็กสำหรับผู้นำทางการตลาด ซึ่งไม่คุ้มกับการลงทุนด้านต่าง ๆ เมื่อเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับกลับมาแต่ในทางตรงกันข้ามกลุ่มนี้ยิ่งใหญ่ เพียงพอที่จะทำกำไรได้มากสำหรับธุรกิจ SMEs
4. แนวโน้มของกลุ่มนี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในตลาดอนาคต เช่น นโยบายของภาครัฐรณรงค์ ให้ประชาชนหันมาดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้นย่อมส่งผลให้กลุ่มอาหาร - เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพมียอดขายเพิ่มสูงขึ้น ตามความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น หรือวิวัฒนาการทาง การแพทย์เจริญก้าวหน้าขึ้นโอกาสผู้สูงอายุก็เพิ่มขึ้น ดังนั้นสินค้าสำหรับผู้สูงอายุจึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะมี ยอดขายเพิ่มขึ้นในอนาคตอย่างรวดเร็ว
5. สินค้าและบริการกลุ่มนี้ต้องมีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากสินค้าที่มีอยู่ทั่วไปตามท้องตลาดลักษณะสินค้าต้องโดดเด่นเหมาะกับกลุ่มนี้โดยเฉพาะเช่น งาน Handmade Homemade งานศิลปะ เป็นต้น
6. การสื่อสารทางการตลาดสำหรับกลุ่มนี้มีลักษณะการใช้สื่อวงแคบ ใช้งบประมาณค่อนข้างต่ำแต่ได้รับผลตอบแทนที่สูง เนื่องจากกลุ่มลูกค้า NICHE มีขนาดเล็กอยู่ในวงจำกัด เพราะฉะนั้นการเลือกรับสื่อจึงเฉพาะเจาะจงกับสื่อบางประเภทเท่านั้นความสัมพันธ์ของส่วนประสมการตลาดกับ Niche

Market

ปัจจุบันในโลกของธุรกิจการแข่งขันได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การดำเนินธุรกิจต้องแย่งชิงลูกค้า พยายามสร้างความแตกต่างให้เหนือกว่าคู่แข่งในทุกๆ ด้านเช่น การผลิต การลดต้นทุน คุณภาพ ราคา ชื่อเสียง รูปแบบการจูงใจลูกค้า เป็นต้น นอกจากนี้ การทำการตลาด เพื่อตอบสนองลูกค้าเฉพาะกลุ่มจึงเป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่ จะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ดังนี้ (ฉัตรชัย อินทสังข์, 2550: 84-87)

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) การสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน คือ การคิดค้น ประดิษฐ์ สร้างความแปลก แตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) หรือการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product) เพื่อได้ตอบสนองลูกค้าแต่ละกลุ่ม หรือเฉพาะกลุ่มให้ได้ตามทัศนคติ ความเชื่อเกี่ยวกับลูกค้าว่ามีความต้องการที่แตกต่างกันไป เช่น การพัฒนารูปแบบของแปรังสีฟันยี่ห้อ ซิสเท็มมา ซึ่งออกแบบผลิตภัณฑ์มาเพื่อตอบสนองเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่จัดฟันเท่านั้น การเปิดร้านขายเสื้อผ้าเฉพาะกลุ่มสุภาพสตรีที่มีลักษณะอ้วนและตัวใหญ่ ลักษณะผลิตภัณฑ์ต้องมีขนาดใหญ่เป็นพิเศษ การจำหน่ายนมสำหรับสตรีมีครรภ์ภายใต้ยี่ห้อแอนมัม (Anmum) เพื่อตอบสนองลูกค้าเฉพาะกลุ่มดังกล่าว

2. ราคา (Price) การกำหนดราคาสำหรับตลาดเฉพาะกลุ่ม ต้องศึกษาถึงศักยภาพของกลุ่มว่ามีกำลังซื้อ มีอำนาจในการซื้ออย่างน้อยเพียงใด หรือเป็นการกำหนดราคาตามคุณค่าในสายตาของผู้บริโภคที่สามารถยอมรับได้ ในการซื้อผลิตภัณฑ์ชิ้นๆ หนึ่ง เช่น การกำหนดราคาที่สูงอย่างเดียวสำหรับกลุ่มที่มีฐานะและรายได้สูง

3. การจัดจำหน่าย (Place) การจัดจำหน่ายคือ การเลือกช่องทางใดช่องทางหนึ่งที่ธุรกิจมีความเชี่ยวชาญชำนาญ และเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงลักษณะโครงสร้าง ของคนกลางว่า แต่ละกลุ่มจะเข้าถึงได้อย่างไรเช่น ยาบางประเภท จะต้องซื้อจากร้านยาเฉพาะทาง เป็นต้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักการตลาดที่จะต้องเจาะจง เลือกคนกลางที่เราสามารถตอบสนอง อำนวยความสะดวกหรือให้บริการได้อย่างเต็มที่

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) คือ วิธีการติดต่อสื่อสารเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ธุรกิจต้องการนำเสนอในทุกๆด้าน โดยเฉพาะการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงลูกค้าเฉพาะกลุ่มได้ โดยใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในแง่การรับรู้ การเข้าถึงสร้างความทรงจำ และการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม เพื่อให้เกิดการตอบสนอง

กลยุทธ์ตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market strategy) มีดังนี้

1. มุ่งไปที่ตลาดกลุ่มเล็ก (Niche market) เช่น ร้านขายสินค้าสำหรับแม่และเด็ก ร้านขายสินค้าสำหรับคนอ้วนและตัวใหญ่เท่านั้น ร้านหญิงล้วน ร้านชายล้วน ร้านขายสินค้าสำหรับคนตัวเล็กเท่านั้น

2. มุ่งไปที่กลุ่มลูกค้าพิเศษ (Special group of end users) เช่น ร้านขายสินค้าสำหรับคนพิการ ร้านขายสินค้าให้นักเรียน ร้านลูกเสือ

3. มุ่งเฉพาะผลิตภัณฑ์ (Niche by product) เป็นการขายสินค้าประเภทเดียว ไม่ขายอย่างอื่นเลยเช่น ร้านขายผ้าลูกไม้สีขาวล้วนๆ ร้านขายลูกกวาดสีส้มสวยงาม ร้าน ขายอมยิ้ม ร้านขายเทปเพลง ร้านขายรองเท้า ร้านขายข้าวสาร ฯลฯ

4. มุ่งที่การขายสินค้าราคาเดียว (Niche by price) เป็นร้านที่ขายสินค้าในราคาใดราคาหนึ่งเพียงราคาเดียวเช่น ขายสินค้าราคาถูกล้วนๆ (ในกรณีนี้มีน้อยมาก) ขายสินค้าราคาสูงล้วนๆ หรือ 99 บาททั้งร้าน

5. มุ่งที่เฉพาะขั้นตอนการผลิต (Niche by process) เป็นการทำให้เพียงบางขั้นตอนของการผลิตเท่านั้น แล้วสร้างความเป็นผู้เชี่ยวชาญเช่น ไม่ทำรองเท้าทั้งคู่แต่ทำเพียงส้นรองเท้า เราไม่ซ่อมรถทั้งคันแต่เราเป็นผู้เชี่ยวชาญท่อไอเสีย เช่นนี้เรียกว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะขั้นตอน

6. มุ่งที่ลูกค้าเฉพาะราย (Niche by specific customer) เป็นการทำให้เฉพาะบางรายเท่านั้น เช่น อาจรับทำงานให้กับหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจเท่านั้น ไม่ได้ทำให้กับคนทั่วไป ซึ่งการทำแบบนี้มักเกิดขึ้นกับโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าการตลาดเพราะเปิดโรงงานมาแล้วรับทำเฉพาะบางรายเท่านั้นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการทำ Niche Market หัวใจของความสำเร็จและอยู่รอดได้ คือ การสร้างให้เกิดความแตกต่าง การทำตลาดแบบ Niche สินค้าและบริการจะต้องมีความโดดเด่น และความแตกต่างที่เห็นได้ชัด ถึงจะทำให้กลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการแตกต่างจากกลุ่มลูกค้าทั่วไปได้รับการตอบสนองและ หันมาสนใจสินค้าและบริการ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นที่ประกอบกัน ได้แก่

1. ความเชี่ยวชาญ (ต้องเก่งในเรื่องที่ทำจริงๆ) ใน Niche Market จะไม่มีคำว่าทั่วไปหรือพอทำได้หรือปานกลาง ธุรกิจต้องเก่งในเรื่องที่ทำจริงๆ จึงจะเป็นที่ยอมรับและมีความแตกต่างจากคู่แข่งชั้น ที่สำคัญบริการที่เสนอขายต้องสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าเฉพาะกลุ่มได้อย่างแท้จริง

2. ความเป็นหนึ่ง (มีเพียงธุรกิจเดียวที่เข้าถึงลูกค้ากลุ่มนี้) หมายถึง ในตลาดทั้งหมดจะต้องมีเพียงรายเดียวที่มีสินค้าหรือบริการตรงตามความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่จะวัดกันโดยพิจารณาว่าในอนาคตที่จะทำธุรกิจมีใครเสนอขายสินค้าหรือบริการเหมือนกันหรือไม่ รวมทั้งต้องพิจารณาด้วยว่ามีกำลังซื้อมากพอที่จะทำให้ธุรกิจโตขึ้นหรือไม่

3. ประสิทธิภาพเหนือกว่า (ต้องคิดได้เร็วกว่าคู่แข่ง) ถ้าจะประสบความสำเร็จกับการทำธุรกิจแบบนี้ ต้องคิดได้เร็วกว่าคู่แข่งหรือเสนอความสะดวกสบายและความประหยัดเหนือกว่าคู่แข่ง

4. ตอบสนองความต้องการของลูกค้า (สินค้าและบริการต้องมีคุณภาพมาตรฐาน) ประเด็นนี้เน้นในเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือบริการ หมายความว่า สินค้าหรือบริการต้องได้มาตรฐานและทำให้ลูกค้าพึงพอใจ ซึ่งอาจรวมไปถึงการมีบริการหลังการขายที่รวดเร็วและประหยัดด้วย

5. ความจงรักภักดี (ทำให้ลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าและบริการอีก) ธุรกิจในรูปแบบนี้จะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อลูกค้าที่ซื้อสินค้าไปแล้วยังกลับมาใช้บริการอีก ขึ้นอยู่กับความพอใจและไว้นือเชื่อใจในสินค้าและบริการของลูกค้า การสานสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างลูกค้ากับสินค้าและบริการบริษัท

การตลาดของสินค้าตลาดนิชเป็นช่องทางธุรกิจที่เฟื่องฟูทั่วโลกและหลายคนกำลังกระโดดวิ่งเข้าหาที่จะใช้ประโยชน์จากแนวโน้มนี้ เริ่มต้นจากธุรกิจที่บ้านทำผลิตภัณฑ์แบบองค์กรรวมต้องมีกลยุทธ์การตลาดที่จะสำรวจสู่ทางการโฆษณาทั้งหมดที่มีอยู่เพื่อที่จะให้ประสบความสำเร็จ แผนการตลาดที่มั่นคงในสถานที่ที่มันเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตนี้ ซึ่งสินค้าตลาดนิชในประเทศไทยที่พบมีอยู่มาก เป็นที่น่าสังเกตว่าตลาดนิช มาร์เก็ต นั้นเป็นโอกาสของผู้ประกอบการเอสเอ็มอี ในการเข้าสู่ตลาด ที่ผู้ประกอบการรายใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสนใจ จึงช่วยลดปัญหาการแข่งขันลงได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งหากผู้ประกอบการเอสเอ็มอีรายใด ค้นพบตลาดนิช มาร์เก็ต และเข้าไปครอบครองส่วนแบ่งตลาดได้ก่อนรายอื่น ก็จะมีโอกาสก้าวขึ้นเป็นผู้นำในตลาดนิช มาร์เก็ต

นั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะเข้าสู่ตลาดนิช มาร์เก็ตได้นั้น ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากนัก เพราะต้องมีขั้นตอนต่างๆ หลายประการ ซึ่งมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

1. ขั้นแรก จำเป็นต้องคัดเลือกและศึกษาวิจัยว่าจะกำหนดกลุ่มลูกค้าแบบเฉพาะเจาะจงได้อย่างไร เป็นกลุ่มใดและอยู่ที่ใด
2. ขั้นที่สอง ต้องศึกษาว่าลูกค้ามีความต้องการสินค้าและบริการในรูปแบบใด ซึ่งจะต้องแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสินค้าที่มีอยู่แล้วในตลาด กับสินค้าใหม่ที่จะนำเสนอ ซึ่งอาจใช้วิธีทำแบบสอบถามหรือวิจัยตลาดให้ละเอียด และเมื่อได้เรียนรู้ถึงความต้องการลูกค้าแล้ว ก็ต้องผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองตลาดอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ การผลิตสินค้าเพื่อจับตลาดกลุ่มนิช มาร์เก็ต จะต้องมีความแตกต่างและโดดเด่นกว่าสินค้าทั่วไป จึงจะเป็นที่ยอมรับจากลูกค้า จนเกิดความภักดีต่อสินค้าและกลับมาใช้บริการซ้ำ
3. ขั้นที่สาม ต้องประเมินด้วยว่าลูกค้าเฉพาะกลุ่มนั้น จะมีมูลค่าตลาดเพียงพอที่จะสร้างรายได้และผลกำไรให้กับองค์กรธุรกิจได้หรือไม่ รวมถึงโอกาสในการขยายธุรกิจในอนาคต ประการสำคัญ ตลาดนั้นจะต้องมีความต้องการที่มั่นคงในระยะยาว มิใช่ความต้องการตลาดแบบฉาบฉวย เพราะจะทำให้ธุรกิจขาดความต่อเนื่องในการทำกิจการ
4. ขั้นตอนที่สี่ ประเมินว่า ตลาดที่กำลังจะเข้าไป มีผู้ประกอบการรายใดเป็นผู้นำตลาดอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ เพราะการเข้าสู่ตลาดเป็นคนแรก ย่อมมีโอกาสสร้างการรับรู้และจดจำในสินค้าได้ก่อน

จากภาพรวมตลาดสินค้าและบริการ ใน ปัจจุบัน ซึ่งการแข่งขันมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ทั้งในส่วนของการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่ในประเทศ ประกอบกับข้อตกลงเปิดการค้าเสรี ที่ไทยได้ทำไว้กับประเทศต่างๆ อาทิ เขตการค้าเสรี อาเซียน เขตการค้าเสรีไทย-จีน , ไทย-ออสเตรเลีย , ไทย-เกาหลี , และไทย-อินเดีย เป็นต้น ทำให้ธุรกิจจำเป็นต้องแข่งขันกับสินค้าและบริการที่ผลิตจากต่างประเทศ และนำเข้ามาทำตลาดแข่ง ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการของไทย โดยเฉพาะเอสเอ็มอี ซึ่งมีข้อจำกัดทางด้านเงินทุนและงบประมาณการตลาด ยากที่จะทำธุรกิจแข่งขัน ดังนั้น การปรับตัวเพื่อสนองตอบความต้องการลูกค้าด้วยการเลือกเข้าสู่ตลาดนิช มาร์เก็ต จึงช่วยหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับคู่แข่งที่แข็งแกร่งกว่า และหันไปสร้างตลาดใหม่ที่ไม่มีใครให้ความสนใจ แต่เป็นตลาดที่ผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูง อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า จุดอ่อนสำคัญของตลาด นิช มาร์เก็ต ก็คือ การเข้ามาแข่งขันของผู้ประกอบการรายใหม่ทำได้ง่าย เพราะใช้เงินทุนน้อย ซึ่งเมื่อตลาดประสบความสำเร็จ ก็จะจูงใจให้มีรายใหม่สนใจเข้ามาทำธุรกิจ ดังนั้น หัวใจของการเข้าสู่ตลาดนิช มาร์เก็ตก็คือ การรักษาตลาดนิช มาร์เก็ตเดิมไว้ ควบคู่ไปกับการค้นหาตลาดนิช มาร์เก็ต ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การดำเนินธุรกิจที่ผ่านมา มีผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากที่ประสบความสำเร็จและอยู่รอดในตลาดได้อย่าง มั่นคง แต่ก็มีธุรกิจอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ประสบความสำเร็จและต้องเลิกกิจการไป ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ ผู้ประกอบการเหล่านั้น ไม่สามารถค้นหาตลาด และผลิตสินค้าที่แตกต่างจากคู่แข่งอื่นๆ ที่อยู่ในตลาดเดียวกัน เนื่องจากมีมุมมองว่าผู้บริโภคทุกกลุ่มเป็นลูกค้าของธุรกิจ จึงทำให้ต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีความพร้อมทางด้านเงินทุนและทรัพยากรที่มากกว่า ดังนั้น ผู้ประกอบการเอสเอ็มอี ซึ่งมีเงินทุนและทรัพยากรที่จำกัด จำเป็นต้องหาช่องว่างทางการตลาด โดยการผลิตสินค้าเพื่อสนองต่อกลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจง (Niche market) ที่ยังมีผู้ประกอบการให้ความสนใจน้อย ซึ่งแม้ว่าจะเป็นกลุ่มลูกค้าย่อยที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มลูกค้าทั่วไปหรือ แมส มาร์เก็ต แต่ในความเป็นตลาดกลุ่มย่อยนั้น ก็มีมูลค่าตลาดมากเพียงพอ ที่ผู้ประกอบการเอส

เอ็มอีจะเข้ามาทำตลาด เพราะลูกค้าในกลุ่มนี้ มีกำลังซื้อที่ค่อนข้างสูง จึงยอมจ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อแลกกับสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าทั่วไป แต่สามารถตอบสนองความต้องการได้ตรงจุดกว่า ฉะนั้น การเป็นผู้นำในตลาดนิช มาร์เก็ต น่าจะดีกว่าการเป็นผู้ตามหรือพ่ายแพ้ในตลาด แมส มาร์เก็ต ที่มีผู้ประกอบการรายใหญ่ครองส่วนแบ่งตลาดอยู่แล้ว และเมื่อเกิดความเชี่ยวชาญในตลาดนิช มาร์เก็ตแล้ว ต่อไป ก็อาจสามารถก้าวไปสู่ตลาดแมส มาร์เก็ต ที่มีมูลค่าสูงขึ้นได้ (วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์,2557)

สรุป

ช่วงวิกฤตโควิด-19 ให้มองว่าเป็นโอกาสที่มองหาแนวทางใหม่ในการดำเนินธุรกิจ โดยเน้นศึกษาจากพฤติกรรมของผู้บริโภคในปี 2020 ซึ่งเป็นปีที่ผู้บริโภคต้องปรับตัวอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและรูปแบบนิชมาร์เก็ตแล้ว พบว่า สามารถนำมาสร้างแนวทางพัฒนาธุรกิจได้ดังนี้

1. จากพฤติกรรมต้องเรียลไทม์ ก่อให้เกิด ตลาดนิชมาร์เก็ต ธุรกิจบริการทุกมิติ เช่น บริการรถยนต์รับจ้าง บริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง บริการส่งอาหารและเครื่องดื่ม บริการส่งของ บริการผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ด้านการเงิน ด้านการลงทุน ด้านจองตั๋ว ด้านจองที่พัก
2. จากพฤติกรรมใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ก่อให้เกิด ตลาดนิชมาร์เก็ต อาหารเฉพาะ เช่น อาหารคีโต อาหารมังสวิรัต อาหารเจ อาหารธัญพืช น้ำตาลหญ้าหวาน เครื่องปรุงรส ลดโซเดียมและน้ำตาลกว่า 50% รวมถึงอุปกรณ์ตรวจวัดสุขภาพ เช่น โทรศัพท์ นาฬิกา
3. จากพฤติกรรมสร้างพลังบวก ก่อให้เกิด ตลาดนิชมาร์เก็ต เช่น อาชีพนักพูดสร้างแรงบันดาลใจ เกิดหนังสือสร้างพลังใจ หนังสือแนวสุขภาพจิต รวมถึง สถานที่ผ่อนคลาย เช่น สปา สถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
4. จากพฤติกรรม รักสุขภาพ ก่อให้เกิด ตลาดนิชมาร์เก็ต ประเภทถุงผ้า การใช้เสื้อผ้าที่ย่อยสลายได้และย่อยสลายธรรมชาติ การใช้บรรจุภัณฑ์ที่รับประทานได้ หรือการใช้สินค้ามือสอง
5. จากพฤติกรรมเท่าเทียมทางเพศ ก่อให้เกิด ตลาดนิชมาร์เก็ต เสื้อผ้าที่มีรูปแบบตามเพศทางเลือก ไม่ใช่ที่แยกเฉพาะเพศหญิงหรือชายเหมือนเมื่อก่อน

บรรณานุกรม

- วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์. (2559).การตลาดออนไลน์กับผู้บริโภคยุค XYZ.วารสารวิชาการและวิจัย มร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ,หน้า 2-4.
- วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์. (2557). พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าตลาดนิชของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี ปีที่:3 ฉบับที่:2 หน้า : 39-52.
- Marketeer.(2020).ทำธุรกิจยุคนี้ต้องรู้ ถอดรหัส 5 เทรนด์ผู้บริโภค 2020. เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2563 จาก <https://marketeeronline.co/archives/141849>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์
วัน เดือน ปีเกิด   1 ตุลาคม 2523
สถานที่อยู่ปัจจุบัน   31/1 หมู่ 4 ต.หนองปากโลง อ.เมือง จ.นครปฐม 73000
โทรศัพท์ 0899241558
ตำแหน่งหน้าที่การงาน   อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
สถานที่ทำงานปัจจุบัน   มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
4 หมู่ 11 ถ.หทัยราษฎร์ ต.ลาดสวาย อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี
โทรศัพท์ (02) 563-5252-3

กลยุทธ์การตลาดน้อยคือมาก

Minimal Marketing Strategy

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การตลาดน้อยคือมาก คือ การทำการตลาดแบบเน้นคุณภาพไม่ใช่ปริมาณ เน้นการทำการตลาดที่เรียบง่ายแต่มีคุณค่า เมื่อธุรกิจใช้แนวทางการตลาดแบบเรียบง่ายจะช่วยให้คุณมุ่งเน้นไปที่สิ่งที่สำคัญได้ ธุรกิจจะสามารถเริ่มให้คุณค่าที่แท้จริงสำหรับลูกค้าของคุณไม่ใช่หลอกล่อเพื่อพยายามนำพวกเขาเข้าสู่ช่องทางการขาย ซึ่งมีกลยุทธ์ดังนี้ 1. ชี้นำโดยกลยุทธ์ 2. มีระบบมากขึ้นและจำนวนคนน้อยลง 3. การตลาดเป็นลำดับขั้น 4. เน้นคุณภาพไม่ใช่ปริมาณ 5. ใช้เวลาน้อยลงกับรายงานต่าง ๆ และ 6. มุ่งเน้นไปที่งานที่สำคัญที่สุดและประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ : การตลาดน้อยคือมาก,กลยุทธ์

Abstract

Minimal Marketing Strategy is more with less, that focuses on quality, not quantity. Focus on marketing that is simple but valuable. When a business takes a simple marketing approach, it can help you focus on what is important. Businesses will be able to begin to provide real value for your customers, not to deceive them in trying to get them into the sales funnel. Which has the following strategies 1. Guided by strategy 2. More systematic and fewer people 3. Marketing in step 4. Focus on quality not quantity 5. Spend less time on reports and 6. Focus on the tasks that matter most and key success.

Key Words : Minimal Marketing, Strategy

บทนำ

ในช่วงนี้ที่ไวรัส COVID 19 ระบาดไปทั่วโลก สร้างผลทำลายทุกภาคส่วน คนทุกระดับ ส่งผลให้วิถีการทำงานของคนเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ด้วยการระบาดนี้ทำให้คนต้องอยู่ห่างกันหรือไม่ควรรวมตัวกัน แทบทุกบริษัทใช้ระบบ Work From Home ทำให้มีการใช้พื้นที่ออฟฟิศที่น้อยลง ซึ่งหลังจากวิกฤตนี้จบลง ผมคิดว่าหลายบริษัทจะใช้วิธี Work From Home เพิ่มมากขึ้น ลดปริมาณการใช้งานพื้นที่ออฟฟิศลง หรือออฟฟิศรูปแบบ Co-working space แทนมากขึ้นไปอีก อีกทั้งวิกฤตครั้งนี้จะทำให้บริษัทเห็นว่าใครมีความรับผิดชอบในการทำงาน ประสิทธิภาพการทำงานเป็นอย่างไรส่งผลต่อการจ้างงาน และจะพิจารณาว่าใครจำเป็นทำให้บริษัทอยู่รอดกัน หมายความว่าคนที่ไม่จำเป็นจะไม่ถูกจ้างงานต่อ หรือบางตำแหน่งแทนที่ด้วยระบบ Autonomous หรือใช้หุ่นยนต์มากขึ้น เมื่อสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลให้คนตกงานจำนวนมาก ระบบเศรษฐกิจก็ได้รับผลกระทบไปเป็นทอดๆ เมื่อวิกฤตครั้งนี้ทำลายภาคการเงินการลงทุนและการบริโภคต่าง ๆ ของสังคม ทำให้ผู้คนต้องคิดและตระหนักว่า ถ้าเกิดเหตุการณ์

เหล่านี้อีกพวกเขาจะต้องทำอะไร การมีหุ้นหรือมีการลงทุนเยอะๆ ต่อไปอาจไม่ตอบโจทย์ เพราะตลาดสามารถเกิดวิกฤตเมื่อไหร่ก็ได้

ดังนั้นผู้คนที่ต้องสร้างความมั่นคงในชีวิตเอง โดยเฉพาะเรื่องอาหารที่ทำให้คนหันมาปลูกพืช ผักสวนครัวต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น หรือคนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่อาจเลี้ยงสัตว์ที่ให้อาหารเพิ่มขึ้นเช่น ไก่ นอกจากนี้ยังส่งผลมาถึงภาวการณ์เตรียมตัวเพื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น อย่างการเก็บเงินเพื่อสำรองฉุกเฉินอีกต่อไป ซึ่งทำให้การอุปโภคบริโภคในทางธุรกิจลดลงด้วย พฤติกรรมของมนุษย์ที่จะเปลี่ยนไปอย่างมากในวิถีชีวิตต่าง ๆ ที่จะพึ่งพาตัวเองเพิ่มมากขึ้น และมองหาแผนสำรองเผื่อกรณีเกิดขึ้น จนถึงการเปลี่ยนวิถีชีวิตตัวเองหันไปอยู่กับธรรมชาติเพิ่มขึ้นมาด้วย หรือการนัดหมายแบบไหนที่ไม่จำเป็น เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในยามไม่ปลอดภัย โดยเลือกติดต่อผ่านออนไลน์แทนซึ่งส่งผลให้การเดินทางลดน้อยลง รวมถึงด้านจิตใจ ผู้คนจะคำนึงถึงการมีความสุขกับตัวเองมากขึ้นด้วยข้อจำกัดที่ไม่สามารถออกไปไหนได้ (Creative Talk Team,2020)

สถาบันการมองอนาคตนวัตกรรม หรือ IFI ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ NIA ได้ทำการวิเคราะห์ผลกระทบของภาวะวิกฤตดังกล่าวที่จะเป็นตัวแปรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีสิ่งที่น่าสนใจตามอง ในแง่ของพฤติกรรม คือ สังคมที่เริ่มคุ้นชินกับเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Familiarity) ปฏิเสธไม่ได้ว่าที่ผ่านมาการเข้าถึงและการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลแพร่หลายเฉพาะในบางกลุ่มวัย แต่ วิกฤตการณ์ โควิด - 19 ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้คนที่ดำรงชีวิตแบบเว้นระยะจากสังคม จึงเปิดรับเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะมาช่วยให้สามารถเชื่อมต่อกับโลกภายนอกมากขึ้นแม้จะต้องมีการปรับตัวในการใช้งาน เช่น การเติบโตของการใช้งานระบบประชุมออนไลน์ การใช้อินเทอร์เน็ต การดูหนังออนไลน์ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้บริโภคมีความคุ้นชินและเปิดรับเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น และนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมที่ทำให้เราก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลเร็วกว่าที่คาดการณ์

ธุรกิจสตาร์ทอัพจะเป็นเรื่องที่ยากขึ้น ที่ผ่านมารัฐกิจสตาร์ทอัพล้วนเกิดขึ้นเกิดจากความต้องการแก้ปัญหาให้กับผู้บริโภค และเติบโตอย่างก้าวกระโดดด้วยการลงทุนของนักลงทุน แต่อย่างไรก็ตามวิกฤตการณ์โควิด - 19 ทำให้ระบบเศรษฐกิจทั่วโลกถดถอย ผู้บริโภคส่วนใหญ่หันไปให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐานมากกว่าความต้องการใหม่ ๆ นักลงทุนจะชะลอการลงทุนเพราะต้องสำรองเงินไว้เพื่อฟื้นฟูธุรกิจ ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจสตาร์ทอัพ แต่ในขณะเดียวกันอาจเป็นโอกาสสำหรับสตาร์ทอัพกลุ่มดิจิทัลและกลุ่มเทคโนโลยีขั้นสูง ที่จะเข้ามาแก้ปัญหาเร่งด่วน หรือตอบโจทย์พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค (Workpoint Today,2563)

Minimalist Lifestyle

มินิมอลลิสต์ที่เลือกการใช้ชีวิตในหลักการแบบ Minimal สิ่งแรกที่เขาต้องทำ คือการทิ้งสิ่งที่ไม่จำเป็นออกจากชีวิต ในกลุ่มคนที่ยึดหลักมินิมอลแบบแน่วแน่ จะเหลือทิ้งไว้เพียงสิ่งที่สำคัญจริง ๆ เท่านั้น อย่างในการแต่งบ้านของชาวมินิมอล ของตกแต่งกระจุกกระจิกจะถูกนำออกไป รูปภาพแห่งความทรงจำจะถูกจัดวางอยู่ในห้องเพียงไม่กี่รูป โดยรูปที่เหลือจะถูกเก็บเป็นดิจิทัลแทน หลักการแบบมินิมอล จะสอนให้คนรู้จักแยกแยะว่าอะไรสำคัญ สิ่งใดคือความจำเป็น

หลักการใช้ชีวิตด้วยการใช้จ่ายสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น เป็นการลดสิ่งที่ไม่สำคัญออกไปเพื่อสร้างพื้นที่ให้กับสิ่งที่มีค่ากับเราเท่านั้น หลักการนี้หมายความว่าเราต้องเข้าใจว่าสิ่งไหนสำคัญที่สุดสำหรับเรา ซึ่งเราควรแบ่งเวลาและพื้นที่ให้สิ่งพวกนี้เป็นอย่างเดียวกัน หัวใจหลักของการเป็น minimalist คือการหาความชัดเจนและเป้าหมายในชีวิต และการตั้งใจทุ่มเทชีวิตเพื่อสิ่งเหล่านั้นเป็นพิเศษ ความชัดเจนและเป้าหมายอาจจะหมายถึงครอบครัว การทำงาน งานอดิเรก หรือแม้แต่สิ่งที่เราชอบเล็กๆน้อยๆ สิ่งพวกนี้จะไม่เหมือนกันสำหรับแต่ละคน เพราะฉะนั้นเราคงไม่สามารถใช้วิธีการใช้ชีวิตของคนอื่นมากำหนดการใช้ชีวิตของเราได้

ดังนั้นนักการตลาดต้องทำความเข้าใจคอนเซ็ปต์ของความน้อยคือมากก่อน จึงค่อยลงมือสร้างแผนกลยุทธ์ขึ้นมา Minh H. Nguyen (2019) เสนอเทคนิค 5 “Fs” ซึ่งประกอบไปด้วย 1) Flat 2) Fair 3) Facilitator 4) Flexible 5) Fast โดย Minh H. Nguyen สรุปว่าสามประการแรกเป็นองค์ประกอบพื้นฐานขององค์กร สองประการสุดท้ายคือเรื่องคู่แข่ง สามารถอธิบายได้ดังนี้

โครงสร้างองค์กรแบบราบ (Flat) ข้อดีอย่างหนึ่งขององค์กรขนาดเล็กคือรู้สึกเหมือนอยู่บ้านดังนั้น คุณจึงไม่ควรสูญเสียมันไป พนักงานจะทำงานเต็มที่เพราะไม่อยากสูญเสียบ้านไป

นโยบายที่ยุติธรรม (Fair) นโยบายกำหนดความรับผิดชอบและผลตอบแทนอย่างชัดเจน องค์กรขนาดเล็กหมายถึงการแข่งขันที่ใกล้ชิดและมีอยู่เสมอ เป็นดาบสองคมที่สามารถกระตุ้นให้องค์กรประสบความสำเร็จหรืออาจทำลายมันได้ในเวลาอันสั้น ด้วยเหตุนี้วิธีชี้้นำการแข่งขันที่ดีภายในองค์กรจึงมีความสำคัญซึ่งต้องสนับสนุนโดยนโยบายผลตอบแทนที่ยุติธรรมเท่านั้น หากทำผิดโอกาสที่คุณจะสูญเสียพนักงานที่ดีที่สุดของคุณไป ที่แย่กว่านั้นคือพวกเขาอาจทำให้องค์กรเสียชื่อเสียงหลังจากที่พวกเขาจากไป

คนกลาง: คนกลางที่เชื่อมคนทำงานเข้าด้วยกัน เป็นผู้ช่วยผลักดันให้เกิดความรู้ที่สำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนางานและการเปลี่ยนแปลงภายในคณะฯ โดย Facilitator เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ดึงความคิดที่มีคุณค่าจากภายในตัวสมาชิกออกมาให้มากที่สุด และเกิดเป็น Best Practice ผ่านการใช้เทคนิคและกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญ

ความยืดหยุ่น (Flexible) องค์กรมีความยืดหยุ่นสามารถอยู่รอดได้ดีขึ้นในอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โครงสร้างแบนรองรับความยืดหยุ่น รายละเอียดงานที่ชัดเจนด้วย คุณควรมีพนักงานที่กระตือรือร้นพร้อมที่จะลองสิ่งใหม่ ๆ และหมุนเวียนกันอยู่เสมอในทุกครึ่งปี พร้อมกับการตรวจสอบโครงสร้างและการประเมินประสิทธิภาพ

ความรวดเร็ว (Fast) เมื่อองค์กรมีความยืดหยุ่นส่วนใหญ่จะรวดเร็ว ในยุคของเทคโนโลยี เวลาคือความได้เปรียบใหม่ในการแข่งขัน การใช้เวลาได้อย่างดีที่สุด รวดเร็ว ไม่ทำงานล่าช้า แบบเข้าขามเย็นขาม นั่นคือคนที่มีความประสิทธิภาพถ้านายมอบหมายงานให้ทำภายในเวลา 10 นาที ก็ควรทำให้เสร็จตามกำหนด ไม่ควรใช้เวลาถึงครึ่งชั่วโมง หรืองานบริการ ผู้รับบริการย่อมต้องการความรวดเร็ว ดังนั้นผู้ให้บริการจะต้องสร้างวัฒนธรรมการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียว (One Stop Service)

ส่วน Neil Patel (2017) สรุปการตลาดแบบมินิมอล ไว้ว่า

1. ชี้นำโดยกลยุทธ์ การตลาดแบบมินิมอลลิสต์ยอมรับว่ากลยุทธ์มีมาและดำเนินไป แต่กลยุทธ์ที่มั่นคงจะช่วยให้ชี้แนะแนวทาง กลยุทธ์เป็นวิธีการตลาดและมีความจำเป็นอย่างเห็นได้ชัด แต่กลยุทธ์คือสิ่งที่เป็นเป้าหมายสูงสุดที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการตลาด การรักษากลยุทธ์นี้ให้อยู่ในระดับแนวหน้าคือสิ่งที่สามารถเปลี่ยนเขาวงกตทางการตลาดที่ซับซ้อนให้กลายเป็นโรงไฟฟ้าที่คล่องตัว

2. มีระบบมากขึ้นและจำนวนคนน้อยลง ทีมการตลาดที่มีคนจำนวนมากกลายเป็นเรื่องซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว ปัญหาที่เป็นเรื่องธรรมดา อาจดูซับซ้อนพอ ๆ กับความตึงเครียดหรือความขัดแย้งระหว่างแผนกอาจทำให้การตลาดแย่ลง แนวทางที่เรียบง่ายใช้คือระบบและซอฟต์แวร์มากขึ้นและจำนวนคนน้อยลง

3. การตลาดเป็นลำดับขั้น เมื่อใช้เทคนิคหลายอย่างพร้อมกันองค์กรอาจเสี่ยงที่จะเสียเงินและทำให้ผลลัพธ์สับสน ตัวอย่างเช่น คุณอาจเห็นผลลัพธ์จากความพยายามทั้งหมดของคุณ แต่คุณไม่แน่ใจว่ามาจากกลยุทธ์ใดที่ใช้ไปในทางตรงกันข้ามการตลาดแบบเรียบง่ายจะพยายามทีละอย่าง มันเป็นลำดับ เมื่อมุ่งเน้นไปที่สิ่งหนึ่งในแต่ละครั้ง คุณจะทำงานได้ดีขึ้นมาก นอกจากนี้คุณจะสามารถติดตาม ROI ของมันได้อย่างง่ายดายและตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วว่าจะดำเนินการต่อหรือยุติ เหตุผลสุดท้ายที่ควรลองทำทีละอย่างก็เพราะว่าสามารถจัดระบบได้จึงปล่อยให้มันทำงานได้เองหลังจากนั้นไม่นาน

4. เน้นคุณภาพไม่ใช่ปริมาณ นำเสียดายที่ธุรกิจจำนวนมากยังคงเชื่อว่าปริมาณข้อมูล จำนวนครั้งในการโพสต์เฟสบุ๊ค ในการลงโฆษณา ผู้คนที่เข้ามาคาดดู มีผลต่อการตลาดแต่จริงๆแล้วผลน้อยมาก หากแต่ การลดการโพสต์ลง มานั่งสร้างเนื้อหาที่ดีขึ้นได้ เช่น สร้างคลิปลงยูทูป เป็นต้น

การแสดงผลเมตริกและอินโฟกราฟิกจะช่วยเพิ่มปริมาณการตลาดได้ ซึ่งต้องสร้างงานที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิมเพื่อปรับปรุงการตลาด

5. ใช้เวลาน้อยลงกับรายงานต่าง ๆ หลายครั้งที่นักการตลาดใช้เวลาหลายชั่วโมงในการตรวจตราสร้างกราฟและแผนภูมิที่น่าประทับใจสำหรับธุรกิจ กราฟและแผนภูมิเหล่านี้อาจมองเห็นได้อย่างรวดเร็วบนหน้าจอ PowerPoint หรือการอ่านแบบย่อบนแผ่นงานที่พิมพ์ออกมา แต่แทบจะไม่ได้ให้ผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับพนักงานและบรรดาพนักงานเต็มไปด้วยข้อมูล แต่มีการนำมาใช้น้อยมาก ซึ่งมีวิธีแก้ไขให้รายงานน้อยลง Nathan Baker จาก Raven Tools อธิบายว่า “ ส่วนประกอบสำคัญของรายงานการตลาดออนไลน์แบบเรียบง่าย ” มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ข้อมูลแสดงความคืบหน้าของเป้าหมายสำคัญ 2) คุณใช้ตัววัดผลใด 3) การดำเนินการของคุณจากการได้ข้อมูลนี้

6. มุ่งเน้นไปที่งานที่สำคัญที่สุดและประสบความสำเร็จ วนกลับไปจุดเริ่มต้นของเรานั้นคือกลยุทธ์ หากองค์กรมีกลยุทธ์ทางการตลาดที่ชัดเจนองค์กรจะสามารถมุ่งเน้นเฉพาะงานด้านการตลาดที่ช่วยให้คุณบรรลุกลยุทธ์ดังกล่าว:

เน้นงานการตลาดที่จำเป็น กล่าวอีกนัยหนึ่งคืองานด้านการตลาดที่ธุรกิจของคุณขึ้นอยู่กับกาได้รับลูกค้ามากขึ้นซึ่งจะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

เน้นงานการตลาดที่ประสบความสำเร็จ กล่าวอีกนัยหนึ่งคืองานด้านการตลาดที่มีผลตอบแทนการลงทุนที่ได้รับ

สรุป

การตลาดแบบมินิมอลลิสต์คือการตลาดที่ประสบความสำเร็จมากกว่าเมื่อกำจัดสิ่งที่ไม่จำเป็นออกไปและปรับโฟกัสของออกไป สร้างสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์สูงสุดแต่ไม่ฟุ่มเฟือย มุ่งกำจัดขยะมากขึ้น ประหยัดทรัพยากรมากขึ้นและสร้างธุรกิจที่ดีขึ้น จากการทบทวนเอกสาร พบว่า กลยุทธ์การตลาดแบบน้อยคือมาก มีกลยุทธ์ดังนี้ 1. ชี้นำโดยกลยุทธ์ 2. มีระบบมากขึ้นและจำนวนคนน้อยลง 3. การตลาดเป็นลำดับขั้น 4. เน้นคุณภาพไม่ใช่ปริมาณ 5. ใช้เวลาน้อยลงกับรายงานต่าง ๆ และ 6. มุ่งเน้นไปที่งานที่สำคัญที่สุดและประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

Creative Talk Team.(2020).ผลของ COVID 19 ที่เปลี่ยน 6 เรื่องหลักพฤติกรรมสังคมโลก. ค้นหาได้ที่

<https://creativetalklive.com/after-covid19/>

Neil Patel (2017).The 6 Laws of Minimalist Marketing. Access to https://www.huffpost.com/entry/the-6-laws-of-minimalist-_b_9325858

Minh H. Nguyen.(2019).My 5Fs – To Orientate a Small Firm in Ever-changing Industry. Access to <https://minimalmarketing.com/my-5fs-to-orientate-a-small-firm-in-ever-changing-industry/>

Workpoint Today.(2563). วิเคราะห์ 5 อนาคตจะเปลี่ยนไป หลังโควิด-19 “เศรษฐกิจ-พฤติกรรม-โครงสร้างสังคม” เข้าถึงได้จาก <https://workpointtoday.com/5-future/>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	ผศ.ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์
วัน เดือน ปีเกิด	1 ตุลาคม 2523
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	31/1 หมู่ 4 ต.หนองปากโลง อ.เมือง จ.นครปฐม 73000 โทรศัพท์ 0899241558
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น 4 หมู่ 11 ถ.หทัยราษฎร์ ต.ลาดสวาย อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี โทรศัพท์ (02) 563-5252-3

กลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020

New Entrepreneur strategy in the economic crisis 2020

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์

บทคัดย่อ

การวิจัยกลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 นี้ เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการสร้างกลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ประกอบการใหม่จำนวน 10 ราย และหลังจากผู้วิจัยประมวลผลการสนทนากลุ่ม และนำข้อสรุปที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาเป็นแบบจำลองกลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 พบว่า องค์ประกอบที่ผู้ประกอบการยุคใหม่เห็นด้วย ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ตัดสินค้าที่ขายไม่ได้ออกและเพิ่มความประทับใจในสินค้าที่มีอยู่ องค์ประกอบที่ 3 เพิ่มช่องทางการตลาดเก่าและสร้างช่องทางการตลาดใหม่ องค์ประกอบที่ 4 สร้างรายการส่งเสริมการตลาดรูปแบบใหม่ และองค์ประกอบที่ 7 เพิ่มการนำเสนอทางกายภาพที่สร้างความพึงพอใจด้านอารมณ์

คำสำคัญ : ผู้ประกอบการ,กลยุทธ์,วิกฤตเศรษฐกิจ

Abstract

This Research new entrepreneurial strategies in the 2020 economic crisis to study the factors of marketing that influence the creation of new entrepreneurial strategies. By focus group with 10 new entrepreneurs and after the researcher processed the group conversation and using the conclusions that have been improved and developed into a new entrepreneurial strategy model in the 2020 economic crisis, it was found that the components that modern entrepreneurs agree on, namely component 1, cut off bad-selling products and increase the impression of best selling products, Element 3: Increase the old marketing channel and create new marketing channels. Element 4: Create a new marketing promotion program. And the seventh element adds physical evidence that creates emotional satisfaction.

Key Words : entrepreneurial ,strategies , economic crisis

บทนำ

การแพร่ระบาดของ COVID-19 กำลังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกอย่างรุนแรง รัฐบาลแต่ละประเทศจำเป็นต้องจำกัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของ COVID-19 ธนาคารโลกประเมินว่าเศรษฐกิจโลกในปี 2563 จะหดตัวรุนแรงที่สุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองและจะส่งผลให้ 9 ใน 10 ของประเทศทั่วโลกมีรายได้ต่อหัวประชากรลดลง แม้กระทั่งเศรษฐกิจของประเทศตลาดเกิดใหม่ (emerging market economies) ก็มีแนวโน้มที่จะหดตัวมากที่สุดนับตั้งแต่เริ่มเก็บข้อมูลในปี 2503

กิจกรรมเศรษฐกิจที่หยุดชะงักลงส่งผลให้ภาคเอกชนขาดรายได้จนนำไปสู่การขาดสภาพคล่องอย่างกะทันหัน โดยเฉพาะครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยและธุรกิจขนาดกลางและเล็ก (SMEs) ซึ่งมีสายป่านสั้น วิจัยกรุงศรี ประเมินว่าการจำกัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะส่งผลให้ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาทต่อเดือนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายซึ่งครัวเรือนกลุ่มนี้มีสัดส่วนรวมกันถึงร้อยละ 85 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในประเทศไทย กลุ่มที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งการจำกัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะส่งผลให้สัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้เพิ่มขึ้นจาก 1.74 เท่าเป็น 1.80 เท่า สำหรับภาคธุรกิจ วิจัยกรุงศรีประเมินว่าการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะทำให้มีธุรกิจที่ประสบกับปัญหาสภาพคล่องเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.4 โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่จะประสบกับปัญหาสภาพคล่องเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 13 และ 19.3 ตามลำดับ โดยธุรกิจขนาดเล็กที่จะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงคือ ธุรกิจบริการ เช่น ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจค้าส่ง ร้านอาหารและโรงแรม เป็นต้น ผลการศึกษายังชี้ด้วยว่าภาคธุรกิจไทยต้องการการอัดฉีดสภาพคล่องสูงถึง 1.7 ล้านล้านบาท จึงจะครอบคลุมค่าใช้จ่ายและการชำระหนี้ในช่วง 1 ปีข้างหน้า โดยเฉพาะธุรกิจขายปลีก-ขายส่งขนาดกลางและเล็กซึ่งต้องการสภาพคล่องรวมกันมากกว่า 3 แสนล้านบาท (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, <https://www.pier.or.th>)

ผู้ประกอบการใหม่ (New Entrepreneur) และธุรกิจเริ่มต้น (Startup) มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่กลุ่มธุรกิจดังกล่าว จะต้องสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบของธุรกิจให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับ สถานการณ์ด้านการแข่งขันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง ทางเทคโนโลยีของโลก ซึ่งในหลายครั้ง ผู้ประกอบการใหม่เองมักจะมีคำถามว่า “อะไรเป็น ปัจจัยที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจ?” และ “ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ?” นอกจากนี้แล้ว “จะทราบได้อย่างไรว่าเหตุการณ์หรือข้อ ผิดพลาดอะไรที่นำมาซึ่งความล้มเหลวในการ ดำเนินธุรกิจ? ซึ่งผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาผู้ประกอบการใหม่ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งจาก กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม พบว่า ในเขตพื้นที่ภาคกลาง จะหนีไม่พ้นการพัฒนาและ การขยายตัวของเมืองหลวงของประเทศ คือ กรุงเทพมหานคร เพราะกรุงเทพมหานครจะเป็นเมืองต้นแบบการพัฒนาหัวเมือง สำคัญต่าง ๆ ของประเทศ ตลอดจนแหล่งธุรกิจอุตสาหกรรม ที่มีการใช้เทคโนโลยีจะถูกพัฒนาในพื้นที่กรุงเทพมหานครก่อน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นฐานเศรษฐกิจชั้นนำ 1) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของฐานอุตสาหกรรม เดิมและส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ให้เป็นฐานรายได้ใหม่ เพื่อยกระดับฐานเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของภาคกลางให้เป็นศูนย์อุตสาหกรรม สีเขียวชั้นนำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการผลิตอาหารและสินค้าเกษตรให้มีความทันสมัยและเป็นสากล เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้ภาคกลางเป็นฐานการผลิตอาหารและสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและได้มาตรฐานโลก สนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารของประเทศ 3) ปรับปรุงมาตรฐานสินค้าและธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพและภาพลักษณ์ที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อ เพิ่มศักยภาพของภาคกลางให้เป็นศูนย์รวมการท่องเที่ยว ของเอเชียที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ และ 4) เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการน้ำ แก้ไขปัญหา ความขัดแย้งในการใช้น้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การท่องเที่ยว และชุมชน (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2563)

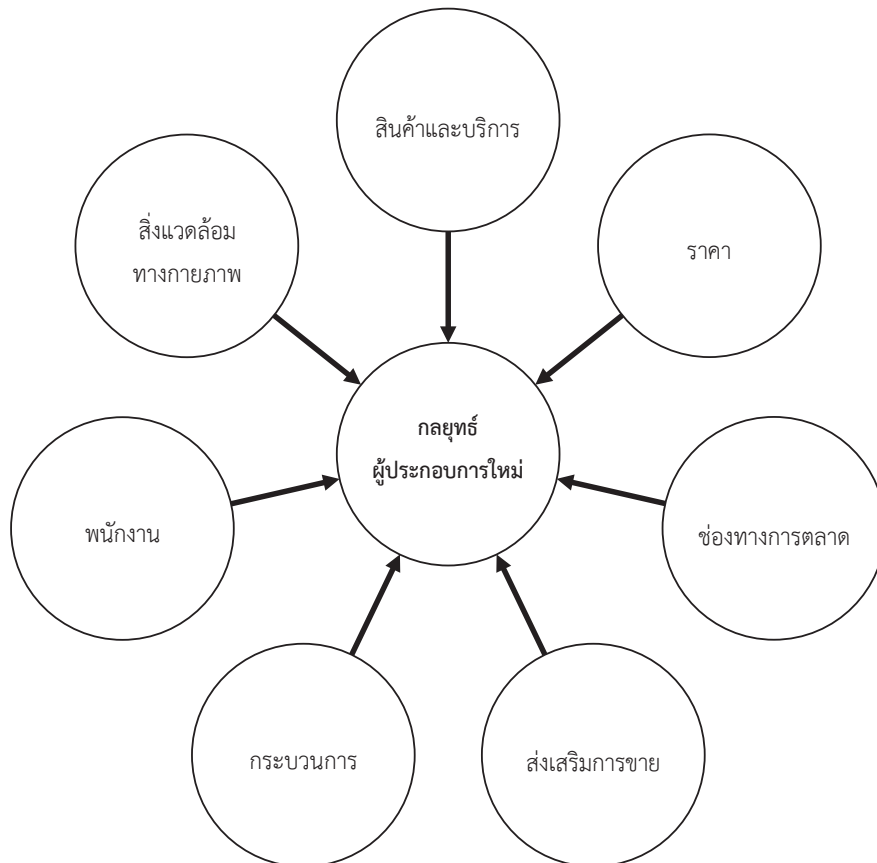
จากภาวะเศรษฐกิจที่หดตัวดังกล่าวมาในข้างต้นกับแนวนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการสนับสนุนผู้ประกอบการใหม่ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษากลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการใหม่ที่เข้ามาเริ่มต้นทำธุรกิจในช่วงภาวะวิกฤตแบบนี้ ว่าผู้ประกอบการหน้าใหม่ควรใช้กลยุทธ์ใดเพื่อให้ธุรกิจของตนอยู่รอด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการสร้างกลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทั้ง 7 ด้านมาเป็นองค์ประกอบของส่วนประสมการตลาดของ Kotler (1997) และหลักการของ Blue Ocean Strategy ของ W. Chan Kim และ Renée Mauborgne (2005) ,มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพประกอบ 1

วิธีการวิจัย

การสร้างรูปแบบและยืนยันรูปแบบจำลอง (Model) กลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างรูปแบบและยืนยันรูปแบบจำลอง (Model) กลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณารูปแบบจำลอง (Model) กลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 เป็นผู้ประกอบการใหม่ จำนวน 10 คน จาก 10 ธุรกิจ ดังนี้

1. ธุรกิจร้านขายยา
2. ธุรกิจขนส่งเอกชน
3. ธุรกิจเพาะพันธุ์ปลาสวยงาม
4. ธุรกิจปลูกผักกอกไก่งาม
5. ธุรกิจจำหน่ายเนื้อสัตว์
6. ธุรกิจร้านกาแฟ
7. ธุรกิจเสริมความงาม
8. ธุรกิจร้านทองรูปพรรณ
9. ธุรกิจจำหน่ายของสะสม
10. ธุรกิจโรงเรียนสอนภาษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ร่างรูปแบบจำลอง (Model) กลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020
2. ประเด็นพิจารณาเพื่อสร้างรูปแบบและยืนยันรูปแบบจำลอง (Model)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ใช้แบบบันทึก ใช้แบบสังเกต
2. ถ่ายภาพ และบันทึกเสียง
3. สรุปข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้วิจัยและยกองค์ประกอบรูปแบบจำลอง (Model) กลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020

สรุปผลการวิจัย

ผลการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยประมวลผลการสนทนากลุ่ม และนำข้อสรุปที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาเป็นกลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 และนำเสนอรูปแบบซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ตัดสินค้าที่ขายไม่ได้ออกและเพิ่มความประทับใจในสินค้าที่มีอยู่

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบหลัก และสร้างความประทับใจให้กับสินค้าที่มีอยู่ด้วยการบริการที่ใส่ใจลูกค้ามากขึ้น สอบถามถึงความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริงแล้วเสนอสินค้าและบริการให้เหนือกว่าความคาดหวังของลูกค้า เพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ซึ่งจะส่งผลให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำและบอกต่อกับลูกค้ารายใหม่

องค์ประกอบที่ 2 ตัดบางบริการออกแต่คงไว้ซึ่งคุณภาพตามมาตรฐานอุตสาหกรรม

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับองค์ประกอบหลัก แต่เสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่เพิ่มคุณค่าในสินค้าและบริการเพื่อให้ลูกค้าประทับใจพร้อมจ่ายค่าสินค้า แทนการตัดการบริการหรือลดคุณภาพการบริการ เพื่อลดต้นทุนของร้าน

องค์ประกอบที่ 3 เพิ่มช่องทางการตลาดเก่าและสร้างช่องทางการตลาดใหม่

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบหลัก และเสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่เรียนรู้การจำหน่ายทั้งระบบออฟไลน์(หน้าร้าน) และออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างทั้งตลาดใหม่และรักษาตลาดเก่า รวมทั้งเรียนรู้ช่องทางการขายใหม่ๆ ใสอนาคต เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 สร้างรายการส่งเสริมการตลาดรูปแบบใหม่

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบหลัก และเสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่สร้างโปรโมชั่นรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมา เช่น ราคาพิเศษในราคาที่จำกัด (Flash Sale) โปรแกรมสร้างความภักดีผ่านโปรแกรมต่าง ๆ ทั้งการสร้างระบบสมาชิก ระบบสะสมแต้มออนไลน์ ดีลสุดคุ้มซื้อบวกแถม ซื้อเป็นเซตถูกกว่าซื้อแยก เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 5 เพิ่มความรับผิดชอบในงานให้พนักงานมากขึ้น

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับองค์ประกอบหลัก แต่เสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่สร้างงานใหม่ๆ ให้พนักงานเพื่อสร้างรายได้ใหม่ให้ร้าน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจทั้งผู้ประกอบการและพนักงาน หากมีการเพิ่มงานให้กับพนักงานอาจทำให้พนักงานหมดขวัญกำลังใจในการทำงาน ตัวอย่างการเพิ่มรายได้ให้ร้าน เช่น ในร้านบริการขนส่งอาจมีขนมและเครื่องดื่มง่ายๆ มาวางขายลูกค้าในช่วงรอรับบริการ เป็นต้น

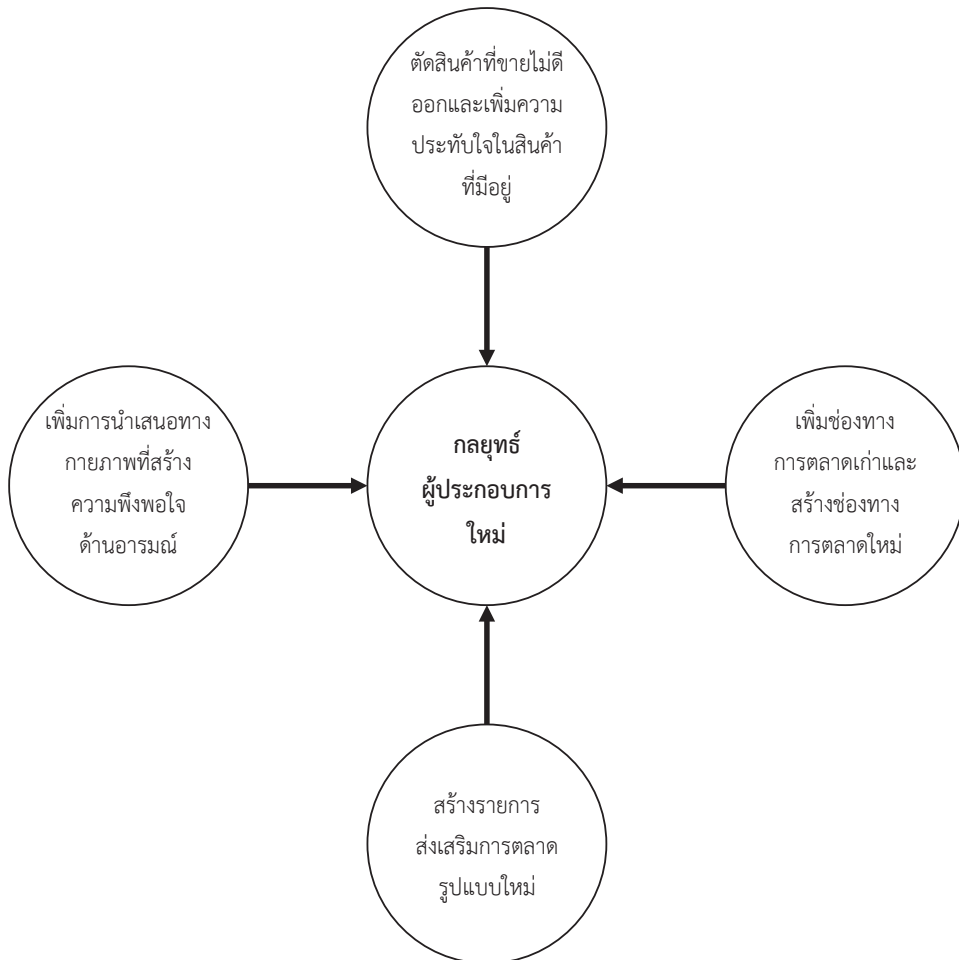
องค์ประกอบที่ 6 ลดขั้นตอนการทำงานแต่เพิ่มคุณค่าในงาน

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับองค์ประกอบหลัก แต่เสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่เพิ่มกระบวนการบางอย่างขึ้นเพื่อเพิ่มคุณค่าในงาน เช่น การใส่ใจดูแลลูกค้ามากขึ้น ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือทางร้านควรมีการสร้างกระบวนการใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น กระบวนการคัดกรองโรคโควิด-19 กระบวนการเลือกสินค้าเอง กระบวนการตรวจสอบสุขภาพพื้นฐาน เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 7 เพิ่มการนำเสนอทางกายภาพที่สร้างความพึงพอใจด้านอารมณ์

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบหลัก และเสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่ตกแต่งร้านด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และเป็นไปตามมาตรฐานอุตสาหกรรมนั้น ๆ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้า

สรุปภายหลังจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยประมวลผลการสนทนากลุ่ม และนำข้อสรุปที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาเป็นแบบจำลองกลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 พบว่า องค์กรประกอบที่ผู้ประกอบการยุคใหม่เห็นด้วย ได้แก่ องค์กรประกอบที่ 1 ตัดสินค้าที่ขายไม่ดีออกและเพิ่มความประทับใจในสินค้าที่มีอยู่ องค์กรประกอบที่ 3 เพิ่มช่องทางการตลาดเก่าและสร้างช่องทางการตลาดใหม่ องค์กรประกอบที่ 4 สร้างรายการส่งเสริมการตลาดรูปแบบใหม่ และองค์กรประกอบที่ 7 เพิ่มการนำเสนอทางกายภาพที่สร้างความพึงพอใจด้านอารมณ์ และนำเสนอรูปแบบซึ่งประกอบด้วยองค์กรประกอบ 4 องค์กรประกอบ ดังนี้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยประมวลผลการสนทนากลุ่ม และนำข้อสรุปที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาเป็นแบบจำลองกลยุทธ์ผู้ประกอบการใหม่ในวิกฤตเศรษฐกิจ 2020 แล้ว สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบที่ 1 ตัดสินค้าที่ขายไม่ได้ออกและเพิ่มความประทับใจในสินค้าที่มีอยู่ และสร้างความประทับใจให้กับสินค้าที่มีอยู่ด้วยการบริการที่ใส่ใจลูกค้ามากขึ้น สอบถามถึงความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริงแล้วเสนอสินค้าและบริการให้เหนือกว่าความคาดหวังของลูกค้า เพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ซึ่งจะส่งผลให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำและบอกต่อกับลูกค้ารายใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติมา ผการัตน์ สุกุลและ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2558) เรื่อง กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของธุรกิจนั้นมาจากคุณภาพและความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ การเอาใจใส่ผู้บริโภค ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจาก ปัจจุบันมีเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้นรวดเร็วทำให้สินค้าและบริการมีช่วงชีวิตในการทำกำไรสั้นลง ผู้ประกอบการจึงต้องเรียนรู้ที่จะคัดเลือก ตัดสินค้าบางรายการที่ขายได้น้อยออกและเพิ่มการขายในสินค้าที่เป็นสินค้าขายดีด้วยการใส่ใจลูกค้ามากขึ้น เพราะเมื่อลูกค้าเกิดความประทับใจแล้วก็จะกลับมาซื้อซ้ำนั่นเอง

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับองค์ประกอบที่ 2 ตัดบางบริการออกแต่คงไว้ซึ่งคุณภาพ ตามมาตรฐานอุตสาหกรรม แต่เสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่เพิ่มคุณค่าในสินค้าและบริการเพื่อให้ลูกค้าประทับใจ พร้อมจ่ายค่าสินค้า แทนการตัดการบริการหรือลดคุณภาพการบริการ เพื่อลดต้นทุนของร้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญจพร วงศ์ศิริสิน (2559) ที่พบว่าคุณค่าของผลิตภัณฑ์ด้านประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ คุณค่าของผลิตภัณฑ์ด้านบริการ คุณค่าของผลิตภัณฑ์ด้านบุคลากร และคุณค่าของ ผลิตภัณฑ์ด้านภาพลักษณ์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัข Natural & Premium แบรินด์ V CARE U ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ ก็คือความสามารถของผลิตภัณฑ์ในการจูงใจตลาด ลักษณะและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่วนประสมบริการและคุณภาพบริการ นั้นถือเกณฑ์คุณค่าที่ลูกค้ารับรู้ (Value base Prices) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลภรณ์ สำเภาทอง(2561) ที่แนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจผลิตภัณฑ์เวชสำอาง ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งใหม่ที่ผู้บริโภคจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของนวัตกรรม ส่วนผสม และคุณสมบัติ 2) การสร้างคุณค่าให้มากกว่าที่ผู้บริโภคคาดหวัง 3) การเพิ่มยอดขายจากปริมาณการซื้อของผู้บริโภค ทั้งปริมาณในการซื้อผลิตภัณฑ์ต่อครั้ง และความหลากหลายในการซื้อผลิตภัณฑ์และ 4) การสร้างให้เกิดความภักดีต่อแบรนด์

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบที่ 3 เพิ่มช่องทางการตลาดเก่าและสร้างช่องทางการตลาดใหม่ และเสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่เรียนรู้การจำหน่ายทั้งระบบออฟไลน์ (หน้าร้าน) และออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างทั้งตลาดใหม่และรักษาตลาดเก่า รวมทั้งเรียนรู้ช่องทางการขายใหม่ๆ ในอนาคต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลภรณ์ สำเภาทอง (2561) ที่ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจผลิตภัณฑ์เวชสำอางประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าใจแบรนด์และผลิตภัณฑ์เพื่อกำหนดจุดยืนที่ชัดเจนในการสื่อสารไปยังผู้บริโภค ว่า ต้องการจะสื่อสารไปในทิศทางใดและวางตัวอย่างไรในสายตาของกลุ่มผู้บริโภค 2) การเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย โดยการ เก็บข้อมูลของกลุ่มผู้บริโภคผ่านการสนทนากลุ่ม ซึ่งแบรนด์จะรับฟังความคิดเห็นและสังเกตพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อค้นหาว่าความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคคืออะไร 3) การสื่อสารที่ชัดเจน ด้วยใจความเดียว และตอกย้ำ ข้อความนั้นในทุกช่องทางออนไลน์ที่แบรนด์ใช้ใน

การสื่อสารไปยังกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย และ 4) การเข้าถึงทุก ช่องทางที่ผู้บริโภคอยู่ ทั้งช่องทางออฟไลน์และออนไลน์รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านบล็อกเกอร์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ และช่องทางออนไลน์ของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์จริง

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบองค์ประกอบที่ 4 สร้างรายการส่งเสริมการตลาดรูปแบบใหม่ และเสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่สร้างโปรโมชั่นรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมา เช่น ราคาพิเศษในราคาจำกัด (Flash Sale) โปรแกรมสร้างความภักดีผ่านโปรแกรมต่าง ๆ ทั้งการสร้างระบบสมาชิก ระบบสะสมแต้มออนไลน์ ดิสคัลดั่มซื้อบวกแถม ซื้อเป็นเซตถูกกว่าซื้อแยก มีการให้ความรู้หรือเทคนิคต่างๆ ของอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาวี เจริญผล (2558) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ของนิตยสารลอฟฟี่เซียลไทยแลนด์ พบว่ากลุ่มผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและรูปแบบการ นำเสนอนิตยสาร เมื่อเข้าถึงข้อมูลผ่านช่องทางของเฟซบุ๊กเป็นอันดับ 1 เนื่องจากตรงกับพฤติกรรมการใช้ ชีวิตประจำวันของผู้อ่านมากที่สุด ส่วนด้านความรู้สึกรู้สึกกลุ่มผู้อ่านพอใจและสนใจการนำเสนอเนื้อหาที่ เกี่ยวกับแฟชั่นที่รวดเร็ว และเป็นแบบนาที่ต่อทันที (Real Time) โดยทำให้เกิดพฤติกรรมการแต่งกาย เลียนแบบศิลปิน ดารา แปรนด์แอมบาซาเดอร์รวมถึงยังส่งผลต่อการร่วมสนุกทำกิจกรรมการซื้อ และสมัคร สมาชิกกับนิตยสาร

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับองค์ประกอบองค์ประกอบที่ 5 เพิ่มความรับผิดชอบในงานให้พนักงานมากขึ้น แต่เสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่สร้างงานใหม่ๆ ให้พนักงานเพื่อสร้างรายได้ใหม่ให้ร้าน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ทั้งผู้ประกอบการและพนักงาน หากมีการเพิ่มงานให้กับพนักงานอาจทำให้พนักงานหมดขวัญกำลังใจในการทำงาน ตัวอย่างการเพิ่มรายได้ให้ร้าน เช่น ในร้านบริการขนส่ง อาจมีขนมและเครื่องดื่มง่ายๆ มาวางขายลูกค้าในช่วงรอรับ การบริการ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร พุกกะศรี (2557) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยคำตอบแทนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ พนักงาน บริษัท สยามแม็คโคร จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า คำตอบแทนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($r = 0.66$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมี 3 ด้าน คือ คำตอบแทนทางการเงิน คำตอบแทนที่ไม่ใช่ทางการเงิน (งาน) และคำตอบแทนที่ไม่ใช่ทางการเงิน (ความภาคภูมิใจ)

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับองค์ประกอบองค์ประกอบที่ 6 ลดขั้นตอนการทำงานแต่เพิ่มคุณค่าในงาน แต่เสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่เพิ่มกระบวนการบางอย่างขึ้นเพื่อเพิ่มคุณค่าในงาน เช่น การใส่ใจดูแลลูกค้ามากขึ้น ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือทางร้านควรมีการสร้างกระบวนการใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น กระบวนการคัดกรองโรคโควิด-19 กระบวนการเลือกสินค้าเอง กระบวนการตรวจสอบสุขภาพพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุวรรณ เมืองเจริญ และ ประสพชัย พสุนนท์ (2562) ศึกษาเรื่องการสร้างสรรค่นวัตกรรมกระบวนการทำงานที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กระบวนการทำงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน เป็นการบริหารงาน ด้วยระบบวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติงาน ได้แก่ สามารถวิเคราะห์แผนและ กำหนดเครื่องมือในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพในการปฏิบัติงาน การดำเนินการตามแผน ได้แก่ ได้นำความรู้มาพัฒนาคุณภาพการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานของบริษัท การ ตรวจสอบการประเมินผล ได้แก่ มีการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของการดำเนินงานในการตรวจสอบและ ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และการปรับปรุง ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ผลสำเร็จของการตรวจสอบและนำผล ประเมินมาปรับปรุงพัฒนาเพื่อสร้างมาตรฐานใหม่นั้นเอง

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบองค์ประกอบที่ 7 เพิ่มการนำเสนอทางกายภาพที่สร้างความพึงพอใจด้านอารมณ์ และเสนอให้ผู้ประกอบการยุคใหม่ตกแต่งร้านด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และเป็นไปตามมาตรฐานอุตสาหกรรมนั้น ๆ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือ ให้กับลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของวิระพงษ์ ภูสว่าง (2560) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของร้านอาหาร และเครื่องดื่มชุมชนตรอกวังหลัง กรุงเทพมหานคร พบว่าร้านอาหารและเครื่องดื่มในชุมชนตรอกวัง หลังใช้ภาชนะใส่อาหารและเครื่องดื่มมี ความสะอาด ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมที่ดี จะเห็นได้ว่าลูกค้าให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนถึงความพึงพอใจด้านอารมณ์นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการรายใหม่ควรพิจารณาตัดสินค้าและบริการที่ขายไม่ได้ออกและเพิ่มความประทับใจในสินค้าที่มีอยู่
2. ผู้ประกอบการรายใหม่ควรพิจารณาเพิ่มช่องทางการตลาดทั้งในตลาดเก่าและสร้างช่องทางการตลาดใหม่ทั้งในรูปแบบหน้าร้านและออนไลน์
3. ผู้ประกอบการรายใหม่ควรพิจารณาสร้างรายการส่งเสริมการตลาดรูปแบบใหม่ เช่น ราคาพิเศษในราคาที่ย่ำกัด (Flash Sale) โปรแกรมสร้างความภักดีผ่านโปรแกรมต่าง ๆ ทั้งการสร้างระบบสมาชิก ระบบสะสมแต้มออนไลน์ ดิสคัลดั่มซื้อบวแกม ซื้อเป็นเซตถูกกว่าซื้อแยก เป็นต้น
4. ผู้ประกอบการรายใหม่ควรเพิ่มการนำเสนอทางกายภาพที่สร้างความพึงพอใจด้านอารมณ์กับลูกค้า เช่น การตกแต่งสถานที่ให้น่าเชื่อถือ สะอาด ทันสมัย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจพร วงศ์ศิริสิน. (2559).คุณค่าของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัข Natural & Premium แบรินด์ V CARE U ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มีนาคม 2559, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม .(2563).ผู้ประกอบการยุคใหม่ทำอะไรจึงจะสำเร็จ.กรุงเทพฯ : บริษัท เมจิกเพรส จำกัด.
- จารุวรรณ เมืองเจริญ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2562).การสร้างสรรค้วัดกรรมกระบวนการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงานร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร.วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ.ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562.
- ฐิติมา ผลารัตน์สกุลและ วิโรจน์ เกษภูาลักษณ์ (2558) เรื่อง กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์.ประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2558 คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (9 มิถุนายน 2558).

- ประภาพร พฤกษ์ศรี.(2557).ปัจจัยค่าตอบแทนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม แม็คโคร จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการ จัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เมธาวี เจริญผล.(2558).กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ของนิตยสารออฟฟี่เซียล ไทยแลนด์. ประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2558 คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (9 มิถุนายน 2558).
- วีไลภรณ์ สำเกาทอง.(2561).กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจผลิตภัณฑ์เวชสำอาง.วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วีระพงษ์ ภูสว่าง.(2560).ความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของร้านอาหาร และเครื่องดื่มชุมชนตรอกวังหลัง กรุงเทพมหานคร.การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์.(2563). สถาบันทางเศรษฐกิจในภาวะวิกฤตของประเทศไทย. ค้นหาได้ที่ <https://www.pier.or.th>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	ผศ.ดร.วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์
วัน เดือน ปีเกิด	1 ตุลาคม 2523
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	31/1 หมู่ 4 ต.หนองปากโลง อ.เมือง จ.นครปฐม 73000 โทรศัพท์ 0899241558
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น 4 หมู่ 11 ถ.หทัยราษฎร์ ต.ลาดสวาย อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี โทรศัพท์ (02) 563-5252-3

ปัญหาวิกฤตธุรกิจการบินหลังจากโควิด 19

Aviation business crisis after COVID 19

ผู้วิจัย

สุภามาศ สนิทประชากร

ดร.ณัฐพงษ์ เต็มแก้ว

อำพล ขำวิสัย

ณัฐพล มหาทรัพย์

บทคัดย่อ

จากสถิติของสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) พบว่ามีเที่ยวบินกว่า 7.5 ล้านเที่ยวบิน ถูกยกเลิกในระหว่างเดือนมกราคม ถึง กรกฎาคม ทำให้สายการบินทั่วโลกสูญเสียรายได้ไปกว่า 8.4 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 2.6 ล้านล้านบาทสถานการณ์โควิด-19 ในครั้งนี้ นับว่าส่งผลกระทบต่อธุรกิจการบินอย่างรุนแรง มีเครื่องบินโดยสารต้องจอดอยู่เฉยๆ โดยไม่ได้ขึ้นบินกว่า 14,000 ลำในเดือนเมษายน เทียบกับ 1,900 ลำ ในช่วงเดือนมกราคม แม้ว่าในอดีตจะมีเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการบินเช่นเดียวกัน แต่ก็ได้กระทบกับธุรกิจการบินมากขนาดนี้ อย่างเหตุการณ์วินาศกรรม 911 เมื่อปี 2001 มีเครื่องบินโดยสารต้องจอดอยู่ราว 13% ส่วนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2008 มีเครื่องบินต้องจอดอยู่เฉยๆ ราว 11% เมื่อเที่ยวบินถูกยกเลิก เครื่องบินต่างๆ ไม่ได้ถูกนำไปใช้งาน ทางออกที่สายการบินทั่วโลกเลือกใช้ คือนำเครื่องบินโดยสารไปจอดทิ้งไว้ที่สนามบินเครื่องบิน ไม่ว่าจะจอดชั่วคราวหรือวันกลับไปให้บริการอีกครั้งหนึ่ง จอดทิ้งถาวรวันขายให้กับสายการบินอื่นๆ ที่สนใจซื้อต่อ หรือจะชำแหละอะไหล่แยกชิ้นเพื่อนำไปใช้กับเครื่องบินลำอื่นก็ได้ ซึ่งสนามบินส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในทะเลทราย ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา สเปน และออสเตรเลีย ส่วนสาเหตุที่ต้องนำเครื่องบินโดยสารไปจอดทิ้งไว้ที่สนามบินกลางทะเลทราย เป็นเพราะทะเลทรายเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสม ทั้งอุณหภูมิ และความชื้น ที่จะไม่ไปทำลายชิ้นส่วนต่างๆ ของเครื่องบิน สายการบินอาจใช้วิกฤตนี้เป็นโอกาสในการปรับแผนการให้บริการให้สอดคล้องกับแผนในระยะยาว โดยเฉพาะในด้านปรับวิธีการทำงานหรือเจรจาธุรกิจผ่านระบบออนไลน์เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้ผู้โดยสารกลุ่มนี้หายไปจำนวนมาก จากวันนี้เป็นต้นไปการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยอาจไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป โดยประเทศไทยเป็นอันดับ 1 ของเมืองท่องเที่ยวที่คนจีนอยากเดินทางมาเที่ยวมากที่สุด การสำรวจความเชื่อมั่นการท่องเที่ยวของชาวจีนปี 2020 ได้ดำเนินการในช่วงกลางเดือนเมษายน 2563 โดยพบว่าผู้บริโภคชาวจีนต้องการมาเที่ยวประเทศไทยถึง 71% ซึ่งเป็นอันดับที่คนจีนอยากเดินทางมาเที่ยวหลังหมดโควิด 19 ทั้งผลสำรวจยังพบว่า 53% ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นชาวจีนในเมืองชั้นนำ ต้องการเดินทางไปต่างประเทศภายในปีนี้ โดยเดือนที่มีการตั้งเป้าจะเดินทางมากที่สุด ได้แก่ สิงหาคม ตุลาคม และ ธันวาคม โดยต่อไปจะมีประเด็นในการต่อสู้และแย่งชิงพื้นที่ความได้เปรียบของสายการบิน

คำสำคัญ : สานการบิน , เครื่องบิน, การท่องเที่ยว

Abstract

According to the International Air Transport Association (IATA) statistics, there are over 7.5 million flights. It was canceled between January and July, causing airlines worldwide to lose more than US \$ 8.4 billion, or about 2.6 trillion baht, and the COVID-19 situation has a serious impact on the airline business. There must be a passenger plane parked idle. They did not fly over 14,000 aircraft in April compared to 1,900 in January. Although in the past there have been events that affect the airline business as well But it does not affect the aviation business this much Like the 911 sabotage in 2001, about 13% of passenger planes had to be parked, while the 2008 economic crisis had 11% of airplanes parked when the flight was canceled. Various planes Not put into use The solution used by airlines around the world Is to take a passenger plane and leave it at the plane cemetery Whether it is temporarily parked, waiting for the day to return to service again. Permanently parked waiting for the sale date to other airlines Interested in buying more Or can cut separate parts for use with other aircraft Most of the plane cemeteries are located in the desert. Both in the United States, Spain and Australia. The reason for having to take a passenger plane to leave in the desert plane cemetery It is because the desert is a suitable place for both temperature and humidity not to destroy parts. Of aircraft Airlines may use this crisis as an opportunity to adjust their service plans in line with their long-term plans. Especially in the field of working methods or negotiating business online to save costs. Causing many passengers to disappear From today onwards, travel in Thailand may not be the same. Thailand is the number 1 destination in which Chinese people want to visit the most. The 2020 Chinese Travel Confidence Survey, conducted in mid-April 2020, found 71% of Chinese consumers wanted to visit Thailand, which is the ranking. The Chinese people want to travel after the end of COVID 19 and the survey found that 53% of the respondents, who are Chinese in the top cities. Want to travel abroad this year The months with the highest aim to travel are August, October and December, with the next issue of fighting and taking advantage of airlines.

Keywords : weave aviation, airplane, tourism

บทนำ

จากสถิติของสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) พบว่ามีเที่ยวบินกว่า 7.5 ล้านเที่ยวบิน ถูกยกเลิกในระหว่างเดือนมกราคม ถึง กรกฎาคม ทำให้สายการบินทั่วโลกสูญเสียรายได้ไปกว่า 8.4 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 2.6 ล้านล้านบาท สถานการณ์โควิด-19 ในครั้งนี้ นับว่าส่งผลกระทบต่อธุรกิจการบินอย่างรุนแรง มีเครื่องบินโดยสารต้องจอดอยู่เฉยๆ โดยไม่ได้ขึ้นบินกว่า 14,000 ลำในเดือนเมษายน เทียบกับ 1,900 ลำ ในช่วงเดือนมกราคม แม้ว่าในอดีตจะมีเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการบินเช่นเดียวกัน แต่ก็ได้กระทบกับธุรกิจการบินมากขนาดนี้ อย่างเหตุการณ์วินาศกรรม 911 เมื่อปี 2001 มีเครื่องบินโดยสารต้องจอดอยู่ราว 13% ส่วนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2008 มีเครื่องบินต้องจอดอยู่เฉยๆ ราว 11% เมื่อเที่ยวบินถูกยกเลิก เครื่องบินต่างๆ ไม่ได้ถูกนำไปใช้งาน ทางออกที่สายการบินทั่วโลกเลือกใช้ คือนำเครื่องบินโดยสารไปจอดทิ้งไว้ที่สุสานเครื่องบิน ไม่ว่าจะจอดชั่วคราวหรือวันกลับไปให้บริการอีกครั้งหนึ่ง จอดทิ้งถาวรวันขายให้กับสายการบินอื่นๆ ที่สนใจซื้อต่อ หรือจะชำแหละอะไหล่แยกชิ้นเพื่อนำไปใช้กับ

เครื่องบินลำอื่นก็ได้ ซึ่งสนามบินส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในทะเลทราย ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา สเปน และ ออสเตรเลีย ส่วนสาเหตุที่ต้องนำเครื่องบินโดยสารไปจอดทิ้งไว้ที่สนามบินกลางทะเลทราย เป็นเพราะทะเลทราย เป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสม ทั้งอุณหภูมิ และความชื้น ที่จะไม่ทำลายชิ้นส่วนต่างๆ ของเครื่องบิน

สายการบิน Singapore Airlines ตัดสินใจที่จะนำเครื่องบิน Airbus A380 จำนวน 29 ลำ ไปจอดทิ้งไว้ที่สนามบินกลางทะเลทราย ในประเทศออสเตรเลีย ซึ่ง A380 นับว่าเป็นเครื่องบินที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดรุ่นหนึ่ง เพราะจำนวนผู้โดยสารที่ลดลงอย่างมาก แตกต่างจากจำนวนผู้โดยสารที่เคยคาดการณ์เอาไว้มาก นอกจาก Airbus A380 แล้ว Singapore Airlines ยังเลือกที่จะจอดเครื่องบินรุ่นอื่นๆ อีกราว 30% และใช้เครื่องบินที่เหลืออีก 30% กับเที่ยวบินขนส่งของเพียงอย่างเดียว (Cargo) เท่านั้น เพราะการจอดทิ้งไว้ก็มีค่าใช้จ่าย ไม่ได้จอดฟรีๆ ใดๆก็ตาม การนำเครื่องบินไปจอดทิ้งไว้ที่สนามบิน ไม่ใช่จะไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ เพราะความจริงแล้ว การนำเครื่องบิน 1 ลำไปจอดทิ้งไว้ มีค่าใช้จ่ายราว 5,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน หรือประมาณ 156,000 บาท รวมถึงเมื่อต้องการนำเครื่องบินกลับไปให้บริการอีกครั้ง เครื่องบินลำนั้นต้องผ่านการบำรุงรักษา และทดสอบให้เรียบร้อยก่อน แม้ว่าในขณะนี้ดูเหมือนว่าสถานการณ์ของธุรกิจการบินจะดีขึ้นแล้ว เพราะเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคมที่ผ่านมา มีเที่ยวบินกว่า 34,800 เที่ยวบิน กำลังทำการบินอยู่บนท้องฟ้า ด้วยเครื่องบินกว่า 10,000 ลำ แต่ก็ยังมีเครื่องบินอีกจำนวนมาก กว่า 1 ใน 3 ของเครื่องบินโดยสารทั้งหมดทั่วโลก หรือประมาณ 7,600 ลำ ที่ยังคงต้องจอดทิ้งไว้อยู่ในสนามบินเช่นเดิม

โดยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทั่วโลกในขณะนี้ยังมีความรุนแรง และยังไม่มีความมั่นใจที่เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด สาเหตุหลักน่าจะมาจากในบางประเทศมีการควบคุมการแพร่ระบาดในช่วงต้นที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือท่วงทันต่อเหตุการณ์ อาทิ เช่น การไม่บังคับหรือรณรงค์ให้ประชาชนใส่หน้ากากอนามัยในหลายๆประเทศ ซึ่งเมื่อการระบาดได้ลุกลามและแพร่ไปในวงกว้างแล้ว มาตรการต่างๆของรัฐในการป้องกันการแพร่ระบาด แม้ว่าจะเพิ่มขึ้นมากเพียงใด ก็ไม่สามารถที่จะควบคุมการแพร่ระบาดได้ หากอ้างอิงข้อมูลจากเว็บไซต์ World meters จำนวนผู้ติดเชื้อใหม่ทั่วโลกมีประมาณ 170,000 คนต่อวัน โดย 1 เดือนก่อนหน้านั้น จำนวนผู้ติดเชื้อใหม่ทั่วโลกมีเพียงประมาณ 125,000 คนต่อวันเท่านั้น โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีผู้ติดเชื้อใหม่ต่อวันสูงที่สุดในโลก นอกจากนี้การระบาดในประเทศสหรัฐอเมริกายังเป็นเพียงการระบาดระลอกที่ 1 เท่านั้น ซึ่งหลายประเทศ การระบาดได้เข้าสู่ระลอกที่ 2 แล้ว อาทิเช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอิหร่าน ฯลฯ ดังนั้น ข้อมูลปัจจุบันแสดงให้เห็นชัดเจนว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทั่วโลกยังคงสถานการณ์ที่ไม่ดีอย่างต่อเนื่อง

สำหรับอุตสาหกรรมการบิน คงเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่าธุรกิจการบินในปีหรือแม้แต่ในปี พ.ศ.2564 คงไม่สามารถมีรายได้ใกล้เคียงกับรายได้ในยุคก่อนเกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยสาเหตุหลักมาจากความต้องการเดินทางทั้งในและระหว่างประเทศที่ลดลงอย่างมหาศาล ในมุมมองของผู้โดยสาร การเดินทางโดยสายการบินมีความเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เพราะผู้โดยสารต้องอยู่ในสภาพอากาศปิดเป็นเวลานาน นอกจากนี้ พืชจากวิกฤตโควิด-19 ที่ได้ลุกลามทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง ก็ทำให้ประชาชนและภาคธุรกิจต้องลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางลงเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงเริ่มได้ยินข่าวว่าสายการบินจำนวนมากทยอยเข้าสู่กระบวนการล้มละลายตามกันไป ไม่ว่าจะเป็นสายการบิน Virgin Australia ที่ใหญ่เป็นอันดับที่สองของประเทศออสเตรเลีย สายการบิน Latam Airlines และ สายการบิน

บิน Avianca Airlines ซึ่งเป็นสายการบินอันดับหนึ่งและสองในลาตินอเมริกา สายการบิน Flybe ซึ่งเป็นสายการบิน Low Cost ชั้นนำของประเทศอังกฤษ และสำหรับประเทศไทยเอง แม้ว่าประเทศเราจะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี แต่ การบินไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นสายการบินแห่งชาติ และ สายการบินนกสกู๊ต (Nok Scoot) ก็ทยอยปิดกิจการหรือเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย (เข้าสู่กระบวนการของ chapter11 หรือ chapter7) ตามกันไป (สำนักข่าวเวสพลัส ทูเดย์, 2563) โดยการเดินทางท่องเที่ยวทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ดูจะเป็นไปภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขที่รัดกุมมากขึ้น ขณะที่การ lockdown หรือปิดเมืองของนานาประเทศก็ทำให้ผู้ประกอบการสายการบินต้องยกเลิกการให้บริการตลอดช่วงเวลาที่การแพร่ระบาด COVID-19 อยู่ในกระแสสูงและสร้างความตื่นตระหนกในวงกว้าง ซึ่งหมายถึงรายได้จากการประกอบการที่หดหายไป ควบคู่กับต้นทุนการดำเนินการที่ยังคงอยู่ในระดับเดิม

โดยยกตัวอย่างสายการบินที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักคือ สายการบินนกสกู๊ต สายการบินร่วมทุนราคาประหยัด ระหว่างสายการบินนกแอร์ของผู้ประกอบการชาวไทย และสายการบินสกู๊ต จากประเทศสิงคโปร์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 2014 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการประกอบการธุรกิจการบิน ท่ามกลางความท้าทายในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงข้อจำกัดในการขยายเครือข่ายการบิน ภายใต้สภาพแวดล้อมการแข่งขันที่รุนแรง ขณะที่การระบาดของ COVID-19 ผลักให้สถานการณ์ของ นกสกู๊ต เสื่อมลงอย่างรุนแรง จนไม่อาจเห็นหนทางสู่การฟื้นตัวและการเติบโตที่ยั่งยืนของสายการบินได้อีก และต้องยุติกิจการพร้อมกับขดเชยการเลิกจ้างพนักงานตามกฎหมายต่อไป โดยผลพวงของการแพร่ระบาด COVID-19 ซึ่งส่งผลให้มีการปิดท่าอากาศยานและระงับการเดินทางเพื่อควบคุมโรคในช่วงที่ผ่านมา ทำให้มีการประเมินรายได้ธุรกิจการบินสัญชาติไทยในปี 2020 ว่ามีแนวโน้มหดตัวติดลบที่ร้อยละ -60 (YoY) มาอยู่ที่ประมาณ 1.21 แสนล้านบาท ภายใต้สมมุติฐานการฟื้นตัวในธุรกิจสายการบินอย่างค่อยเป็นค่อยไปแบบ U-Shape ซึ่งทำให้สายการบินต้องลดค่าใช้จ่าย ลดจำนวนเครื่องบิน และในบางรายอาจได้รับผลกระทบถึงขั้นปิดกิจการ ทั้งนี้ประมาณการที่น่าสนใจอยู่ที่รายได้ธุรกิจการบินสัญชาติไทยจากเส้นทางระหว่างประเทศจะหดตัวติดลบถึงร้อยละ 65 มาอยู่ที่ราว 8.2 หมื่นล้านบาท โดยมีปัจจัยหลักจากการลดลงของนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งมีส่วนประมาณร้อยละ 80 ของผู้โดยสารเส้นทางระหว่างประเทศทั้งหมด และปัจจัยรองจากการหดตัวของชาวไทยที่ไม่สามารถเดินทางไปต่างประเทศได้อีกด้วย ขณะที่รายได้จากเส้นทางบินภายในประเทศมีแนวโน้มลดลงที่ร้อยละ -45 (YoY) มาอยู่ที่ประมาณ 3.9 หมื่นล้านบาท โดยส่วนหนึ่งเป็นผลจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศลดลงและอีกส่วนหนึ่งเป็นผลจากการชะลอตัวของการเดินทางภายในประเทศของชาวไทยจากความกังวลในการระบาดของโรค COVID-19 รวมถึงรายได้ที่ลดลงจากปัญหาสถานะเศรษฐกิจภายในประเทศ การขาดรายได้จากการหยุดให้บริการจะส่งผลให้สภาพคล่องของสายการบินสัญชาติไทยส่วนใหญ่ลดลงมากและสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายที่ยังคงเหลืออยู่ซึ่งมีส่วนประมาณร้อยละ 30 ของค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนได้เพียงประมาณ 3 เดือนเท่านั้น ซึ่งปัญหาสภาพคล่องของสายการบินนี้ ยังส่งผลให้บริษัทจัดอันดับเครดิตอย่าง Tris rating ได้ปรับลดอันดับเครดิตของบางสายการบินในช่วงต้นเดือนเมษายน 2020 และแสดงความกังวลเป็นพิเศษต่อสภาพคล่องของสายการบิน ซึ่งสายการบินทั่วโลกต่างประสบปัญหาสภาพคล่องในลักษณะใกล้เคียงกัน โดย IATA (International Air Transport Association) พบว่าสายการบินทั่วโลกประมาณร้อยละ 75 มีเงินสำรองเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายไม่เกิน 3 เดือนเท่านั้น

IATA ให้เหตุผลที่ภาครัฐต้องเข้ามาสนับสนุนธุรกิจการบิน ทั้งในมิติของการช่วยลดการเลิกจ้างงานในธุรกิจการบิน การช่วยรักษาการคมนาคมขนส่งในพื้นที่ค่อนข้างไกล การทำให้การขนส่งสินค้าทางอากาศโดยเฉพะาและอุปกรณ์ทางการแพทย์ยังคงดำเนินต่อไปได้ และที่สำคัญคือการช่วยรักษาการเชื่อมต่อทางอากาศ (air connectivity) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหลังการฟื้นตัวจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 สำหรับประเทศไทย ดูเหมือนว่าเหตุผลในการที่ภาครัฐต้องสนับสนุนธุรกิจการบินจะผูกพันอยู่กับประเด็นที่ว่า ธุรกิจการบินเป็นธุรกิจหลักที่ช่วยสนับสนุนธุรกิจต่อเนื่องอีกหลายธุรกิจ ทั้งธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้เข้าประเทศและช่วยให้เกิดกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยจำเป็น เพราะธุรกิจการบินถือเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมากหากแต่การอุบัติและระบาดของ COVID-19 มีผลต่ออุตสาหกรรมการบิน ซึ่งต้องมีการปรับตัวอย่างมาก และอาจติดตามมาด้วยแนวโน้มใหม่ที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมการบินในช่วงเวลาต่อจากนี้ เพราะการระงับการบินในช่วงที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อรายได้ ผลกำไร และสถานะทางการเงินของสายการบินแต่ละแห่งทำให้สายการบินบางแห่งต้องล้มละลาย ซึ่งอาจจะนำไปสู่การควบรวมกิจการสายการบินครั้งใหญ่ (Massive consolidation) ที่ปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ของธุรกิจนี้ไปโดยปริยาย

ขณะเดียวกันความต้องการและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเดินทางที่มีแนวโน้มลดลง ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อยอดขายของสายการบิน ควบคู่กับจำนวนที่นั่งของเครื่องบินที่ต้องปรับลดลงจากการรักษาระยะห่างตามข้อกำหนดว่าด้วยการควบคุมโรคที่ส่งผลกระทบต่อรายได้โดยไม่อาจเลี่ยง ซึ่งกรณีเช่นว่านี้ผูกพันไปถึงการปรับเปลี่ยนขนาดของเครื่องบินให้เหมาะสมกับการจัดสรรพื้นที่บนเครื่องและการคำนวณที่นั่ง (load factor) ซึ่งอาจทำให้เครื่องบินขนาดใหญ่ที่มีต้นทุนการบินสูงมีแนวโน้มจะถูกปลดระวางออกจากฝูงบินของแต่ละสายการบินได้ไม่ยาก การปรับเปลี่ยนในมิติดังกล่าวกำลังส่งผลกระทบเป็นปฏิกิริยาลูกโซ่ (chain reaction) ต่อผู้ผลิตเครื่องบินสัญชาติยุโรปในนาม Air Bus ซึ่งได้ประกาศแผนปรับลดคนงานจำนวนกว่า 15,000 อัตราทั่วโลกหรือประมาณร้อยละ 11 ของพนักงานทั้งหมด ภายใต้คำจำกัดความว่าเป็น “วิกฤตเลวร้ายที่สุด” เท่าที่อุตสาหกรรมการบินเคยเผชิญมา ซึ่งความเคลื่อนไหวนี้เกิดขึ้นหลังจากที่ธุรกิจการบินพาณิชย์ทั่วโลกหดตัวลงเกือบร้อยละ 40 ในช่วงไม่กี่เดือนที่ผ่านมา และยังไม่แน่ชัดว่าจำนวนเครื่องบินที่มีอยู่มากมายแต่ถูกจอดแน่นิ่งอยู่บนลานจอดของแต่ละสายการบินจะได้รับโอกาสให้หวนคืนและโลดแล่นสู่ท้องฟ้าได้เมื่อใด โดยมีการคาดการณ์ว่าการสัญจรทางอากาศจะยังไม่ฟื้นตัวสู่ระดับก่อนวิกฤต COVID-19 จนกระทั่งปี 2023 และบางกรณีอาจเลวร้ายไปถึงปี 2025 อีกด้วย ภายใต้วิกฤตโรคระบาดที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางนี้ การเพิ่มความสำคัญของท่าอากาศยานที่เป็นศูนย์กลางอาจเป็นปรากฏการณ์ที่สวนทางกับธุรกิจการบิน เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมาแต่ละเมืองพยายามจัดให้มีสนามบินประจำเมืองทั้งในมิติของการเป็นหน้าตาแห่งความจำเริญและในฐานะที่เป็นประตูเชื่อมต่อกับโลกภายนอก เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของประชาชน แต่ในระยะต่อไป หากความถี่ในการเดินทางลดลง สนามบินของเมืองเล็กจะลดบทบาทลง ส่วนสนามบินเมืองใหญ่ที่เป็น “Hub” จะได้รับความสำคัญมากขึ้นในการเป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อทั้งโดยรถยนต์ หรือรถไฟความเร็วสูงไปยังเมืองอื่นๆ เพราะการบินไปยังสนามบินศูนย์กลางมีความคุ้มค่ากว่าด้วยเหตุที่มี Aircraft load factor ที่สูงกว่า อย่างไรก็ตาม ท่าอากาศยานเหล่านี้ก็จะต้องเตรียมรองรับผู้โดยสารที่จะต้องใช้เวลาในพื้นที่เหล่านี้มากขึ้นทั้งจากมาตรการตรวจคัดกรองหรือเวลาในการเชื่อมต่อเครื่อง

โดยสาร ซึ่งนี่อาจเป็นโอกาสในการขยายธุรกิจเกี่ยวกับ VIP Lounge หรือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชั้นธุรกิจได้มากขึ้น (สำนักข่าวผู้จัดการ, 2563) หากคำกล่าวที่ว่า “ในทุกวิกฤต มีโอกาส” จะมีนัยความหมายอยู่บ้าง บางที่ปรากฏการณ์ COVID-19 อาจเป็นบทพิสูจน์ความได้เปรียบในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ของไทยที่ตั้งอยู่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน หากแต่ศักยภาพทางการบริหารจัดการดูจะเป็นสิ่งที่ท้าทายและตอกย้ำข้อเท็จจริงที่ต้องเร่งแก้ไขอย่างเร่งด่วนไม่ได้อีกครั้งในเรื่องของการท่องเที่ยวในช่วงที่ธุรกิจการท่องเที่ยวยังไม่สามารถฟื้นตัว

วิกฤตโควิด 19 ทำให้จำนวนผู้โดยสารลดลง ทั้งจากกลุ่มผู้โดยสารที่เป็นนักท่องเที่ยวซึ่งลดน้อยลง และกลุ่มผู้โดยสารที่เดินทางเพื่อธุรกิจ เช่น ไปทำงาน ไปประชุม หรือเจรจาธุรกิจในต่างประเทศ บริษัทต่างๆ ได้เรียนรู้ว่าสามารถเจรจาธุรกิจ จัดประชุม หรือทำงานบางอย่างผ่านระบบออนไลน์ได้ ไม่จำเป็นต้องให้พนักงานเดินทางไปต่างประเทศ หลังโควิด 19 บริษัทเหล่านี้ก็จะปรับวิธีการทำงานหรือเจรจาธุรกิจผ่านระบบออนไลน์เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้ผู้โดยสารกลุ่มนี้หายไปจำนวนมาก จากวันนี้เป็นต้นไปการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยอาจไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป โดยประเทศไทยเป็นอันดับ 1 ของเมืองท่องเที่ยวที่คนจีนอยากเดินทางมาเที่ยวมากที่สุด การสำรวจความเชื่อมั่นการท่องเที่ยวของชาวจีนปี 2020 ได้ดำเนินการในช่วงกลางเดือนเมษายน 2563 โดยพบว่าผู้บริโภคชาวจีนต้องการมาเที่ยวประเทศไทยถึง 71% ซึ่งเป็นอันดับ 1 ที่คนจีนอยากเดินทางมาเที่ยวหลังหมดโควิด 19 ทั้งผลสำรวจยังพบว่า 53% ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นชาวจีนในเมืองชั้นนำ ต้องการเดินทางไปต่างประเทศภายในปีนี้ โดยเดือนที่มีการตั้งเป้าจะเดินทางมากที่สุด ได้แก่ สิงหาคม ตุลาคม และธันวาคม โดยต่อไปจะมีประเด็นในการต่อสู้และแย่งชิงพื้นที่ความได้เปรียบของสายการบิน (สำนักข่าวแมนูไลฟ์, 2563)

เรื่องที่ 1 ความสะอาดและความปลอดภัย” คือหัวใจหลัก สำหรับการท่องเที่ยวเพราะรูปแบบของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่จะเปลี่ยนแปลงไป ไม่เหมือนเดิม ความสะอาดและความปลอดภัย จะได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้นจากนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ และจะกลายเป็นเรื่องพื้นฐานที่จำเป็นต้องมี ในอนาคตเราอาจจะได้เห็นการจำกัดจำนวนคนเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวการออกกระเป๋ายใหม่ในการเข้าชมสถานที่ต่างๆ เพื่อลดความกังวลของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่อ่อนไหวต่อการระบาดของเชื้อไวรัสที่ฟุ้งผ่านพื้นมา ทำให้ผู้ประกอบการจะต้องปรับตัว สร้างความเชื่อมั่นและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวในช่วงที่ธุรกิจการท่องเที่ยวยังไม่สามารถฟื้นตัว

เรื่องที่ 2 เดินทางอย่างมั่นใจ ปลอดภัย กับประกันสุขภาพฟินชัวร์ส์ ประกันสุขภาพ สุดฟินที่ให้ความคุ้มครองสุขภาพ โรคร้ายแรง รวมถึงโควิด-19 สูงสุดถึง 10 ล้านบาทต่อปี หมดความกังวลช่วงนี้ด้วยความคุ้มครองเพิ่มเติมพิเศษ ตรวจเจอโควิด-19 ก็ดูแลทันที ด้วยเงินชดเชยพิเศษสูงถึง 20,000 บาท และหากเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรงอื่น รวมถึงโควิด-19 ก็พร้อมดูแลด้วยค่ารักษาแบบเหมาจ่ายสูงสุดถึง 10 ล้าน ด้วย ค่าห้องสูงสุดถึง 9,000 บาทต่อวัน และสิทธิรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอกแบบไม่จำกัดจำนวนครั้ง สูงสุดถึง 50,000 บาทต่อปี และหมดกังวลกับคนข้างหลัง ด้วยความคุ้มครอง กรณีเสียชีวิตจากโควิด 19 เพิ่มเติมพิเศษให้อีก 100,000 บาท เดินทางอย่างมั่นใจ ปลอดภัย กับประกันสุขภาพฟินชัวร์ส์

ในส่วนของประเทศไทยธุรกิจการบินจนทำให้หลายสายการบินต้องหยุดให้บริการชั่วคราวตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 จนอย่างน้อยถึงสิ้นเดือนเมษายน พ.ศ.2564 โดยในเส้นทางระหว่างประเทศ สายการบินสัญชาติไทยต่างหยุดให้บริการบินทั้งหมด เช่น Thai lion air ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563, Thai airways ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนพฤษภาคม 2563 , Thai AirAsia ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2564 เป็นต้น โดยเป็นผลจากปริมาณผู้โดยสารในเส้นทางระหว่างประเทศที่เริ่มปรับลดลงต่อเนื่องตั้งแต่ปลายเดือนมกราคม 2563 และปรับลดลงมากยิ่งขึ้นภายหลังสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (Civil Aviation Authority of Thailand: CAAT) ออกแนวปฏิบัติสำหรับผู้ดำเนินการเดินอากาศที่ทำการบินมายังไทย ซึ่งบังคับให้ผู้เดินทางต้องมีใบรับรองแพทย์และประกันสุขภาพ จึงทำให้ปริมาณผู้โดยสารระหว่างประเทศใน 5 สนามบินหลักของท่าอากาศยานไทย (Airports of Thailand: AOT) ปรับลดลงอย่างต่อเนื่องจนเกือบ 100% ส่วนเส้นทางภายในประเทศ สายการบิน Thai AirAsia และ Thai Lion air ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดจากปริมาณผู้โดยสารรวมกันกว่า 50% ได้เริ่มหยุดบินตั้งแต่ช่วงปลายเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 ตามปริมาณผู้โดยสารทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยที่เริ่มปรับลดลงจนกระทั่ง ณ ต้นเดือนเมษายน 2563 ปริมาณผู้โดยสารในสนามบินภูมิภาค 22 แห่งลดลงกว่า 98% ต่อวัน ทั้งนี้สายการบินที่ขอหยุดบริการชั่วคราวสามารถขออนุญาตจาก CAAT เพื่อกลับมาบินก่อนกำหนดได้ (บุญญภพ ดันติปิฎก, 2563)

จากปัจจัยข้างต้น EIC ประเมินว่า รายได้ธุรกิจการบินสัญชาติไทยในปีพ.ศ. 2564 มีแนวโน้มหดตัวราว 60% มาอยู่ที่ราว 1.21 แสนล้านบาท ภายใต้สมมติฐานการฟื้นตัวในธุรกิจสายการบินอย่างค่อยเป็นค่อยไปแบบ U-Shape ในลักษณะเดียวกับการประมาณการฟื้นตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในไทยของ EIC กรณี base case โดยการฟื้นตัวจาก COVID-19 จะค่อนข้างช้ากว่าการฟื้นตัวจากไวรัส SARS และ MERS ที่ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วแบบ V-Shape เพราะ COVID-19 ติดต่อได้ง่ายกว่าและยังแพร่กระจายไปยังทั่วโลกจึงสร้างผลกระทบต่อสายการบินอย่างรุนแรงกว่าจากการหยุดให้บริการ การลดค่าใช้จ่าย การลดจำนวนเครื่องบิน และในบางรายอาจได้รับผลกระทบถึงขั้นปิดกิจการจากสมมติฐานดังกล่าว EIC คาดไว้ดังนี้

1) รายได้ธุรกิจการบินสัญชาติไทยจากเส้นทางระหว่างประเทศจะหดตัวกว่า 65% มาอยู่ที่ราว 8.2 หมื่นล้านบาท โดยมีปัจจัยหลักจากการลดลงของนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งมีสัดส่วนราว 80% ของผู้โดยสารเส้นทางระหว่างประเทศทั้งหมด ซึ่ง EIC คาดการณ์ในกรณี base case ว่านักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาไทยจะลดลงราว 67% จาก 39.8 ล้านคนในปี พ.ศ. 2562 เหลือเพียง 13.1 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 และปัจจัยรองจากการหดตัวของชาวไทยที่ไม่สามารถเดินทางไปต่างประเทศได้อีกด้วย ซึ่งเป็นผลจากมาตรการห้ามเดินทางออกนอกประเทศของรัฐบาลหลายประเทศจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ความกังวลของนักท่องเที่ยวกับการติดเชื้อ และสถานะเศรษฐกิจโลกที่เข้าสู่ภาวะถดถอยทำให้รายได้ลดลง ส่งผลให้รายได้ของสายการบินลดลงตามไปด้วย ส่วน

2) รายได้จากเส้นทางบินภายในประเทศมีแนวโน้มลดลง 45%YOY มาอยู่ที่ราว 3.9 หมื่นล้านบาท โดยส่วนหนึ่งเป็นผลจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศลดลงและอีกส่วนหนึ่งเป็นผลจากการชะลอตัวของการบินภายในประเทศของชาวไทยจากความกังวลในการระบาดของโรค COVID-19 รวมถึงรายได้ที่ลดลงจากปัญหาสถานะเศรษฐกิจภายในประเทศเช่นเดียวกัน

การขาดรายได้จากการหยุดให้บริการจะส่งผลให้สภาพคล่องของสายการบินสัญชาติไทยส่วนใหญ่ลดลงมาก และสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายที่ยังคงเหลืออยู่ซึ่งมีสัดส่วนราว 30% ของค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนได้เพียงประมาณ 3 เดือนเท่านั้น จากการประเมินมูลค่าเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดรวมกับเงินลงทุนชั่วคราวจากงบการเงิน ณ สิ้นปี 2019 และไม่รวมเงินกู้เพิ่มเติม ควบคู่ไปกับการประมาณภาระค่าใช้จ่ายของสายการบินที่คาดว่าจะยังคงเหลืออยู่จากการหยุดให้บริการ โดยแบ่งเป็น 1. ภาระค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนผันแปร (variable cost) ซึ่งคิดเป็น 2/3 ของต้นทุนทั้งหมด เช่น ค่าเชื้อเพลิง ค่าบริการผู้โดยสาร ค่าบริการเดินอากาศ ค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง เป็นต้น ซึ่งสายการบินสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ค่อนข้างมากราว 90% และ 2. ภาระค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนคงที่ (fixed cost) กับต้นทุนกึ่งคงที่ (semi-fixed cost) ซึ่งคิดเป็นราว 1/3 ของต้นทุนทั้งหมด เช่น ค่าเช่าเครื่องบิน ค่าซ่อมและบำรุงเครื่องบิน ค่าจอดเครื่องบิน เงินเดือนพนักงาน ค่าคินตัว ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร เป็นต้น ซึ่งสายการบินมีโอกาสลด/เลื่อนค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้ราว 25-30% เช่น การขอลดเงินเดือน/เลิกจ้างพนักงานและผู้บริหาร การเจรจาต่อรองกับ supplier และ outsource การระงับใช้เครื่องบินก่อนกำหนดหรือการปรับเครื่องบินไปใช้ขนส่งสินค้าแทน และการขอให้ผู้โดยสารเปลี่ยนเที่ยวบินหรือเก็บเป็นวงเงินแทนการให้คืนค่าโดยสาร เป็นต้น โดยการลดรายจ่ายทั้งหมดจะทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายที่ยังคงเหลืออยู่ราว 30% ของรายจ่ายทั้งหมดในแต่ละเดือน

ปัญหาสภาพคล่องของสายการบินนี้ยังส่งผลให้บริษัทจัดอันดับเครดิตอย่าง Tris rating ได้ปรับลดอันดับเครดิตของบางสายการบินในช่วงต้นเดือนเมษายน พ.ศ.2563 และแสดงความกังวลเป็นพิเศษต่อสภาพคล่องของสายการบิน โดยทาง Tris rating ให้ความเห็นต่อสายการบินหนึ่งว่า “จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งในด้านการเงินและสภาพคล่องเพื่อให้สามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้จนกว่าการเดินทางทางอากาศจะคืนสู่ภาวะปกติ” นอกจากนี้ สายการบินต่าง ๆ ทั่วโลกยังประสบปัญหาสภาพคล่องเช่นเดียวกัน โดย IATA พบว่าสายการบินทั่วโลกราว 75% มีเงินสำรองเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายไม่เกิน 3 เดือน สายการบินสัญชาติไทยหลายสายการบินได้เร่งปรับตัวด้วยการลดค่าใช้จ่ายพร้อมทั้งหารายได้เพิ่มเติมเพื่อรักษาตัวให้อยู่รอดผ่านพ้นวิกฤต COVID-19 การหยุดให้บริการทั้งในเส้นทางระหว่างประเทศและในประเทศในช่วงที่ผ่านมาทำให้หลายสายการบินต้องปรับกลยุทธ์การดำเนินการด้วยการพยายามลดค่าใช้จ่ายที่ยังคงเหลืออยู่ซึ่งมีโอกาสลดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้ราว 25-30% ดังวิธีที่การกล่าวไปแล้วข้างต้นแล้ว โดยเฉพาะด้านค่าใช้จ่ายพนักงานที่คิดเป็น 15% ของต้นทุนทั้งหมด พร้อมทั้ง การพยายามหาช่องทางในการหารายได้เพิ่มเติม เช่น Thai airways พยายามเน้นให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศเพิ่มขึ้น และให้ครัวการบินไทยปรับมาขาย meal box, snack box และเบเกอรี่ ผ่านทางร้านค้าและทางออนไลน์ ส่วน Thai AirAsia มีการเปิดขายตั๋วล่วงหน้า และขายเบเกอรี่และเครื่องดื่มผ่านทางเดลิเวอรี่ และ Nok air จัดโปรโมชั่น “ซื้อก่อน บินทีหลัง” ด้วยการขาย voucher ล่วงหน้าเพื่อนำไปใช้ในช่วง 1 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2563 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2563 เป็นต้นไป

อีกทั้ง ในช่วงต้นเดือน พ.ศ. 2020 หลายสายการบินได้เตรียมกลับมาให้บริการเส้นทางในประเทศบางส่วน ซึ่งอาจจะช่วยสายการบินได้เล็กน้อย เนื่องจากความต้องการเดินทางภายในประเทศยังชบเซา โดยในเดือน เม.ย. 20 อัตราส่วนบรรทุกผู้โดยสาร (load factor) เส้นทางภายในประเทศคาดว่าจะอยู่ที่เพียงราว 15%-20% ขณะที่อัตรา load factor ที่ทำให้สายการบินในไทยดำเนินการคุ้มทุนและมีกำไรในสถานการณ์ปกติจะต้องมากกว่า 70%-80%

ขึ้นอยู่กับประเภทสายการบิน เนื่องจากมีการแข่งขันด้านราคาอย่างรุนแรงในธุรกิจการบิน นอกจากนี้ มาตรการเว้นระยะห่างที่นิ่งตาม social distancing จะกดดันให้การขนส่งผู้โดยสารต่อเที่ยวลดลงอีก เช่น ในกรณีเครื่องบินรุ่น Airbus a320 หากมีการห้ามใช้ที่นั่งตรงกลางจะทำให้จำนวนที่นั่งหายไปราว 1/3 ของที่นั่งทั้งหมด เป็นต้น จึงอาจส่งผลให้สายการบินมีโอกาสปรับเพิ่มค่าโดยสารเพื่อชดเชยต้นทุนที่เพิ่มขึ้นซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ความต้องการเดินทางในปัจจุบันที่ยังอ่อนตัวอยู่ อย่างไรก็ตาม สายการบินจะได้านิสงส์จากต้นทุนที่ลดลงตามราคาน้ำมันที่ปรับลดลงอย่างรุนแรง พร้อมทั้งส่วนลดค่าบริการของทางภาครัฐ เช่น ค่าบริการเดินอากาศ ค่าจอดเครื่องบิน เป็นต้น

นอกจากนี้ สายการบินอาจใช้วิกฤตนี้เป็นโอกาสในการปรับแผนการให้บริการให้สอดคล้องกับแผนในระยะยาว โดยเฉพาะในด้านเส้นทางที่จะให้บริการเพื่อให้เกิดการกระจายความเสี่ยงมากยิ่งขึ้นจากที่ในอดีตพึ่งพิงการขนส่งผู้โดยสารในเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งมากเกินไป รวมถึงปรับแผนการใช้เครื่องบินให้เหมาะสมกับเส้นทางที่ต้องการให้บริการ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น big data, AI เป็นต้น เพื่อช่วยในการปรับเปลี่ยนการให้บริการให้ตอบสนองต่อความต้องการเดินทางได้อย่างเหมาะสมและทันทั่วทั้งภาครัฐในต่างประเทศได้ให้ความช่วยเหลือสายการบินในหลายรูปแบบ ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมเพื่อประคับประคองให้สามารถผ่านพ้นช่วงวิกฤตและกลับมาให้บริการได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยโดย IATA ได้ให้เหตุผลที่ภาครัฐต้องเข้ามาสนับสนุนธุรกิจการบิน เช่น การช่วยลดการเลิกจ้างงานในธุรกิจการบิน การช่วยรักษาการคมนาคมขนส่งในพื้นที่ค่อนข้างไกล การทำให้การขนส่งสินค้าทางอากาศโดยเฉพาะยาและอุปกรณ์ทางการแพทย์ยังดำเนินต่อไปได้ และที่สำคัญคือการช่วยรักษาการเชื่อมต่อทางอากาศ (air connectivity) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหลังการฟื้นตัวจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้าปลีก-ค้าส่ง เป็นต้น โดยจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบในต่างประเทศพบว่า การประคับประคองธุรกิจสายการบินให้ผ่านพ้นวิกฤตส่วนใหญ่ทำใน 2 ลักษณะ โดยหากเป็นสายการบินขนาดใหญ่ที่มีสถานะการเงินที่ค่อนข้างดีจะสามารถเพิ่มสภาพคล่องด้วยตนเองได้ด้วยวิธีการระดมทุน เช่น Singapore airline เพิ่มทุนราว 3.45 แสนล้านบาทด้วยการออกหุ้นสามัญและหุ้นกู้แปลงสภาพ ส่วน Qantas airways ออกหุ้นกู้โดยใช้เครื่องบินเป็นตัวค้ำประกันมูลค่าราว 2 หมื่นล้านบาท เป็นต้น หรืออาจใช้วิธีการควบรวมกิจการ (M&A) เพื่อเสริมความแข็งแกร่ง แต่หากเป็นสายการบินที่มีสถานะการเงินที่ค่อนข้างเปราะบาง รัฐบาลในหลายประเทศได้ประกาศให้ความช่วยเหลือธุรกิจสายการบินแต่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐกำหนด โดยรูปแบบการให้ความช่วยเหลือในต่างประเทศอาจแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบดังนี้

การลดค่าธรรมเนียมและค่าภาษีในธุรกิจการบิน เช่น การลดค่าจอดเครื่องบิน การลดค่าบริการจราจรทางอากาศ การลดค่าสาธารณูปโภคอื่น ๆ และการลดภาษีเครื่องบินกับภาษีสนามบิน เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลออสเตรเลียให้ความช่วยเหลือสายการบินในเรื่องนี้มูลค่ากว่า 460 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในสิงคโปร์ให้ความช่วยเหลือมูลค่ากว่า 250 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับไทย ทางภาครัฐ, AOT และส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความช่วยเหลือธุรกิจการบินในบางส่วนแล้ว พร้อมทั้งยังออกมาตราการเพิ่มเติมแก่สายการบินที่หยุดให้บริการชั่วคราว ยกตัวอย่างเช่น การลด/ยกเว้นค่าบริการในการขึ้นลงของอากาศยานและที่เก็บอากาศยาน การลดค่าบริการเดินอากาศ และการขยายเวลาการปรับลดภาษีสรรพสามิตน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น

การสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรทางการบินเพื่อลดการถูกพักงานหรือโดนเลิกจ้าง ยกตัวอย่าง เช่น ภายใต้กฎหมาย Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security (CARES) ของสหรัฐอเมริกา ภาครัฐอนุมัติวงเงินความช่วยเหลือด้านค่าจ้างพนักงานราว 2.5 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้แก่สายการบินโดยสารในรูปแบบเงินช่วยเหลือ 75% ของวงเงินทั้งหมดและในรูปแบบเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในวงเงินที่เหลือ และภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ เช่น การกำหนดเพดานเงินชดเชยต่อบุคลากร การห้ามปลดพนักงานจนถึง 30 ก.ย. 2020 และมีเงื่อนไขพิเศษสำหรับกรณีที่สายการบินที่ได้รับวงเงินช่วยเหลือทั้งหมดมากกว่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภาครัฐจะต้องได้รับใบสำคัญแสดงสิทธิซื้อหุ้นสามัญ (Warrant) คืนราว 10% ของมูลค่าเงินกู้ หรือภายใต้แผน resilience budget ของสิงคโปร์ ภาครัฐให้ความช่วยเหลือในวงเงินมูลค่ารวมราว 280 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับช่วยจ่าย 75% ของเงินเดือนพนักงานแต่ไม่เกิน 3,252 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อคน และ ภายใต้แผน Canada Emergency Wage Subsidy ของแคนาดา รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือแก่ธุรกิจที่รายได้ลดลงอย่างน้อย -15% ในเดือน มี.ค. 2020 และ -30% ในเดือนถัดไป โดยจะจ่าย 75% ของเงินเดือน เป็นระยะเวลา 3 เดือน แบบไม่มีเงื่อนไข

การพิจารณาให้เงินกู้ระยะสั้นเพื่อเพิ่มสภาพคล่องแก่สายการบิน เช่น ภายใต้กฎหมาย CARES ในของสหรัฐอเมริกา ภาครัฐได้อนุมัติวงเงินรวมกว่า 2.5 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้ในการให้กู้เงิน/ค้ำประกันเงินกู้ และต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการให้ warrant หรือ หุ้นเช่นเดียวกัน ส่วนในออสเตรเลีย ภาครัฐให้วงเงินกู้ราว 65 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แก่สายการบินขนาดเล็ก และในนิวซีแลนด์ ภาครัฐให้วงเงินกู้ราว 550 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แก่สายการบิน Air New Zealand เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจการบินและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการดำเนินการจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การฟื้นตัวของธุรกิจการบินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของภาครัฐ และผู้ประกอบการสายการบินถึงรูปแบบการฟื้นตัวของการเดินทางจะทำให้มีทิศทางการดำเนินการที่สอดคล้องกัน มีการเตรียมความพร้อมได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับแผนการกลับมาให้บริการของผู้ประกอบการ โดย EIC คาดว่ารูปแบบการฟื้นตัวจะเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปในช่วงที่เหลือของปี.ศ.2563 ตามการป้องกันแพร่ระบาดและแรงกดดันจากสถานการณ์เศรษฐกิจที่เข้าสู่ภาวะถดถอย โดยเริ่มจากเส้นทางบินภายในประเทศ หากยกเลิก lock down เหมือนกับในจีนและเกาหลีใต้ที่สายการบินเริ่มเปิดให้บริการภายในประเทศ โดยเฉพาะตามความต้องการเดินทางเพื่อทำธุรกิจ ซึ่งบางส่วนอาจลดลงจากการใช้ VDO Conference จากนั้นหากสถานการณ์การแพร่ระบาดดีขึ้นและความกังวลในการติดเชื้อลดลงจะทำให้ประชาชนซึ่งอยู่ที่บ้านเป็นระยะเวลานานต้องการเดินทางท่องเที่ยวและทำให้การเดินทางเพิ่มขึ้น ส่วนในเส้นทางระหว่างประเทศ การฟื้นตัวคาดว่าจะช้ากว่าเนื่องจากมาตรการการเดินทางระหว่างประเทศจะกินระยะเวลานานก่อนยกเลิก โดยความต้องการเดินทางเพื่อธุรกิจและการศึกษาจะฟื้นตัวก่อนเช่นกัน ส่วนความต้องการเดินทางท่องเที่ยวจะเริ่มฟื้นในเส้นทางระยะสั้น (short-haul) เนื่องจากนักท่องเที่ยวใช้เวลาวางแผนล่วงหน้าไม่นานนักหรือในเส้นทางที่เดินทางไปยังประเทศที่ปลอดภัยจากการแพร่ระบาดและอนุมัติฟรีวีซ่า และสุดท้ายการเดินทางในเส้นทางระยะยาว (long-haul) จะเริ่มฟื้นตัว และทำให้การเดินทางในเส้นทางระหว่างประเทศฟื้นตัวเพียง 50% ในช่วงปลายปี.ศ.2563 อีกทั้ง ภาครัฐอาจขอความร่วมมือกับสายการบินในการให้บริการ

เดินอากาศในเส้นทางที่จำเป็นและครอบคลุมจุดหมายปลายทางที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการฟื้นตัวของธุรกิจอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งช่วยแก้ไขและอำนวยความสะดวกในด้านกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น การขออนุญาตเดินอากาศ การต่ออายุใบอนุญาตของบุคลากร และการเจรจากับหน่วยงานกำกับในต่างประเทศ เป็นต้น และ สุดท้าย การสร้างกลไกความร่วมมือของภาครัฐ ภาคธุรกิจสายการบินและภาคสาธารณสุขเพื่อช่วยกันในการประเมินสถานการณ์การแพร่ระบาดและหาข้อสรุปแนวทางการเดินอากาศในช่วงฟื้นตัวที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดซ้ำ เช่น การวางแผนคัดกรองผู้โดยสาร การจัดทำแผนที่นั่ง (seating policies) เพื่อเว้นระยะห่างที่นั่งและการปรับปรุงแพ็คเกจอาหารบนเครื่องบิน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ภาครัฐยังต้องพิจารณารายละเอียดในหลายมิติถึงความเหมาะสมและรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือแก่สายการบินของไทยที่ได้รับผลกระทบโดยธุรกิจการบินถือเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นธุรกิจหลักที่ช่วยสนับสนุนธุรกิจต่อเนื่องอีกหลายธุรกิจ เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้เข้าประเทศและช่วยให้เกิดกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นสิ่งที่ค่อนข้างจำเป็น อย่างไรก็ตาม ภาครัฐจะต้องพิจารณาในอีกหลายประเด็นให้รอบคอบก่อน หากจะให้ความช่วยเหลือ ทั้งรูปแบบการให้ความช่วยเหลือ ระดับความเหมาะสมในการช่วยเหลือ และประโยชน์ที่จะได้รับ อีกทั้ง ยังต้องพิจารณาถึงฐานะการคลังของประเทศซึ่งจะต้องนำไปช่วยเหลือแก่ธุรกิจอื่น ๆ และประชาชนอีกจำนวนมากที่ได้รับความเดือดร้อนจากการแพร่ระบาดเช่นเดียวกัน วิกฤต COVID-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการเดินทางอากาศทั่วโลกรวมถึงไทย ซึ่งทำให้สายการบินต้องจอดเครื่องบินไว้บนพื้นดินมากอย่างเท่าที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ธุรกิจสายการบินสัญชาติไทยมีแนวโน้มรายได้หดตัวถึงราว -60% โดยเฉพาะเส้นทางระหว่างประเทศ อีกทั้ง การขาดรายได้จะส่งผลให้สภาพคล่องโดยเฉลี่ยมีเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่ยังคงเหลืออยู่ได้ประมาณ 3 เดือน สายการบินสัญชาติไทยหลายรายจึงได้เร่งปรับตัวด้วยการลดค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากเพื่อรักษาสถานะทางการเงิน โดยในต่างประเทศ ภาครัฐแต่ละประเทศได้ออกมาตรการช่วยเหลือธุรกิจสายการบินและบุคลากรทางการบินภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมในหลายรูปแบบ สำหรับไทย ภาครัฐยังมีความท้าทายอีกหลายประการที่ต้องพิจารณาให้รอบด้านในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่สายการบินที่ได้ผลกระทบ ทั้งรูปแบบและระดับความเหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือ และประโยชน์ที่จะได้รับ อีกทั้ง ยังต้องพิจารณาถึงฐานะการคลังของประเทศในอนาคตด้วย

อ้างอิง

- บุญญภาพ ตันติปิฎก (2563), EIC วิเคราะห์ ธุรกิจการบินของไทยจะก้าวผ่านอย่างไรในวิกฤต COVID-19?, 22 กันยายน 2563, <https://techsauce.co/pr-news/scb-international-air-transport-association-eic-covid-19>.
- โพสทูเดย์ (2563), สายการบินทั่วโลกงัดไม้เด็ดสู้วิกฤตโควิด-19, 22 กันยายน 2563, <https://www.posttoday.com/world/634935>
- แมนูไลฟ์ ประเทศไทย (2563), สองทิศทาง ธุรกิจการบินและการท่องเที่ยว หลังหมดโควิด 19, 22 กันยายน 2563, <https://www.manulife.co.th/business-after-covid/>

ประวัติผู้เขียนและผู้เขียนร่วม

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุภามาศ สนิทประชากร
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
สังกัด	บัญชีวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2562 บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พ.ศ.2557 บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการซัพพลายเชน) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พ.ศ.2549 บริหารธุรกิจบัณฑิต (การตลาด) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ชื่อ-สกุล	ดร.ณัฐพงษ์ เต็มแก้ว
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยเนชั่น
สังกัด	คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2559 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (เทคโนโลยีอุตสาหกรรม) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พ.ศ.2553 วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีโลจิสติกส์) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร พ.ศ.2551 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมอุตสาหการ) มหาวิทยาลัยรังสิต
งานวิจัย	ณัฐพงษ์ เต็มแก้ว.(2562).การประยุกต์ใช้หลักการ 7R ทางด้านโลจิสติกส์ในการขนส่งสินค้าชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ณัฐพงษ์ เต็มแก้วและคณะ.(2561).การจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกล้วย : กรณีศึกษา อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
ชื่อ-สกุล	อำพล ขำวิลัย
สถานที่ทำงาน	สายการบินไลน์ออนแอร์
สังกัด	สายการบินไลน์ออนแอร์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2560 บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการการบิน) สถาบันการบินพลเรือน พ.ศ.2554 เทคโนโลยีบัณฑิต (นักบิน) มหาวิทยาลัยรังสิต

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้าง รูปแบบการพัฒนาเทศบาลเมืองอย่างยั่งยืนผ่านการบริหารงานแบบ
 ธรรมมาภิบาลด้วยระบบรัฐบาล อิเล็กทรอนิกส์

Literature review for Causal factors affecting the Sustainable Community Management and Development Through the administration of good governance by electronics government

ผู้วิจัย

อภิรักษ์ บุชบก

อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ชนยนันต์ สมถวิลผ่องใส

อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันรัชต์ภาคย์

วไลพร บุชบก

อาจารย์ประจำวิทยาลัยอาชีวศึกษาดุสิตราชบุรี

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง การทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้าง รูปแบบการพัฒนาเทศบาลเมืองอย่างยั่งยืนผ่านการบริหารงาน
 แบบธรรมมาภิบาลด้วยระบบรัฐบาล อิเล็กทรอนิกส์ มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัย
 เรื่อง การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเทศบาลเมืองอย่างยั่งยืนผ่านการบริหารงานแบบธรรมมาภิบาล
 โดยระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของแนวคิดและทฤษฎีในการศึกษา 4 แนวคิด คือ
 1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. แนวคิดหลักธรรมาภิบาล 3. แนวคิดเรื่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ 4. แบบจำลองการยอมรับ
 เทคโนโลยี และกรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่ง พัฒนาจากแนวคิดของ Hassan (2014) และ พรอนงค์ บุชราตระกูล (2560)

Abstract

The objective of this article is to review the literature to obtain a research conceptual
 framework on the study of causal factors of factors affecting urban development Sustained
 through the management of good governance By e-government system From the review of
 related literature, 4 concepts and theories in the study: 1 . Sufficiency economy philosophy.
 2. Principle of good governance 3. E-government concept 4. Technology adoption model And a
 conceptual framework for research which Developed on the concept of Hassan (2 0 1 4) and
 Pornanong Busaratrakul (2017).

ความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนของประเทศไทยพบว่าปัจจัยด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ค้นพบ หลักการและแนวทางเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ตามหลักทางสังคมวิทยา คือ การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี คือ การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ และรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการในทุกกระดับเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ด้วยการยึดหลักการการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มีคุณภาพและการกระจายประโยชน์อย่างทั่วถึง และการมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย พ.ศ. 2545-2549 โดยประมวลภาพจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 กับ กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ พ.ศ. 2544-2553 เป็นยุทธศาสตร์ในการก้าวไปสู่การพัฒนาประเทศโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่จะให้บรรลุผล เป็นการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือคอมพิวเตอร์ มาปฏิรูประบบงานภาครัฐ เพื่อพัฒนาระบบบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ สนองความต้องการของประชาชน และการปรับปรุงคุณภาพชีวิต ให้เป็นสังคมดิจิทัล (Digital Society) ที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรมทั้งด้านระบบการบริหารงานและบุคลากร มีการบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสมระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันสมัย และมี การทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา(<http://www.nesdb.go.th> ค้น22/09/63)

เนื่องจากมีการนำกลยุทธ์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่การศึกษาเกี่ยวกับระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในสังคมไทยยังมีการศึกษาอยู่น้อย ทั้งนี้เพื่อยกศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย สร้างองค์ความรู้แบบสหวิทยาการอันเป็นแนวทางที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารเทศบาลเมืองให้บรรลุตามเจตนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่12 สอดคล้องกับประเด็นพัฒนาที่สำคัญของ ไทยแลนด์ 4.0 ภายใต้หัวข้อท้องถิ่นกับการเสริมสมรรถนะในการบริหารจัดการ เพื่อเป็นต้นแบบใหม่ๆด้านการขับเคลื่อน เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ทำให้โครงสร้าง กระบวนการ และวัฒนธรรมทั้งมวลของการบริหารรัฐกิจมีความทันสมัยยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยภายใต้กรอบความคิด ท้องถิ่นในบริบทและความท้าทายใหม่ และมีความเป็นสหวิทยาการโดยต้องอาศัยความรู้จากแขนงวิชาต่างๆในการศึกษาประเด็นร่วมสมัยที่มีความท้าทายต่อบทบาทของท้องถิ่นและกลไกในระดับพื้นที่ ในบทความนี้จะกล่าวถึงการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัย เกี่ยวกับ การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเทศบาลเมืองอย่างยั่งยืนผ่านการบริหารงานแบบธรรมาภิบาลโดยระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

วัตถุประสงค์

เพื่อทบทวนวรรณกรรมให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเทศบาลเมืองอย่างยั่งยืนผ่านการบริหารงานแบบธรรมาภิบาลโดยระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทสังคมโลก

นโยบายของสหประชาชาติได้กำหนดให้ทศวรรษที่ 2005-2014 เป็นทศวรรษแห่งการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแนวคิดหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ “การพัฒนาจะต้องเกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน” และ “การพัฒนาจะต้องเกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแผนแม่บทโลกที่นานาประเทศได้ร่วมลงนามรับเป็นพันธกรณี ณ ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 ได้เน้นย้ำการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าเป็น การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่รบกวนศักยภาพการพัฒนาของคนรุ่นใหม่ในอนาคต องค์ประกอบหลักของความยั่งยืนแบ่งเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการผสมผสานการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศเข้าไว้ด้วยกันอย่าง สมดุล โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551 : 7)

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยมีพื้นฐานแนวคิดมาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีดุลยภาพ ทั้งด้านสังคมเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทั้ง 3 มิติจะต้องเกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าประสงค์ของการพัฒนา 4 ประการ ดังนี้ 1) คุณภาพ :มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) เสถียรภาพและการปรับตัว : เศรษฐกิจเกิดการขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพทั้งระดับภายในและภายนอกประเทศ 3) การกระจายการพัฒนาอย่างเป็นธรรม : ประชากรมีความเท่าเทียมทั้งทางเพศ อาชีพ รายได้การศึกษา ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ และบริการพื้นฐานทางสังคม4) การมีระบบบริหารจัดการที่ดี : ประชากรทุกภาคส่วนของสังคม มีโอกาสและสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการตัดสินใจ และนโยบายสาธารณะแก่ประชาชน โดยผ่านการบริหารจัดการและความร่วมมือแบบบูรณาการของสถาบันการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551 : 9)

หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ที่ ฉบับ12 ยึดหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน(sustainable development goals : SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น การกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เน้นการบริหารจัดการในภาครัฐ ป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในศตวรรษที่ 21 (นันทิดา จันทร์ศิริ ,2556)

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วม โปร่งใส ตอบสนองและมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มการพัฒนาระดับรากหญ้าเชื่อมโยง การเข้าถึงของประชาชนในท้องถิ่นต่อผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้ง และบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล ช่วยเพิ่มการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างรัฐบาลและหน่วยงานระดับรากหญ้า ในขณะที่เดียวกันก็สร้างพื้นที่แบบเปิดเพื่อให้ประชาชนได้รับการตอบรับจากท้องถิ่นที่เหมาะสมส่งผลต่อการบริหารบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาล อันเป็นแนวคิดทางการจัดการปกครอง โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการหรือการปกครอง (สมเชาวน์ บำรุงชัย,2559)

รายงานผลการสำรวจรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ขององค์กร สหประชาชาติ (United Nations e-Government Survey 2012) ในส่วนของการจัดลำดับการพัฒนารัฐบาล อิเล็กทรอนิกส์ (e-Government Development Ranking) ประเทศไทยได้รับการจัดลำดับที่ 92 จากสมาชิกทั้งหมด 193 ประเทศ โดยก่อนหน้านี้ในปี ค.ศ. 2008 ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 64 และปี ค.ศ. 2010 ประเทศไทยอยู่ใน ลำดับที่ 76 สะท้อนถึงความก้าวหน้าในการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่ถดถอยลง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในเวทีโลก โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางและ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย

ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ปัญหาที่ทำให้การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควร เกิดจากปัญหาด้านความพร้อมของบุคลากรของภาครัฐ ปัญหาทางด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งถือเป็นภาษาสากล จึงทำให้เสียเปรียบในการเรียนรู้เทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศ รวมถึงการจัดทำเว็บเป็นภาษาต่างประเทศเพื่อรองรับนักลงทุนและนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาชมเว็บไซต์ของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงเสียเปรียบประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินเดีย และ มาเลเซีย ในการนำเสนอข้อมูลผ่านเว็บไซต์ หรือเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ การขาดแคลนบุคลากรในสายงานเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นแม้ว่าแต่ละหน่วยงานจะมีเว็บไซต์แล้วก็ตาม การดำเนินการขั้นต่อไปอาจประสบปัญหาคือ ไม่สามารถส่งผ่านบริการถึงมือประชาชนตามเกณฑ์ที่วางไว้ได้ ถ้าบุคลากรของรัฐซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดทำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ มีพื้นฐานความรู้ด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน (กานดา ศรีอินทร์,ดร.กุลธิดา ท้วมสุข,2558;ปณิดา จันทรสุกรี , 2558)

ปัญหาโดยทั่วไปของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ คือ พนักงานไม่เพียงพอและ อุปกรณ์สำนักงานที่ล้าสมัย (Dawlati, 2013) การรับรู้ในการยอมรับและการใช้งานในระบบราชการอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการยอมรับระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา (Hala Alkhatib Brunel,2013) การบริหารแบบธรรมาภิบาลส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การศึกษาของ จูซามาซ ชมผา, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร,สัญญา เคนาภูมิ,รังสรรค์ สิงห์เลิศ (2559) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเทศบาลเมืองอย่างยั่งยืน คือ ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลในองค์กร พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเทศบาลเมือง แบบอย่างยั่งยืน 3 แนวทาง คือ การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร และการพัฒนาธรรมาภิบาลในองค์กร

แนวคิดและทฤษฎีในการศึกษา

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี พระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลก ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) การพัฒนาที่ยั่งยืน นั้น เป็นคำที่ใช้กันมากในการพัฒนา ประเทศ มีการให้คำนิยามแตกต่างกันไปตามการแปลความของ ประเทศต่าง ๆ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย คำนิยามที่ได้รับการอ้างอิงถึงบ่อยครั้งได้แก่ คำนิยามที่บัญญัติโดย คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือที่เรียกในอีกนามหนึ่งว่า Brundtland Commission เพื่อเรียกร้องให้ชาวโลก เปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยและสอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติ หนังสือ Global Ecology Handbook ได้ระบุความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นนโยบายที่สนองความต้องการของคนในปัจจุบันโดยไม่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรในอนาคตสำหรับ ประเทศไทยมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้รวมทั้งการให้คำนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในที่ประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อพุทธศักราช 2545 ณ เมืองโจฮันเนสเบิร์กแอฟริกาใต้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึง ความเป็นองค์รวมอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทยด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างเท่าเทียม

2. แนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ปราศจากการแทรกแซงจากองค์กร ภายนอก สำนักงาน ก.พ. ได้กำหนดไว้โดยได้เสนอเป็นระเบียบสำ นักนายกรัฐมนตรีว่า หลักธรรมาภิบาลนั้นประกอบด้วย 6 หลักการคือ 1. หลักคุณธรรม 2. หลักนิติธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ 6. หลักความคุ้มค่า

3. แนวคิดเรื่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ และบูรณาการ การปฏิบัติงานและการบริการของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการให้บริการประชาชนได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยเน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ของประชาชนการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ แบ่งกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) เพื่อการกำหนดกลยุทธ์การ พัฒนาให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ - รัฐบาลกับรัฐบาล Government-to-Government (G2G) - รัฐบาลกับประชาชน Government-to-Citizen (G2C) รัฐบาลกับภาคธุรกิจ Government-to-Business (G2B) รัฐบาลกับข้าราชการและพนักงานของรัฐ Government-to-Employee (G2E)

4. แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (A Technology Acceptance Model: TAM) หลักการของ TAM ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน 2) การรับรู้ความยากง่ายในการใช้งานและ 3) ทศนคติของบุคคล โดยการรับรู้ ประโยชน์ในการใช้งาน และการรับรู้ความยากง่ายในการใช้งาน มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ

ขณะเดียวกันการรับรู้ความยากง่ายในการใช้งานยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และการรับรู้ความยากง่ายในการใช้งาน มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และขณะเดียวกันการรับรู้ความยากง่ายในการใช้งานยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานด้วย

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ทำให้โครงสร้างกระบวนการ และวัฒนธรรมทั้งมวลของการบริหารรัฐกิจมีความทันสมัยยิ่งขึ้น เนื่องจากการนำกลยุทธ์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กันอย่างแพร่หลาย จึงมีการศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และการนำนโยบายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไปปฏิบัติ เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ที่มีการเผยแพร่ในปัจจุบันมีที่มาจากประสบการณ์ ที่ประสบความสำเร็จของประเทศพัฒนาแล้ว โดยแท้จริงแล้ว การนำนโยบายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไปปฏิบัติในประเทศกำลังพัฒนานั้นต้องการการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงและแนวทางที่เหมาะสม ปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทรัพยากรทางการเงินที่เพียงพอ บุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และการฝึกอบรมทรัพยากรบุคคลที่เพียงพอ ช่องทางเข้าถึงบริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพิ่มขึ้นของพลเมือง ความร่วมมือที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ครอบคลุมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่มีประสิทธิภาพ ความตระหนักเกี่ยวกับรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มขึ้นของพลเมือง การเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นเกี่ยวกับกฎหมาย การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และกลยุทธ์ที่ครอบคลุม (ปันนดา จันทรสุกรี, 2558)

ประสิทธิภาพในการทำงาน

ความสามารถทางเทคนิคของผู้ใช้ และการสนับสนุนด้านการจัดการจะได้รับอิทธิพลจากรู้และความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค ดังนั้นการรับรู้ในการยอมรับและการใช้งานในระบบราชการอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการยอมรับระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา (Hala Alkhatib Brunel, 2013) การศึกษาของ OJO, John Sunday (2014) ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-governance) ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วม โปร่งใส ตอบสนองและมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มการพัฒนาระดับรากหญ้า การเข้าถึงของประชาชนในท้องถิ่นต่อผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้ง และบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสาร ข้อมูลช่วยเพิ่มการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างรัฐบาลและหน่วยงานระดับรากหญ้า ในขณะเดียวกันก็สร้างพื้นที่แบบเปิดเพื่อให้ประชาชนได้รับการตอบรับจากท้องถิ่นที่เหมาะสม ด้วยช่องทางการของรัฐบาล ช่วยให้การบริการมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพและเพิ่มการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกิจการท้องถิ่น (จุฑามาส ชมผา,เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร,สัญญา เคนาภูมิ,รังสรรค์ สิงห์เลิศ , 2559)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในประเทศไทย พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับบริการ อิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้ (1) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (2) การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับ (3) คุณภาพของการบริการ และ (4) ความเชื่อถือไว้วางใจ (วันทนีย์ มงคลทรัพย์กุล, อัญญา ดิษฐานันท์, อรพรรณ คงมาลัย และ จันทร์จิรา นพคุณธรรมชาติ, 2559)

หลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดทางการจัดการปกครองโดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการหรือการปกครอง โดยในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวคิดที่มีการรับรู้ในวง กว้าง มีการตีความ และนำไปใช้หลายแนวทาง รวมถึงระดับท้องถิ่น อันมีจุดเริ่มต้นสำคัญ มาจากการนำเสนอของธนาคารโลก ในปี ค.ศ. 1989 เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจให้กับบางประเทศกำลังพัฒนา และส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในทุกๆระดับ รวมถึงระดับท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญในบริบทการบริหารจัดการท้องถิ่น ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในหลายภาคส่วน ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการ ตามความต้องการของสังคม บริบทด้านกระแสโลกาภิวัตน์ แนวคิดประชาธิปไตย และแนวคิดการ กระจายอำนาจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวคิดธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่น ซึ่งปรากฏอยู่ในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่น โดยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วม ทางการเมือง และการมีส่วนร่วม ทางการบริหารในการบริหารจัดการท้องถิ่น (นันทิดา จันทร์ศิริ ,2556 ; พรอนงค์ บุชราตระกูล, ดร.สุนทรี เหล่าพัดจัน, 2560) ทั้งนี้การกำกับดูแลกิจการได้รับการยอมรับว่าเป็นพลังสำคัญ สำหรับการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพของการกำกับดูแล กลยุทธ์การกำกับดูแลที่ขับเคลื่อนด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะต้องมีพัฒนาและประยุกต์ใช้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่ ความโปร่งใสและเพิ่มความรับผิดชอบ ที่ประสบความสำเร็จ การใช้ประโยชน์จากโอกาสในการกำกับดูแลกิจการอิเล็กทรอนิกส์นั้นเกี่ยวข้องกับ หลายปัจจัยซึ่งรวมถึงทุนมนุษย์ทรัพยากรทางการเงิน, การริเริ่มที่มุ่งเน้นความเป็นผู้นำการบริหาร การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและการรับรู้ของพลเมือง (R.K. SAPRU AND YUDHISHHIRA SAPRU,2014)

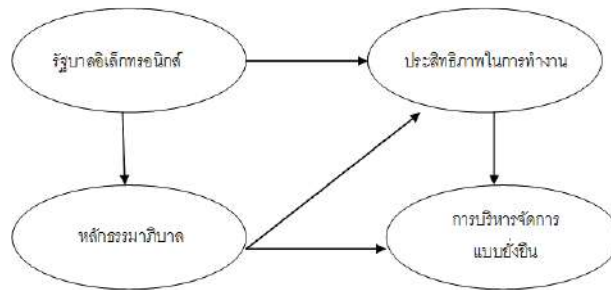
การบริหารจัดการแบบยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดจากความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลถือเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่จำเป็นเพื่อให้ ครอบคลุมการในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะ ปัจจุบันรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในยุโรปและประเทศตะวันตกอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการประยุกต์จากการใช้และการยอมรับเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลแบบเปิด (Open Access Information Communication Technology - OAICT) ที่ออกแบบมาเพื่อยกระดับการให้บริการทางสังคม หนึ่งในความท้าทายที่ต้องเผชิญกับผู้จัดการภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือปัญหาในการระบุและกำหนดบทบาทการพัฒนาส่วนบุคคลของตนและการใช้แนวคิดการกำกับดูแลที่ดีในองค์กรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและความเข้าใจอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพขององค์กรภาครัฐ ผู้จัดการภาครัฐกำลังทบทวนวิธีการที่ดีที่สุดที่สามารถบรรลุบทบาทของตนเพื่อบรรลุบทบาทและเป้าหมายขององค์กร โดยบทบาทของการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการบริหารบทบาทการพัฒนาบทบาทเชิงกลยุทธ์

และการพัฒนาส่วนบุคคล ในการกำหนดความสัมพันธ์นี้ได้มีการพัฒนารูปแบบสมมุติฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้จัดการภาครัฐการกำกับดูแลที่ดีและการพัฒนาส่วนบุคคลบทบาทการบริหารงาน แบบธรรมมาภิบาล มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาตนเอง มากกว่าบทบาทการพัฒนาและบทบาทเชิงกลยุทธ์การกำกับดูแลกิจการที่ดี มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการบริหารและบทบาทการพัฒนากับการพัฒนาบุคลากรของผู้จัดการภาครัฐ พิสูจน์ให้เห็นว่าการจัดการด้วย ทฤษฎีระบบ (Katz & Kahn, 1966) ได้รับการสนับสนุนโดยบทบาทของผู้จัดการภาครัฐ เป็นข้อมูลในขณะที่ยังคงการกำกับดูแลที่ดีเป็นกระบวนการและการพัฒนาส่วนบุคคลเป็นผลลัพธ์ ภาครัฐ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำมาซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย พัฒนาจากแนวคิดของ Hassan (2014) และ พรอนงค์ บุชราตระกูล (2560)

สรุป

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเทศบาลเมืองอย่างยั่งยืนผ่านการบริหารงานแบบธรรมมาภิบาลโดยระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแนวคิดและทฤษฎีในการศึกษา 4 แนวคิด คือ 1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. แนวคิดหลักธรรมาภิบาล 3. แนวคิดเรื่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ 4. แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี และกรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่ง พัฒนาจากแนวคิดของ Hassan (2014) และ พรอนงค์ บุชราตระกูล (2560)

อ้างอิง

กานดา ศรีอินทร์,ดร.กุลธิดา ท้วมสุข.2558.สภาพและปัญหาในการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย. อินฟอร์เมชั่น.หน้า1-21.
 นันธิดา จันทร์ศิริ .2556.กรอบแนวความคิดการบริหารจัดการองค์การการเงินชุมชนในสังคมไทย.วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ.หน้า19-39.

วันทนีย์ มงคลทรัพย์กุล, อัญญา ดิษฐานนท์, อรพรรณ คงมาลัย และ จันทร์จิรา นพคุณธรรมชาติ.2559.การพัฒนาแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์สนับสนุนงานท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาญจนบุรี.วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.หน้า189-197.

สมเชาวน์ บำรุงชัย.2559. รูปแบบการพัฒนาชุมชนยั่งยืนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย.สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย 70 ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.หน้า70-78.

วันทนีย์ มงคลทรัพย์กุล, อัญญา ดิษฐานนท์, อรพรรณ คงมาลัย และ จันทร์จิรา นพคุณธรรมชาติ.2559.การพัฒนาแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์สนับสนุนงานท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาญจนบุรี.วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.หน้า189-197.

Dawlati, 2013The Influence of E-government Practices on good governance from the perspective of Public in Lebanon. Journal of Public Administration and Governance ISSN 2161-7104

Hassan (2014). The Influence of E-government Practices on the Public Trust in Lebanon. International SAMANM Journal of Finance and Accounting.p102-120.

โปรแกรมประยุกต์บนมือถือในการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วน กรณีศึกษา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

Mobile applications to monitor the condition of obesity

ผู้วิจัย

อรรถพงษ์ ชุ่มเขียว

กนกวรรณ อ่วมคำ

จิราพร คันซัง

ภิญญาพัชญ์ พรหมมา

หลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Applications) ในการส่งเสริมการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนในการบริโภคอาหารให้ถูกต้องตามหลักทางโภชนาการและทำการสำรวจความพึงพอใจในการนำโปรแกรมประยุกต์บนมือถือ (Mobile Applications) ในการใช้งานการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการจัดอบรมกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ อธิบายการใช้งานข้อมูลต่าง ๆ ในโปรแกรมประยุกต์ โดยทำการอบรมการใช้งานทุกอย่างในโปรแกรมนี้กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 40 คน เป็นชายและหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกินและอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 50 ปีขึ้นไป อยู่ในชุมชนบ้านฝ้าง ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง คัดเลือกเข้าเป็นกลุ่ม ตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยเป็นผู้ที่มีรอบเอวเกินมาตรฐาน (ชาย > 90 ซม. และ หญิง > 80 ซม.) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการทดลองใช้นี้ จะต้องทำการบันทึกข้อมูลทุกวันเป็นระยะเวลาติดต่อกันเป็นเวลา 12 สัปดาห์ จากการศึกษาพบว่า จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการใช้แอปพลิเคชัน adiCET Nutrition มีค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัวก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 77.85 กิโลกรัมและหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 65.58 กิโลกรัม ค่าเฉลี่ยดัชนีมวลกายก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 29.87 กิโลกรัม/ตารางเมตร และหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 25.25 กิโลกรัม/ตารางเมตร ค่าเฉลี่ยรอบเอวก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 99.58 เซนติเมตรและหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 94.00 เซนติเมตร ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัวดัชนีมวลกายและรอบเอวของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน พบว่า หลังจากการใช้งานแอปพลิเคชันตามคำแนะนำการใช้งานและการนัดหมายแต่ละสัปดาห์เป็นเวลาจำนวน 12 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างมีน้ำหนักตัวดัชนีมวลกายและรอบเอวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน adiCET Nutrition ที่มีต่อความสวยงามในด้านการออกแบบด้านข้อมูลแนะนำด้านโภชนาการและการออกกำลังกายด้านการใช้งานระบบและความพึงพอใจโดยรวมของการใช้งานแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition โดยกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ซึ่งใช้อุปกรณ์มือถือแอนดรอยด์ในชีวิตประจำวันทั้งเพศชายและเพศหญิงจำนวน 40 คน พบว่ามีความพึงพอใจต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition สำหรับด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับดีส่งผลให้ความพึงพอใจต่อการใช้งานโดยรวมของแอปพลิเคชันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ซึ่งอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : แอปพลิเคชัน, โปรแกรมประยุกต์บนมือถือ, โรคอ้วน, ความพึงพอใจ

Abstract

The objective of this research is to develop mobile applications to promote the surveillance of obesity in food consumption in accordance with the principles of nutrition and to survey the satisfaction of implementing the application. On mobile applications (Mobile Applications) in the use of obesity surveillance with the sample. The researcher organized a training for the sample groups who participated in this project. Describe the use of various information in the application. By conducting training to use everything in this program, the sample group consisted of 40 men and women who were overweight and aged 50 years or more in Ban Phueng community, Sala Sub-district, Koh Kha District, Lampang Province. As a group the purposive sampling was for subjects with excess waist circumference (male > 90 cm and female > 80 cm). The data must be recorded every day for a period of 12 consecutive weeks. Studies have shown that the sample group using adiCET Nutrition had an average body weight before application was 77.85 kg and after using the application was 65.58 kg. The mean BMI before using the application was 29.87 kg / sq m. Meters and after use the application is 25.25 kg / sq m. The mean waist circumference before application was 99.58 cm, and after using the application was 94.00 cm. After using the app, it was found that after 12 weeks of usage following application instructions and weekly appointments, the subjects had body weight, BMI and waist circumference. A statistically significant decrease at .05 level for the study of adiCET Nutrition users' satisfaction with the beauty of design, nutrition advice and exercise. System work and overall satisfaction of adiCET Nutrition applications by sample samples for this study, which used 40 male and female Android mobile devices in daily life. People found good satisfaction with the adiCET Nutrition app for various fields, resulting in the overall satisfaction with the app's average level. 4.37 which is good.

Keywords : applications, mobile applications, obesity, satisfaction

บทนำ

ปัจจุบันภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนเป็นปัญหาสุขภาพที่พบได้สูงขึ้นในประชากรทั่วโลก ทั้งในวัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตที่สำคัญ จากโรคและภาวะแทรกซ้อน เช่น เบาหวาน โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง โรคไต โรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น ภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนในสตรีมีผลกระทบต่อการเจริญพันธุ์การตั้งครรภ์และการคลอดภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน คือ ภาวะไม่สมดุลของพลังงานที่ร่างกายได้รับจากการรับประทานอาหารและการใช้พลังงานของร่างกาย อาจเกิดขึ้นในกรณีที่ รับประทานอาหารที่ให้พลังงานมากกว่าการใช้พลังงานของร่างกายหรือมีการใช้พลังงานลดลงก็ได้ โดยมีปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงในการมีภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน คือ การรับประทาน อาหารที่มีพลังงานสูง (energy-dense foods) และการมีกิจกรรมประจำวันที่เคลื่อนไหวร่างกายน้อย (sedentary lifestyle) โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น การรับประทาน อาหารจานใหญ่/แก้วใหญ่ (large portion sizes) การรับประทานอาหารตามร้านอาหารหรือภัตตาคารบ่อยครั้ง พันธุกรรมและปัญหาทางด้านเศรษฐกิจการป้องกันไม่ให้มีภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน เป็นเป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้ที่มีภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนควรต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการรับประทานอาหารและการออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนักและป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา ภาวะน้ำหนักเกิน (overweight) หมายถึง การมีน้ำหนักตัว มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยรวมน้ำหนักของกล้ามเนื้อ กระดูก เนื้อเยื่อไขมัน และน้ำ ในร่างกาย ซึ่งองค์การอนามัยโลกกำหนด ดัชนีมวลกายอยู่ในช่วง 25.0-29.9 กิโลกรัมต่อตารางเมตร

และดัชนีมวลกายอยู่ในช่วง 23.0-24.9 กิโลกรัมต่อตารางเมตร สำหรับประชากรเอเชีย ภาวะอ้วน (obesity) หมายถึง การมีเนื้อเยื่อไขมันมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ เพศชายมากกว่าร้อยละ 20.0 และเพศหญิง มากกว่าร้อยละ 30.0 หรือมีดัชนีมวลกาย 30 กิโลกรัมต่อตาราง เมตร หรือมากกว่า สำหรับประชากรเอเชียถือว่ามีความอ้วน เมื่อมีดัชนีมวลกายตั้งแต่ 25 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ขึ้นไป (สุนันทา ยั่งยืนชเรษฐ, 2560)

รายงานจากวารสารการแพทย์ the New England Journal of Medicine ตีพิมพ์เมื่อเดือนมิถุนายน 2560 ศึกษาเรื่องดัชนีมวลกาย (Body Mass Index: BMI) ของประชากร 195 ประเทศ ตั้งแต่ปี 1980-2015 กลับบ่งชี้ว่าขณะนี้ประชากรโลกกว่า 30 เปอร์เซ็นต์ หรือกว่า 2 พันล้านคนทั่วโลก เข้าข่ายน้ำหนักเกิน (Overweight) และเป็นโรคอ้วน (Obesity) ในจำนวนผู้ที่ถูกระบุเป็นโรคอ้วน เป็นเด็กกว่า 107 ล้านคน เป็นผู้ใหญ่ 603 ล้านคน เฉพาะตัวเลขผู้เสียชีวิตจำนวน 4 ล้านคน ในปี 2558 พบว่า มีค่า BMI เกิน 25 และกว่า 2 ใน 3 ของคนเหล่านี้เสียชีวิตเพราะโรคเกี่ยวกับหัวใจ (นิซากร ศรีเพชรดี, 2562) ในประเทศไทยอุบัติการณ์ความอ้วนกำลังเป็นปัญหาที่ขยายวงมากขึ้น งานวิจัยขององค์การอนามัยโลก (WHO) ในปี 2011 ที่มีการสำรวจสถานการณ์ความอ้วนในประเทศไทยเทียบเคียงกับประชากรเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน พบว่า ประชากรในประเทศไทยมีค่าเฉลี่ย BMI ≥ 25 อยู่ที่ 32.2 เปอร์เซ็นต์ สูงเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มอาเซียน นอกจากนี้ ข้อมูลจากงานวิจัยของ ศ.นพ.วิชัย เอกพลากร หัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ศึกษาแนวโน้มความชุกของภาวะอ้วน (BMI ≥ 25) ในประชากรไทยตั้งแต่ปี 2534-2558 พบตัวเลขเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยงานวิจัยต่างประเทศบอกว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความอ้วนที่ 30 เปอร์เซ็นต์ แต่ของเราขึ้นมาถึง 32.2 เปอร์เซ็นต์ และจากการสำรวจพบว่า ภาวะอ้วนในประเทศไทยมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วง 10-20 ปีให้หลังนี้เอง (ราม รังสินธุ์, 2561) โดยภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด และโรคมะเร็ง นอกจากนี้ พบว่า ภาวะอ้วนลงพุงมีความสัมพันธ์กับภาวะต้านอินซูลิน และโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด ภาวะอ้วนจึงมีผลทำให้สุขภาพลดลง จากการเกิดโรคเรื้อรัง มีผลต่อคุณภาพชีวิตและความสูญเสียทางเศรษฐกิจเนื่องจากเพิ่มค่าใช้จ่ายทางสุขภาพและการสูญเสียสุขภาพ ภาวะพิการและการตายก่อนวัยอันควร(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2555)

สมาร์ทโฟน (smartphone) คือ โทรศัพท์มือถือ หรือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ มีระบบปฏิบัติการระดับสูงในตัว มีความยืดหยุ่นในการใช้งานสูง สามารถติดตั้งโปรแกรมได้หลากหลาย ปัจจุบันที่ได้รับความนิยมมากคือ ไอโฟน (iPhone) ซัมซุง กาแล็กซี่แท็บ (Samsung Galaxy Tab) และโนเกีย (Nokia) เป็นต้น จากการเปิดตัวของระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ (androids) ที่เริ่มแพร่หลาย จึงทำให้การเข้าถึงผู้ใช้ผ่านแอปพลิเคชัน (application) ต่าง ๆ ทางสมาร์ทโฟนได้ง่ายขึ้น ในรูปแบบเรียลไทม์ (real time) ซึ่งปัจจุบันแอปพลิเคชันที่ดึงดูดความสนใจของคนไทยได้มากที่สุดเกี่ยวข้องกับการถ่ายรูปและการเชื่อมโยงกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (online social network) เช่น แอปพลิเคชันอินสตราแกรม (Instagram) ใน Facebook รวมไปถึงเว็บไซต์ที่ให้บริการผู้ใช้ที่ให้บริการสร้างเว็บ เขียนเว็บบล็อก โพสต์รูปภาพ วีดีโอ ดนตรี เพลง รวมถึงการแชร์ความคิด และสามารถเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่น ๆ เพื่อค้นหาข้อมูลที่สนใจได้ ในปัจจุบันนี้มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือโดยเฉลี่ยวันละมากกว่า 7.2 ชั่วโมง ซึ่งคิดเป็น 27% ของเวลาใน 1 วัน มีการใช้โทรศัพท์มือถือในสถานที่ต่าง ๆ เช่น 67% พิมพ์บนบนเตียงนอน 47% ใช้สำหรับการฆ่าเวลาในการรอคอยบางสิ่ง 39% ขณะดูโทรทัศน์ 25% สื่อสารกับผู้อื่น 22% ใช้ระหว่างอยู่กับครอบครัว 19% ในห้องน้ำ 15%

ระหว่างการซื้อปิ้ง และ 15% ในงานเลี้ยงสังสรรค์ต่าง ๆ เป็นต้น โทรศัพท์มือถือมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการด้านต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งพบว่า 42% ใช้การโฆษณาบนโทรศัพท์มือถือ 23% นำเสนอข้อมูลที่ให้ทางเลือกที่ดีกว่า 26% ช่วยในการค้นหาข้อมูล และ 14% ซื้อสินค้าและบริการผ่านทางโทรศัพท์มือถือโมบายแอปพลิเคชัน (mobile application) สำหรับการวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์ และแนวโน้มการใช้โมบายล์แอปพลิเคชันในประเทศไทยพบว่า จะมีการเติบโตแบบก้าวกระโดด ด้วยปัจจัย คือ การขยายตัวของตลาดสมาร์ทโฟน คุณสมบัติอันโดดเด่นของสมาร์ทโฟนในการเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต และสามารถลงแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก จึงทำให้เกิดความต้องการสูงในการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อสร้างบริการใหม่ๆ ในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้ดี สำหรับในต่างประเทศและในประเทศไทยได้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันที่มีข้อมูลทางโภชนาการที่พร้อมใช้และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ โดยพบว่า มีอัตราการใช้ออปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับหลักโภชนาการที่มีอยู่มากมายสำหรับโปรแกรมประยุกต์ในมือถือ ซึ่งจากการวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลรายละเอียดของแอปพลิเคชันต่าง ๆ โดยอ้างอิงจากบทความแนะนำการใช้งานแอปพลิเคชัน รายละเอียดแอปพลิเคชัน อัตราการดาวน์โหลดจากเว็บไซต์และ Android Market ในหมวดของ Health and Fitness จากรายชื่อแอปพลิเคชันที่เสียค่าใช้จ่ายและไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยมีอัตราการดาวน์โหลดยอดนิยมจากการจัดอันดับ top 100 paid and top100 free ในปี 2017 ได้แก่ www.thaiware.com www.samsung.com www.kapook.com และ www.fwd.co.th ที่มีการจัดอันดับการดาวน์โหลดโปรแกรมประยุกต์ทางมือถือในรูปแบบที่มีต่าง ๆ พร้อมรายละเอียด โดยมีข้อมูลที่แตกต่างกัน รวมถึงการใช้งานที่หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปเปรียบเทียบข้อมูลรายละเอียดแอปพลิเคชันที่มีอัตราดาวน์โหลดยอดนิยมหรือมีผู้นิยมใช้กันมากที่สุดไว้ โดยในแต่ละแอปพลิเคชันนั้นมีข้อมูลรายละเอียด วิธีใช้งาน ที่แตกต่างกันไปซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ โภชนาการทางด้านอาหาร การออกกำลังกาย โดยมีการวางแผนด้านการออกกำลังกาย วางแผนด้านการรับประทานอาหารที่เหมาะสมและดีต่อสุขภาพและโภชนาการของผู้ใช้

สำหรับการส่งเสริมสุขนิสัยการบริโภคอาหารที่ถูกต้องควรมีการส่งเสริมเพื่อป้องกันการเกิดโรคที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้องตั้งแต่เนิ่น ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ (Mobile Applications) ในการส่งเสริมสุขนิสัยการบริโภคอาหาร โดยทำการสร้างโปรแกรมประยุกต์ ซึ่งมีประสิทธิภาพและมีความทันสมัยสำหรับการให้ข้อมูล เนื้อหาสาระ ที่ส่งเสริมเกี่ยวกับสุขนิสัยการบริโภคอาหาร และการใช้งานโปรแกรมประยุกต์นี้อย่างแพร่หลาย ในกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกินได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังทำการศึกษาวิจัยประสิทธิภาพของโปรแกรมประยุกต์ดังกล่าว โดยทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมประยุกต์ในการสร้างเสริมสุขนิสัยการบริโภคอาหารของกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกิน ซึ่งเป็นแนวทางในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีจากการบริโภคอาหารที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Applications) ในการส่งเสริมการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนในการบริโภคอาหารให้ถูกต้องตามหลักทางโภชนาการ
2. สสำรวจความพึงพอใจในการนำโปรแกรมประยุกต์บนมือถือ (Mobile Applications) ในการใช้งานการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนกับผู้มีภาวะน้ำหนักเกิน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research procedures)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมประยุกต์ในการสร้างเสริมสุขนิสัยการบริโภคอาหารของในกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกิน ผู้วิจัยจัดอบรมกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ อธิบายการใช้งานข้อมูลต่างๆ ในโปรแกรมประยุกต์ โดยทำการอบรมการใช้งานทุกอย่างในโปรแกรมนี้อย่างละเอียด โดยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เป็นชายและหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกินและอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 50 ปีขึ้นไป อยู่ในชุมชนบ้านฝาง ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง คัดเลือกเข้าเป็นกลุ่ม ตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยเป็นผู้ที่มีรอบเอวเกินมาตรฐาน (ชาย >90 ซม. และ หญิง >80 ซม.) และยินดีที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัย สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการทดลองใช้นี้ จะต้องทำการบันทึกข้อมูลทุกวัน เป็นระยะเวลาติดต่อกันเป็นเวลา 12 สัปดาห์ โดยมีการใช้รหัสผู้ใช้ (User Name) และรหัสผ่าน (Password) ที่ผู้วิจัยกำหนดให้ ซึ่งจะมีารนัดหมายกับกลุ่มตัวอย่างในการรับฟังข้อมูลการใช้งานโปรแกรมประยุกต์และข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง เช่น น้ำหนัก ความดัน อัตราการเต้นหัวใจ ฯลฯ ในแต่ละสัปดาห์ โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลเพิ่มเติม ความรู้ต่างๆ ทางด้านโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสมจากนักโภชนาการ ซึ่งจะสามารถนำมาใช้เพื่อการสนับสนุนส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารที่ถูกต้องได้ต่อไป

เครื่องมือและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Applications) ในการส่งเสริมการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนในการบริโภคอาหารให้ถูกต้องตามหลักทางโภชนาการ

1.1 แอปพลิเคชันที่มีส่วนช่วยให้ผู้ใช้สามารถวัดระดับความต้องการพลังงานที่ร่างกายต้องการใช้ในแต่ละวัน พร้อมทั้งควบคุมพลังงานจากอาหารที่รับประทาน โดยข้อมูลอาหารจะสามารถนำไปวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคจากอาหารที่รับประทานประจำวัน เพื่อเป็นตัวช่วยในการดูแลสุขภาพการบริโภคอาหารไม่ให้เกิดความต้องการและส่งผลเสียระยะยาวต่อผู้บริโภค โดยแอปพลิเคชันมีความสามารถได้แก่ แสดงข้อมูลประวัติผู้ใช้และความต้องการใช้พลังงานแต่ละวัน แสดงข้อมูลคุณค่าทางโภชนาการที่เกี่ยวข้องกับเมนูอาหาร แสดงข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ไดอารี่การออกกำลังกายเพื่อบันทึกแคลอรีทั้งหมดที่ร่างกายคุณเผาผลาญ การค้นหาข้อมูลแคลอรีและโภชนาการเพื่อการขึ้นชอบอาหารของผู้ใช้ ปฏิทินการรับประทานอาหารเพื่อดูแคลอรีของการบริโภค ติดตามน้ำหนักค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index)

1.2 สำหรับรูปแบบรายละเอียดลักษณะการใช้งานของโปรแกรมประยุกต์หรือแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการของแต่ละแหล่งที่มาและรายละเอียดที่แตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่อัตราการดาวน์โหลดไปใช้หรือการจัดอันดับแหล่งข้อมูลทำให้ทราบลักษณะการใช้ของแอปพลิเคชันซึ่ง adICET Nutrition จะมีความแตกต่างที่เพียบพร้อมไปทุกอย่างสำหรับผู้ใช้งาน เริ่มตั้งแต่ การบันทึกข้อมูลเบื้องต้นของผู้ใช้ การบันทึกข้อมูลอาหารและโภชนาการ บันทึกข้อมูลด้านสุขภาพ การบันทึกข้อมูลด้านการออกกำลังกาย คำแนะนำด้านการออกกำลังกาย คำแนะนำด้านสุขภาพและโภชนาการ การประเมินภาวะความเสี่ยงด้านสุขภาพ การวิเคราะห์สารอาหารในแต่ละมื้ออาหาร ระบบการแจ้งเตือนผู้ใช้งาน คำแนะนำการใช้งานแอปพลิเคชันการแสดงผลในแบบกราฟและรูปภาพที่สามารถอยู่บน Social media ได้อย่างอัตโนมัติ ประกอบด้วย สมาชิกเข้าร่วม ลงทะเบียน กรอกข้อมูลแต่ละวัน การเก็บข้อมูล

การกรอกข้อมูลตามปกติ การรับส่งข้อมูลแต่ละวัน ทำการวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย การเลือกขั้นตอนที่จะนำมาทดสอบ (รักษา/ทดลอง) การกำหนดความสำเร็จของเป้าหมาย การจัดการสาเหตุที่ไม่ประสบความสำเร็จ

Obesity management Application

2. สำนวจความพึงพอใจในการนำโปรแกรมประยุกต์บนมือถือ (Mobile Applications) ในการใช้งานการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division)
- วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานด้วยสถิติ Paired t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้โปรแกรมแอปพลิเคชัน

ผลการทดลอง

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนบ้านฝ้าง ตำบลศาลา อำเภอกะชกา จังหวัดลำปาง ที่ทำกาการใช้แอปพลิเคชันadiCET Nutritionมีค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัวก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 77.85 กิโลกรัมและหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 65.58 กิโลกรัม ค่าเฉลี่ยดัชนีมวลกายก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 29.87 กิโลกรัม/ตารางเมตรและหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 25.25 กิโลกรัม/ตารางเมตร ค่าเฉลี่ยรอบเอวก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 99.58 เซนติเมตรและหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 94.00 เซนติเมตร ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัวดัชนีมวลกายและรอบเอวของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน พบว่าหลังจากการใช้งานแอปพลิเคชันตามคำแนะนำการใช้งานและการนัดหมายแต่ละสัปดาห์เป็นเวลาจำนวน 12 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างมีน้ำหนักตัวดัชนีมวลกายและรอบเอวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าของน้ำหนักตัวดัชนีมวลกายและรอบเอวก่อนและหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	t	P-value
น้ำหนัก (กิโลกรัม)				
ก่อน	77.85	15.33	2.98	0.001
หลัง	65.58	16.24		
ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/ตารางเมตร)				
ก่อน	29.87	5.33	3.17	0.001
หลัง	25.25	4.89		
รอบเอว (เซนติเมตร)				
ก่อน	99.58	13.45	2.98	0.005
หลัง	94.00	11.14		

n= 40, p < 0.05

ผลจากการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์โดยให้ผู้ใช้ตอบแบบสอบถามมีความแตกต่างทางเพศและระดับการศึกษา โดยเป็นเพศหญิง 36 คน คิดเป็น 90% เพศชาย 4 คน คิดเป็น 10% ซึ่งมีภาวะน้ำหนักเกินและอายุอยู่ในช่วง 50-60 ปี ได้แก่ ผู้มีอายุ 50-55 ปี จำนวน 16 คนคิดเป็น 40% ผู้มีอายุ 55-60 ปี จำนวน 16 คนคิดเป็น 40% และผู้ที่มีภาวะน้ำหนักเกินและอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็น 20% รวมทั้งหมด 40 คนคิดเป็น 100% โดยได้นำข้อมูลมาสรุปผลการประเมินความพึงพอใจดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความสวยงามของการออกแบบ			
1. สีสันทภายในแอปพลิเคชัน	4.41	0.32	ดี
2. มีการจัดหมวดหมู่ด้านโภชนาการและการออกกำลังกายด้วยภาพที่มีความน่าสนใจ	4.29	0.35	ดี
3. การออกแบบอินเตอร์เฟซสวยงาม	4.36	0.41	ดี
4. ขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสม	4.24	0.55	ดี
5. ความสมดุลของการใช้สีในแอปพลิเคชัน	4.21	0.44	ดี
ค่าเฉลี่ย	4.30		ดี

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านข้อมูลทางด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย			
1. ประเภทของอาหารในแต่ละมื้อและการออกกำลังกาย	4.45	0.37	ดี
2. ข้อมูลด้านอาหารและการออกกำลังกายเพียงพอต่อความเข้าใจ	4.29	0.35	ดี
3. มีการจัดหมวดหมู่ข้อมูลด้านอาหารและการออกกำลังกายที่สามารถค้นหาได้ง่าย	4.51	0.45	ดี
4. การค้นหาข้อมูลด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย	4.32	0.58	ดี
5. ความทันสมัยของข้อมูลด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย	4.47	0.52	ดี
ค่าเฉลี่ย	4.41		ดี
ด้านการทำงานของระบบ			
1. ความเร็วในการตอบสนองการทำงาน	4.38	0.51	ดี
2. สามารถเข้าถึงข้อมูลและการบันทึกข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว	4.44	0.47	ดี
3. การจัดรูปแบบภายในแอปพลิเคชันง่ายต่อการใช้งาน	4.46	0.39	ดี
4. การปรับแต่งการใช้งานของแอปพลิเคชัน	4.39	0.51	ดี
5. ความพึงพอใจต่อการใช้งานโดยรวม	4.34	0.46	ดี
ค่าเฉลี่ย	4.40		ดี
ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพโดยรวมของแอปพลิเคชัน	4.37		ดี

จากตารางที่ 2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition ด้านความสวยงามของการออกแบบด้านข้อมูลทางด้านโภชนาการและการออกกำลังกายและด้านการทำงานของระบบ ส่งผลให้มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.37 ซึ่งอยู่ในระดับดี สำหรับด้านความสวยงามของการออกแบบได้ผลการประเมินค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับดี สำหรับการออกแบบอินเตอร์เฟซสวยงามได้ผลการประเมินมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับดี รองลงมา มีการจัดหมวดหมู่ด้านโภชนาการและการออกกำลังกายด้วยภาพที่มีความน่าสนใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับดี รองลงมา สีสันทภายในแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับดี รองลงมา ขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับดี และ ความสมดุลของการใช้สีในแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับดี สำหรับด้านข้อมูลทางด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย ได้ผลการประเมินค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับดี สำหรับการจัดหมวดหมู่ข้อมูลด้านอาหารและการออกกำลังกายที่สามารถค้นหาได้ง่าย ได้ผลการประเมินมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 อยู่ในระดับดี รองลงมา ความทันสมัยของข้อมูลด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับดี รองลงมา ประเภทของอาหารในแต่ละมื้อและการออกกำลังกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับดี รองลงมา การค้นหาข้อมูลด้านโภชนาการและการออกกำลังกายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 อยู่ในระดับดี และ ข้อมูลด้านอาหารและการออกกำลังกายเพียงพอต่อความเข้าใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับดี และสำหรับด้านการทำงานของระบบได้ผลการประเมิน

มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับดี สำหรับการจัดรูปแบบภายในแอปพลิเคชันง่ายต่อการใช้งาน ได้ผลการประเมินมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับดี รองลงมา ความสามารถเข้าถึงข้อมูลและการบันทึกข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 อยู่ในระดับดี รองลงมา การปรับแต่งการใช้งานของแอปพลิเคชันค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 อยู่ในระดับดี รองลงมา ความเร็วในการตอบสนองการทำงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับดี และความพึงพอใจต่อการใช้งานโดยรวม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับดี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำหรับวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Applications) ในการส่งเสริมการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนในการบริโภคอาหารให้ถูกต้องตามหลักทางโภชนาการ และสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้งานโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือ สำหรับด้านคุณสมบัติของแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition จะมีลักษณะ การบันทึกข้อมูลเบื้องต้นของผู้ใช้ การบันทึกข้อมูลอาหารและโภชนาการ บันทึกข้อมูลด้านสุขภาพ การบันทึกข้อมูลด้านการออกกำลังกาย คำแนะนำด้านการออกกำลังกาย คำแนะนำด้านสุขภาพ และโภชนาการ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพและโภชนาการ การประเมินภาวะความเสี่ยงด้านสุขภาพ การวิเคราะห์สารอาหารในแต่ละมื้ออาหาร ระบบการแจ้งเตือนผู้ใช้งาน คำแนะนำการใช้งานแอปพลิเคชัน การแสดงผลในรูปแบบกราฟและรูปภาพที่สามารถอยู่บน Social media ได้อย่างอัตโนมัติ ซึ่งแอปพลิเคชัน โดยสอดคล้องกับคุณลักษณะจากแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนที่นำมาใช้รักษาผู้ที่ต้องการลดน้ำหนักอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการเน้นหลักในการตรวจสอบตนเอง ติดตามในการบริโภคอาหารด้วยตนเอง และการออกกำลังกายด้วยตนเองเพื่อลดน้ำหนัก โดยจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อการเก็บรวบรวมและการยอมรับและผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ของการควบคุมน้ำหนักด้วยตัวเองโดยการตรวจสอบจากการส่งข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนเมื่อเทียบกับเว็บไซต์และการจดบันทึก ดังนั้นสำหรับแอปพลิเคชัน MMM สามารถเป็นเครื่องมือที่เป็นที่ยอมรับและสามารถมีผลต่อการลดน้ำหนักได้โดยการทดสอบแบบ RCT เติมรูปแบบโดยสามารถรับประกันได้จากการศึกษาวิจัย (Carter MC., 2013)

ในประเทศไทยที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดจากการอ้างอิงของบทความที่แนะนำการใช้งานแอปพลิเคชัน รายละเอียดแอปพลิเคชัน อัตราการดาวน์โหลดจากเว็บไซต์ในปี 2017 ได้แก่ www.thaiware.com, www.samsung.com, www.kapook.com และ www.fwd.co.th ที่มีการจัดอันดับการดาวน์โหลดโปรแกรมประยุกต์ทางมือถือในรูปแบบที่มีต่าง ๆ พร้อมรายละเอียด โดยมีข้อมูลที่แตกต่างกันรวมถึงการใช้งานที่หลากหลายมีโปรแกรมประยุกต์หรือแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการของแต่ละแหล่งที่มาและรายละเอียดที่แตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่ อัตราการดาวน์โหลดไปใช้หรือการจัดอันดับแหล่งข้อมูลทำให้ทราบลักษณะการใช้ของแอปพลิเคชัน อันดับหนึ่งที่มีผู้นิยมและดาวน์โหลดมากที่สุดได้แก่แอปพลิเคชัน “Lose It” หน้าที่ของมันคือเป็นแอปพลิเคชัน คำนวณแคลอรี เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ควบคุมน้ำหนัก ลดน้ำหนัก หรือ การไดเอท (Diet) โดยเป็นการใช้ประโยชน์ในการควบคุมพลังงานและคำนวณพลังงานในอาหารแต่ละมื้อที่รับประทานและกำหนดพลังงานที่ควรได้รับในแต่ละวัน เพื่อให้สามารถลดน้ำหนักได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ รองลงมา คือ แอปพลิเคชันชื่อ “Calories Diary” เป็นแอปพลิเคชันที่มีคุณสมบัติที่ผู้ใช้สามารถบันทึกข้อมูลการรับประทานอาหารแต่ละมื้อ และมีการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบปริมาณพลังงานต่อการออกกำลังกาย คำนวณพลังงานของอาหารแต่ละชนิดในแต่ละมื้อ และ

เปรียบเทียบให้เห็นว่า พลังงานจากอาหารที่ได้รับต้องเผาผลาญด้วยการออกกำลังกายชนิดใด โดยแอปพลิเคชันมีการแบ่งลักษณะของกิจกรรมออกเป็นกิจกรรมน้อย ปานกลาง ค่อนข้างมาก และมาก เมื่อผู้ใช้พิจารณาว่า กิจกรรมลักษณะใดจะช่วยเผาผลาญปริมาณพลังงานที่ตนได้รับได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ แอปพลิเคชัน ชื่อ “Food I eat”, “Caloric Counter”, “Check Calories”, “BMI Calculator” ยังมีคุณสมบัติที่คล้ายกัน คือ ใช้เครื่องมือในการช่วยควบคุมพลังงานและคำนวณพลังงานอาหารแต่ละมื้อ เมื่อมีพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันที่บ่อยขึ้นและสม่ำเสมอ ทั้งการควบคุมอาหารและการออกกำลังกายร่วม เพื่อควบคุมน้ำหนัก จึงมีผลต่อปริมาณไขมันสะสมในร่างกายที่สามารถลดลงสู่ปกติ แต่มีแอปพลิเคชัน M Diet Helper เป็นแอปพลิเคชันที่แตกต่างโดยมีการใช้งานแบบเตือนเรื่องการลดความอ้วนและมีการจัดการวางแผนการกินอาหารในแต่ละมื้อให้ผู้ใช้โดยอัตโนมัติอย่างง่ายเลย และแอปพลิเคชัน “60 DAY Best of Me” ที่จะมีความแตกต่างในเรื่องการเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อชีวิตใหม่ใน 60 วัน ลดพุงลดโรค ไปกับ 5 เทรนเนอร์ที่จะมาคอยแนะนำ การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย ทั้งการเผาผลาญพลังงาน และเสริมสร้างกล้ามเนื้อในส่วนต่าง ๆ การแนะนำเมนูอาหารเพื่อสุขภาพที่เหมาะสมตลอด 3 มื้อ และฟังก์ชันในการประเมินผลการบวการตลอด 60 วัน สำหรับการศึกษาของ Jeon E, Park H and Faan R (2013) ได้ทำการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับสมาร์ทโฟนเพื่อใช้วางแผนการจัดการทางคลินิกกับโรคอ้วนทำการพัฒนาและประเมินผลการใช้แอปพลิเคชันสมาร์ทโฟนคลินิกเป็นแนวทางสำหรับการจัดการโรคอ้วน โดยการตรวจสอบการพัฒนาในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับการควบคุมน้ำหนักเพราะสามารถให้ข้อมูลด้านสุขภาพที่มีคุณภาพสูง จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการใช้แอปพลิเคชัน adiCET Nutrition ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัว ดัชนีมวลกาย และรอบเอวของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน พบว่าหลังจากการใช้งานแอปพลิเคชันตามคำแนะนำการใช้งานและการนัดหมายแต่ละสัปดาห์เป็นเวลาจำนวน 12 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างมีน้ำหนักตัว ดัชนีมวลกาย และรอบเอวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้แอปพลิเคชัน ได้รับความรู้และวิธีการใช้แอปพลิเคชัน adiCET Nutrition ตามที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยสำหรับการออกแบบและการดำเนินการทางสังคมในการควบคุมและการพิจารณาการลดน้ำหนักจากการใช้มือถือสำหรับในกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกิน (โครงการสมาร์ท) โดยการศึกษาที่สามารถ อธิบายเหตุผล ทฤษฎี การออกแบบ การควบคุมน้ำหนัก สำหรับในกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกินที่ใช้งาน ผ่านทางสื่อเทคโนโลยีและโทรศัพท์มือถือ โดยผู้ทดลองทั้งหมดรวม 404 น้ำหนักเกินหรือ เป็นโรคอ้วนเป็นนักศึกษา จากสามมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียใต้ โดยผู้เข้าร่วมทั้งหมดที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดอยู่ในชั้นปีสุดท้ายและผู้เข้าร่วมนำเอาการทำกิจกรรมเกี่ยวกับด้านออกกำลังกายอย่างเป็นประจำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรกินที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารในระบบโทรศัพท์และสามารถส่งผลให้เกิดพฤติกรรมลดน้ำหนักในกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกินที่เข้าร่วมกิจกรรม (Patrick et al., 2014) และเช่นเดียวกับการศึกษาโดยมีการติดตามมื้ออาหารในชีวิตประจำวันด้วยตนเองทำให้ลดน้ำหนักได้สำเร็จ ซึ่งเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ ผู้วิจัยได้ประเมินการใช้งานของแอปพลิเคชันสมาร์ทโฟนสำหรับการบริโภคอาหารโดยการติดตามตรวจสอบด้วยตนเองและทำให้น้ำหนักลดลง โดยการเปรียบเทียบกับค่าปริกษาการรับประทานอาหารแบบดั้งเดิมและวิธีการเข้ารับการรักษาซึ่งการติดตามการรับประทานอาหารด้วยตนเองและการลดน้ำหนักซึ่งเปรียบเทียบ โดยระหว่างผู้เข้าร่วมการทดลองมีผู้ น้ำหนักลดภายใน 8 สัปดาห์ ผู้เข้าร่วมการทดลองได้มี การใช้งานแอปพลิเคชัน Lose It การบันทึก

ข้อมูลลักษณะต่างๆที่เกี่ยวกับการบริโภคอาหารของตนเองบนสมาร์ทโฟน จากการศึกษาสามารถสรุปผล แอปพลิเคชันสมาร์ทโฟนจะเป็นตัวแทนในการใช้เป็นวิธีการตรวจสอบตัวเองในการบริโภคอาหารที่สามารถเป็นไปได้สำหรับบุคคลที่ต้องการลดความอ้วน (Wharton CM., 2014)

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนบ้านฝั้ว ตำบลศาลา อำเภอกะชัง จังหวัดลำปาง ที่ทำการใช้แอปพลิเคชัน adiCET Nutrition มีค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัวก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 77.85 กิโลกรัมและหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 65.58 กิโลกรัม ค่าเฉลี่ยดัชนีมวลกายก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 29.87 กิโลกรัม/ตารางเมตรและหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 25.25 กิโลกรัม/ตารางเมตร ค่าเฉลี่ยรอบเอวก่อนใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 99.58 เซนติเมตรและหลังใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 94.00 เซนติเมตร ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัวดัชนีมวลกายและรอบเอวของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน พบว่า หลังจากการใช้งานแอปพลิเคชันตามคำแนะนำการใช้งานและการนัดหมายแต่ละสัปดาห์เป็นเวลาจำนวน 12 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างมีน้ำหนักตัวดัชนีมวลกายและรอบเอวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้แอปพลิเคชันได้รับความรู้และวิธีการใช้แอปพลิเคชัน adiCET Nutrition ตามที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นประกอบด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับการลดน้ำหนักโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารับประทานอาหารและการออกกำลังกายการฝึกการออกกำลังกายการตั้งเป้าหมายการลดน้ำหนักและได้บันทึกพฤติกรรมเพื่อค้นหาปัญหาหิวหรือหิวเพราะหิวปัญหาในการลดน้ำหนักและวางแผนการรับประทานอาหารและการออกกำลังกายร่วมกัน ทำให้ผู้รับบริการสามารถลดน้ำหนักได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

สำหรับการศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจความพึงพอใจในการนำโปรแกรมประยุกต์บนมือถือ (Mobile Applications) ในการใช้งานการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition ด้านความสวยงามของการออกแบบ ด้านข้อมูลทางด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย และด้านการทำงานของระบบ ได้ผลการประเมินอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกันหมด ซึ่งผู้ใช้สามารถลดน้ำหนักและทำการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วนได้อย่างดีจากการใช้งานแอปพลิเคชัน เช่นเดียวกับการศึกษาของอังคณา บุญยะมาน (2559) การประเมินความพึงพอใจการพัฒนาผ่านแอปพลิเคชันแบบหลายช่องทางสำหรับการลดน้ำหนัก พบว่า แอปพลิเคชันแบบหลายช่องทางสำหรับการลดน้ำหนัก สามารถใช้งานผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้แอปพลิเคชันแบบหลายช่องทางสำหรับการลดน้ำหนัก โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้ทำการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและระดับมากที่สุด และจากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างสำหรับความพึงพอใจต่อการพัฒนาแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อแอปพลิเคชันด้านความสวยงามของการออกแบบ ด้านข้อมูลทางด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย และด้านการทำงานของระบบ อยู่ในระดับดีทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากแอปพลิเคชันเน้นการออกแบบและสีสันทันสมัย มีข้อมูลด้านอาหาร โภชนาการ และการออกกำลังกายเฉพาะส่วนที่น่าสนใจ การจัดหมวดหมู่การแสดงผลที่เหมาะสมและตรงความต้องการอีกทั้งการใช้งานที่ไม่ซับซ้อน จึงส่งผลให้การประเมินความพึงพอใจประสิทธิภาพโดยรวมของการพัฒนาแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition นี้มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพโดยรวมของแอปพลิเคชันอยู่ในระดับดี ดังนั้นการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้จึงควรนำรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านโภชนาการและการออกกำลังกายเพื่อลดภาวะอ้วนในกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกินได้ใช้โปรแกรมประยุกต์บนมือถือในการเฝ้าระวังสภาวะโรคอ้วน ทำให้

ด้านโภชนาการเกิดความเหมาะสมกับวัยและเป็นประโยชน์ในการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและทันสมัยตามเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำโปรแกรมประยุกต์ไปใช้ส่งเสริมในการบริโภคอาหารกับกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกินที่ถูกต้องในการใช้งานสำหรับกลุ่มตัวอย่างมีผลการลดน้ำหนักได้หลังจากใช้งานแอปพลิเคชัน adiCET Nutrition และทำให้ในกลุ่มผู้มีภาวะน้ำหนักเกินที่อยู่ในสภาวะอ้วนสามารถลดความเสี่ยงหรืออันตรายของโรคที่มีผลจากความอ้วนได้จึงควรนำรูปแบบไปพัฒนาต่อเพื่อให้เห็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณิชากร ศรีเพชรดี. (2562). อุบัติการณ์ ‘โรคอ้วน’ บนความรุ่งเรืองของอุตสาหกรรมอาหาร, 20 ตุลาคม 2562, https://waymagazine.org/ncd_bmi/
- พร้อมเลิศ หล่อวิจิตร, (2555). คู่มือเขียนแอป Android สำหรับผู้เริ่มต้น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โปรวิชั่น
- ราม รังสินธุ์.(2561). การดูแลรักษาผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูงในประเทศไทย. ภาควิชาเวชศาสตร์ทหาร และชุมชน วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า
- สุนันทา ย่างนิชเศรษฐ.(2560). ภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน: ผลกระทบต่อสุขภาพสตรีและการพยาบาล.สงขลา นครินทร์เวชสาร.ปีที่ 35 ฉบับที่ 1 .หน้า 75-82.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.(2555). ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน, 18 ตุลาคม 2562, <https://www.thaihealth.or.th/Content/20399-ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน>.
- อังคณา บุญยะมาน, กฤติกา สังขวดี, และปัญญา สังขวดี. (2559). การพัฒนาผ่านแอปพลิเคชันแบบ หลายช่องทาง สำหรับการลดน้ำหนัก ใน หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการราชภัฏ นครสวรรค์วิจัยครั้งที่ 1. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Carter, M. C., Burley, V. J., Nykjaer, C. & Cade, J. E. (2013). Adherence to a smartphone application for weight loss compared to website and paper diary: pilot randomized controlled trial. *Journal of Medical Internet Research*, 15(4), 32 - 38.
- Jeon, E., Park, H. & Faan, R. (2013). Factors Affecting Acceptance of Smartphone Application for Management of Obesity. *Healthcare Informatics Research*, 21(2), 74 – 82.
- Pagoto, S., Schneider, K., Jojic, M. & Debiasse, M. (2013). Evidence-Based Strategies in Weight-Loss Mobile Apps. *American Journal of Preventive Medicine*, 45(5), 576 - 82.
- Patrick, K., Marshall, S. J., Davila, E. P., Kolodziejczyk, J. K., Fowler, J. H. & Calfas, K. J. (2014). Design and implementation of a randomized controlled social and mobile weight loss trial for young adults (project SMART). *Contemporary Clinical Trials*, 37(1), 10 - 8.
- Wharton C.M., Johnston, C. S., Cunningham, B. K. & Sterner, D. (2014). Dietary self-monitoring, but not dietary quality, improves with use of smartphone app technology in an 8-week weight loss trial. *Journal of nutrition education and behavior*, 46(5), 440 – 4.